

nprato da me Prospero de Rosa dalla Biblioteca
l Card.l Garampi di f. m.

f. 1. 30

Ex libris
Josephi Aloysii [illegible].

JACOBUS SANNAZARIUS.
Ex Musaeo Paulli Iouii.

JACOBI, SIVE ACTII SYNCERI SANNAZARII, NEAPOLITANI, VIRI PATRICII, POEMATA

Ex antiquis Editionibus accuratissime descripta.

Accessit ejusdem Vita, Jo. ANTONIO VULPIO Auctore;

ITEM

GABRIELIS ALTILII ET HONORATI FASCITELLI

CARMINA QUÆ EXSTANT.

EDITIO ALTERA, PRIORE LOCUPLETIOR.

PATAVII. CIƆIƆCCXXXI.

EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS

Superiorum Permissu.

Illustrissimis atque Excellentissimis Viris,

ALOYSIO PISANO

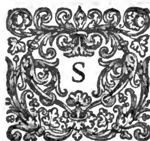
Equiti, ac Ædis D. Marci Procuratori,

JOANNI PASCHALICO,

MICHAELI MAUROCENO,

REI LITERARIÆ MODERATORIBUS

Joannes Antonius Vulpius S. P. D.

I quis est, cui mirum forte videatur, ACTII SYNCERI SANNAZARII, *elegantissimi homi-*

nis, poemata, ſublatis mea cura librariorum erroribus, in lucem rurſus prodeuntia, a me VOBIS *offerri*, VIRI AMPLISSIMI; *is profectò aut ea numquam legit, aut oſcitanter, minimeque intento animo legit. Quum enim poeta ille recti amantiſſimus, de immortali* VENETORUM REPUBLICA *omnia egregia & præclara ſentiret, diligenter providit, ne ſententia hæc ſua paucis tantummodo familiaribus nota eſſet, ac deinde oblivione deleretur. Splendidis itaque magnificiſque carminibus, audien-*

te

te atque invidente reliquo terrarum orbe, admirandæ URBIS VESTRÆ *dignitatem*, VESTRORUMQUE *clarissimorum* CIVIUM *libertatem ornavit. quæ carmina quanto in pretio habenda sint, & insigni liberalitatis exemplo* SENATUS *eo tempore declarare voluit, & ex ipsius poetæ natura facile colligi potest: non enim is erat* SANNAZARIUS, *qui libenter assentaretur, sed potius, qui hominum vitia acerrime exagitaret; neque illos quidem intactos abire sineret, quibus opes & potentia, scelerum impuni-*

ta-

tatem quodammodo peperisse videbantur. Hæc est demum vera laus, quæ a magni & excelsi animi viro proficiscitur, neque spe, neque metu extorta: ad hanc improbis, & pusillis hominibus omnino aspirare non licet. Quapropter ad neminem alium, nisi ad VOS *hujusmodi scripta deferenda erant*, VIRI AMPLISSIMI, *qui publico* VENETORUM PATRUM *decreto, gravissimæ studiorum procurationi præfecti estis, disciplinas autem quæ ab humanitate nomen habent, præcipuoque urbibus ornamen-*

to

to sunt, vel in primis diligitis, & coli gaudetis. POETAM *igitur* VESTRUM *benigne atque hilare excipite, ejusque carminibus legendis*, MAJORUM *gloriam agnoscite, quæ tamquam hereditate ad* VOS *usque pervenit. stat enim*, DEI OPT. MAX. *beneficio*, RESPUBLICA VESTRA, *ac tamdiu stabit, quamdiu genus ipsum hominum permanebit. Utinam vero aliquid non contemnendum ipse ingenii mei viribus, præstare possem, nec semper, ad meam erga* VOS *observantiam significandam, alieno*

admi-

adminiculo indigerem: nemo profecto esset, qui Virtutes VESTRAS *majore studio atque alacritate celebraret. At quoniam eloquentia excellere, perpaucorum est, neque id mihi natura concessit; hoc qualecumque munusculum æqui bonique consulite,* VIRI AMPLISSIMI, *meosque conatus, quæso, patrocinio ac benevolentia* VESTRA *prosequimini. Valete.*

Patavii. Idibus Novembris. cIↄIↄccxviii.

ERU-

ERUDITO LECTORI

S.

UOD polliciti ſumus anno ſuperiore, nos videlicet daturos operam, ut cultiſſimi quique probatiſſimique ſcriptores, qui ſæculo poſt CHRISTUM ortum decimoſexto Latinas literas a barbarie vindicavere, novo quaſi lumine illuſtrati, in manus hominum pervenirent, id ſedulo præſtare pergimus, erudite Lector. Ecce tibi ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, poeta merito ſuo ab omnibus fere celebratus, atque illis tantummodo ignotus, quibus vita elabitur dormitantibus, & quos nulla de rebus optimis cura umquam attingit. Ex hujus carminibus, antiquarum editionum ope, menda typographica paſſim ſuſtulimus; quæ res ad inſtitutum hoc noſtrum potiſſimum ſpectat. Quidquid autem de clariſſimo genere, de fortuna, de ſtudiis, de amicitiis, ceteriſque caſibus tanti viri, memoriæ proditum eſt, non mediocri la-

bore ac diligentia ex variis libris collegimus, perpetuaque narratione contexuimus; eſt enim doctis hominibus jucunditati, quorum ingenium admirentur, eorum eventus moreſque cognoſcere. Graviſſimos etiam laudatores excitavimus, qui SANNAZARIO ſingularis eruditionis doctrinæque teſtimonium tribuerent; ut ſcilicet auctoritatem, qua ipſi caremus, ex aliorum ſententiis mutuaremur. Indicem quoque rerum memorabilium adjunximus, iis qui totum volumen perlegere noluerint, prope neceſſarium. Denique GABRIELIS ALTILII EPITHALAMIUM, exquiſitæ venuſtatis poema, ſed in quibuſdam libris fœde corruptum, emendatius multo exhibemus; nonnulla item HONORATI FASCITELLI carmina, Catulli elegantiis affluentia, excudenda curavimus: quos poetas ACTIO SYNCERO adjicere, non abs re viſum eſt; ambos enim regio Neapoli finitima protulit, ALTILIUS vero SANNAZARIO ſodalitate etiam conjunctus fuit. Hæc volebamus, ne ignorares, amice Lector. Vale, fruere, ac ſave.

NOVÆ HUJUS EDITIONIS

LECTORIBUS.

ACOBI SANNAZARII, GABRIELIS ALTILII, & HONORATI FASCITELLI *poemata, quæ ante hosce XII. annos typis describi curavimus, cupide adeo elegantiores homines exceperunt, ut hodie apud bibliopolas vix aliquod eorum exemplar inveniatur. Ne igitur ea diutius desiderarentur, gratum facturi studiosis adolescentibus, huic novæ editioni manum libenter admovimus; quæ quum omnia priore editione comprehensa, rursus exhibet, tum* ALTILII, & FASCITELLI *pluribus, iisque sane non contemnendis, carminibus aucta est, vel ad hanc diem ineditis, vel e rarioribus libris depromtis. horum autem pleraque debemus Viro Celeberrimo humanissimoque,* APOSTOLO ZENO, CAROLI CÆSARIS *Poetæ atque Historiarum scriptori. Adjecta præterea sunt doctorum virorum, aliquot de his poetis testimonia; quæ singula hoc signo † notata invenietis. Indicem etiam in* SANNAZARII *poemata non uno loco emendavimus, novaque cura perpolivimus. Porro multorum querelis commoti, quibus diphthongi solutæ molestiam afferebant, eas in unum contraximus, magisque usitatam orthographiæ rationem eo in genere secuti sumus. Quod vero ad nitorem typorum atque chartarum attinet, nihil est quod illum oratione commendemus; res enim lucet ipsa per se. Favete, ut soliti, candidi Lectores, & bene rem gerite.*

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

COncediamo licenza a *Giuſeppe Comino*, Stampatore in Padova, che poſſa riſtampare il Libro intitolato: *Jacobi, ſive Actii Synceri Sannazarii Poemata, &c.* giuſta l'eſemplare ſtampato in Padova nell'anno 1719.

Data li 8. Agoſto 1730.

(Carlo Ruzini Cav. Proc. Rif.
(Andrea Soranzo Proc. Rif.
(

Agoſtino Gadaldini Segret.

JA-

Ex æneo nomismate, apud Vulpios

JACOBI, SIVE ACTII SYNCERI SANNAZARII,
NEAPOLITANI, V. P.
†VITA,
A JOANNE ANTONIO VULPIO CONSCRIPTA.
(Editio Quarta.)

LÆumellina Cisalpinæ Galliæ regio est, in Ducis Mediolanensis ditione. Ejus fines ab Oriente, Ticino flumine; a Meridie atque ab Occasu Solis, Pado & †† Sessite; a Septemtrionibus, Novariensi agro terminantur. Ea quum pluribus castellis & vicis distincta est, tum pagum continet nobilissimum, fossis, aggeribus, portisque munitum, opibus vero frequentiaque incolarum cum paucis conferendum, ut omnino urbis instar esse vi-

† Petrus Vlamingius Belga in Epistola ad Lectorem præfixa Editioni suæ poematum SANNAZARII Amstelædamensi, anni 1728. ita de lucubratione hac nostra: *Vitam* ACTII SYNCERI, *quam Jo. Ant. Vulpius ex Crispo, qui Italo sermone, ad Aldum Manutium, hanc telam erat exorsus, & aliis scriptoribus, accurate sane & non ineleganter congessit, hic lubenter admisi, quamquam ipse, ante sexdecim, & quod excurrit, annos, laborem illum mihi sum-*
seram

videatur: SANCTUM NAZARIUM appellant. Nomen invenit (nisi conjectura fallor) e viro fortissimo, qui patre Africano natus, Neronis Cæsaris temporibus maximos cruciatus toleravit, seque acriter morti obtulit, ut pro CHRISTI doctrina, quæ tum primum proferebatur, contra veterem gentium superstitionem propugnaret. Hujus reliquiæ corporis, quum diutius ignoratæ latuissent, Mediolani tandem a Divo Ambrosio, illius civitatis Antistite, repertæ sunt, statimque a populo summa religione coli cœptæ: qui cultus adhuc non in urbe solum, sed etiam in finitimis locis, festis institutis diebus, constantissime retinetur. In eo pago, stirpis antiquitate, divitiarum splendore, rerumque gestarum gloria ceteris longe præstitit SANNAZARIORUM familia; quæ ab ultimis Hispaniæ regionibus illuc profecta, eas copias paullatim eamque amplitudinem consecuta fuerat, ut immoderatæ Vicecomitum potentiæ sola obsistere posse videretur. Hoc genere procreatus NICOLAUS SANNAZARIUS, Carolum III. Dyrrachinum, ex Andegavensibus principibus, qui anno post CHRISTUM ortum cIↃcccLXXX. ab Urbano Pontifice evocatus, eo consilio in Italiam venerat, ut regno Neapolitano potiretur, tribunus militum secutus est; pulsisque demum hostibus, ob singularem virtutem, præclaraque in eo bello edita facinora, nonnulla in Lucanis castella a Rege victore, beneficii loco accepit. JACOBUS vero NICOLAI F. Ladislao Caroli F., strenuo adolescenti, cui patris morte regnum obvenerat, tristissimo ac difficillimo ejus tempore, utilem adeo operam præbuit, eique ad fugandum Ludovicum Andegavensem ita præsto fuit, ut Petrinum, seu Montis Draconis Rupem, apud quam olim Sinuessa sita erat, bonam item Falerni agri partem, Massicos montes, oppidulumque ad Vulturni ostia, prope Linternum illud ve-

---

feram (quum Arcadiam Sannazarianam Belgice ligato & soluto sermone redderem, quæ brevi lucem adspiciet) præsertim, quum ex iisdem fontibus hausta forent, & inter meam Vulpianamque de Sannazariana vita commentatiunculam nihil fere esset discriminis.

Idem Vlamingius eadem Epistola vocat priorem nostram SANNAZARII editionem *nitidam, & perpulcram*: eoque nos honore dignatus est, ut testimonia omnia doctorum virorum de summo poeta a nobis olim collecta, in sua præclara editione iterum legi voluerit.

†† *Sessite*) Ita Plinius appellare videtur l. 3. c. 16. flumen quod a recentioribus *Sesia*, vel *Sicida* vocari consuevit.

vetus, P. Cornelii Scipionis Africani ſeceſſu & ſepultura nobilitatum, amiciſſimi Regis voluntate poſſidere cœperit, remque paternam æque, ac veterem avorum gloriam, mirum in modum amplificaverit. Sed, ut rerum quæ ex fortuna pendent, varia commutabiliſque ratio ſolet eſſe, paucis poſt annis Ladislaus, vigenti admodum ætate, nullis relictis liberis, exceſſit e vita. quo defuncto, Joanna ſoror ejus, impotenti animo mulier, & cujus mores plurimum a fraternis abeſſent, regni adminiſtrationem ſuſcepit. Hæc, quum ſentiret, ſe odioſam eſſe illis qui, vivo fratre, honoribus & gratia in aula floruiſſent, eos inſectari numquam deſtitit, donec dignitate omni per ſummam injuriam ſpoliatos, bonis avitis & patriis funditus everteret. Jacobus igitur ex beato repente miſer, tenuiſſimum patrimonium Jacobo Nicolao filio reliquit, quo vix principis civis perſonam, ampliſſimæque familiæ nobilitatem tueri poſſet. Is tamen, caſus adverſos, ut poterat, ſapienter modeſteque ferens, uxorem duxit Masellam a Sancto Mango, civem Salernitanam, vetuſto & nobili genere ortam, ex qua Jacobum, cujus potiſſimum cauſſa hæc omnis mihi inſtituta narratio eſt, ac Marcum Antonium liberos procreavit. Natus eſt Jacobus hic noſter Neapoli, anno a CHRISTI adventu cIↃcccclviii. † feſto die Sancti Nazarii, v. Kal. Sextilis: quod ipſe clariſſimis carminum ſuorum monumentis non ſemel teſtatum eſſe voluit. Per id tempus Alfonſus Aragonius, Rex Neapolitanus, cognomento Victor,

---

† *Feſto die Sancti Nazarii)* a quo Martyre generis ipſe originem ſeſe traxiſſe non obſcure innuit Sannazarius, quando hæc canit in Ode de fonte Mergillines, quæ exſtat Lib. Epig. 2.

Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primum mihi vagienti
Phœbus illuxit; pariterque dias
Hauſimus auras.
Hac & inſigni peragenda ritu
Sacra ſolennes veniunt ad aras,
Nazari, unde omnes tituli, meæque
Nomina gentis, *&c.*
Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dediſti,
Huc age, & fontem tibi dedicatum
Sæpe reviſe.

& iterum, eodem Epigr. libro in Hymno ad D. Nazarium.

O mihi ſemper geniale cæli
Sidus, o ſama decus omne noſtra,
Auctor o idem mihi gentis, & ſpirabilis auræ,
Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis ſi ſunt decora ulla noſtri:
Debet & præſens genus, & futurum,
Debet & hæc lux
Sacra, quæ magnum mihi prima Solem
Obtulit naſcenti &c. - -

Petrus Vlamingius.

ctor, qui a Joanna Regina adoptatus fuerat, vir bellica laude maxime præſtans, paciſque artibus ornatiſſimus, mortem obiturus, Ferdinando filio ex nobili concubina ſuſcepto regnum tradidit. Tum & ſtellæ crinitæ, quas Græci cometas appellant, & prodigia multa in cælo viſa; quæ tamquam futurarum ſigna calamitatum vulgi animos perterrebant. Bellorum deinde motus tota Italia excitati ſunt: quibus privatorum bona direpta, liberi homines in ſervitutem abducti, exercitus ſæpe magni occidione occiſi. Multa præterea oppida terræmotibus corruére, florentiſſimiſque urbibus peſtilentiæ vi ſolitudo & vaſtitas illata eſt. SANNAZARIUS igitur peſſimis auſpiciis vitam exorſus, quum per ætatem nondum ipſe ſibi proſpicere poſſet, patrem amiſit; matrique in tutelam traditus una cum fratre natu minore, fortunæ iniquitatem experiri cœpit. Mater ejus, virilis animi femina, quum ſe in tantas rei familiaris anguſtias adductam videret, neque haberet, unde ſibi ſuæque familiæ ſumtus liberales ſuppeditarentur, maxime pro urbis Neapolis opulentia & dignitate, extrema filiorum pueritia in Picentinos conceſſit, Nuceriæque Paganorum domicilio collocato, ibi parce admodum continenterque vivebat. Eo in oppido JACOBUS, ut erat eximio ingenio, & ad colendam poeſim aptiſſimo, librum illum ſuum vernaculo ſermone fertur inchoaſſe, quem paſtorum luſibus amoribuſque refertum, ARCADIAM inſcripſit. Antequam vero Neapoli excederet, Juniani Maji, celebris eo tempore ludimagiſtri, domum frequentaverat, a quo Latinis Græciſque literis diligenter imbutus eſt. Is porro quanto in honore ſemper fuerit apud gratum memoremque beneficii diſcipulum, SANNAZARII carmina paſſim declarant, in quibus Majus doctiſſimis hominibus annumeratur, & ob ſingularem prudentiam, rerumque uſum, miris laudibus in cælum tollitur. Dolebat ſane optimo præceptori, ſummam vim ingenii, qualem ſcilicet in puero perſpexerat, ſitu veluti quodam ac pædore obſoleſcere, neque in principum virorum conſpectu, pulcherrimæque urbis luce poſitam eſſe; iccirco MASELLÆ † auctor fuit, ne tam egregiæ indolis filium in abdito diutius manere pateretur; ſed potius, copioſis omni-

† *auctor fuit, ne...... pateretur*) Hæc loquendi ratio minus Latina ſit oportet, ſi Paullo Manutio auſcultare velimus, qui Comment. in Epiſt. 1. lib. 1.

mnibus quæ illi reliquæ essent, contractis, JACOBUM Neapoli ingenue liberaliterque educandum curaret. Brevi enim fore ajebat, ut sumtus in ea re facti, amplioribus longe commodis, quæ plerumque studiosorum adolescentium industriam consequi solent, abunde compensarentur. Paruit fideli consilio materfamilias, & primo quoque tempore cum liberis Neapolim venit. Florebat ea tempestate in celeberrima urbe Joannes Pontanus, vir disciplinis omnibus, & præcipue illis quibus juvenum animi ad humanitatem informantur, præter ceteros excultus atque expolitus. Ad hujus domum, tamquam ad certissimum Musarum & Sapientiæ templum, flos nobilitatis & juventutis Neapolitanæ undique confluebat: & cuicumque adolescenti bona de ingenio suo spes esset, is neminem alium, nisi Pontanum, studiorum suorum hortatorem quærebat. Quapropter non defuerunt, qui Pontani Academiam (sic enim ipse lectissimorum ingeniorum concilium illud cœtumque appellabat) equi Trojani simillimam fuisse dicerent; ex qua scilicet non quidem belli duces, urbiumque expugnatores, at egregii poetæ, summique oratores plurimi in apertum prodierint. Consuetudo autem erat, ut quicumque bonarum artium cupiditate inflammatus ad maximum virum se applicuisset, † novum sibi nomen imponeret, ex antiquitate depromtum. putabant etenim, ejusmodi nomina & plus dignitatis in se continere, & blandius quodammodo jucundiusque in aures influere posse. Quo tamen facto nonnulli censoriæ gravitatis ho-

c mi-

---

1. lib. 1. M. Tullii Ciceronis, pag. 6. ita scriptum reliquit: *Adde illud*, auctorem *dici, non qui hortatur ne quid fiat, sed qui hortatur ut fiat. Itaque* auctor, *&* dissuasor *Cicero opponit: cateraque ejusdem, atque etiam aliorum exempla ad affirmationem semper, numquam ad negationem spectant.* Quæ tamen regula maxime luculento Bruti ad Ciceronem exemplo falsa esse deprehenditur, qui Epist. 15. lib. Epist. Ciceronis ad Brutum, hoc pacto scribit: *Nam illi* (Antistio) *ita sentienti de republica magnopere* AUCTOR *fui* NE *differret tempus petitionis sua.* Ipsique M. Tullio Epist. 27. l. 11. ad Famil. Matius dicitur NON *suscipiendi belli civilis gravissimus* AUCTOR.

† *novum sibi nomen imponeret*) Etiam Ludovicum Ariostum hic mos nominis mutandi adversarium habuit in sexta Satyrarum ad Petrum Bembum:

Il nome che d' Apostolo ti denno,
O d' alcun minor Sauto, i padri ...
. . . .
In Cosmico, in Pomponio vai mutando:
Altri Pietro in Pierio, altri Giovanni
In Jano, e in Jovian van racconciando:
Quasi ch' il nome il buon giudicio inganni:
E che quel meglio t' abbia a far poeta
Che non farà lo studio di molt' anni.

Petrus Vlamingius.

mines vehementer offenſi ſunt; quibus nimirum Chriſtiana lædi pietas, & majorum inſtituta convelli videbantur, ſi, nominibus quæ ſanctiſſimorum virorum olim fuiſſent, penitus abjectis, in eorum locum alia ſupponerentur, quæ profanarum gentium memoriam renovarent. Sed pleræque res in hominum vita, quæ neque ſummam honeſtatem, neque rurſus inſignem turpitudinem adjunctam habent, perinde ſunt ut accipiuntur; nec quidquam adhuc in eo genere vel a ſapientiſſimis excogitari potuit ita elegans atque perfectum, ut nullos omnino reprehenſores invenerit. Pontanus igitur, quo reliquos exemplo excitaret, Jovianus appellari voluit: SANNAZARIUM vero jam pridem in familiaritatem receptum, ACTIUM SYNCERUM ex eo nominavit, quod ille princeps ex Latinis bucolico poemate piſcatores de amoribus ſuis in *acta* colloquentes induxiſſet, & quod ſine fuco & fallaciis vitam ageret, nec aliud clauſum in pectore, aliud in lingua promtum haberet; amaretque puram & ſimplicem dicendi formam, in qua ſcilicet ipſius ingenium & mores apertiſſime elucebant. Quæ vero argumenta impulerint Paullum Jovium, ut monumentis traderet literarum, a SANNAZARIO avitum gentilitiumque nomen repudiatum fuiſſe, equidem ignorare me fateor. Nam tametſi JACOBUS, ubi conventus amicorum iiſdem ſtudiis gaudentium, aut feſtiva aliqua ſcriptio hilaritatem & jocos poſtulare videbatur, illo altero nomine ſæpius uteretur, non tamen ad eas ineptias umquam deſcendit, ut proprium clariſſimæ familiæ vocabulum aſpernaretur. immo vero, id ſibi magno ornamento eſſe, & apud poſteros fore, exiſtimans, optimis verſibus commemorare ac celebrare non deſtitit. Quum igitur ad eximiam ingenii ſuavitatem eas artes adjunxiſſet adoleſcens quæ duros etiam & agreſtes homines mollire ac mitigare conſueverunt, incidit in amorem formoſiſſimæ puellæ, nobili genere ortæ, quam † Carmoſinam Bonifaciam appellabant. SANNAZARII autem, & †† Bonifacii, quod ejuſdem vicinitatis eſſent,

---

† *Carmoſinam Bonifaciam*) Ipſe vero SANNAZARIUS, aliique ejus temporis poetæ *Harmoſynen* vocant.

†† *Bonifacii*) Memorabile, & rarum eſt quod ſcribit Ludovicus Dulcius in Epiſtola ad Joannem Bernardinum Bonifacium, qua ei mittit Ludovici Paſcalis, Julii Camilli, Molſæ, & aliorum Illuſtrium Poetarum Car-

ſent, in idem quoque concilium Portæ Novæ adſcripti erant. Hujuſmodi concilia Neapolitani *ſedes* vocant. quum enim propter urbis magnitudinem cives nobiles domiciliis inter ſe diſtantes, vix unum in locum convenire poſſent, de republica conſultaturi, urbs in quinque regiones diſtributa eſt, quarum ſingulis ſuam veluti curiam eſſe voluerunt, in qua viri primarii proxima loca incolentes, ſententiam dicerent, & ſuffragia ferrent. Ut autem omnis ejuſmodi amor anxius & ſollicitus eſt, variaſque animis perturbationes afferre ſolet, SANNAZARIUS noctes atque dies miſerrime affictabatur; non enim illi puella mutuam voluntatem tribuebat, ſive id pudicitiæ cuſtodiendæ cauſſa faceret, ſive quod ad formoſam pertinere arbitraretur, amatorem ſævitia excruciare. In tanta igitur acerbitate poſtremum illud adoleſcenti perfugium relinquebatur, plenis querelarum carminibus modo levitatem ſuam, modo puellæ crudelitatem, modo fortunæ vim atque imperium accuſare; quod quidem egregie præſtitit magno breviorum poematum numero, hac recentiori Italica lingua ſcriptorum, quæ maxime omnium Latino epigrammati reſpondere exiſtimantur. Aliud etiam genus frequentavit, argutis concinniſque ſententiis cum ſuperiore fere conveniens, quod vero ad circuitum verborum, numerorum varietatem, figurarumque ſplendorem attinet, longe copioſius. Hoc veteres Græci ᾠδὴν, Itali multis poſt ſæculis *cantionem* dixere. Utroque genere SANNAZARIUS ita excelluit, ut ſcriptores fere omnes quicumque a Franciſci Petrarchæ obitu uſque ad ſua tempora lyricam Italorum poeſim excoluerant, de gloriæ poſſeſſione deturbaverit. Non minimum enim deſciverant illa ætate ab elegantia ſcribendi, contemtiſque antiquiorum exemplis, novam quamdam rationem excogitaverant demulcendi aures imperitorum, quæ, corruptis judiciis, longe lateque diffundebatur. Acute quidem rem inveniebant, (id quod etiam barbari perſæpe faciunt) ſed inventam expolire nequaquam poterant, in quo vis omnis eloquentiæ ſita eſt. Sententiæ plerumque improbabiles erant, contortæ, nimis exquiſitæ; verba inculta, horrida, ex trivio

Carmina typis excuſa Venetiis apud Gabr. Jolitum 1551. in 8. *Quid doctiſſimo fratre tuo* DRAGONETO *elegantius, cultius, aut expolitius antiquitas habuit? nonne illud* SANNAZARII *obſtupeſcentis dictum, Palmam ſibi a* DRAGONETO *ereptam videri? &c.*

arrepta; numeri laxi, fluctuantes, dissoluti; tota denique oratio neque nervis colligata, neque articulis distincta, ut rudem inopemque consilii scriptorem facile agnosceres. Magna igitur SANNAZARIO laus debetur, quod & quanto in errore homines versarentur, aut unus, aut certe cum paucis animadverterit, & ad veterem penitusque insitam opinionem ex eorum animis evellendam summo conatu aggressus fuerit. quæ quidem res ipsi ex sententia successit; paullatim enim sanum ac splendidum orationis genus non juventuti solum, sed etiam iis qui turpiter aberraverant, vehementer probari cœpit. & quod a SYNCERO tamquam primis lineamentis inchoatum, adumbratumque fuerat, id postea Petrus Bembus incredibili studio, labore, diligentiaque perfecit. Quum hæc SANNAZARIUS meditaretur, matre optima orbatus est; cujus immaturum interitum in ARCADICIS lusibus elegantissime deploravit. Ut autem puellæ propter quam curis vigiliisque angebatur, si posset, memoriam omnem deponeret, in ultimam Galliam profectus est; quam regionem ARCADIÆ nomine ferunt ab eo involutam fuisse. Ibi quum aliquamdiu moratus esset, sentiretque in dies ægritudinem augeri, neque amicæ, patriæque desiderium ferre amplius posset (quæ amantium inconstantia est) magnis itineribus Neapolim rediit. At huic gravi diuturnoque morbo tristiorem medicinam fortuna opposuit; SANNAZARIO enim absente, Carmosina, nondum ætate provecta, de vita migraverat. Qui casus quantum amatori luctum attulerit, satis indicant ECLOGÆ Italica, Latinaque lingua conscriptæ, quibus Phyllidis mortem deflet; sic enim ipsi amores suos obducere ac velare placuit. Quum itaque ejus ingenii fama, quæ per omnium fere civium aures pervaserat, in domum Ferdinandi Regis pervenisset, Federicus Regis filius natu minor, juvenis poetarum studiis mirifice deditus, eum ad se cupide arcessitum tectis ac sedibus suis recepit, præcipuaque benevolentia prosecutus, in intimis & familiarissimis semper habuit. Præ ceteris autem poeseos generibus, regium adolescentem spectacula illa capiebant quæ veteres mimos quodammodo salibus & jocis exprimerent. quapropter SANNAZARIUS, ut erat ingenio ad excogitandum promtissimo, novis lepidisque fabulis fingendis docendisque, ei quotidie gratior acceptiorque fiebat. Proavorum temporibus adhuc in manibus erat libellus qui-

quidam a SYNCERO exaratus, facetiarum ac festivitatis plenissimus, quem vulgus Neapolitanum, † GLIOMERUM appellabat. in eo scilicet collecta erant rudia & obsoleta verba, argutæ item brevesque sententiæ, quæ olim populari sermone jactabantur. his auctor multa ridicula addiderat de suo, ut qui opus legissent, ab ingenioso doctoque homine profectum, haud temere suspicari possent. Iisdem artibus & officiis paullatim effecit, ut ipsum Isabella de Baltio, quæ cum Federico nupta erat, & Constantia ex Havalorum gente mulier ornatissima, bonarumque artium supra muliebrem imbecillitatem studiosa, plurimum diligerent atque admirarentur. Hæc quum Federico, germano Isabellæ fratri, in matrimonium data esset, quo die Pyrrhi Ducis Altamurani, soceri sui, domum introivit, totum nuptiarum apparatum a SANNAZARIO optima ratione dispositum descriptumque invenit. Ob eamdem ingenii præstantiam, Ferdinando Regi, & Alfonso Calabriæ Duci, ad quem regni hæreditas pertinebat, familiaris factus est. Hunc porro imperatoria laude florentem, bello Etrusco secutus, in ejus exercitu militavit. Comitem etiam illi se præbuit ad Hydruntum recipiendum, fugandosque Turcas, qui oppidum illud suis præsidiis occupaverant. Mox quum Ferdinandus pro Hercule Ferrariensi Duce, socer nimirum pro genero, contra Sixtum Pontificem, ejusque fœderatos arma cepisset, idem Alfonsus ad Nomenti, Tiburisque expugnationem SANNAZARIUM secum duxit; tametsi prope Lanuvium prœlio superatus, de gloria, quam maximis rebus gestis adeptus fuerat, nonnihil amisisse visus est. Si quid autem poetæ sub ipsis pellibus otii relinquebatur, id totum in scribendis epigrammatis consumebat; ex quibus unum præcipue celebratur, quo Ladislai, Regis fortissimi, & de SYNCERI majoribus optime meriti, facinora complexus est. Ita, quod mirabile omnino videri debet, bellicam laudem cum literarum studiis conjunxit; quum plerumque contingat, inscitia milites, ignavia literatos homines laborare. Consecuta sunt deinde ejusmodi tempora, quæ florentissimam Aragoniorum familiam in extremum discrimen sæpius adducerent, regnoque tandem spoliatam, ex-

filiis,

† *Gliomerum*) Latine *glomerum*. Hunc libellum exstare manuscriptum Neapoli vir Illustrissimus & Reverendissimus Justus Fontaninus literis suis amicissimis mihi significavit. *Petrus Vlamingius*.

filiis, continuisque regum funeribus penitus perderent atque delerent. Carolus enim Ludovici F. Galliæ Rex, acerrimo ingenio adolescens, & qui totius Italiæ dominatum appeteret, induxerat in animum, regnum Neapolitanum Ferdinando eripere, & ad id facinus maximas copias brevi tempore comparaverat. Sed tanta malorum mole impendente, Ferdinandus, exacta jam ætate, mortem obiit. Alfonsus vero, qui in patris locum successerat, quum potentissimi hostis adventum formidaret, neque in populi principumque civium auxilio spem ullam poneret, quibus nimirum propter crudelitatem invisum se esse intelligebat, pristinæ virtutis oblitus, ac fortunæ cuncta permittens, in Siciliam confugit, ibique haud multo post e vita excessit. Ferdinandus itaque ejus filius, cujus mores paternis moderatiores erant, regni administratione suscepta, quantum potuit, Gallorum conatibus restitit; quibus quum par esse non potuisset, avitumque imperium amisisset, nequaquam tamen animo fractus, rei felicius gerendæ occasionem captabat. Accidit autem peropportune, ut Carolus in Galliam reverteretur; a cujus discessu strenuus adolescens incredibili virtute, celeritate, prudentia, hostes prœlio fudit, remque amissam recuperavit. Sed perturbatum regni statum componere molienti acerba mors intervenit. Ad Federicum igitur, ejus patruum, omnis potestas translata est. Existimabant homines, nec injuria, SANNAZARIUM, qui in Regis clientela semper fuisset, neque in tantis calamitatibus ad florentem hostium fortunam umquam ab eo descivisset, summum locum & dignitatis & gratiæ apud ipsum obtenturum. sed eventus omnium opinionem fefellit. Etenim Federicus Robertum quidem Bonifacium, Balthassarem Pappacodam, & Antonium Grisonem, viros nobilitate insignes, quibus familiariter utebatur, donis oppidorum ac vectigalium locupletavit, SANNAZARIO autem pensionem tantummodo largitus est, qua illi sexdecim millia H-S quotannis ex ærario solverentur, rus item suburbanum, in Pausilypi montis latere situm, cui Mergilline nomen est, ob amœnitatem magis, pulcherrimumque Tyrrheni maris prospectum, quam ob fructuum ubertatem, a superioribus regibus in pretio habitum. Ægre admodum tulit JACOBUS, officiorum suorum, diuturnique servitii tam exiguam sibi mercedem tributam, seque illis posthabitum quos ipse fide benevolen-

lentiaque adversus dominum (ut quidem arbitrabatur) aut superasset, aut certe adæquasset. nec sibi temperare potuit, quominus arguto epigrammate muneris tenuitatem Regi exprobraret, agricolam ab eo se factum, non obscure conquestus. At postea loci deliciis captus, Mergillinem suam laudibus in cælum extulit, Regemque ipsum liberalitatis nomine celebravit. Otiosam tamen & quietam ætatem sine periculis & laboribus ei diutius agere non licuit; etenim quadriennio post, Ludovicus, qui e Duce Aurelianensi Rex Galliæ in locum Caroli creatus fuerat, & Ferdinandus Hispaniæ Rex, Alexandro Pontifice Maximo suadente, contra Federicum conjurationem fecere, ut eum communibus copiis regno pellerent. Oppressus itaque hostium viribus Federicus, ac regni possessione spoliatus, in Galliam ad Ludovicum abire maluit, quam apud Ferdinandum exsulare. hunc enim, ob consanguinitatis jura nefarie violata, vehementer oderat. Eo casu præclarissimum fidei, constantiæque exemplum a SANNAZARIO proditum est. Nam quum pauci omnino Regem in exsilium secuti essent, & ex his quoque nonnulli, eo relicto, domum rediissent, ipse ab ejus latere numquam discessit, cumque eo tamdiu fuit, dum ille curis ac mœrore confectus, mortem oppeteret. Quodque incredibile multis videri possit, antequam iter ingrederetur, quum oppidula duo, & portorium, quod sexto ab urbe lapide collocatum incolæ Gaudellum appellabant, vendidisset, quadringenta viginti sestertia ex venditione collecta, libentissime Regi obtulit, vix exigua tantæ pecuniæ parte ad vitæ necessitates sibi reservata. Neque vero exstincti memoriam colere umquam destitit, sed & in ejus funere † ingentem lacrimarum vim profudit, & qui in eo perdendo operam suam omnem studiumque posuerant, in hostium numero habuit, apertissimoque odio semper prosecutus est. Verisimile autem videtur, Elegiam illam tertii libri, quam ipse tamquam ad Federicum missam in vulgus edidit, post Regis mortem conscriptam fuisse; in ea enim de ejus exsilio ac sepultura mentio fit. sed fortassis poeta ideo simulatione usus est, ut scilicet Cajetæ vaticinium majorem iis qui legissent, admirationem moveret. Jam omnibus pietatis officiis diligentissime persolutis, quum patriæ desiderio teneretur, Neapolim rediit, anno post CHRISTUM ortum

† Vide Elegiam 2. l. 3. a v. 79.

ortum cIↄIↄv. Non est autem silentio prætereundum, vetustissimos codices, multisque antea sæculis invisos, a SYNCERO e Gallia in Italiam fuisse allatos; particulam videlicet Ovidiani poematis de piscibus, Gratii Falisci, & Olympii Nemesiani carmina de venatione, Rutilii Numatiani Itinerarium; necnon Valerii Martialis, Ausonii, & Solini scripta, iis quæ vulgo circumferri solerent, emendatiora. Neapoli porro (ut erat insigni morum elegantia, quam ex principum virorum familiaritatibus hauserat) Joannam Reginam præcipue coluit atque observavit. Quum autem regia in domo assidue versaretur, Cassandræ Marchesiæ, ingenio ac forma præcellentis puellæ, e comitatu nobilium mulierum quæ circum Reginam erant, amore captus est. Hæc sibi Joannæ voluntatem pudoris ac modestiæ significatione præ ceteris conciliaverat. Non tamen, ut sæpius fit, fœdis perturbationibus agitabatur SANNAZARIUS, ætatem illam jam prætergressus quæ maxime libidinum imperio subjecta est, at veterum Platonicorum more, occultam animi pulchritudinem ex corporis dignitate conjiciens, in ejus potissimum contemplatione mentis oculos defigebat. Igitur omni dictorum factorumque turpitudine procul amota, ea tamtummodo puellæ præstabat officia quæ virtuti nihil officere posse viderentur. Nec rivales moleste tulit. quum enim Alfonsus Castriota, vir primaria nobilitate, eodem tempore Cassandram amaret, & ut firmius puellæ animum sibi adjungeret, pollicitus ei esset, se illam uxorem ducturum, ipsumque postea promissi pœnituisset; omnes nervos contendit SANNAZARIUS, ut LEO X. Pontifex Maximus, matrimonium ratum haberet, neque Alfonsum juramento solveret; usque in eo est auctoritate Petri Bembi, qui tum Pontifici ab epistolis erat. sed quum ob nimiam adversariorum potentiam, optata impetrare non potuisset, iniquiore in LEONEM animo postea fuit. Quemadmodum vero iis iratum se præbuit quorum consilia & mores plurimum a suis distare cognovisset, ita multorum amicitiis floruit qui eodem studio literarum, veritatis, & constantiæ tenebantur. Caros ideo in primis habuit e Neapolitanis civibus, Franciscum Pudericum, acerrimo judicio virum, qui quamquam oculis captus, quid pulchrum, quid rectum esset in scriptis poetarum oratorumque, egregie dijudicare poterat: Lucium Crassum, antiquitatis studiosissimum: Petrum

Com-

Compatrem, Hieronymum Carbonem, Thomam Fuſcum, Rutilium Zenonem, Joannem Franciſcum, & Marinum Caracciolos, Joannem Sangrium, Antonium Garlonium Allifarum Ducem, Trajanum Cabanilium Trojæ ac Montellæ Dominum, Chariteum, Andream Matthæum, & Beliſarium Aquivivos, alterum Hadriæ, alterum Neritinorum Ducem; qui omnes elegantioribus Muſis mirifice dediti erant: Petrum item Summontium, qui res Neapolitanorum literis mandavit, Alexandrum ab Alexandro, Juriſconſultum, hominem liberalibus doctrinis politiſſimum, Hieronymum Seripandum Cardinalem, Ferdinandum Havalum, Piſcariæ Ducem, imperatoremque fortiſſimum; a quibus contra impenſe diligebatur, maximique fiebat. Summa etiam illi neceſſitudo fuit cum Joanne Pardo Hiſpano, Philoſopho præſtantiſſimo, & cum Antonio Galateo Appulo, qui medicinæ operam dabat. Coluit præterea omnibus officiis Joannem Pierium Valerianum Bellunenſem, Julium Senenſem, Michaelem Marullum Byzantinum, Bartholomæum Scalam Florentinum, Gabrielem Altilium in Lucania natum, Petrum Gravinam Siculum, Elyſium Calentium Appulum, Aegidium Viterbienſem, Cardinalem, Ludovicum denique Montaltum Syracuſanum, viros ingenii laude, vitæ innocentia, morumque ſuavitate ſpectatiſſimos. Ex Venetis, Petro Bembo, qui tum in literis regnabat, & Marco Antonio Michaelio, plurimum tribuit. Aldi quoque Manutii, hominis de politiori antiquitate præclare meriti, induſtriam atque eruditionem valde ſuſpexit, cui & ARCADIAM ſuam tradidit, typis divulgandam. Dilexit & complures alios; quos ſingulos enumerare nimis longum, atque adeo injucundum foret. Quos autem ſemel in amicitiam recepiſset, iis uſque ad extremum ſpiritum inviolatam fidem ſervavit; neque umquam commiſit, ut aut beneficiorum oblitus, aut in difficultatibus periculiſque amicorum lentus ac negligens videri poſſet. Hanc ſane fidelitatis conſtantiæque laudem, tamquam ipſius propriam & ſingularem, omnes, ne inimicis quidem exceptis, ACTIO SYNCERO tribui debere, una voce prædicabant. Erga Jovianum Pontanum, quo ſtudiorum ſuorum impulſore in juventute uſus erat, ita ſemper animatus fuit, ut erga ſemetipſum; & quamquam illum carminis dignitate, Latinique ſermonis elegantia procul dubio ſuperaviſſet, nihilominus, quoties occaſio

oblata esset, de illius ingenio, eruditione, sapientia, cum familiaribus honestissime loquebatur. Hujus etiam scripta e domesticæ bibliothecæ tenebris primus in lucem evocavit; adhibitis ad eam rem Francisco Ælio, Petroque Summontio, viris eruditissimis, multorum profecto dissimilis, qui postquam sine cortice natare didicerunt, ut in veteri proverbio est, ac nonnullam dicendi facultatem adepti sibi videntur, eos quorum opera profecerunt, non solum præ se contemnere, sed etiam vehementius insectari solent. Ea præterea SANNAZARII probitas fuit, ut quadam epistola ad M. Antonium Michaelium data, se pluribus quidem saluti fuisse, nemini vero umquam nocuisse, gloriari potuerit. quæ laus una ceteris omnibus merito anteponenda est. A litibus summopere abhorruit; videbat enim, nihil magis animi tranquillitati, studiisque rectioribus adversari, quam strepitum fori, vulgariumque hominum concertationes. Justitia quantum ab ipso culta sit, non uno argumento cognosci potest. Quo primum tempore Gallica natio Neapolitanum regnum invaserat, nulla æqua judicia fiebant; qui provinciis præerant, maleficio & scelere pascebantur; nobilium bona publicabantur; cuncta denique ex victorum libidine, non ex legis ratione gerebantur. SANNAZARIUS tanta rei atrocitate commotus, egit sedulo cum Petro de Roccaforti, cujus fidei negotia regni Galliæ commissa erant, ut ejus apud Regem auctoritate modus injuriis aliquando statueretur; ad quem etiam Elegiam misit, in qua scilicet Astræam cum ipso conquerentem inducit. Cæsarem Borgiam, Ducem Valentinum, Tyrannorum crudelissimum, quem præceps atque effrenata regnandi cupiditas ad pessima quæque suscipienda facinora quotidie impellebat, probrosis carminibus maledictisque vexavit; & de ejus tandem pernicie lætitiam apertissime tulit. Nebulones, parasitos, comessatores, & qui ad cædem faciendam pretio conducti latrocinia in urbibus exercent, ac noctu diuque cum telo ambulant, maxime oderat. Nec eorum mores probare poterat qui quamquam ingeniosi, doctrinaque exculti, reliquos tamen omnes infra se ducerent. quamobrem & Politiano infensior fuit, eumque binis epigrammatis laceravit, quod nimirum, vir alioqui doctissimus, se insolenter efferret, (ut SYNCERO quidem videbatur) &, quemadmodum olim Quintus ille Palæmon, secum natas, secumque morituras

ras

ras literas arbitraretur. at diffiteri nolim, inimicitias quas cum Michaele Marullo, & Bartholomæo Scala, Marulli socero, Politianus gerebat, præcipuam SANNAZARIO odii caussam fuisse. Pietate ac religione in superos nemini concessit. Quum enim Ægidium Viterbiensem, Augustinianæ familiæ monachum, improbos homines acerrima concione objurgantem audisset, ac nescio quo Virgilii versiculo, quo ille opportune ad faciendam fidem usus erat, mirabiliter se affici sensisset; gravem illum virum diligere, omnique officiorum genere prosequi cœpit: ac deinde rerum divinarum amore inflammatus, egregium illud DE PARTU VIRGINIS poema inchoavit, quod omnium sæculorum posteritas admirabitur. Ne autem aliquid prætermitteret quod ad cultum sanctissimæ DEI OPTIMI MAXIMI Genitricis pertineret, in scopulis Mergillinæ templum ædificavit, ejus divini partus memoriæ sacrum; cui templo monachorum Collegium adjunxit, qui se MARIÆ Servos appellant; iisque prædia reliquit, ex quibus octo millia H-S in singulos annos perciperent, ad festos dies anniversarios agendos, & ut Federici Regis, ACTII SYNCERI, ejusque parentum peccata, DEUM quotidie precando, expiarent. DIVO quoque NAZARIO sacellum exstruendum curavit. Præ ceteris vero cælestibus, Augustinum maximum illum Theologum, Gaudiosum, Jacobum Picenum, atque Antonium Lusitanum, cujus sepulcrum Patavii positum toto orbe terrarum celebratur, a SANNAZARIO in honore habitos fuisse, quum ex ipsius poematis apparet, tum ex aliorum testimoniis constat. Non tamen pietate impediebatur, quominus in studiis humanitatis ac literarum versaretur; sed amicis, qui ad eum ventitabant, semper novum aliquod epigramma, salis atque urbanitatis plenum, aut elegiam recitare solitus erat, quæ nitore atque elegantia cum antiquorum scriptis certare posset. In hoc genere Propertium sibi ad imitandum proposuit, candidum sane poetam, Græcorumque ornamentis abundantem; cujus transmarinos lepores nativa quadam Tibulli, & Ovidii suavitate passim temperavit. Quum vero ad heroicum poema aggressus fuisset, nusquam a Virgilii magnitudine dejiciebat oculos, quem adeo admirabatur, ut ejus natalem diem quotannis solenni convivio cum familiaribus celebraret. Numerorum scientiam, ei qui in scribendo carmine

excellere velit, maxime necessariam, at multis antea sæculis ignoratam, unus perfecte calluit, ac reliquis exemplo monstravit. de qua ipsum disputantem, quamvis eo tempore admodum adolescentem, Pontanus inducit in eo dialogo cui Actio nomen est. Qua potissimum re, tanta Sannazario deberi gloria mihi videtur, quantam consecutus est Bembus, quod homines ad M. Tullii scripta diligentius evolvenda primus excitaverit. In opus De Partu Virginis perpoliendum infinitos pæne labores insumsit, illudque perpetuis annis viginti accuratissime castigavit; lucubrationum suarum tristis ac morosus omnino censor. Et quamquam subtili judicio præditus esset, quo & a pravis recta, & a mediocribus optima discernere posset, ipse tamen sibi diffisus, ad Franciscum Pudericum, doctissimum senem, assidue veniebat, cumque illo de versibus a se nuperrime factis communicabat. Quem ferunt auribus adeo fastidiosis fuisse; ut a Syncero decem interdum versus in eamdem sententiam recitarentur, antequam illi plane satisfieret. Ob hanc nimiam in scribendo diligentiam, statarium poetam nonnulli Sannazarium nominavere, qui videlicet manum de tabula tollere nesciret. Neque ulli, dum vixit, iratior fuit, quam cuidam qui scripta ejus nondum satis emendata furtim abstulerat, eaque Venetiis edere constituerat. Quum autem LEO X. Pont. Max. de tam præclaro poëmate audisset (erat enim res in omnium sermone) incredibilem animo voluptatem cepit, non solum quod literatorum hominum conatibus favere solitus erat, sed etiam quod e re Christiana fore existimabat, si pia hujusmodi atque elegantia scripta impiorum quorumdam scriptis opponerentur, qui religionem a majoribus traditam, eo potissimum tempore labefactare, ac funditus delere cupiebant. Itaque ad Syncerum literas dedit, admodum honorifice scriptas, quibus ei singularem in DEUM pietatem, vimque ingenii admirabilem gratularetur, eumque ad perfectum jam opus quamprimum edendum hortaretur. Verum, offensione exorta quam supra commemoravimus, Sannazarius poema apud se continuit, dum LEO e vita migraret. quo mortuo, opus tandem typis descriptum, ab Antonio Seripando CLEMENTI VII. ex eadem Mediceorum familia Pontifici, auctoris nomine oblatum est. Pergratum ac perjucundum sibi munus fuisse, & se tam egre-

gii scriptoris de facie cognoscendi cupidissimum esse, CLEMENS humanissimis verbis Seripando significavit; eique, ut justas debitasque SANNAZARIO gratias ageret, imperavit. Quod etiam ipse per literas præstitit, quibus immortali beneficio se affectum ab illo confessus est; cui pariter æqualiterque respondere, tametsi in amplissimo statu collocatus, nulla umquam ratione posset. Ne autem iis dignitatibus SANNAZARIUS ornaretur quas fortasse pro meritorum suorum magnitudine, speraverat, Columnensium bella, quibus Pontifex distinebatur, & ejusdem in præmiis tribuendis lentitudo quædam, in caussa fuere. Ceterum in ECLOGIS quoque PISCATORIIS ACTII judicium cognitum est. Testatur enim Julius Scaliger, unam ex iis, quæ nimirum secundo loco posita est, apud se extitisse, in qua multa legerentur quæ postea scriptor diligentissimus immutaverit. Decem ab eo hujusmodi poemata scripta fuerant, si Paullo Manutio fides habenda est: sed quum ex ulteriore Gallia in patriam longo intervallo reversus esset, quinque tantum in scriniis invenit; reliquis aut furto surreptis, aut negligentia suorum amissis. ARCADIAM suam, opus juvenili quodam fervore effusum, ætate provectus minus probavit, eamque multorum efferri laudibus, indigne tulit. Tametsi autem poetarum sui temporis princeps a doctis omnibus haberetur, neque ipse in eo genere mediocritati ullum esse locum existimaret, quos tamen scribendi carminis gloria olim insignes futuros conjecisset, eos magnopere coluit; in quibus Joannem Cottam: cujus etiam mortem epigrammate deflevit. De ceteris ejus moribus hæc feruntur. Magno atque erecto animo fuit, & qui pusillos quosdam obtrectatores, tamquam e superiore loco, despiceret. Quapropter Lucium Joannem Scopam, ludimagistrum, qui plurima antiquorum scripta numquam in vulgus edita in bibliotheca sua servari, falso gloriabatur, ineptum sane hominem, atque in ipsum ridicule insultantem, adeo contemsit, ut indignum omnino esse duceret cum quo decertaret; ejusque audaciæ jacula levi, ut ita dicam, lateris flexu semper declinavit. Hanc animi magnitudinem nonnulli pejorem in partem interpretabantur: superbum enim & contumacem esse, ajebant. Nec minore constantia, Consalvi Cordubensis, qui Magnus Dux a rerum gestarum amplitudine appellabatur, amicitiam repudiavit. Ab

hoc

hoc enim, quod Ferdinandum, Federici Regis filium, ex arce Tarentina extractum, contra datam fidem, in Hispaniam ire coegisset, ubi postea miser consenuit, alienum animum habebat. Qui nihilominus gloriæ cupiditate adductus, quum omnia frustra expertus esset, ut egregium poetam sibi conciliaret, id tandem consilii cepit, ut ad visendum Puteolanum agrum, veterum ædificiorum ruderibus, ac subterraneis ignibus admirandum, eum sibi potissimum ducem itineris deposceret. SANNAZARIUS itaque tanta fortissimi viri comitate victus, ejus voluntati morem gessit. Quum itaque Consalvus iter ingressus, de recentibus Hispanorum victoriis magnifica oratione locutus fuisset, jamque ad speluncam, in ipso Pausilypo monte excavatam, qua Puteolos itur, appropinquassent, Tempus est, inquit poeta, ut postquam res Hispanæ satis a nobis verbis ornatæ sunt, de rebus gestis ac virtute Italorum pauca dicamus. Atque ibi de infinito prope servorum numero quem Romani olim ad eam specum effodiendam adhibuissent, narrare cœpit; multa de veteri historia depromens; eoque tandem, sermonis cursu, devenit, ut diceret, Hispaniam, quæ olim Italorum imperio paruisset, longinqua conversione temporum, victoribus suis jugum imposuisse. Hujusmodi narrationibus delinitus Consalvus, ab eo die SANNAZARIUM majore in pretio habuit, ejusque amicitiam studiosissime coluit. Incredibile est, quantum immortali VENETORUM REIPUBLICÆ SYNCERUS faverit. Hanc scilicet tamquam unicum antiquæ libertatis exemplum, venerabatur; multaque de ejus magnificentia & splendore honorate & graviter prædicabat. Eum contra VENETI, quasi unum ex suis civibus, diligebant; quumque ille argutum Hexastichum scripsisset, quo illorum Urbem Romæ anteferendam esse affirmaverat, tria millia H-S pro singulis versibus Poetæ persolvi jusserunt. Ejus quoque effigies apud ipsos in veteri curia conspiciebatur, a Titiano depicta, prope reliquas summorum virorum; quæ omnes coorto incendio, miserabiliter absumtæ sunt. Quum ille in rerum omnium abundantia viveret, neque ei deesset, unde largiorem sumtum facere posset, habitus est ad rem attentior, quam satis esset; duo enim tantummodo mancipia domi alebat, quorum alteri honestiora officia, alteri culinæ curam commiserat. Quum autem Comes Sanseverinus, qui tum loco Regis

Nea-

Neapolim obtinebat, ut nimiam poetæ parſimoniam perſtringeret, mirari ſe dixiſſet, quomodo ille cibum capere poſſet quem ſervus adeo fœdus paraſſet, hujuſmodi a SANNAZARIO reſponſum tulit: duo in illo mancipio præ ceteris munda eſſe, mentem nimirum, ac manus. Fallitur Joannes Baptiſta Criſpus, Callipolitanus, a quo SANNAZARII res geſtæ accurate quidem, ſed omnino impolite, monumentis literarum traditæ ſunt, quum ſcribit, famulum illum cubicularium, Hiempſalem, coquum vero, Sannazarium, herili nomine, vocatum fuiſſe. res enim contra ſe habet; ſiquidem Alexander ab Alexandro in libris Genialium Dierum, narrat, ſervum illum ex Æthiopia, qui Sannazarius appellaretur, ſcitiſſimum adoleſcentem, & ob morum elegantiam libertate donatum, liberalibuſque diſciplinis a domino eruditum, Propertii elegias ſuaviſſima voce ad tibiam cantare potuiſſe; quæ omnia quantum a coqui moribus diſtent, facile quivis perſpicere poteſt. Jocis ac facetiis mirum in modum delectabatur, quæ rerum graviorum triſtitiam ac ſeveritatem mitigarent. Nos ejus aliquot feſtiva & acuta dicta commemorabimus. Quum aliquando in conventu medicorum, eo præſente, quæſitum eſſet, quid præcipue oculorum ſenſum acuere poſſet, aliudque ab aliis magis idoneum judicaretur, ipſe *invidiam* aptiſſimum collyrium eſse dixit; nonnulloſque Ovidii verſus protulit, quorum hujuſmodi ſententia eſt: alienam ſegetem ſemper videri fertiliorem, ac vicinorum gregibus ubera eſse majora. Nullum inveniri morbum, ajebat, quo plures homines perirent, quam febri tabifica, igniculo ſpei excitata. Eos qui ob generis claritatem magnos ſibi ſpiritus ſumerent, hiſtrionibus comparabat regali trabea indutis. Librum quemdam Poggii Florentini, ſcriptoris alioqui non contemnendi, Judæi domum appellabat, quod alienis pignoribus refertus eſset. Interrogatus a quodam, cur tam raro nobilium cœtibus intereſset qui de republica conſultabant, ideo, reſpondit, quod ſuffragia numerari, non appendi ſolerent. Dicebat præterea, cogitationes & conſilia magnarum rerum quæ difficillime effici poſsent, eorum militum eſse ſimillima qui miſſionem accepiſsent: iis enim ſæpenumero, quamvis uſui eſse deſierint, ſtipendium tamen ex ærario numeratur. Antiquis familiæ inſignibus, quæ diſcoloribus ludi latrunculorum teſsellis contineban-

nebantur, † proprium ſignum addiderat, urnam videlicet, in quam candidos nigroſque ſcrupos veteres immittebant, ad felices infelicesſque dies notandos. Ex hac SANNAZARIUS magnum nigrorum lapillorum numerum, uno tantum candido immiſſo, pellucere voluerat, hoc urnæ inſcripto verſiculo:

AEQVABIT. NIGRAS. VNA. SED. ALBA. NOTAS

quumque a Bembo admoneretur, antiquorum urnam haudquaquam pellucidam, ſed fictilem fuiſſe, lepide reſpondit: ſuam e craſſiori vitro conſtare. Statura fuit procera, & ad dignitatem appoſita, membris ſolidioribus, facie ſubtriſti, quæ ſtudioſum hominem indicaret. Valetudine autem uſus eſt minus proſpera, perpetuoque ſtomachi languore laboravit. Ex nimiis etiam angoribus, aſſiduaque meditatione, canitiem præmaturam contraxit. Paullo poſt direptam Romam a Borbonii militibus, Neapolim atrox peſtilentia invaſerat; qua ferocius in dies graſſante, SANNAZARIUS, exacta fere ætate, ad vicum illum confugit qui olim ad radices Veſuvii ſitus erat, antequam ſubitis ignium cineriſque eruptionibns penitus obrueretur. Eo jampridem ſeceſſerat Caſſandra Marcheſia, atque ibi cælibem vitam agebat. Hujus domum, quamvis a ſuis ædibus mille paſſus diſtantem, poeta quotidie, mulierem ſalutatum, veniebat; ut tantam amoris in ſene conſtantiam omnes vehementer admirarentur. Haud multo interjecto tempore, quum Franciſcus Galliæ Rex cum Carolo Cæſare de Neapolitano regno dimicaret, SANNAZARIUS triſtem omnino nuntium accepit: juſſu nimirum Philiberti Aurantii, Cæſariani exercitus Ducis, villam ſuam Mergillinæ, cæſa prius Gallorum cohorte, quæ illic ad excubandum conſederat, a militibus fuiſſe dirutam, ne rurſus ab hoſtibus occuparetur. Ea res acerbiſſimum poetæ dolorem inuſſit, maxime quod monachos de quibus antea diximus, honeſto illo domicilio excipere cogi-

† *proprium ſignum addiderat*) Ut quidem Paullus Jovius memoriæ prodidit. Legendus tamen dialogus Scipionis Ammirati Italice ſcriptus, cui ROTA, ſive *delle Impreſe*, nomen eſt; ubi ſcriptor elegans narrat, ſignum illud, eumque verſiculum a SANNAZARIO non ſuimet gratia excogitatum, ſed ut Marchioni Vici morem gereret. qui poſtea conqueri ſolitus erat, id ſibi per injuriam eripi a Jovio quod ab amici liberalitate olim accepiſſet.

cogitaverat. Scribit Jovius, ob hujusmodi factum, ACTIUM SYNCERUM tanta in Philibertum iracundia exarsisse, ut quum tandem eum in pugna occisum, audisset, ipse graviter ægrotans, mortique jam proximus, libenter se de vita migrare testatus fuerit, postquam barbarus ille imperator violatis Musis, quibus villa sacra erat, interitu suo pœnas dedisset. Mortuus est SANNAZARIUS Neapoli, omnibus quæ ad religionem pertinerent, rite sanctèque persolutis, anno ab humano genere servato cIↃIↃxxx. annum agens LXXII., in domo Cassandræ; si fides Rainerio Gualando, viro nobili, habenda est, qui se morientis lectulo adstitisse, ejusque cadaver in avitam Sannazariorum domum transferendum curasse, affirmare solitus erat. Non enim audiendus Trajanus Boccalinus, qui poetam, ex animi acerbitate morbo contracto, in summa rerum omnium inopia, Romæ obiisse, scriptum reliquit. Antequam vero ad sepulturam efferretur, quidam, poetarum, doctorumque hominum studiosissimus, formam capitis ejus effingi mandavit, quæ ipsius monumento marmoreo, opera Joannis Angeli Florentini, excellentissimi artificis, affabre sculpto, demum imposita est. Eidem tumulo Petrus Bembus hujusmodi carmen inscripsit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

In bibliotheca quoque Hieronymi Seripandi, Cardinalis, a quo maxime colebatur, vera SANNAZARII effigies, in tabula picta, olim exstabat. Sepultus est in templo quod ipse Beatissimæ Virgini, DEI Genitrici, vivens dicaverat; funus procurante Cassandra. Nullos omnino reliquit liberos. Unicum vero filium, quo se orbatum, in epigrammatis † queri videtur, ex qua muliere susceperit, incertum est; quum ceteroqui, uxorem ab eo numquam esse ductam, satis constet. Gens etiam Sannazariorum, quæ Neapoli floruit, mortua nepte Marci Antonii, fratris ACTII SYNCERI, quam Camil-

e lus

† *queri videtur*) Epigr. 43. l. 2. quod incipit: *Cur heu Lætitiam falso dixere parentes*, *&c.* id tamen carmen alieno luctui leniendo fortasse scripserit; qui mos poetarum est.

lus Morumilius, Patricius Neapolitanus, in matrimonio habuerat, tota deleta eſt. Ita mortalium res omnes definitis temporibus concluſæ circumſcriptæque ſunt, quibus & incipiant, & ſenſim augeantur, & demum intereant: ea tantum quæ virtute atque ingenio paratur, gloria, numquam ſeneſcit, unoque orbis terrarum excidio videtur poſse aboleri. Maximo in pretio habita ſunt ad hanc uſque diem SANNAZARII ſcripta, non a vulgo ſolum; cujus judicium leve, fallax, varium, inſtabile; ſed etiam a doctiſſimis viris, & ab iis qui alienam induſtriam parce admodum laudare ſolent, ne ſuæ quodammodo detrahere videantur. In primis vero ECLOGÆ PISCATORIÆ omnium admirationem promeritæ ſunt. Elegantia certe poematum SANNAZARII pleroſque a ſcribendo Latino carmine deterruit: Bembuſque ipſe, quamquam id optime facere potuiſset, libris ejus perlectis, ad Etruſcam poeſim colendam totum ſe contulit. Quicumque poſtea heroicum poema attingere voluerunt (ſi Fracaſtorium, & Vidam excipias, homines doctrina atque ingenio ſingulari) longe infra SYNCERUM ſubſtitere. Ægre ferebat Seripandus, Cardinalis, opus DE PARTU VIRGINIS tanta cura elaboratum, non a pueris in ſcholis ediſci, quum Æneidi Virgilianæ, orationis majeſtate prope par eſset, argumenti autem dignitate etiam antecelleret. Non me fugit, Deſiderium Eraſmum Roterodamum, cui ſubinviſa erat Italorum gloria, nodum in ſcirpo quæſiviſse, ac SANNAZARIUM reprehendiſse, quod rem ſacram fabulis antiquorum inculcandis commaculaverit; ſed quum Franciſcus Floridus Sabinus in libris Succiſivarum Lectionum pro egregio poeta cauſsam dixerit, qui amborum argumenta perpendent, utri potius aſsentiendum ſit, ii facile dijudicabunt.

FRAN-

†FRANCISCUS ÆLIUS MARCHESIUS

(qui Sannazarii temporibus vixit, Librumque de Neapolitanis Familiis scripsit)

DE GENTE SANNAZARIANA, ET ACTIO SYNCERO.

Sannazarios genere nobilissimos, nemo Italicarum rerum mediocriter gnarus est qui nesciat. ACTIUS SYNCERUS *noster, ut scis, homo & summæ modestiæ, & sinceritatis, Caroli III. literas mihi ostendit, quibus Nicolaum & Benedictum Sannazarios ad ejus stipendia invitat. Erat eo tempore Carolus ab Urbano VI. Pontifice ad regnum capessendum* hortatus, *& fratres Sannazarii Papia oriundi, a Vicecomitibus Dominis, quorum ditionis erant, merebant stipendia; ceterum viri generosi Regis magnanimi precibus tergiversari non potuerunt. Itaque anno salutis* 1381. *in Caroli III. castra venerunt, alter cum equitum turmis quatuor, alter cum duabus. Rex non tam numero, quam qualitate militum ac præfectorum lætus, illos stipendiis satis liberalibus amplissimisque promissis prosecutus est. Victo demum Othone Brunsvichio, captoque cum Joanna regina universo regno Neapolitano, Sannazariis fratribus, Montis Dragonis Rocham, ac feuda quamplurima in Suessano ac Sidicino agro, item Serram ac Sanctum Laurentium, Felictum, & Castrum Novum ob virtutes dono dedit, eosque carissimos habuit. Mortuo deinde Carolo III. eamdem Ladislao ejus filio fidem præstitere; & si Rex ille diutius vixisset, magna in Jacobum, Nicolai filium, beneficia collaturus videbatur. Successit Ladislao Joanna Secunda, quæ primum amoribus Pandolphelli Alopæ, mox Serianni Caraccioli addicta, & quasi mente capta omnes a Carolo patre & Ladislao fratre erectos prosternere studuit; ita ut Aurilios, Sannazarios, Moriminos, viros bellicosos, & Sfortiæ amicos, quia Serianni magnitudinem ferre non poterant, ipsos Se-*

† Ex Scipionis Mazellæ regni Neapolitani descriptione sumsit Petrus Vlamingius.

rianno exautorandos persequendosque tradiderit, qui (ut erat prudentia & in tractandis rebus solertia singulari) variis de causis modo hos, modo illos, infra quinquennium bonis, auctoritate, & dignitatibus spoliavit; nactusque occasionem suspicionis, quia Jacobus Sannazarius Annichino Morimino rebus novis studenti, opem & consilium præstitisse dicebatur, reum a fisci patrono ad causam dicendam citari procuravit. Jacobus magis cedere tempori, quam se inimici tradere potestati decrevit; sperabat enim reginam, tot probris coopertam, diutius non regnaturam. Verum opinio eum fefellit; mortua enim Joanna, ejus bona ad Sanseverinos proceres, & ad Joannem Antonium Marsanum Suessæ Ducem, viros potentissimos, translata, ab iis avelli amplius non potuere. Superfuit e Jacobo Nicolaus filius, SYNCERI *nostri pater, qui cum bonis quæ Burgensatica Neapoli & proximis in locis recuperaverat, ducta uxore honesto loco nata, se & M. Antonium, &* SYNCERUM *filios aluit, qui hodie inter aulicos Federici Regis ea gratia pollet, ut nulli dubium sit eum inter magnates relatum iri a Rege benevolentissimo, nisi fortuna, parum officiosis ac magnis viris amica, aut illi vitam, aut Regi potestatem benefaciendi abstulerit.*

SE-

S E L E C T A
DOCTORUM VIRORUM
DE ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO,
EJUSQUE SCRIPTIS
TESTIMONIA.

† *Paulli Manutii Præfatio ad Antonium Carlonem Allifarum Principem in* SANNAZARII *Poemata. Præfationum XXIII.* 1535.

UT est præclarum, ornatissime Princeps, in arte poetica excellere: sic ea cognoscere quibus ad illam laudem perveniatur, maximum quiddam, ac difficillimum est. fallitur enim, si quis absoluti poetæ partes in eo positas arbitratur, ut, cum metiendi carminis rationem optime perceperit, cum elegantissimarum vocum supellectilem quasi quamdam sibi compararit, addo etiam, cum materiem animo comprehensam ordine quodam atque artificio distinxerit, hisce rebus tamquam egregie munitus ad scribendum se conferat. Graviora sunt quæ requiruntur, & ex abditis plurimarum artium, ac doctrinarum fontibus haurienda. Nam cum ejus consilium qui hoc in genere elaborat, vel in primis id spectare debeat, ut voluptati versuum utilitate sententiarum admiscenda, nihilo minus lectorem moneat, quam oblectet; monita vero illa plerumque necessaria sint, ut in vitiis summam turpitudinem inesse, in virtutibus summam gloriam, ostendatur: quo modo hoc sine philosophiæ cognitione prudenter ac perite poterit efficere? Jam, si res exigat, ut aut de cæli stellarumque ratione, aut de regionum terrestrium ac maritimarum situ dicendum sit: certe hos locos non potuerit, nisi qui astrologiam, & geographiam attigerit, commode tractare. Itaque, si quis hujus facultatis studium eo complexus animo est, ut aliquando quæ literis mandare studuerit, ea se speret, veluti pictorem egregium, omnibus artis coloribus illustraturum: is omnium fere disciplinarum scientiam quæ ad bene beateque vivendum pertinent, ne prorsus ignoret, necesse est. Quod si ad assequendum poetæ nomen ubertatem illam ingenii a natura datam satis esse putat; atque hac una instructus, facile audet canoros illos quidem, rerum tamen inanes versus vel domi pangere, vel in triviis ad populi aures effundere; statim ab intelligentibus explodetur, neque solum imprudens, aut parum verecundus, sed etiam plane stultus, ac temerarius habebitur. Quo minus est mirandum si ut hac arte præstarent, quam paucissimis contigit; cum in omni præterea liberalium doctrinarum genere plurimi semper floruerint. Sed egregiorum poetarum multo etiam majorem hac nostra tempestate, quam priscis temporibus, penuriam esse constat: sive quod sæculi felicitas illa fuit; sive, quod equidem magis existimo, quia non iisdem quibus olim præmiis ad vir-

virtutem nunc homines excitantur. Eorum autem quos in hoc genere præstantes cognovimus, sine controversia primum locum obtinuit vir eximius, & omni laude cumulatus JACOBUS SANNAZARIUS: cujus ingenii monumenta non vetustas, non oblivio delebit ulla: ut ex tot regum triumphis haud paullo clarior, quam ex unius hominis doctrina, atque ingenio, Parthenope sit futura. Hoc autem, Princeps egregie, tui muneris fere totum est: qui cum ad summam generis nobilitatem etiam optimarum disciplinarum scientiam adjunxeris, tamen hæc per se, nisi accederet studium de posteris bene merendi, quasi minima judicans, quæcumque a doctis viris mandata literis, digna quæ inter manus versentur, existimas, in apertum ut referantur, maximopere contendis. Quo nomine ipsi profecto SANNAZARII manes tibi non vulgares gratias habent, cum eos libros quos ille moriens tuæ fidei commendarat, pervulgandos diligentissime curas. Qui vero ingenuarum artium studiis dediti sunt, ii se tibi tantum debere profitentur, quantum persolvi nullo modo possit. itaque a me, qui eodem in ære sum, petere videntur, universorum caussam ut suscipiam, tibique propter hoc officium, quid omnes de te & sentiant, & loquantur, aliqua ratione significem. Ego, licet ipsa te recte factorum conscientia contentum esse, nihil præterea requirere, exploratum habeam; tamen ut eorum honestissimo desiderio ne desim, do me libenter in eam partem in quam etiam mea sponte propendebam; & ad ostendendum non eorum modo animum, sed etiam observantiam & pietatem in te meam, hæc ipsa SANNAZARII Poemata quæ nostris typis edenda curasti, nomini tuo dicata ad te mitto. Leges hic omnia quæcumque ab eo Latine scripta nunc exstant. primum autem erit divinum illud quod ipse de Partu Virginis inscripsit, opusculum: deinde CHRISTI Lamentatio: mox Eclogæ quinque; quas tamen decem scripserat; sed e Gallia reversus has tantum quas emisimus, & fragmentum illud quod post Salices collocavimus, invenit, reliquis aut furto surreptis, aut per incuriam suorum, quibus eas discedens crediderat, amissis. Sequuntur Elegiarum libri tres, Epigrammatum totidem. quæ omnia tuo inscripta nomini apparebunt; ut ejus benevolentiæ quam SANNAZARIO & vivo & mortuo præstitisti, hunc saltem fructum percipias. Venetiis. M. D. XXXV.

† *Incertus Auctor Epistolæ ad Lectorem Collectionis Carminum* SANNAZARII, *& aliorum Aldinæ anni* 1533.

JACOBI SANNAZARII doctrinam, eximiasque ejus virtutes & feci semper plurimi, & quæcumque ab illius proficiscerentur ingenio, digna judicavi, quæ cum ab omnibus assidue legerentur, tum perpetuo non mediocri cum auctoris laude viverent. Sed, ut dicam quod sentio, videtur mihi vir egregius, & in omni poeticæ facultatis laude eminentissimus, in hoc ipso de Partu Virginis opusculo, non solum voluisse cum antiquitate ipsa contendere, verum etiam se ipsum quodammodo superare. Itaque nos ut tanti viri manibus dignas, ut ita dicam, inferias, dignumque tantis illius meritis honorem exhiberemus, &, quantum fieri posset, per nos vita etiam functus luce ista frueretur: denuo divinum illud opus, quantum licuit, accurate recognitum excudimus: denuoque illud, lector humanissime, sub tuo nomine apparere curavimus.

† *Gabrie-*

† *Gabriel Altilius, Episcopus Polycastrensis, ac Ill. Principis Campani ab Epistolis, Chariteo amico charissimo S. D.*

LEgisti, ut ego arbitror, * Βρομουσιονθων κακογογιον. en, dum lacessere non desinunt, concitarunt lenitatem illam SYNCERI nostri, mansuetissimumque animum, scilicet malefacta ut noscerent sua. Et sane quis non Lampos istos Ismenios, ac novos Lucilios abominetur, oderit, stomachetur? qui, tamquam Appuli aranei e cavis venenatos porrigunt aculeos, summissisque barbatulis quibusdam, ipsi quidem latent, atque dissimulant, & tamen ita dissimulant, ut noscitari cupiant; laudemque ex tam petulanti, & inepto maledicendi genere improbius aucupentur ac mendicent. Sed sic est, mi Charitee,

Naturam expellas furca, tamen usque recurrit.

pessima ingenia sese undiquaque suo indicio, quasi mures, ut ille dixit, produnt. Sed captent quam possunt laudem; modo ne ullam capiant; ac potius ridiculi sint. Atqui dixeris, Tantumne Academiæ nostræ vacat, ut de his sermo sit? &, ut olim Plato ad Dionysium, an non satis erat, suo ipsos veneno confici, & alienis bonis invidentes intabescere Timones istos? Recte id quidem; sed nosti vulgi mores: sæpe taciturnitatem in conscientiam vertunt. Nunc ad ACTIUM redeo; mitto ad te, quum tantopere efflagites, quæ ille in hos Cyclopas (sic enim illos appellat) ridens nuper responderit; carmen mehercule exactum, simplex, candidum, quodque non minus priscam illam venustatem elegantiamque, quam optimos & integerrimos auctoris mores, nitidissimamque animi sinceritatem præ se ferat. Dii boni, quam recte philosophorum facile princeps Aristoteles! qui sordidos poetas ab ingenuis hoc differre putat, quod illi maledicant semper, hi vero & deorum & heroum laudes canant: atque, ut haud ACTIUM nostrum inter posteriores ponas, vide obsecro, dum contumelias retorquet, quam verecunde agit! jam erubescere ipsum carmen dixeris, & invito domino parere. at quum laudat, quam plenus, quam

† Petrus Vlamingius in notis ad SANNAZARII Eleg. XI. lib. I. edit. suæ pag. 574. hanc Gabrielis Altilii Epistolam, paucissimis notam, & oblivione omnino sepultam, his verbis affert: *Quum ex editione Sannazariana quæ Venet. apud Bern. Stephonium anno 1531. in 24. prodiit, & qua casu mihi periit, Gabrielis Altilii Epistolam nactus sim, qua de hac ipsa Elegia, ad Chariteum scripta fuit, pergratum fore lectori arbitror, si integra hic legatur.*

Idem Vlamingius pag. 626. hoc de Gabriele Altilio testimonium adducit, ex Alexandro ab Alexandro Dier. Gen. cap. I. lib. V. *Ad Gabrielem Altilium, virum modestissimum, doctissimumque, cum quo mihi a prima adolescentia familiaritas fuit, quod istum ad Pontificatum evectus fuerat, nos & aliquot bonarum artium studiosi juvenes, summo loco nati, Neapoli congratulatum veneramus; ad quem ut venimus, excepti ab eo comiter & benigne fuimus. Quumque complexi hominem in primis adibus, post mutuam salutationem, latis precationibus ei gratularemur, eumque honorem sibi a diis fortunari, & quod nobis diu in optatis fuerat, id nunc magna voluptati esse, ac bene locatum in homine morum honestate, & omni doctrina conspicuo; sperareque illud sibi, & urbi nostra ornamento cessurum profiteremur, &c.*

* Ita leguntur hæc in veteri libro, corrupta scilicet, ac sine notis accentuum. Videtur porro scribendum κακολογίαν pro κακεγογιον, i. e. *maledicta*. vox autem illa Βρομουσιονθων originem forte duxerit ἀπὸ τοῦ βρομεῖν, quod *strepere*, vel ἀπὸ τοῦ βρομιάζεσθαι, quod *bacchari* significat. ut Altilius indicare velit *strepentium*, seu potius *bacchantium maledicta*.

quam lætus, quam teres, atque ut Horatii verbis utar, rotundus! nam, per deos, quid similius, quid accommodatius dici potuit, quam illud de Corvino nostro, dum novellæ arboris surgenti ramulo comparat? quid quum livori insultat? nonne & illum deprimit, & a sua ipse modestia non discedit? siquidem non hausisse, sed novisse tantum se Castalias undas affirmat. at vero quum perorare vult, quam novæ, quam lenes, & jucundæ acclamationes, quam etiam appositæ & opportunæ! modo deos patrios appellando, modo Parthenopen suam contaminari querendo; quæ si apte, & suo tempore fiant, scis quantum lucis orationi, & in primis carmini afferre soleant. postremo quum se apud Musas expurgat, veniamque ut dent, si quid offenderit, petit, quis adversariorum improbitatem, impudentiamque non explodat? quis vero ingenuitatem, verecundiamque non amet, & summis in cælum laudibus ferat? Sed quid ego hæc? tu melius ista deprehendes: nihil non absolutum, & quod non ex omnibus suis partibus constet, invenies; nisi unum illud fortasse non probabis, in quo illum facile, & jure coargui patiar; tantum enim Altilio tribuit, quantum sibi ille nec agnoscit, nec postulat. de his hactenus. Tu interim lyram intende, ut quum plusculum otii fuerit, te canente illa audiamus; nam si accentus tuus accesserit, ne Musis quidem ipsis (pace quidem illarum dixerim) invidebimus. Venissem ad te: sed scis in Appuliam cum Principe meo festinanti mihi quam ista, (ut ita dicam) tumultuaria expeditio gravis sit, togato præsertim, & prima tirocinii rudimenta capessenti. Vale, & me clarissimorum collegarum tuorum cœtui commenda. vale iterum, ac tertio. Neapoli. pridie Idus Quintilis.

† *Joannes Jovianus Pontanus in Ægidio, pag.* 165.

PONTANUS. PETRUS SUMMONTIUS.

PONT. LÆtatur in cœlo, ut arbitror, nunc Altilius, exsultatque inter beatissimos spiritus, quum intellegit in hoc consessu & pie cum CHRISTO agi, & suis piissimis monitis obtemperantes nos esse. Unum credo illi dolet, si dolere eum fas est dicere, quod in tanto conventu, ACTII locus sit vacuus, voluntarium ob exsilium dum Federicum Regem Neapolim relinquentem, proficiscentemque ad Ludovicum in Galliam, accepta ab illo fide, benevolentiæ tantum gratia sequitur, ac gratitudinis. Sed Altilius consolatione nulla quidem indiget cum diis agens. Quod vero ad nos ipsos attinet, hominis maxime ingeniosi, & docti quis nostrum non angatur absentia? Verum Musis ipsum comitantibus, & illi nihil prorsus timendum est, & nobis ipsis desiderio absentis ejus temperandum, in re præsertim voluntaria, & homine generoso digna. Tu quid ad hæc, Petre Summonti? PET. Me vero sollicitat ejus imbecillitas, quum sæpicule quidem laboret de stomacho. Sed ipsa forte peregrinatio, cælique varietas, ac terrarum, robur illi adjunget; quod fore quidem non despe-

† Idem Joannes Jovianus Pontanus tomo 1. suorum operum SANNAZARIO inscribit librum de Liberalitate: tomo autem 3. librum 2. de Rebus Cælestibus. Præterea tomo 2. pag. 104. dialogo cuidam nomen imposuit ACTIUS. Loquitur etiam SANNAZARIUS sub SYNCERI nomine in Pontani Ecloga cui titulus *Maon*. Denique Pontanus misit ad SANNAZARIUM Hendecasyllabum XI. lib. I. & Eclogam V. quam *Corylen* appellavit.

despero. Quod vero ad animum ejus ac consilium spectare potest, vehementer me hortantur versiculi ejus quos discedens ipse in puppi constitutus quasi Nereidibus audientibus, ac locorum Nymphis decantavit; quorum ipsorum recitationem non temere recreamentum arbitrer quasi quoddam quæstionum haud multo ante explicatarum, nec parvum quoque momentum allaturam absentiæ ejus desiderio moderando. Sunt autem versiculi hujusmodi:

Parthenope mihi culta vale, blandissima Siren,

(*lege reliquos in calce carminum* SANNAZARII, *pag.* 222.)

Hos ille abiens, confirmato admodum animo, vultuque quam maxime hilari pronuntiabat: quem nos ut amicum, ut Regem sequentem suum & bonis prosequamur ominibus, & deos illi propitiabiles bene precemur. Ceterum ut a quo tua, Joviane, cœpit, ad eumdem quoque Altilium mea convertatur oratio, nonne existimas cum bonis illum Geniis, qui pie percoleuterque morientibus adesse solent, astitisse morienti nuper Elisio? &c.

Alexander ab Alexandro Genialium Dierum Libro II. Cap. I.

Locus ex Propertio, ab ACTIO SYNCERO Neapolitano in convívio familiari commode emendatus.

SAturnalibus quum ego & familiares mei complusculi, sub idem tempus Neapoli conveniremus: quumque a forensibus negotiis feriarum causa aliquando quies foret: ad ACTIUM SYNCERUM, virum ingenii cultu & facundia singulari, cum quo mihi pervetus consuetudo fuit a puero, nonnumquam ventitabamus: cum eoque vel honestis deambulatiunculis, vel sermonibus lepidissimis, id quod erat temporis, ad multam sæpe diem conferebamus, quotidianoque ejus congressu & assiduo comitatu perfruebamur. Accipiebatque nos homo ille suavitate insigni, plerumque novo Epigrammate, aut Elegia, versibus mundis & graphice factis, multo cum nitore & cultu. nonnumquam festivissimis epulis & lætiore convictu, cœnaque non vulgari nec protrita, sed aut veteris cucurbitæ ferculo cum lactucæ thyrso minutim cæso, & acino uvæ passæ insperso: aut olentibus pomis, anni frigore servatis, & ficu sicca Sinuessana cum rosaceo ex Petrino suo, quæ ipse appellabat *Petrinia*. Velut fuit illa die, quum mihi & plerisque doctis viris cœna exhibita, Sannazario ex Æthiopia bonæ frugis liberto, scitissimo adolescenti, quem libertate & gentili cognomento donaverat, liberalibusque disciplinis instruxerat, ita ut cuivis ingenuo non impar videretur, demandavit ut Propertii Elegias a se pluribus in locis castigatas, summissim leniterque cantaret. Quod quum ille cupide faceret, versusque ad tibiam modulis dulcissimis, scita & canora voce cauere inceptaret: nosque & proferentis verba, & concentum, numerosque admodum suaves summa cum voluptate captaremus: & jam millibus modulatis versibus, ventum esset ubi Cynthiam Bajis demorantem, diu abfuisse conqueritur, his verbis:

Ecquid te mediis cessantem, Cynthia, Bajis,
Qua jacet Herculeis semita litoribus:
Et modo Thesproti mirantem subdita regno
Proxima Misenis æquora nobilibus?

f ACTIUS

ACTIUS carminibus pausam fieri jussit, & ad me conversus: Quid tu, inquit, qui orbis situm tam diu legendo perscrutaris, Misenum aut Bajas cum Thesproti regno commune habere vidisti? Numquid in memoriam venit, Thesprotium agrum in Epiro juxta Chaones & Acarnanes, aut (sicut Herodotus ait) Ambraciis & Leucadiis proximum longe a Cumano abesse? Quid enim isto in loco hic poeta senserit, qui regno Thesproti æquora Miseno proxima subdita esse dixit, quum tanto maris terrarumque recessu discreta sint, non equidem intelligo. Neque enim Thesprotios in Cumanum venisse, aut in Italiam colonias deduxisse, vel armis novas sedes conquisisse, umquam, quod meminerim, legi: nisi tu forte, qui meliore memoria es, aliter sentis. Quumque me id arbitrari respondissem, quod plerique studiosi sensere, ut poeta loci confinio, & quasi commercio ductus, quum ex Chalcide & Eubœa profecti, multum in ora maris possent, lateque fines propagassent, illosque Cumanum tenuisse, & illuc colonias deduxisse, auctores tradant: siquidem Hypocles Cumæus, & Megasthenes Chalcidensis, multo emenso mari, huc colonias deduxere, moniti oraculo, quippe quum nullam coloniam sine consilio deorum Græci transmitterent; vel, ut multi ferunt, duce Parthenope Eumeli filia, quæ solum Neapolitanum delegit, columbæ augurium sequuta; in cujus rei monumentum, Apollini statuam Neapolitani erexere, columba humero insidente, quam ipsa inspicere & adorare videbatur: Thesprotiumque agrum ab Eubœa haud multum distare certum sit, quasi ad hoc alludens Poeta, subdita regno Thesproti æquora Miseno proxima affirmarit: scilicet quia ex Chalcide Thesprotis proxima & Cumæis profecti, agrum Miseno finitimum, hoc est, ipsas Cumas tenuerunt, propterea ea loca subdita videri: solereque non ignobiles poetas loca & recessus circumscribere, illaque non exposite & aperte, sed quasi per tegmenta & figuras obliquis orationibus denotare: idque sensisse doctos viros, itáque versus interpretatos fuisse dixi. Numquam, inquit ACTIUS, quod ego scio, tam hispida & agresti aure Propertius fuit, ut quum Chalcidem aut Cumæos dicere contenderet, Thesprotium agrum quasi finitimum illorum loco nuncuparit, quum præsertim nulla societas aut communio cum Thesprotiis agro Cumano fuerit: constetque, si omnes sinus, promontoria, litora, insulas, & urbes maritimas, ac maria vasta, & terræ infusa ex omni antiquitate percensere velis, Thesprotios magno litorum flexu & multiplici sinu, longe a Chalcide Eubœæ & Cumæis abesse: nec ita finitimos, ut forsan arbitraris. Neque ego hujus poetæ præstantis ingenii vim, hos nitidissimos & mundissimos versus optime editos, tam abstruso & recondito significatu verborum conculcasse putarim. Etenim si Chalcidenses & Eretrienses ex Eubœa, classe huc advectos Cumas condidisse, & pulcherrimam Campaniæ oram, ac loca Miseno proxima tenuisse fama fert, sicut Japygiam, Phaliscos, Nolam, & Abellam tenuere, cur loca Miseno finitima potius Thesprotiis quam Chalcidensibus, quam Eretriensibus subdita dixerit, equidem ignoro: quum & hi veri incolæ sint, & longe aptius convenientiusque fuit, istos, quam illos, cum quibus nullum erat commercium, nominasse. Verum, inquit ACTIUS, si versus istos bene pensitare, & verba ac sensus aure attenta rimari volumus, non *Thesproti*, ut communis error habet, sed *Prochytæ* a poeta scriptum fuisse facile contenderim. Idque ita esse, in quodvis pignus vocarim,

carim, non aliter scriptum carmen ab eo editumve fuisse. Sed hic error ita aliquibus insedit penitus, ut divelli haud facile queat. Quod tamen ita esse, inclinat animus probabili argumento. Quum Prochytam & Pithecusas a continente æstu marino evulsas, quandoque circumfluum mare insulas fecisse, liquido constet, sicut Capreas, Leucosiam, Sirenes, & Œnotrias: seu quod multi traduut, Inarimen montem fuisse, qui motu terræ disclusus a continente, Prochytam fecit insulam, angusto freto interfluente, quæ Græcis ab effusione dicta est: ipsamque & Pithecusas disclusas montis partes, proximas Cumanorum finibus tamquam moles objectas ante agrum Cumanum & Misenum exsistere, antiqua monumenta annalium prodidere: quod & nunc videre licet. Subdita ergo Prochytæ regno Miseni proxima æquora poetam dixisse crediderim, quum ipsa litora facili trajectu apta & cohærentia sint, quippe quum ante ipsam parvo freto distincta jaceant: propterea subdita videri potius, quam Thesprotios, cum quibus nullum commercium fuit, extimos & remotissimos intellexisse. Insulas quoque regna nuncupari, Virgilii testimonio probatum est VII. Æneidos, dum inquit: *Fertur Teleboüm Capreas dum regna teneret*. Hujusque erroris illud quoque specimen est, quod alio in loco communi opinione, pudendo errore receptum erat, navitam hunc poetam fuisse: quod quidem ita fuit in confesso, ut in ejus vitæ commentariis plerique id pro certo posteris tradere non dubitarint, ut altero versiculo constare videbatur: *Et quamvis navita dives eram*: quo imperitius dici profecto nihil potuit, quum neque hoc usquam gentium tradatur, ut elegantissimus poeta & honestissimus, vitæ genus poetarum studiis piaculare & portentosum, nautæ munus concupiverit. Et portenti ac prodigii simile est, hæc commenta in tanti ingenii viro opinari. Sed quod a vero minime abest, mendum etiam in hoc versiculo facile, inquit, ostendimus: siquidem ubi legebatur perperam: *Quamvis navita dives eram: non ita dives eram*, dicendum fuit. Hujus quoque rei haud improbabile documentum videri, quod Jovianus Pontanus vir multæ eruditionis, antiquissimo firmabat testimonio, Propertii Elegias patrum nostrorum ætate, & se adolescentulo primum in lucem prodiisse, quum antea inscitia temporum incompertæ forent & incognitæ: opusque obliteratum & longissimo ævo absumtum, corrosis & labentibus literis in cella vinaria sub doliis inventum apparuisse, & quum libelli vetustate, verbis & nominibus absumtis longo situ & senio, quod in diuturna obscuritate latuerant, veram lectionem assequi nequirent, effectum ut mendosi inde codices prodirent: paullatimque discuti errores, & corrigi cœpti sunt: nec tamen effici quisse, ut posteris omnino integri inoffensique darentur. Ad hunc modum ACTIUS SYNCERUS noster, scite admodum apud complusculos qui aderamus, sermocinabatur: itaque mendaces libellos deprehendebat, erroresque dijudicabat, ac perpenso judicio vitia rimabatur.

Joannis Pierii Valeriani Epistola ad Clarissimum ACTIUM SYNCERUM *in Hieroglyphicorum Librum XX.*

TIbi vero, SYNCERE ACTI carissime, *Phœnicem*, & *Pelecanum*, quique in ipsam historiæ seriem quibusdam veluti laqueis detenti se se invicem implicuerunt, sociatique in hunc locum aptissime convenerunt,

runt, *Noctuam*, *Cornicem*, *&* *Passerem*: dedicare consilium fuit. Ac *Phœnicem* quidem ea de caussa, quod veluti ille admirabili quadam insignis pulchritudine, visu rarissimus, post longissima temporis intervalla conspicitur: ita Latinæ linguæ nitor, & eloquentiæ cultus, ornatusque per tria ferme *Phœnicis* sæcula desiderati, ætate demum nostra, beneficio, opera, & labore plurimum tuo suscitati, spectandos se se theatris jam omnibus exhibuere. *Pelecanum*, ob eam, qua præcipue commendaris, in amicos omnes charitatem atque beneficentiam, ut nemo unus hodie magis amico amicus, quam SYNCERUS ACTIUS esse prædicetur. *Noctuam*, quæ tuarum indicium sit lucubrationum, quas Minerva haudquaquam invita, elegantissimas elaborasti. *Cornicem*, ob diuturnitatem, quæ scriptis debetur tuis, non modo uno plus sæculo, sed perpetuo summa omnium commendatione victuris. *Passerem*, ob orationis tuæ veneres, cupidinesque, qua nihil suavius neque jucundius excogitari potest. Sed enim quæ multa atque præclara de ingenii tui sublimitate dici possent, ea consulto prætereo, quia tu longe major es quam mea te capere possit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, nisi fatuus quispiam, aggrediatur? Igitur quum tuo ipse sis splendore clarus, principatum hinc in literaturæ candore tuum, suo se præsidio tuentem missum faciemus, quodque nostrum est institutum, ad animalium quæ interpretanda suscepimus, significationes convertemur, quæ quidem quales & cujusmodi sint quamvis tu eas tum ex Græcis Latinisque scriptoribus non ignoras, tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis tabula ænea, quam simul apud Bembum inspeximus, potes edoceri, quæ omnem Ægyptiorum historiam antiquiorem, argento atque auro delineatam ostentat; quid tamen & nos super his compererimus, ex ipso *Phœnice* indicare incipiemus.

† *Ex Hieronymi Carbonis Elegia a Petro Vlamingio allata in suis ad* SANNAZARIUM *notis pag.* 599.

Me rapis interdum recinens, SYNCERE, sub umbra,
Mystica virginei sacra puerperii;
Et pecus, & silvas, piscosi & numina ponti,
Et quæ litoribus fert Sinuessa suis.

Petri Bembi Epistola ad JACOBUM SYNCERUM SANNAZARIUM, *quæ exstat Lib. IV. Epistolarum Familiar.*

ET te amabam antea plurimum: nam sæpe in tua scripta incidi quum vernacula, tum Latina; quibus in omnibus felicitatem illam ingenii tui ad poetices facultatem sum vehementer admiratus: & nunc quidem Ægidius monachus Viterbiensis, & Antonius Agnellus effecerunt, ut nihil me uno sit in te amando, observando, colendo plane ardentius. Ex ipsorum enim oratione cognovi; præter ea quæ dixi, utriusque linguæ studia literarum, delatumque jam pridem in illis tibi a Musis atque ab Apolline principatum; quam sis etiam in ipso usu vitæ, quum humanitate, & suavitate; tum hercle, omni virtutum genere, atque illa in primis vel probitate, vel morum animique, si Latine satis possum dicere, sinceritate, quæ quidem virtus tibi etiam agnomen dedit, politissimus.

mus. Itaque hæc ad te volui ſcribere primum, ut tibi notum facerem hunc ipſum animi mei ſenſum in te, ac voluntatem: jaceremque, tamquam fundamenta benevolentiæ; futuræque noſtræ neceſſitudini, quaſi quoddam vinculum adhiberem, amorem ſummum erga te meum. In quo quidem pergratum mihi erit; ſi me ſic amandum ſuſceperis, ut utare; ſic fueris uſus, ut plane tuo. Deinde ut ſcires, me videndi tui deſiderio magnopere teneri: nam fruendi quidem non audeo dicere: qui neque ſalutari te permiſeris, quum nuper e Gallia rediens, ut audio, de itinere Venetias iviſſes. Quod ſi tua culpa effectum eſt, ut, quum fieri utriuſque commodo potuerit, ut te viderem, me tamen latueris; dabo ipſe operam, ut id aliquando fiat, etiam ſi non poterit ſine magno incommodo meo. Interea tamen, etiam atque etiam a te peto; ut quoniam hoc tempore in ſeceſſu iſto Neapolitano tuo, puto te otio mirifice abundare; mittas aliquid ad nos de tuarum Muſarum penu; quo minus a nobis moleſte videndi tui deſiderium perferatur. Quod ut libentius facias; hoc te genere officii etiam provocabo. Aſulanos enim meos habebis cum his literis. qui quidem quamquam libri, amicorum meorum aſſiduis poſtulationibus, ac prope etiam impulſu, exire jam in vulgus, atque haberi cœperint; ad te tamen veniunt non minus, ut eos emendes, ſi qua tibi non probabuntur; quam ſi, quod mallem, placuerint, ut probes. Vale. Idibus Aprilis. M. D. V. Venetiis.

Deſ. Eraſmus Roterodamus Dialogo qui inſcribitur Ciceronianus.

No. Pontano ſucceſſit ACTIUS SYNCERUS, qui Partum Virginis Matris mire felici carmine deſcripſit, cui ſupra modum applauſum eſt a Romano theatro. Bu. Teſtantur hoc abunde LEONIS, & CLEMENTIS Brevia (ſic enim hodie vocant) tum Ægidii Cardinalis addita præfatio, ne cæteros commemorem: nec ſine cauſſa tantopere placuit. Mihi certe magna cum animi voluptate perlectum eſt opus utrumque. Nam & Eclogas ſcripſit Piſcatorias. Quis autem talem indolem in juvene patricio non exoſculetur? Hoc nomine præferendus eſt Pontano, quod rem ſacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam, nec inamœne tractavit. Sed meo quidem ſuffragio plus laudis erat laturus, ſi materiam ſacram tractaſset aliquanto ſacratius.

L. Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poetis ſuorum temporum.

A Pontano nonnulli profluxere, tum in poetica, tum in arte dicendi celebres. Unde & Pontani Academia nunc vulgo, ut Trojanus equus, dicitur; in qua nunc ſeneſcit, ni potius floret, ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, cujus ingenii exquiſita quædam monumenta legi, & in primis Piſcatorias Eclogas, nonnullaſque Elegias, & Epigrammata; in quibus quædam ſunt omni laude digna. alia præterea ejus, præter vernacula non vidi, & quoſdam Virginei Partus, ut ipſe appellat, heroicos: in quibus, ut ſic dicam, *ſtatarius* poeta videri poteſt. Non enim verborum volubilitate fertur, ſed limatius quoddam ſcribendi genus ſectatur, & lima in dies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud Apellis de Protogene Pontanus uſurpare ſolitus eſſet: *Eum manum de tabula tollere neſci-*

nescire. Præter diligentiam, curamque ACTII, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poetica facultate cognoscimus; quare ejus reliqua, quæ condidit summopere desideramus, quæ longius ille jam ætate provectus supprimit. Quare non satis mirari possum, virum quemdam alioqui eruditum desiderare in Pontano, &, si diis placet, in SANNAZARIO........... elocutionem, hoc est barbaram. Sed hic cum sua censura qua homines Italos perstringit, non diutius permanebit.

† *Idem in Epistola in qua agitur de incommodis qua in direptione Urbana passus est; ad Antonium Thebaldeum.*

Et SYNCERUS abest, cecinit qui primus in *acta*
Non prius auditum carmen, quo gurgite ab alto
Prosiluit Triton simul, & chorus Amphitrites;
Exin Virgineos afflatus numine Partus
Concinuit graviore tuba (mirabile dictu!)
Hac cælum mulcetque, & tristia tartara terret.
Fortunate senex, vivens cape laudis honores,
Invida quos poterit non umquam abolere vetustas.

Paullus Jovius in Elogiis Virorum literis illustrium.

JACOBUS SANNAZARIUS equestris ordinis poeta, Neapoli natus atque educatus, quum præclarum secundi atque felicis ingenii specimen daret, repudiato avito gentilitioque nomine, ACTIUS SYNCERUS appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani cognomen, amicorum imitatione desumserat. Sed origo vetustæ stirpis e Sancto Nazario, Laumellini agri oppido, inter Padum & Ticinum non ignobili, unde majores advenerant, non obscure petebatur. Floruit amicitia Federici regis, senescente Pontani gratia: qui Aragonum nomen vehementer offenderat, quum veluti personæ oblitus, victorem Carolum invidiosa vel intempestiva oratione publice laudasset. Permansit in ea belli procella in officio ACTIUS, redeuntique Ferdinando juniori armatus inter fideles cives operam præstitit: unde ei conspicuus in aula gratiæ locus. Sed infestius demum urgente fortuna, quum Federicus regno pelleretur, constanti studio atque integra fide eum exsulem in ulteriorem Galliam secutus est: qua gratissimi animi testificatione singularem laudem promeruisse, vel ejus inimici judicabant. Scripsit, tamquam ambidexter, Etrusca simul atque Latina carmina, pari lepore saleque, arridentibus utrimque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula jambis intorqueret: aut amorum suorum dulcedine resolutus tenerrime lasciviret. Gravi autem & sacro poemate De Partu Virginis, viginti annorum lima perpolito summum decus frustra exspectasse videri potuit: quum illæ quæ juveni exciderant Piscatoriæ Eclogæ, publico exceptæ plausu reliquorum operum famam oppressserint: ita ut eam publici tamquam iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen sine tacita voluptate devoraret. Vixit annos septuaginta duos, peramœno, virentique semper ingenio, accuratoque & plane juvenili cultu inter amatorias oblectationes: numquam non festivus & hilaris. Ex dolore autem indignantis animi supremum concepit morbum, quod Philibertus

tus Aurantius dux Cæsaris Mergilliuæ villæ suæ delicias, temere excisa turre deformasset. ea ad Pausilypi radices conspicitur. Sed Aurantio demum acie interfecto, quum hora fatalis adveniret, audito ejus interitu se se in cubitum erigens: Excedam, inquit, e vita hoc meo non inani voto lætus, postquam barbarus Musarum hostis, ultore Marte, immanis injuriæ pœnas persolvit. Sepultus est juxta villam Mergillinam in templo Deiparæ Virgini ab se dedicato. Marmoreo autem tumulo Bembus hoc carmen inscripsit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

Romulus Amasaus de Latina Lingua usu retinendo Schola II. pag. 139.

Quod si poetarum, in hoc quasi Latini nominis censu habenda ratio est: quis in ACTII SANNAZARII hominis prudentissimi ac doctissimi elimatissimis versibus (nihil nunc de carminis dignitate, ac gravitate: nihil de rerum dispensatione, nihil de numero, & compositione, nihil de ornamentis loquor) sed quis in ejus versibus verbum unum, aut sententiam unam offendat, quæ non e medio Latinitatis fonte hausta videatur?

Jovita Rapicius Libro V. de Numero Oratorio.

At enim, dicat aliquis, desuetudinem ipsam hujus rhythmi, & diuturnam apud multos rei hujus ignorantiam, desperationem afferre posse. At mehercule Pontani Urania, & Horti Hesperidum: Fracastorii Syphilis, & SYNCERI de Virginis Partu libri, & pauca Andreæ Naugerii, pauca item Cottæ poemata facile declarant, non esse desperandum, quin intermissa, & diu desueta in consuetudinem revocari aliquando possint. quum enim poematum recte scribendorum ratio diu latuisset; & malos versificatores Latini plurimos, poetam nullum haberent, hi quasi de cælo demissi sunt, qui desitæ, & prope obsoletæ artis observatione, pertinaci bonorum imitandorum studio, multaque, & jugi exercitatione tantum profecerunt, ut cum antiquis poetis conferri jure possint. itaque horum poemata, ut primum perspecta sunt, quasi quædam Phidiæ signa, statim ab omnibus ita sunt probata, ut artem poeticam, quam prius quasi sopitam, ac jam prope exstinctam, lugebamus, eam nunc tantorum, & tam excellentium virorum ingenio, & arte suscitatam gaudeamus. &c.

Bernardinus Parthenius de Poetica Imitatione Libro II. inducens Tryphonem Cabriellium cum Manutio loquentem, judiciumque de poetis ferentem.

Sed unde initium duci vis? A SANNAZARIO, inquit Manutius. De quo quid, obsecro, sentis? Equidem, inquit, mirificum semper hunc existimavi, sive gravitatem, sive verborum sonum, aut eorum delectum spectarem. Magnificentiam vero, spiritusque sublimitatem nunquam satis ab ullo ingenio extolli posse putavi. Numquam præterea in ejus scripta incidebam, quin Virgilii ipsius imaginem viderer intueri. Tunc mecum ipse cogitabam, si idem argumentum sibi poeta summus proposuisset, neque magni-

magnificentius, neque ſplendidius tractaturum fuiſſe. Diſpoſitione autem illa, ac decoro, ſententiarumque dignitate, tum numero nihil fingi, aut excogitari abſolutius poſſe ſtatuebam. De quo adjungere & illud liceat, inter illum, ac veteres poetas nihil, quum a ſæculo, atque ætate diſceſſerimus, intereſſe. Elaborati ac perpoliti verſus, præcipueque limati. Quamobrem Pontanus, ex cujus Academia una cum tot excellentiſsimis ingeniis fluxit, de eo idem dicere ſolitus erat, quod de Protogene Apelles. nempe, quod numquam manum de tabula tolleret, quum nimiam illius artificis diligentiam accuſaret. Magno fuit judicio; ſcientiaque numerorum ita excelluit, ut exactam eorum legem ſolus tenere videretur. *& paucis interjectis:* † Major in hoc vis, (*ſc. in Pontano*) in ingenium tamen ſuum indulgentior quam SANNAZARIUS. Is enim parcior, reſtrictiorque eſt, ſicut elaboratior. Alterum vivo fonti perſimilem dicas, qui ex naturali vena proſiliens, ita ſe profundit, ut ſæpe extra ripas ſuperbus ac ſpumans diffluat atque exundet. Alterum illi, qui a beatiſſima itidem emanans vena, arteque expolitus, moderatius ſe ipſum temperans, ac cohibens, inter flores, ac viridiſſimos herbarum veſtitus ſuavi, ac leni cum murmure, riparum ſuarum finibus contentus, perlabitur. Hic quidem continens, ille profuſus: hic verecundus, ille pæne luxuriat; ut uter eſſe eorum malim, divinare vix ſciam.

Idem in Oratione pro Lingua Latina.

Sed circumſtant poetarum nobiliſsimi cœtus, quos in tanto numero ne totum diem illis recenſendis conteramus, in mentem veniat ſaltem JACOBUS SANNAZARIUS, quem divinitus in divinis verſatum, nemo non intelligit antiquitatem vario ſcribendi genere provocaſse.

Q. Marius Corradus Uritanus Epiſtola ad Fulvium Conſtantium, quæ exſtat pag. 525. Librorum de Lingua Latina ejuſdem Corradi.

Paullo ſuperiore ætate duo fuerunt lumina hujus urbis, (*Neapolis*) Latinique ſermonis, & eloquentiæ, ACTIUS SYNCERUS, & Jovianus Pontanus. Quid hos fuiſse putas quum viverent, in tanto hominum, & civium reliquorum ſplendore, nobilitate, potentia? Crede mihi, a bonis paucisque hominibus aliquo numero habiti, a cæteris, vel non cogniti erant omnino, vel fortaſse etiam ridebantur. Nunc vero duos tantum hæc urbs videtur illa ætate cives habuiſse, quos infinita etiam poſteritas hominum, externarum quoque gentium ſit admiratura. Ubi ſunt enim qui tum principes civitatis putabantur? Ubi reges etiam illi, quorum fama, amplitudo, & gloria duobus privatis hominibus par eſse non potuit?

Julius Cæſar Scaliger Poetices Lib. VI. qui & Hypercriticus, SANNAZARII ſcripta perpendens.

Reliqui duo ſunt, ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, & Hieronymus Fracaſtorius. Quorum uterque, quum præter illa quatuor a nobis toties decantata (*nervum ſcilicet, numeros, candorem, venuſtatem*) etiam caſtigatiſſima fluat vena, atque moderatiſsima, non poteſt committi, quin

quin aut alter, aut ambo, pari æqualique gloria nomen suum tueantur. De SYNCERO igitur prius.

Qua tempestate melioris vitæ officia Bononiæ auspicatus sum, habui studiorum socium Pacium Aquilium civem Romanum, qui antea militiæ quoque fuerat contubernalis. E Calabria igitur commeatus gratia Neapolim quum venisset, decedens inde, secum attulit Eclogam SANNAZARII, cui titulus est, *Lycon*, ac præter eam ex *Christeide* (sic enim appellabat) aliquot carmina sane quam luculenta. Quorum mihi nunc quum in mentem venit, non possum non didicisse ex judicio tanti viri, qui opus divinum illud suum mutato consilio postea non *Christeidem*, sed *de Partu Virginis*, inscriptum maluit. Quare vero prioris inscriptionis titulum repudiarit, cognoscere satis in promtu est. Etenim vitam actaque CHRISTI quum in eo neutiquam narret, sed natalia tantum canat, simplicissime profecto Latinis verbis expressit operam suam. Insuave fuisset, *Parthenotocia*, & *Theotocia* .... *post multa*: Ecloga vero Galatea longe optima est. Eam ante etiam, quam ederetur, manu nostra descriptam habuimus. Non igitur operam perdidi. Quod enim nunc legitur v. 5. *Æquora collustrant flammis*, ita scriptum fuit: *Æquora rimantur flammis*: ut intelligas magni viri judicium. Item v. 33. — — — *plures Nesis mihi servat echinos*: legebatur — — — *totidem virides mihi Nesis echinos*

Servat adhuc. Quæ sequebantur, in memoria non habeo. Restant vestigia tamen judicii castigati, quum redegit ad pauciora &c.

Il Cardinal Seripando in una sua Lettera scritta a Scipione Ammirato inserita tra le Lettere memorabili impresse dal Manuzio Lib. 4. a c. 99.

Io mi sono doluto, e dorrò sempre, che avendo voi un poema tale, quale è il Parto della Vergine del vostro SINCERO, ove niente manca, che possa desiderarsi da un' artificiosissimo poeta, ove non v' è cosa, che possa contaminare i buoni, e civili costumi, ove solo tra i poeti si trova la verità della religione, ove il verso ha tutti quei numeri che hanno avuto i più perfetti poeti antichi, da lui prima avvertiti, e poi dal Pontano ancor vostro scritti, ove le fizioni sono dolcissime, ove finalmente è tutto il vostro Dedalione (1) cioè l' ufficio del vero poeta, mi sono doluto, e dorrò sempre, che si legga da' maestri della gioventù, e che si veda nelle mani de' vostri giovani altro poeta.

Sixtus Senensis Bibliotheca Sancta Lib. IV.

JACOBUS SANNAZARIUS, patricius Neapolitanus, qui & ACTIUS SYNCERUS Parthenopæus, vir ad illustrandam sacrosanctam Christianorum poesim felicissimo sidere natus, scripsit in secundum Lucæ capitulum De Partu Virginis libros heroicis carminibus, ita Virgilianum candorem, sublimitatemque præferentibus, ut Virgilium ipsum te legere, audireque existimes. Operis initium est: *Virginei partus, magnoque æquæva parenti*. Claruit anno Domini 1530.

(1) Questo è un Dialogo dell' Ammirato trattante del Poeta.

Antonius Possevinus Mantuanus Societatis Jesu Bibliotheca selecta Tom. 2. Lib. XVII. qui est de Poesi, & Pictura, Editionis Venetæ pag. 509.

A SANNAZARIO quidem paucissimis demtis (quæ voces illas ethnicorum poetarum sapiunt) divinum habemus poema, ut merito Belisarius Aquaviva Neritinorum Dux eidem scribens dixerit; *cum orationis splendore contendere brevitatem: cum rotunditate ornatum: cum fluxu carminum pulchritudinem: atque ita demum omnia numeris, & sententiarum gravitate commendata videri, ut ad cujusvis scriptoris antiquissimi, candidissimique laudem accedant.*

Robertus Cardinalis Bellarminus Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis ad annum 1500.

JACOBUS SANNAZARIUS eodem tempore scripsit egregium carmen de Partu Virginis.

Franciscus Schottus, Andreæ viri doctissimi frater, Itinerarii Italiæ Lib. III.

Nec procul inde a Pausilypo ACTII SYNCERI SANNAZARII poetæ, Virgilii æmuli, domus visitur, quæ ex testamento in cœnobium vertit, templumque B. Virgini dicatum. Est ibi marmoreum sepulcrum, affabre sculptum. Hinc Orpheus seu Apollo, illinc Sibylla sive Musa e marmore candenti: cum hoc Petri Bembi Cardinalis Epigrammate:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

VIXIT. ANNIS. LXXII. OBIIT. ANNO. CIↃ. IↃ. XXX

Ludovicus de la Cerda Soc. Jesu in VII. Æneidos.

(SANNAZARIUS) poetica laude floruit præ mortalibus sui ævi. Sed quid sui ævi? Quid si Neapoli majorem gloriam attulit SANNAZARIUS, quam Statius Papinius? Non erit iniquus censor qui hoc censeat.

Boissardus in Iconibus.

(SANNAZARIUS) Neapoli natus, patre equestris ordinis viro, claro inter suos & luculentarum facultatum. Hic ACTIUS prius vocabatur JACOBUS SANNAZARIUS, quod nomen gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam insignem, morumque facilitatem † Ferrando Arragonum regi factus est amicus, & inter cariores aulicos, & familiares receptus, cujus amicitiam singulari fide, & constantia coluit quamdiu vixit. Expulsum enim Neapoli regem in Galliam usque exsulem secutus est: unde reversus ab eo multis honoribus & beneficiis affectus est. At inter aulica munia, seriasque occupationes non desiit bonas sequi Musas,

† *Federico Aragonio, regi Neapolitano,* dicere debuit.

ſis, & doctiſſimis lucubrationibus augere, & promovere rempublicam literariam: potiſſimum illo inſigni poemate de Partu Virginis: in quo de perfectione poeſeos videtur cum antiquis decertare. Compoſuit & Lamentationem de Morte CHRISTI, & Eclogas aliquot, & Epigrammatum perfectiſſimorum librum.

Olaus Borrichius de Poetis pag. 105.

Actius Syncerus Sannazarius Neapolitanus initio ſæculi XVI. clarus, poeſin Latinam ad illud faſtigium evexit ſplendore ingenii, imitatione optimi cujuſque veterum, apta fictionum poeticarum inventione, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti conceſſum ſit. Clauditur tumulo ad Pauſilypum, vicinus cineri Virgiliano, ut qui arte pares, & ſtudiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illuſtre quod de Partu Virginis libris tribus complexus eſt, nihil fere illius verſibus inveniri caſtigatius ---- ad ſummam digna omnia Sannazarii quæ poeſeos candidatis attente legantur; ita ubique in quocumque argumento regnat: cultæ ejus Eclogæ, faciles & numeroſi Elegi, arguta Epigrammata & libera.

Gerardus Joannes Voſſius de Poetis Latinis Capite VII. pag. 257. Editionis noviſſimæ.

Nec multo poſt Pontani obitum grande merito nomen fuit ACTII SYNCERI SANNAZARII.

Inprimis vero id ſibi peperit libris tribus de Partu Virginis: ob quos luculentum LEONIS X. elogium meruit anno CIↃ IↃ XXI. iterumque a CLEMENTE VII. an. CIↃ IↃ XXVI. quo ipſo & Romæ in lucem prodiere cum Lamentatione de Morte CHRISTI, & Piſcatoriis Eclogis.

Uti vero a Petrarca initium eſt poeſeos renaſcentis: ita temporibus SANNAZARII eadem jam videtur perveniſſe ad vigorem. Illum conſecuti praſtantium poetarum alii: & quidem nonnulli pares, aliqui ſuppares.

Uti Hieronymus Vida, Balthaſar Caſtilionæus, & alii multi, qui avorum, patrum, ac noſtra fuerint, vel ſint ætate &c.

† *Idem Inſtit. Poeticar. Lib. III. cap. VIII.*

Quod de nautis, & piſcatoribus, minus poſſumus dicere. Actius tamen Sannazarius, hos etiam inducens Eclogis ſuis, ſatis feliciter id tractat argumentum.

Scaligerana Prima pag. 131.

Sannazarius terſus poeta, & optimæ inventionis, lectione digniſſimus.

† *Janus Broukhuſius in Epiſtola ad Lectorem præmiſſa editioni Poematum SANNAZARII Amſtelædamenſi apud Henricum Vvetſtenium anno 1689. ab eo adornata.*

Quæ (*Jo. Joviani Pontani Academia*) ſi nihil habuiſſet aliud unde commen-

mendaretur, (habuit a item ingenia ejus ætatis longe nobilissima) æterno beneficio omnem devinxit posteritatem, quod ex ea nobis prodierit dulcissima illa, atque orbi erudito decantatissima JACOBI SANNAZARII Musa. Cujus viri limatissimis carminibus nihil post sæculum Augustæum emendatius prodiisse si quis dixerit, næ ille profecto haud iniquo judicarit Apolline. Neque vero opus est ad ejus rei veritatem evincendam literatorum virorum conquisitis testimoniis, cum tam crebræ, ac toties innovatæ laudatissimi libri editiones, id quod bonæ merces solent, nusquam indiguerint ulla hedera.

† *Idem in calce notarum ad Elegiam IX. libri I. Elegiar. SANNAZARII, pag. 113. editionis Vlamingii.*

Atque hæc quidem habui quæ notarem ad nobilissimam Elegiam. nec tamen omittenda est insignis illa SYNCERI in Pontani scripta pietas, quæ post illius obitum sopita atque neglecta e tenebris primus in lucem, tum Francisci Ælii consilio, tum opera Petri Summontii usus, revocavit. magno sane thesauro rem literariam auxit SYNCERUS, cui & hoc quoque nomine æternum debebunt Musæ Romanæ, quod princeps e bibliotaphiorum pulvere in hominum eruditorum manus protraxerit Ovidii fragmentum de piscibus, Gratii Cynegetica, itemque Aurelii Nemesiani; & Rutilii Numatiani Itinerarium; ne quid dicam de emendatioribus, quam fuerant antea, Martialis, Ausonii, & Solini codicibus. Dignus est & ipse, cujus rationem habeat grata posteritas, quemque post Augustæi sæculi ingenia tamquam ducem ac normam sibi proponant genuinæ ac generosæ poesios studiosi. Vis firmem hoc judicium meum? audi virum undequaque eruditissimum, Ludovicum de la Cerda, cujus hæc sunt ad Virgilii lib. 7. v. 734. *Inde quoque arrepta occasio celebrandi hujus fluminis* (de Sebetho loquitur) *SYNCERO SANNAZARIO, utpote Neapolitano, qui vir poetica laude floruit præ mortalibus sui ævi. Sed quid sui ævi? Quid si Neapoli majorem gloriam SANNAZARIUS attulit, quam Statius Papinius? non erit iniquus censor, qui hoc censeat.* Vid. eumdem Cerdam ibid. T. 1. p. 530. *

Giovan-Mario de' Crescimbeni, Custode d' Arcadia, nel Lib. VII. della Part. II. del Vol. II. de' suoi Comentarj intorno all' Istoria della Volgar Poesia, a carte 393.

Tra gl' infiniti scrittori che celebrano l'Opere del SANNAZARO, ci piace qui riferirne uno, che molto aggiustatamente dà giudicio sì delle Latine, come delle Volgari; ed è egli il P. Alberto le Roy Agostiniano, il

* *Item a Jano Broukhusio in Tibulli Eleg. I. Lib. I. vocatur* SANNAZARIUS eximius ille etiam inter primos. *Idem ib. in Eleg. II.* & quem ante omnes nominasse oportuit. *Ibid. in Eleg. XI.* Prætulerim ego tantæ ambitioni (*scilicet verbosæ cuidam descriptioni Auctoris Herculis Farentis*) binos JACOBI SANNAZARII versiculos ex Epigr. III. Lib. I.

Post obitum non ulla mihi carchesia ponet Æacus. infernis non vivet uva jugis.

Ibid. in Eleg. I. Lib. II. Clarissimus & vir & poeta. *in Eleg. II. Lib. III.* Par antiquis poeta. *Idem in Propertii Eleg. XI. Lib. I.* Vir sæculorum omnium memoria dignissimus. *Ibid. in Eleg. XVIII.* Disertissimus. *Ibid in Eleg XX. Lib. II.* Liquidissimus ille Musarum cycnus, solo tempore veteribus minor. *Ibid. in Eleg. XXII.* Venustissimus. *Ibid. in Eleg. V. Lib. III.* Istis (*sc. Tibullo, & Ovidio*) adjice duos non tam vetustate, quam clarissima poeticæ facundiæ gloria censendos; SYNCERUM SANNAZARIUM, ac nostratem Secundum.

il quale ne' Comentarj a Pietro Scolirio (1) scrive così: *Splendidissimum juxta pedem Pausilypi exstat aedificium, seu villa ACTII SYNCERI SANNAZARII, quam Mergillinam vocant, ubi ille cum amicis doctis versari, & rusticari quandoque solebat. Scripsit Etrusca, & Latina carmina, pari lepore utrobique, & sale, sacro poemate De Partu Virginis, & Piscatoriis Eclogis apud posteros immortalis. Virum natalium, animique nobilitate illustrem commendat Paullus Jovius, apud quem exstat Epitaphium, quod marmoreo tumulo inscripsit Bembus: &c.*

† *Petrus Vlamingius Belga in Dedicatione SANNAZARII Poematum editionis a se adornatae. Amstelædami.* 1728.

Qui enim ACTII SYNCERI divinam illam carminis majestatem, numeros rotundos, veneres non adscititias, linguæ Latinæ purissimum nitorem, Propertianam illam felicem, & minime servilem imitationem, suo merito æstimare queat? &c.

Idem in Epistola ad Lectorem.

Nam ACTIUM SYNCERUM, ab ineunte ætate, imo pæne puer, unice semper sum admiratus, maturiore hac mea veneror, suspicio, & colo; quis enim poetica laude ex iis qui a profligata barbarie Musarum sacris sese dedidere, maximum illum vatem superavit? *Post non multa.*
Testimonia quæ Broukhusius & Vulpius collegerant, addidi. Si omnia quæ ipse selegi, & alibi congesta inveni hic adhibere voluissem, in immensam molem volumen excrevisset; omnes enim qui umquam hæc divini vatis monumenta oculis usurparunt eruditi, summa cum laude SANNAZARIANI nominis meminerunt; unum tantum mihi liceat adscribere, quod suo loco neglectum est, Petri nempe Lotichii secundi, Germanorum poetarum principis, quod exstat Elegiarum Lib. I. Eleg. X. ad Christophorum Herdesianum v. 37.

Venerat ad campum, vidit hostis, & una cohortis
Ductor anhelanti nos petit acer equo.
Stamus, & Aonia cultores dicimus artis,
Humanos belli nos habuisse metus.
Nomen ad Aonidum, juvenes, confidite, dixit,
Nos etiam mites erudiere deae.
Quod si forte procul vestras pervenit ad aures
SYNCERUS priscis ACTIUS ortus avis:
ACTIUS Hesperiis fama bene notus in oris,
Pinguia Sebethi qua rigat arva liquor;
Illi ego me veteri consanguinitate propinquum
Glorior, & vates, vatis amicus, amo.
Impia nec praeda me traxit in arma cupido,
Cum populis terras visere cura fuit.
Sic ait, & nobis, ubi Caesar agebat, in urbem
Exhibuit tutas ipse cohorsque vias.

Imo, ne quis credat, ipsi viventi hos ingenuæ laudis fructus, æstimationem, & tanti nominis reverentiam defuisse, sufficiat, quod * Balthasar, Comes Castilioneus, magnum illud Italiæ lumen, literarum monumentis de eo testatum voluit; versus nempe aliquos recitatos, SANNAZARIO, sed falso adscriptos, & ab omnibus summo cum applausu, & admiratione exceptos, statim, ubi rescitum fuit, alterius poetæ fœtum esse, minus quam mediocres, ut certe erant, visos fuisse.

g 3 DILE-

(1) Serm famil. Lib. 3. pag. 37. * Nel Corteglano lib. 2.

DILECTO FILIO

ACTIO SYNCERO

SANNAZARIO

LEO PAPA X.

ILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Quum forte de claris ingeniis ætatis nostræ apud nos verba fierent, affuere qui quum te, tum opus tuum De Partu Virginis divinis prope laudibus cum admiratione attollerent, atque prædicarent. Quæ res exspectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non singulari tuo ingenio dignum proficisci a te posse arbitramur) verum eo nunc carior & jucundior visa est, tum quod quæ futura exspectabamus, accepimus jam facta esse, & quæ superent omnem exspectationem, tum quod & si nullo non tempore fuissent acceptissima, hac præcipue tempestate erunt longe gratiora. qua ut quidam, quo doctiores videntur, Ecclesiam stilo iniquo petunt, qui exactissima eruditione commendent, non desiderentur. Dici non potest, quum hæc audiremus, quantum voluptatis acceperimus, & quum ipsi legemus, accepturi simus: quod persuasi simus, divina factum providentia, ut divina sponsa tot impiis oppugnatoribus, laceratoribusque lacessita, talem, tantumque nacta sit propugnatorem; & quum illi impia facundia abusi frangant in rem sacram genuinum, tu unus opus edideris quo rem sacram omnibus (ut dici solet) nervis attollendam, excolendamque procuraveris sancto consilio, eventu feliciore, quum dictitent qui legere, si rem quæramus, nihil nisi CHRISTUM atque ejus sponsam sonare: si pietatem, undique religionis enitere studium: si judicium, nihil ungue signandum relinquere: si figuras artisque conatus, veterum vatum nulli cedere, multos anteire. Gratulamur itaque tibi, quod tantum unus præstes, quantum antea nemo: Ecclesiæ, quod quum vexetur lancineturque ab aliis, a te uno in cælum efferatur: nostro sæculo, quod fiet tui carminis

luce

luce celeberrimum: nobis denique ipsis, quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule a furiis agitato, affuerit pius David illum funda a temeritate, hunc lyra a furore compescens. Hortamur itaque te, jam opus edas, ut qui dolent, quum illa legunt quæ adversus pietatem venena ficti Christiani evomuere, ad tua conferant se se, quæ veluti præsens antidotum sint oppposituri. Tu ita tibi persuadeas volumus, nos te & tua omnia perinde ac nostra complexuros esse, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem umquam tui vel affectus vel operæ immemores futuros. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die VI. Augusti. M. D. XXI. Pontificatus nostri anno nono.

BEMBUS.

Per Favonium de mandato.

DILECTO FILIO

ACTIO SYNCERO

SANNAZARIO

CLEMENS PAPA VII.

ILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Accepimus librum gratissimo munere, quem tu ad nos de DEI, & DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI rebus scriptum misisti, cujus argumentum præclarum, atque nobile quum in te parem ostendat animi pietatem, atque ingenii gloriam, sitque in eo nomen quoque nostrum ad memoriam eorum qui lecturi sunt, qui quidem innumerabiles futuri sunt in longa posteritate, immortalitati quasi commendatum, muneris tui magnitudinem hoc magis sentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata est omnibus, qui præsertim animo vegetiore atque erectiore sint, permagnæ sunt illius partes nobis a te tributæ. Quamquam enim ea est appetenda maxime, illique elaborandum præcipue, quæ post discessum ex hac vita, in illa altera vita felici & sempiterna nos cum DEO ipso collocat, tamen ne hæc quidem non libenter adsciscenda, quæ producit ad posteros nostri nominis perpetuitatem. pro qua, qui illam cælestem & divinam immortalitatem non plane cognoverunt, maximis sæpe tamen contentionibus, & acerbissimis discriminibus vitam, & caput suum objecere. quod profecto non fecissent, nisi a natura ipsa admoniti, summum quoddam bonum exsistere conjectati fuissent, cujus in imagine & simulacro tam multas partes experirentur esse delectationis, & gloriæ. Est enim profecto hæc famæ & laudis ad commemorationem hominum celebritas, imago illius veræ immortalitatis quæ eximio dono Omnipotentis DEI, uni Christiano generi, per DOMINUM NOSTRUM JESUM CHRISTUM proposita est, ad quam potissimum aspirare debemus, hanc vero ita caram, jucundamque ducere, si pro-

proborum & prudentium testimonium nobis deferatur, quod quidem in te nobis egregie contigit. Non enim ingenio solum tuo honorati, illustratique sumus, sed (quod nobis etiam gratius est) judicio comprobati; & si enim ingenii gloria concedis nemini, vel omnibus potius præstas qui in hoc scribendi genere cum laude versati sunt, tamen quum ipso scriptionis argumento ostendas, qua sis pietate, sapientia, religione præditus, jucundius etiam accepimus testimonium optimi, & religiosissimi viri, quam studium doctissimi. Quapropter macte virtute tu quidem; id enim es consecutus, quo nullum majus homini bonum in hac vita exsistere posse videatur. maximorum enim donorum quibus te affecerat DEUS, gratia illi (quoad mortali homini licuit) relata, illud jam summum, & incomparabile veræ immortalitatis donum es promeritus, cui deinde jam gratia nulla esse par potest. qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus, eidem domino reddidisti a quo acceperas. Ex quo quum fructum quoque non mediocrem tui libri dicatione, ad nominis nostri laudem, ac memoriam redundare volueris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere grati, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens potest, sicut & re ipsa tibi ostendere parati sumus, & ut experiare etiam adhortamur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die V. Augusti. M.D.XXVI. Pontificatus nostri anno tertio.

JAC. SADOLETUS.

ÆGI-

1

Æ G I D I U S
TIT. S. MATTHÆI
S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO S.

IVINUM De Partu Virginis poema mihi tuo nomine redditum quum legissem, velut attonitus ac lucis impatiens, statim ad te nescio quid, sed quale ab iis qui lolio (ut ajunt) victitant, proficisci potest. Neque enim de eo posse arbitror quemquam judicare, præter eum qui ad eruditionem tuam proxime accedat, quique (quod fieri vix possit) tui sit quam maxime similis. Verum quum absurda quædam & ἄμουσα scripserim, mea tamen literæ (quæ tua est humanitas) undique expetitæ, lectæ, exscriptæ istic a plerisque omnibus sunt. Quumque (ut audiebam) earum literarum exemplum in tuorum fere omnium civium manibus esset, ecce a te mihi literæ redduntur. demissa cælo ancilia mihi visa sunt; nullum enim ornandi me locum prætermittis. Nam dum mea probas, Neapoli cum admiratione legor, & item Romæ: dum rescribis, quo munere beasti me, SYNCERE, diis hominibusque invidentibus! Sed ut ad poema redeam, divina quidem illa omnia, verum hactenus ita omni ornatu caruerunt, ut humanis inferiora: nunc a te ita omnium Musarum muneribus exculta, ut divinis (si dicere fas sit) vel potiora esse videantur. Nam quum a præscripta linea digrederis, velut liberum dicendi genus nactus, ita ingenii vires explicas, ut antiquorum nemini sit tibi concedendum. rursus quum ea narras unde ne transversum quidem unguem, quod ajunt, quaque majores nostri divinarum rerum scriptores Latinis literis ornari haud posse arbitrabantur, ita oratione illustras, ut omnium argumenta, quum Græcorum, tum Latinorum poetarum, longe post se intervallo relinquant. Quid enim, immortalis DEUS, (ut ordiar ab initio) invocatione elegantius? quid conceptu altius? quid cælo, terra, inferis rei novitate obstupescentibus mirabilius? quid læto Simeone jucundius? quid infantum internecione sævius, quid DEO moriente horribilius? quid ab Orco redeunte gratius? quid spolia referente beatius? quid agente in cælo triumphum te canente felicius? Adde alterius libri Musas certatim divina carmina modulantes, adde pictum orbem, adde specum. De partu vero quid ipse loquar? quum ea de re deinceps vel tacendum, vel tuis dumtaxat verbis loquendum sit. Prætereo qua oratione heros ille tuus e somno excitus, divinaque adflatus aura DEUM natum adoret. Nec referam e tertio illustrata puerperia, non divorum cantus, non carmina, non pastorum vaticinia, non felicis fluvii oracula, non urnam, non columbæ alas argenteas, non denique Protei vatis miracula recensebo:

— — — — Non si mihi ferrea centum
Ora sonent, totidemque ærato e gutture linguæ,
Carminis ACTIACI laudes percurrere possem.

præ-

Verum quum tu solum pietate , non humanarum laudum cupiditate accensus , tantum studii , laboris , diligentiæ ad scribendum contuleris , ea tibi summa laus censeatur quæ uno omnium ore prædicabitur , tantum esse laudum tuarum cumulum , ut ne ipsi quidem eloquentiæ , qua mirabiliter excellis , locus ad te laudandum relinquatur . Nam de laboris præmio , ad nos , id est mortales , nihil attinet cogitare . Quid enim tibi tribuere homines possent , & si omnia simul congesserint , quo tuum meritum expleretur ? DEUS ille DEUS , cujus numine adflatus , tam doctum , tam sanctum , tam pium carmen cecinisti , te digno munere remunerabitur . Non quidem Elysiorum aut piorum campis , insulisve fortunatorum , quas Lino , Orpheo , Musæo , cæterisque deorum filiis sedes antiquitas falso statuit , sed cælo , digna quidem tantarum vigiliarum mercede . Reliquum est , ut tibi gratias agam , quod Augustini *personam inserueris , quæ reliquis tam apte , tantaque harmonia cohæret , quanta philosophi ajunt in cælo sidera . proinde recte ad te pertinet* † *Homericum illud :*

-- -- -- Ὁ δ' ὄλβιος ὅντινα Μοῦσαι
Φιλεῦνται· γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

PETRUS GRAVINA.

NON sine providentia deligunt sibi immortales quandoque ex mortalibus nonnullos , quorum opera , ad venerandam divinam dignitatem , decentius utantur . hinc nostra Christiana veritas , tot sanctorum virorum , sanctarumque virginum testimonia , ac ministeria in sui gloriam agnoscit . an fortuito igitur evenisse existimabimus , ut temporibus nostris , nascentis divini cælestisque operis De Partu Virginis imprimendi , ac promulgandi curam VIRGO ipsa DEIPARA , quasi ex destinatu , primariæ feminæ Cassandræ Marchesiæ , nobilitate , facundia , pudicitia insigni demandaverit ? qua quidem alumna tantum sibi placet docta Neapolis , ut cum Gratiis Gratiam , cum Musis Musam esse affirmet . Hac itaque veluti quadam honestissima obstetrice curante , divinus hic novi carminis partus veterem nostram salutem , ac lucem , tamquam renascentem nobis exspectantibus repræsentavit .

CLE-

† *Homericum illud*) μνημονικὸν ἁμάρτημα . quum *Hesiodeum* dicere debuerit : hæc enim leguntur in Hesiodi Theogonia v. 96. quæ ita Latine vertas licet : *Ille vero beatus , quemcumque Musæ amant : suavis ei ab ore fluit vox .* Male autem pro φιλεῦνται , Aegidius φίλωνται .

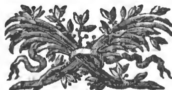

CLEMENTI SEPTIMO

PONTIFICI MAXIMO

ACTIUS SYNCERUS.

MAGNE PARENS, CVSTOSQVE HOMINVM, CVI IVS DATVR VNI
CLAVDERE CAELESTES, ET RESERARE FORES:
OCCVRRENT SI QVA IN NOSTRIS MALE FIRMA LIBELLIS,
DELEAT ERRORES AEQVA LITVRA MEOS.
IMPERIIS, VENERANDE, TVIS SVBMITTIMVS ILLOS:
NAM SINE TE RECTA NON LICET IRE VIA:
IPSE MANV, SACRISQVE POTENS PODALYRIVS HERBIS
VLCERA PAEONIA NOSTRA LEVABIS OPE.
QVIPPE MIHI TOTO NVLLVS TE PRAETER IN ORBE
TRISTE SALVTIFERA LENIET ARTE MALVM.
RARVS HONOS, SVMMO SE PRAESIDE POSSE TVERI:
RARIOR, A SVMMO PRAESIDE POSSE LEGI.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
VIRI PATRICII
DE PARTU
VIRGINIS
LIBRI TRES.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
DE PARTU
VIRGINIS
LIBER PRIMUS.

IRGINEI partus, magnoque æquæva parenti
Progenies, ſuperas cæli quæ miſſa per auras
Antiquam generis labem mortalibus ægris
Abluit, obſtructique viam patefecit olympi,
Sit mihi, Cælicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. vos auditas ab origine cauſſas,
Et tanti ſeriem, ſi fas, evolvite facti.

Nec minus, o Muſæ, vatum decus, hic ego veſtros
Optarim fontes, veſtras nemora ardua rupes:
Quandoquidem genus e cælo deducitis: & vos

Virginitas, ſanctæque juvat reverentia famæ.
Vos igitur, ſeu cura poli, ſeu virginis hujus
Tangit honos, monſtrate viam, qua nubila vincam:
Et mecum immenſi portas recludite cæli.
Magna quidem, magna, Aonides, ſed debita poſco,
Nec vobis ignota: etenim potuiſtis & antrum
Adſpicere, & choreas: nec vos orientia cælo
Signa, nec Eoos reges latuiſſe putandum eſt.
Tuque adeo, ſpes fida hominum, ſpes fida deorum,
Alma parens, quam mille acies, quæque ætheris alti
Militia eſt, totidem currus, tot ſigna, tubæque,
Tot litui comitantur, ovantique agmina gyro
Adglomerant: niveis tibi ſi ſolennia templis
Serta damus: ſi manſuras tibi ponimus aras
Exciſo in ſcopulo, fluctus unde aurea canos
Deſpiciens, celſo ſe culmine Mergilline
Adtollit, nautiſque procul venientibus offert:
Si laudes de more tuas, ſi ſacra, diemque,
Ac cœtus late inſignes, rituſque dicamus,
Annua felicis colimus dum gaudia partus:
Tu vatem ignarumque viæ, inſuetumque labori,
Diva, mone, & pavidis jam læta adlabere cœptis.
Viderat ætherea ſuperûm regnator ab arce,
Undique collectas vectari in Tartara prædas:
Tiſiphonemque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immanes ſtimulantem ad dira ſorores:
Nec jam homini prodeſſe, alto quod ſemina cælo
Duceret, aut varios animum excoluiſſet ad uſus:

Tan-

Tantum letiferæ poterant contagia culpæ!
Tum pectus pater æterno fuccenfus amore,
Sic fecum: Ecquis erit finis? tantifne parentum
Prifca luent pœnis feri commiffa nepotes?
Ut quos victuros femper, fuperifque crearam
Pæne pares, trifti patiar fuccumbere leto,
Informefque domos, obfcuraque regna fubire?
Non ita: fed divûm potius revocentur ad oras,
Ut decet, & manuum pofcunt opera alta mearum:
Defertofque foros, vacuique fedilia cæli
Actutum complere parent: legio unde, nefandis
Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
Femina principium, lacrimafque, & funera terris
Intulerit; nunc auxilium ferat ipfa, modumque,
Qua licet, afflictis imponat femina rebus.
Hæc ait: & celerem ftellata in vefte miniftrum,
Qui caftæ divina ferat mandata puellæ,
Adloquitur, facie infignem, & fulgentibus alis.
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
Fide vigil, pars militiæ fortiffima noftræ,
Te decet ire, novumque in fæcula jungere fœdus:
Nunc animum huc adverte: atque hæc fub pectore ferva.
Eft urbes Phœnicum inter, lateque fluentem
Jordanem, regio noftris fat cognita facris,
Judæam appellant, armifque, & lege potentem.
Hic claris exorta atavis, vatumque ducumque
Antiquum genus, & dignis licet aucta hymenæis,

Pe-

Pectoris inlæsum virgo mihi casta pudorem
Servat adhuc, nullos non servatura per annos:
(Mirus amor!) seniumque sui venerata mariti
Exiguis degit thalamis, & paupere tecto,
Digna polo regnare, altoque effulgere divûm
Concilio, & nostros æternum habitare penates.
Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
Delegi, prudensque animo interiore locavi:
Ut foret, intacta sanctum quæ numen in alvo
Conciperet, ferretque pios sine semine partus.
Ergo age, nubivagos molire per aera gressus:
Devenìensque locum, castas hæc jussus ad aures
Effare: & pulchris cunctantem hortatibus imple:
Quandoquidem genus e Stygiis mortale tenebris
Eripere est animus, sævosque arcere labores.
  Dixerat. Ille altum Zephyris per inane vocatis
Carpit iter, scindit nebulas, atque aera tranat
Ima petens, pronusque leves vix commovet alas.
Qualis, ubi ex alto notis Mæandria ripis
Prospexit vada, seu placidi stagna ampla Caystri,
Præcipitem se se candenti corpore cycnus
Mittit agens, jamque implumis, segnisque videtur
Ipse sibi, donec tandem potiatur amatis
Victor aquis: sic ille auras, nubesque secabat.
Ast ubi palmiferæ tractu stetit altus Idumes,
Reginam haud humiles volventem pectore curas
Adspicit: atque illi veteres de more Sibyllæ
In manibus: tum siqua ævo referanda nepotum

Fati-

Fatidici caſto cecinerunt pectore vates.
Ipſam autem ſecuram animi lætamque videres
Auctorem ſperare ſuum: namque adfore tempus,
Quo ſacer æthereis delapſus ſpiritus aſtris
Incorrupta piæ compleret viſcera matris,
Audierat. Proh quanta alti reverentia cæli
Virgineo in vultu eſt! oculos dejecta modeſtos
Suſpirat: matremque Dei venientis adorat:
Felicemque illam, humana nec lege creatam
Sæpe vocat: nec dum ipſa ſuos jam ſentit honores:
Quum ſubito ex alto juvenis demiſſus olympo,
Purpureos retegit vultus: numenque profeſſus
Inceſſuque habituque, ingentes explicat alas:
Ac tectis late inſuetum diffundit odorem.
Mox prior hæc: Oculis ſalve lux debita noſtris,
Jampridem notum cælo jubar, optima virgo:
Cui ſe ſe tot dona, tot explicuere merenti
Divitiæ ſuperûm: quidquid rectique, probique
Æterna de mente fluit: puriſſima quidquid
Ad terras ſummo veniens Sapientia cælo
Fert ſecum, & plenis exundans Gratia rivis.
Te genitor ſtabili firmam ſibi lege ſacravit,
Perpetuos genitor curſus qui dirigit aſtris:
Manſuramque tuo fixit ſub pectore ſedem.
Iccirco cœtus inter veneranda pudicos
Una es quam latis cæli in regionibus olim
Tot divûm celebrent voces. proh gaudia terris
Quanta dabis! quantis hominum ſuccurrere votis

Incipies! Stupuit confestim exterrita virgo:
Demisitque oculos: totosque expalluit artus.
Non secus ac conchis si quando intenta legendis
Seu Mycone parva, scopulis seu forte Seriphi
Nuda pedem virgo, lætæ nova gloria matris,
Veliferam advertit vicina ad litora puppim
Adventare, timet: nec jam subducere vestem
Audet, nec tuto ad socias se reddere cursu:
Sed trepidans silet, obtutuque immobilis hæret.
Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.
Tum rutilus cæli alipotens, cui lactea fandi
Copia, divinique fluunt e pectore rores
Ambrosiæ, quibus ille acres mulcere procellas
Possit, & iratos pelago depellere ventos:
Exue, dia, metus animo: paritura verendum
Cælitibus numen, sperataque gaudia terris,
Æternamque datura venis per sæcula pacem.
Hæc ego siderea missus tibi nuntius arce,
Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
Vaticinor, non insidias, non nectere fraudes
Edoctus: longe a nostris fraus exsulat oris.
Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
Ipsa olim partus, virgo, sobolisque beatæ
Adspicies. vincet proavos: proavitaque longo
Extendet jura imperio: populisque vocatis
Ad solium, late ingentes moderabitur urbes:

Nec ſceptri jam finis erit, nec terminus ævi.
Quin juſtis paullatim animis pulcherrima ſurget
Relligio. non monſtra piis, ſed numina, templis
Placabunt caſtæ diris ſine cædibus aræ.
  Dixerat. Illa animum ſedato pectore firmans,
Subſtitit, & placido breviter ſic ore locuta eſt:
Conceptuſne mihi tandem, partuſque futuros,
Sancte, refers? mene attactus perferre viriles
Poſſe putas? cui vel nitenti matris ab alvo
Protinus inconcuſſum, & ineluctabile votum
Virginitas fuit una: nec eſt, cur ſolvere amatæ
Jura pudicitiæ cupiam, aut hæc fœdera rumpam.
Immo iſtas, quod tu minime jam rere, per aures,
Excipit interpres, fœcundam ſpiritus alvum
Influet, implebitque potenti viſcera partu,
Flammifero veniens cælo, atque micantibus aſtris.
At tu virgineum mirata tumeſcere ventrem,
Hærebis pavitans: demum formidine pulſa
Gaudia ſervati capies inopina pudoris.
Neve hæc vana putes, dictis aut territa noſtris
Indubites: ſeræ dudum conceſſa ſenectæ
Dona oculos pone ante tuos. nam ſanguine avito
Juncta tibi mulier, ſterilis licet illa, gravique
Preſſa ævo, haudquaquam ſperatum hoc tempore pignus
Fert utero, & felix ſexto ſub menſe laborat.
Uſque adeo magno nil non ſuperabile cælo eſt.
  His dictis, regina oculos ad ſidera tollens,
Cæleſtumque domos ſuperas, atque aurea tecta,

Adnuit, & tales emisit pectore voces:
Jam jam vince, fides; vince, obsequiosa voluntas:
En adsum: accipio venerans tua jussa, tuumque
Dulce sacrum, pater omnipotens: nec fallere vestrum est,
Cælicolæ. nosco crines, nosco ora, manusque,
Verbaque, & aligerum cæli haud variantis alumnum.
Tantum effata, repente nova micuisse penates
Luce videt: nitor ecce domum compleràt: ibi illa,
Ardentum haud patiens radiorum, ignisque corusci,
Extimuit magis. At venter (mirabile dictu!
Non ignota cano) sine vi, sine labe pudoris,
Arcano intumuit verbo. Vigor actus ab alto
Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
Descendit, Deus ille, Deus: totosque per artus
Dat se se, miscetque utero. quo tacta repente
Viscera contremuere: silet Natura, pavetque
Adtonitæ similis: confusaque turbine rerum
Insolito, occultas conatur quærere caussas.
Sed longe vires alias, majoraque sentit
Numina. succutitur tellus: lævumque sereno
Intonuit cælo, rerum cui summa potestas,
Adventum nati genitor testatus: ut omnes
Audirent late populi, quos maximus ambit
Oceanus, Tethysque, & raucisona Amphitrite.
  Hos inter medios cæli, terræque fragores
Æquatis properans volucer pulcherrimus alis,
Omnia dum trepidant, discesserat, altaque nabat
Per loca; quum virgo celsis in nubibus illum

Alter-

Alternantem humeros videt, atque immensa secantem
Ventorum spatia, & jam versicolore per auras
Fulgentem pluma, ac cæli convexa petentem.
Quem demum tali adspectans sermone secuta est:
Magne ales, celsi decus ætheris, invia rerum
Qui penetras, longeque & nubila linquis, & Euros
Antevolans; læto seu te felicia tractu
Sidera, quæque suos volvuntur signa per orbes
Exspectant redeuntem: alti seu certa reposcit
Crystalli domus, & vitrei plaga lucida regni:
Seu propiora vocant supremo tecta tonanti,
Qua patet in summum regio flammantis olympi,
Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura:
I precor, i nostrum testis defende pudorem.
Nec plura his. Tum vero aciem deflectit, & omnes,
Haud mora, sollicito percurrit lumine montes:
Adgnatamque animo, conceptaque pignora versat,
Multa putans: serumque uteri miratur honorem.
  Interea manes descendit fama sub imos,
Pallentesque domos veris rumoribus implet:
Optatum adventare diem, quo tristia linquant
Tartara, & evictis fugiant Acheronta tenebris,
Immanemque ululatum, & non lætabile murmur
Tergemini canis: adverso qui carceris antro
Excubat insomnis semper, rictuque trifauci
Horrendum, stimulante fame, sub nocte profunda
Personat, & morsu venientes adpetit umbras.
Tum vero heroes lætati, animæque piorum

Ad cælum erectas cœperunt tendere palmas.
Atque hic inſignis funda, citharaque decorus,
Inſignis ſceptro ſenior, per opaca locorum
Dum graditur, nectitque ſacros diademate crines:
Dum legit effœtos Lethæo in gramine flores,
Qua tacite labuntur aquæ, mutæque volucres
Ducunt per ſteriles æterna ſilentia ramos:
Adtonita ſubitos concepit mente furores,
Divinamque animam: & conſueto numine plenus,
Intorquens oculos, venientia fata recenſet.

Naſcere, magne puer: noſtros quem ſolvere nexus,
Et tantos genitor voluit perferre labores.
Magne puer, cui ſe hæc tandem ſpolianda reſervant
Regna, tot heu miſeris hominum ditata ruinis:
Naſcere, venturum ſi te mortalibus olim
Pectore veridico promiſimus: igneus ut nos
Viribus adflatos cæleſtibus ardor agebat
Inſinuans: ſi ſacra peregimus, & tua late
Juſſa per immenſum fama vulgavimus orbem.
En ridet Pax alma tibi: ſimul ecce potentes
Impulſi cælo, diviſque auctoribus acti,
Orbe alio properant reges. Salvete, beati
Æthiopes, hominum ſanctum genus, aſtra ſecuti:
Scilicet huc veſtris adſertis munera regnis.
Accipe dona, puer: tuque, o ſanctiſſima mater,
Sume animos: jam te populique, duceſque frequentant
Litore ab extremo, & odoriferis Nabatæis.
Ille autem aurata fulgens in veſte ſacerdos

Jam

Jam canus, jam maturo venerabilis ævo,
Quid ſibi vult? ſacras puerum qui ſiſtit ad aras,
Sic venerans? lætoque inſpectans æthera vultu?
Seque dehinc facili clauſurum lumina fato,
Exclamat: quod ſperatum per ſæcula munus,
Promiſſamque diu pacem, certamque ſalutem
Terrarum, exorta liceat ſibi luce tueri
Optanti, ſeniumque ideo, Parcaſque trahenti.
Sed quid ego heu dira conſperſos cæde penates
Infantum, & ſubito currentes ſanguine rivos
Adſpicio? triſtiſque meas vagitus ad aures
Fertur? io ſcelus eſt, partus jugulare recentes.
Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum
Quem petis, inſano dabitur tibi perdere ferro.
Nunc nunc, o matres, ſcelerata abſcedite terra,
Dum licet, inque ſinu pueros abſcondite veſtros:
Nam ferus hoſtis adeſt. propera jam, regia virgo,
Inque Parætonias transfer tua pignora terras:
Admonet hoc magnum genitor qui temperat orbem.
Tuta domus, tutique illic tibi, dia, receſſus.
Verum ubi bis ſenas hiemes, bis ſenaque nati
Solſtitia, & tantos ſuperaveris anxia caſus;
Ingentes imo duces de pectore queſtus,
Aureaque aſſiduis pulſabis ſidera votis.
Nam puerum, quamvis per compita ſæpe vocatum,
Sæpe exſpectatum conſuetæ ad gaudia menſæ,
Perquires nequidquam amens: nec cara petentem
Oſcula, nec ſera redeuntem nocte videbis.

Tresque illum totos mærenti pectore soles,
Et totidem trepidas somni sine munere noctes
Omnia lustrantes, questu omnia confundentes
Flebitis indigno perculsi corda dolore
Tuque, senexque tuus. quarto sed Lucifer ortu
Purpureos tremulo quum tollet ab æquore vultus,
Inventum dabit, & quærentibus offeret ultro.
O quas tunc lacrimas, o quæ tunc oscula, mater,
Quos dabis amplexus, misto inter gaudia fletu!
Quum natum ante aras patris, & delubra sedentem,
Mulcentemque senes dictis, animosque trahentem
Adspicies gavisa, ipso admirante senatu
Primitias pueri ingentes, nec inane sagacis
Pectoris indicium, natæque ad grandia mentis.
Tu vero quid in arma ruis, scelerata juventus?
Quid galeas, ensesque virûm, & fulgentia cerno
Agmina? scutatasque procul sub nocte cohortes
Obscura, & crebris radiantes ignibus hastas?
Totne unum telis petitur caput? heu furor, heu mens
Cæca hominum, semperque odiis adcincta nefandis!
Jamque oleas, montemque sacrum circumque supraque
Cinxere, & longa lucum obsedere corona.
Quo feror? ecce trahunt manibus post terga revinctis
Insontem: modo quem latas mira illa per urbes
Edentem, patrisque palam præcepta docentem
Adtoniti stupuere, illum regemque Deumque,
Humanæque ducem vitæ, fontemque salutis
Haud veriti populo circum plaudente fateri.

Heu

Heu facinus! mortemne etiam, & crudele minantur
Supplicium? sævos stringunt in vulnera fasces,
Horrentesque parant paliuro intexere dumos,
Tormenti genus: & capiti premere inde coronam
Vulnificam. viden', alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
Parte alia ingentes video de stirpibus imis
Everti palmas, altas ad sidera palmas,
Infelix opus: unde hominum lux illa, decorque
Pendeat. ah trepidis dirum, & miserabile terris!
Quum patri æthereo moriens liventia pandet
Brachia, turpatosque atra de morte capillos,
Oraque, demissosque oculos, frontemque cruore
Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
At mater, non jam mater, sed flentis, & orbæ
Infelix simulacrum, ægra, ac sine viribus umbra,
Ante crucem demissa genas, effusa capillum,
Stat lacrimans, tristique irrorat pectora fletu.
Ac; si jam comperta mihi licet ore profari
Omnia; defessi spectans morientia nati
Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
Sidera: crudelem se se, quod talia cernat
Vulnera, sæpe vocat: tum luctisono ululatu
Cuncta replens, singultanti sic incipit ore;
Incipit, & duro figit simul oscula ligno
Exclamans: Quis me miseram, quis culmine tanto
Dejectam, subitis involvit, nate, procellis?
Nate, patris vires, sanguis meus, unde repente

Hæc fera tempeſtas? quis te mihi fluctus ademit?
Quæ manus indignos fœdavit ſanguine vultus?
Cui tantum in ſuperos licuit? bella impia cælo
Quis parat? hunc ego te poſt tot male tuta labores,
Poſtque tot infelix elapſæ incommoda vitæ
Adſpicio? tune illa tuæ lux unica matris?
Tune animæ pax, & requies, ſpeſque ultima noſtræ
Sic raperis? ſic me ſolam, exanimemque relinquis?
O dolor! exſtincto jam te pro fratre ſorores,
Pro natis toties exoravere parentes:
Aſt ego pro nato, pro te dominoque Deoque
Quem miſera exorem? quo triſtia pectora vertam?
Cui querar? o tandem, diræ, me perdite, dextræ:
Me potius (ſi qua eſt pietas) immanibus armis
Obruite: in me omnes effundite pectoris iras:
Vel tu (ſi tanti eſt hominum genus) eripe matrem,
Quæ rogat, & Stygias tecum duc, nate, ſub umbras.
Ipſa ego te per dura locorum, inamœnaque vivis
Regna ſequar: liceat rumpentem cernere portas
Æratas: liceat pulchro ſudore madentem
Everſorem Erebi materna abſtergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore queſtus.
Quod ſcelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit: fruſtraque ſuis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
Inficiet, mœſtamque diu ſine lumine frontem
Oſtendet terris; ut qui jam ploret ademtum
Au-

Auctorem, regemque ſuum. quin ipſa nigranti
Fratris ab ore timens, & tanto concita caſu
Cynthia, cæruleo vultus obnubet amictu,
Avertetque oculos, lacrimaſque effundet inanes.
At contra horriſono tellus concuſſa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita ſepulcris
Emittet ſimulacra. Quid, o, quid abire paratis,
Illuſtres animæ? non omnibus hæc data rerum
Conditio: paucis remeare ad lumina vitæ
Conceſſum. ſed tempus erit, quum Martia rauco
Mugitu cælum quatiet tuba: quumque repente
Corpora per terras omnes latè omnia ſurgent.
Nunc autem ſat tartarei ſi clauſtra tyranni
Effringat rex ille: & caligantia pandat
Atria: diffugiant immiſſo lumine diræ
Eumenidum facies jactis in terga colubris.
Quas atro vix in limo Phlegethontis aduſtum
Accipiat nemus, & fumanti condat in ulva.
Tum variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareïa turba, ceraſtæ,
Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæque, Sphingeſque, ardentiſque ora Chimæræ,
Atque Hydræ, atque canes, & terribiles Harpyiæ.
Ipſe catenato feſſus per Tartara collo
Ducetur Pluton: triſti quem murmure circum
Inferni fractis mærebunt cornibus amnes.
At nos virginea præcincti tempora lauru,
Signa per extentos cæli victricia campos

Tollemus, lætoque ducem clamore ſequemur.
Victor io, bellator io, tu regna profunda,
Tu manes, Erebumque, poteſtateſque coerces
Aerias, letumque tuo ſub numine torques.
Ille alto temone ſedens, levibuſque quadrigis
Lora dabit, volucreſque reget placido ore jugales,
Non jam cornipedum ductos de ſemine equorum,
Nec qui conſuetas carpant præſepibus herbas.
Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert juga formoſi pecoris cuſtodia Taurus:
Stellatus minio Taurus: cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis:
Perque pedes bifidæ radiant nova ſidera gemmæ:
Torva Bovi facies; ſed qua non altera cælo
Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus aſtra laceſſat.
  Et juxta nemorum terror, rexque ipſe ferarum
Magnanimus nitet ore Leo: quem fuſa per armos
Conveſtit juba: pectoribus generoſa ſuperbit
Majeſtas: non jam ut cædes, aut prœlia ſævus
Adpetat (innocuis armantur dentibus ora:
Grataque tranquillo ridet clementia vultu)
Sed cælo ut ſpatietur, & alta ad ſidera tendat.
  Hos poſt inſequitur pulchros pennata per artus
Alituum Regina: ſacræ cui vertice plumæ
Adſurgunt: flavoque caput diademate fulget.
Ipſa ingens alis, ingentis fulminis inſtar
Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres

Fertur: & obſtantes curſu petit obvia nubes.
  Ultimus humana ſociat cervice laborem
Alatus tergo Juvenis: cui lutea lævo
Ex humero chlamys Eois inſperſa lapillis
Pendet: eam variant centum longo ordine reges,
Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
Oſtro intertexti. veros cognoſcere vultus
Eſt illic: veros montes, & flumina credas:
Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
  Tali ſidereas curru ſubvectus in auras
Indutos referens ſpoliis pallentibus axes,
Perveniet: recto qua panditur orbita tractu
Lactea, & ad ſedes ducit candentis olympi.
Illic auratæ muros mirabimur urbis,
Aurataſque domos, & gemmea tecta, viaſque
Stelliferas, vitreoſque altis cum montibus amnes.
Atque ibi, ſeu magni celſum penetrale tonantis,
Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
Cælicolûm dabitur, ſtellas numerare licebit:
Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem
Sub pedibus ſpectare, & longos ducere ſoles:
Longaque venturis protendere nomina ſæclis.
  Hæc ubi dicta; patres plauſu excepere frequentes
Fatidicum vatem; ſublatumque aggere ripæ
Adtollunt humeris, lætumque per avia ducunt.
Intremuere Erebi ſedes, obſcuraque Ditis
Limina. ſuſpirans imo de corde Megæra
Dat gemitum, & torvas ſpectat ſine mente ſorores.

Tum caudam exululans sub ventre recondidit atram
Cerberus, & sontes latratu terruit umbras:
Commotisque niger Cocytus inhorruit antris:
Et vaga Sisyphiis hæserunt saxa lacertis.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI DE PARTU VIRGINIS

LIBER SECUNDUS.

REGINA ut subitos imo sub pectore motus
Sensit, & adflatu divini numinis aucta est:
Haud mora, digressu volucris suspensa ministri,
Exsurgit; montesque procul contendit in altos
Festinans. ea cura animo vel prima recursat:
Matronam defessam ævo, cui nulla fuissent
Dona uteri (mirum dictu!) jam segnibus annis
Fœcundam, sextique gravem sub pondere mensis
Protinus adfari, vocemque audire loquentis,
Et spectare oculis sterili data pignora matri.
Ergo adcincta viæ, nullos studiosa paratus

Induitur, nullo diſponit pectora cultu:
Tantum albo crines injectu veſtis inumbrans,
Qualis ſtella nitet, tardam quæ circuit Arcton
Hiberna ſub nocte: aut matutina reſurgens
Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit.
Quaque pedes movet, hac caſiam terra alma miniſtrat,
Pubenteſque roſas, nec jam mæſtos hyacinthos,
Narciſſumque, crocumque, & quidquid purpureum ver
Spirat hians, quidquid florum per gramina paſſim
Subgerit, immiſcens varios natura colores.
Parte alia celeres ſiſtunt vaga flumina curſus:
Exſultant valleſque cavæ, colleſque ſupini:
Et circumſtantes ſubmittunt culmina pinus:
Crebraque palmiferis erumpunt germina ſilvis.
Omnia lætantur. ceſſant Eurique, Notique:
Ceſſat atrox Boreas. tantum per florea rura
Regna tenent Zephyri, cælumque tepentibus auris
Mulcent, quaque datur, gradientem voce ſalutant.
Ut ventum ad ſedes, vultu longæva verendo
Obcurrit conjux juſti ſenis: atque repente
Plena Deo, ſubitoque uteri concuſſa tumultu,
Excipit amplexu venientem, ac talibus infit:

O decus, o laudis, mulier, dux prævia noſtræ,
Cælitibus ſola humanum quæ digna reperta es
Conciliare genus, cœtuſque adtollere ad aſtra
Femineos: gremium cujus divinus obumbrat
Palmes, inexhauſtis terras qui compleat uvis:
Quis me, quis tanto ſuperûm dignatur honore?

Tune

Tune procul viſura humiles, regina, penates
Veniſti? tune illa mei pulcherrima regis
Mater ades? viden', ut noſtra puer excitus alvo,
Quum mihi vix primas vocis ſonus ambiat aures,
Jam ſalit, & dominum, ceu præcurſurus, adorat?
Felix, virgo, animi, felix, cui tanta mereri
Credulitas dedit una: in te nam plena videbis
Omnia quæ magni verax tibi dixit olympi
Aliger, arcano delapſus ab æthere curſu.
  Illa ſub hæc: Miranda alti quis facta tonantis,
O mater, meritas cælo quæ tollere laudes
Vox queat? exſultant dulci mea pectora motu
Auctori tantorum operum: qui me ima tenentem,
Indignamque humilemque ſuis reſpexit ab aſtris.
Munere quo gentes felix ecce una per omnes
Jam dicar: nec vana fides: ingentia quando
Ipſe mihi ingenti cumulavit munera dextra
Omnipotens, ſanctumque ejus per ſæcula nomen,
Et quæ per magnas clementia didita terras
Exundat; qua paſſim omnes ſua juſſa verentes
Uſque fovens, nullo neglectos deſerit ævo.
Tum fortem exſertans humerum, dextramque coruſcam,
Inſanos longe faſtus, menteſque ſuperbas
Diſpulit, afflixitque ſuper: ſolioque potentes
Deturbans dedit in præceps, & ad ima repreſſit:
Extollenſque humiles, aliena in ſede locavit:
Pauperiemque, famemque fugans, implevit egenos
Divitiis: vacuos contra, nudoſque reliquit,

Qui

Qui nullas opibus metas posuere parandis.
Postremo sobolem (neque enim dare majus habebat)
Æternam genitor sobolem, sæclisque priorem
Omnibus, æqualemque sibi, de sanguine fidi
Suscepit pueri (tantis quod honoribus unum
Deerat adhuc) non ille animi, morumque suorum
Oblitus. quippe id meditans promiserat olim
Sacrificis proavorum atavis, stirpique nepotum.

Hæc virgo. At senior, nullus cui vocis ademtæ
Usus erat, supplex nunc gressum observat euntis,
Virgineosque pedes, tactæque dat oscula terræ:
Nunc lætus tollit duplices ad sidera palmas:
Quoque potest, solo testatur gaudia nutu:
Ostenditque manu vatum tot scripta priorum:
Quæ quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
Edidit, & populis liquit celebranda futuris:
Scilicet effusum tacitis de nubibus imbrem
Lanigerum in tergus: germenque e stirpe vetustæ
Arboris exsurgens: incombustumque sonoro
Igne rubum: & priscis stellam de patribus ortam.
Quæ dum cuncta gravi venturi haud inscia visu
Percurrit relegens: alto cum corde volutat
Conceptus virgo insolitos, & ab æthere lapsam
Progeniem, pluviæ in morem, quæ vellere molli
Excepta, haud ullos sonitus, nec murmura reddit.
Seque rubum, virgamque, alto se denique missam
Sidus grande mari prorsum agnoscitque, videtque.
Non tamen ausa loqui, tanto aut se dicere dignam

Mu-

Munere: ſed tacito affectu tibi, maxime divûm,
Grates, rector, agit, mentemque ad ſidera tollit.
Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
Ter ſolitas de more intrarat cæca latebras:
Quum virgo in patriam reditum parat, omnia quando
Certa videt. ſubeunt dilectæ grata parentis
Adloquia: adſuetæque piis ſermonibus ædes:
Quæque ſalutantis voces ac verba miniſtri
Audiit, & primos excepit cella volatus:
Cella choris ſuperûm luſtrata, & cognita cælo.
Ergo iter inceptum caris digreſſa propinquis
Adcelerat: relegitque viam per nota locorum.
Nec mora, nec requies uſquam: nec lumina flectit,
Cælicolûm quamvis ſacro circumdata cœtu,
Donec ad optatum pervenit ſedula limen.
Atque ibi, dum conſueta ſuo cum pectore verſat
Gaudia, paullatim maturi tempora ventris
Adventare videt. ſcires jam numen in illa
Grande tegi: nullos adeo ſentire dolores
Dat ſuperûm genitor, nullaque ex parte gravari.
Interea terra parta jam pace, marique
Auguſtus pater æratis bella impia portis
Clauſerat, & validis arctarat vincta catenis:
Dumque ſuas regnator opes, vireſque potentis
Imperii, exhauſtaſque armis civilibus urbes
Noſſe cupit; magnum cenſeri juſſerat orbem,
Deſcribi populos late, numerumque referri
Cunctorum ad ſe ſe capitum, quæ maxima tellus

Suſtinet, & rapido complectitur æquore Nereus.
Ergo omnes lex una movet. ſua nomina mittunt,
Qui montes, Aurora, tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longe pictis gens nota pharetris,
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Qua vagus Euphrates, qua devius exit Araxes,
Felices tractus, & late munere divûm
Conceſſos defendere agros bene olentis amomi.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola: prædatorque Cilix: & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicumque tuas, Pamphylia, ſilvas:
Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
Flaventem curvis Lyciam perrumpit aratris.
Jam clari bello Leleges, populique propinqui
Juſſa obeunt: gens quæque ſuo dat nomina ritu.
Qui Ceramon, bimaremque Gnidon: quique alta tuentur
Mœnia, diſpoſitis ubi circumſepta columnis
Tollit ſe nivei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit regina marito.
Et quos Mæandri toties ludente recurſu
Unda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niveos dum margine paſcit olores.
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit: & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis: Apollineæque Celænæ;
Idaque, Rhœtææque arces, celebrataque Muſis
Pergama, Sigæumque jugum, Priameïa quondam

Re-

Regna armis, ducibusque, ducum nunc nota sepulcris.
Quæ nauta, angustum dum præterit Hellespontum,
Ostendens sociis: Hoc, inquit, litore flentes
Nereïdes steterant, passis quum mœsta capillis
Ipsa suum de more Thetis clamaret Achillem.
His & Bithynæ classes, & Pontica late
Adcedit regio. paret scopulosa Carambis:
Parendi studio fervet simul alta Sinope:
Fervet Halys: quique immensis procul amnibus auctus
Cappadocum medios populos discriminat Iris:
Thermodoonque: Halibesque: adtritaque saxa Prometheo.
Præterea qua se Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Hæmum:
Qua Macedûm per saxa ruit torrentibus undis
Axius, umbrosæque tegunt Haliacmona ripæ:
Quaque jacet diris omen Pharsalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi,
Conveniunt populi certatim, & jussa facessunt.
Vos etiam vestros his adjunxistis alumnos,
Vicinæ passim vacuis jam mœnibus urbes,
Antiquæ Grajorum urbes, gens optima morum
Formatrix, clara ingeniis, & fortibus ausis:
Seu quæ litoreos tractus, montesque tenetis:
Seu quæ per medias dispersæ exsurgitis undas.
Tum latus Epiri, qua formidabile nautis
Adtollunt summo caput Acroceraunia cælo,
Urget opus. jamque Alcinoi dat regia censum:
Illyricæque manus: impacatique Liburni:

Litoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Nec tu, cui late imperium terræque, mariſque
Bellatrix peperit virtus, & Martius ardor,
Non populos, non ipſa tuas, terra inclyta, gentes
Deſcribis, terra una armis, & fœta triumphis,
Una viris longe pollens, atque æmula cælo:
Nubiferæ quam præruptis anfractibus Alpes
Præcingunt, mediamque pater ſecat Apenninus,
Et geminum rapido fluctu circumtonat æquor.
Deſcripſere ſuos, quamvis non axe ſub uno,
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius: qui ſilvarum per vaſta volutus,
Paſcere non populos, non lambere deſinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſilvas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quam findit Arar, quam permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus, Herculeas proſpectat ad uſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus utraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliva,
Auratamque Tagus volvens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.
Parte alia vaſtas circumvocat Africa vires:
Gætuli, Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & diſperſa mapalia ſilvis.
Scribitur & vacuis ut quiſque inventus arenis

Seu paſtor, ſeu ſubcinctis venator in armis
Obſervans ſævos latebroſa ad teſqua leones.
Maſſylûm quicumque domos, quicumque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arva
Incolit, & ramis nativum decutit aurum:
Et qui vertentes immania ſaxa juvencos
Flectit arans; qua devictæ Carthaginis arces
Procubuere, jacentque infauſto in litore turres
Everſæ. Quantum illa metus, quantum illa laborum
Urbs dedit inſultans Latio, & Laurentibus arvis!
Nunc paſſim vix relliquias, vix nomina ſervans,
Obruitur propriis non agnoſcenda ruinis.
Et querimur genus infelix humana labare
Membra ævo: quum regna palam moriantur, & urbes.
Jamque Macas idem ardor habet: venere volentes
Barcæi: venere ſuis Naſamones ab arvis:
Naviſragas qui per Syrtes, inſidaque circum
Litora, mærentum ſpoliis onerantur, & altos
Inſiliunt nudi cumulos exſtantis arenæ,
Inque ſuas vertunt aliena pericula prædas.
Poſtremo Pſylli, Garamanticaque arva tenentes;
Quique Cyreneas ſuſpendunt vomere glæbas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas.
Quique Jovis palmeta, Asbytarumque receſſus;
Marmaricas qui late oras: qui paſcua ſervant
Ægypti, Meroeſque, ſacer quos Nilus inundat,
Nilus ab æthereo ducens cunabula cælo.
  Nec minus & caſta ſenior cum virgine cuſtos

Ibat,

Ibat, ut in patria nomen de more, genusque
Ederet, & jussum non segnis penderet aurum.
Ille domum antiquam, & regnata parentibus arva
Invisens, secum proavos ex ordine reges,
Claraque facta ducum, pulchramque ab origine gentem
Mente recensebat tacita: numerumque suorum,
Quamvis tunc pauper, quamvis incognitus ipsis
Adgnatis, longe adveniens explere parabat.
Jam fines, Galilæa, tuos emensus, & imas
Carmeli valles, quæque altus vertice opacat
Rura Thabor, sparsamque jugis Samaritida terram
Palmiferis; Solymas a læva liquerat arces:
Quum simul e tumulo muros, ac tecta domorum
Prospexit, patriæque agnovit mœnia terræ.
Continuo lacrimis urbem veneratur obortis:
Intenditque manus, & ab imo pectore fatur:
  Bethlemiæ turres, & non obscura meorum
Regna patrum; magnique olim, salvete, penates:
Tuque o terra parens regum, visuraque regem,
Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes,
Salve iterum. te vana Jovis cunabula Crete
Horrescet, ponetque suos temeraria fastus:
Mœnia te Dircæa trement: ipsamque pudebit
Ortygiam geminos Latonæ extollere partus.
Parva loquor: prono veniet diademate supplex
Illa potens rerum, terrarumque inclyta Roma:
Et septemgeminos submittet ad oscula montes.
Dixit, & extrema movit vestigia voce:

Ma-

Maturatque viam ſenior: tardumque fatigat
Vectorem: & viſas greſſum molitur ad oras.

Et jam prona dies fluctus urgebat Iberos,
Purpureas pelago nubes, aurumque relinquens.
Ecce autem magnis plenam conventibus urbem
Protinus, ut venere, extremo e limine portæ
Adſpiciunt. miſtum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properaſſe: aut devaſtantibus arva
Hoſtibus, in tutum trepidos fugiſſe colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſſe viros, confuſoque ordine matres:
Permiſtos pecori agricolas, hos jungere plauſtra:
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus: reſono compleri cuncta tumultu:
Accenſos variis lucere in partibus ignes.
Quæ pater admirans, tacito dum ſingula viſu
Percurrit, circumque domos, & limina luſtrat,
Nec ſupereſſe locum tecto videt: ibimus, inquit,
Quo Deus, & quo ſancta vocant oracula patrum.

Eſt ſpecus haud ingens parvæ ſub mœnibus urbis,
Incertum, manibuſne hominum, genione potentis
Naturæ formatus, ut hæc ſpectacula terris
Præberet, tantoſque diu ſervatus in uſus,
Hoſpitio cælum acciperet: cui plurima dorſo
Incumbit rupes pendentibus undique ſaxis
Aſpera: & exeſæ cingunt latera ardua cautes:
Defunctis operum domus haud ingrata colonis.

Huc heros tandem ſuperata ambage viarum
Sic monitus, ducente Deo, cum conjuge ſancta
Devenit, multaque ſenex ſe nocte recepit.
Ac primum ſiccis ramalibus excitat ignem:
Stramineoque toro comitem locat: ægra cubantis
Membra ſuper veſtem involvens: mox adligat ipſos
Permulcens, jam non duros, jam ſponte ſequentes
Quadrupedes: ut forte aderat fœnile ſaligna
Subfultum crate, & palmarum vimine textum.
Nunc age, Caſtaliis quæ numquam audita ſub antris,
Muſarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo,
Expediam: vos ſecretos per devia calles,
Cælicolæ, vos, ſi merui, monſtrate receſſus
Intactos: ventum ad cunas, & gaudia cæli,
Mirandoſque ortus, & tecta ſonantia ſacro
Vagitu. ſtat ferre pedem, qua nulla priorum
Obvia ſint oculis vatum veſtigia noſtris.
Tempus erat, quo nox tardis invecta quadrigis
Nondum ſtelliferi mediam pervenit olympi
Ad metam, & tacito ſcintillant ſidera motu:
Quum ſilvæque, urbeſque ſilent: quum feſſa labore
Accipiunt placidos mortalia pectora ſomnos:
Non fera, non volucris, non picto corpore ſerpens
Dat ſonitum. jamque in cineres conſederat ignis
Ultimus: & ſera perfuſus membra quiete
Scrupoſo ſenior caput adclinaverat antro.
Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
Exſuperat veniens atræ caliginis umbram:

Auditique chori superûm, & cæleſtia curvas
Agmina pulſantum citharas, ac voce canentum.
Agnovit ſonitum, partuſque inſtare propinquos
Haud dubiis virgo ſenſit lætiſſima ſignis.
Protinus erigitur ſtratis, cæloque nitentes
Adtollit venerans oculos, ac talia fatur:
Omnipotens genitor, magno qui ſidera nutu,
Aeriosque regis tractus, terraſque, fretumque,
Ecquid adeſt tempus, quo ſe ſine labe ſerenam
Efferat in lucem ſoboles tua? quo mihi tellus
Rideat, & teneris depingat floribus arva?
En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
Depoſitum: tu ne qua pio jactura pudori
Obrepat, ſummo defende, & conſule cælo.
Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
Ubera, care puer, molli ſtudioſa fovebo
Amplexu: tu blanda tuæ dabis oſcula matri
Adridens: colloque manum, & puerilia nectes
Brachia: & optatam capies per membra quietem.
Sic memorat, fruiturque Deo; comitumque micanti
Agmine, diviniſque animum concentibus explet.
Atque olli interea revoluto ſidere felix
Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
Diva, tuum: rege, diva, tuum. feror arduus altas
In nubes: video totum deſcendere cælum
Spectandi excitum ſtudio. da pandere factum
Mirum, indictum, inſuetum, ingens. abſiſtite, curæ
Degeneres, dum ſacra cano. Jam læta laborum,

Jam non tacta metu, ſæcli regina futuri
Stabat adhuc, nihil ipſa ſuo cum corde caducum;
Nil mortale putans. illam Natuſque, Paterque,
Quique prius quam Sol cælo, quam Luna niteret,
Spiritus obſcuras ibat ſuper igneus undas,
Stant circum, & magnis permulcent pectora curis.
Præterea redeunt animo quæcumque verendus
Dixerat interpres: acti ſine pondere menſes,
Servatuſque pudor: clauſa quum protinus alvo
(O noctem ſuperis lætam, & mortalibus ægris!)
Sicut erat foliis, ſtipulaque innixa regenti,
Divinum ſpectante polo, ſpectantibus aſtris,
Edit onus. Qualis rorem quum vere tepenti
Per tacitum matutinus deſudat Eous:
Et paſſim teretes lucent per gramina guttæ:
Terra madet: madet adſperſa ſub veſte viator
Horridus, & pluviæ vim non ſenſiſſe cadentis
Admirans, gelidas udo pede proterit herbas.
Mira fides! puer æthereas jam lucis in auras
Prodierat: fœnoque latus male fultus agreſti,
Impulerat primis reſonum vagitibus antrum.
Alma parens nullos intra præcordia motus,
Aut incurſantes devexi ponderis ictus
Senſerat: hærebant immotis viſcera clauſtris.
Haud aliter, quam quum purum ſpecularia Solem
Admittunt: lux ipſa quidem pertranſit, & omnes
Irrumpens laxat tenebras, & diſcutit umbras:
Illa manent illæſa, haud ulli pervia vento,

Non

Non hiemi, radiis ſed tantum obnoxia Phœbi.
  Tunc puerum tepido genitrix involvit amictu,
Exceptumque ſinu, blandeque ad pectora preſſum
Detulit in præſepe. hic illum mitia anhelo
Ore fovent jumenta. O rerum occulta poteſtas!
Protinus agnoſcens dominum procumbit humi bos
Cernuus: & mora nulla, ſimul procumbit aſellus
Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
Fortunati ambo! non vos aut fabula Cretæ
Polluet, antiqui referens mendacia furti,
Sidoniam mare per medium vexiſſe puellam:
Aut ſua dum madidus celebrat portenta Cithæron,
Infames inter thyaſos, vinoſaque ſacra
Arguet obſequio ſenis inſudaſſe profani.
Solis quippe Deum vobis, & pignora cæli
Noſſe datum, ſolis cunabula tanta tueri.
Ergo dum refugo ſtabit circumdata fluctu
Terra parens; dum præcipiti vertigine cælum
Volvetur; Romana pius dum templa ſacerdos
Rite colet; veſtri ſemper referentur honores:
Semper veſtra fides noſtris celebrabitur aris.
  Quis tibi tunc animus, quæ ſancto in corde voluptas,
O genitrix, quum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more ſacros referentia ritus
Adſpiceres domino genua inclinare potenti,
Et ſua commotum trahere ad ſpectacula cælum?
Magne pater, quæ tanta rudes prudentia ſenſus
Leniit? informi tantos quis pectore motus

Excivit calor, & pecudum in præcordia venit?
Ut quem non reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & ſacra tueri
Cura fuit; jam bos torpens, jam ſegnis aſellus
Auctorem late, poſſeſſoremque ſalutent?
  Vocibus interea ſenſim puerilibus heros
Excitus, ſomnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis: jamque infantem videt, & videt ipſam
Majorem adſpectu, majori & lumine matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque ſolo, ſuperûm cingente caterva
Aligera. qualis, noſtrum quum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima Phœnix:
Quam varie circum volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roſeis interlita punctis
Cæruleam. ſtupet ipſa cohors: plauſuque ſonoro
Per ſudum ſtrepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem inſolitam, miratur ovantes
Cælicolûm cantus ſenior. tum victus, & amens,
Adtonituſque animi, tantiſque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demiſit in ulnas:
Adfuſuſque diu telluri, immobilis hæſit.
Hic illum ſuperi juxta videre jacentem,
Vidit dia parens: nec longum paſſa ſeniles
Obduci tenebris oculos: dat ſurgere, & ægrum
Suſtentare genu, tremuliſque inſiſtere plantis,
Divinoſque pati vultus, ſuperique nitorem

Ignis,

Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque reſumſit;
Nodoſo incumbens baculo, modulantia primum
Agmina, reginamque deûm de more ſalutat.
Mox ipſum adcedens præſepe, ulvaque paluſtri
Impoſitum ſpectans dominum terræque, mariſque,
(O timor, o mentis pietas!) puerilia membra
Non auſus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
Inſperatam auram divino efflantis ab ore
Ore trahens, ſubito correptus numinis hauſtu,
Adflatuſque Deo, ſic tandem voce quieta
Incipit, & lacrimis oculos ſubfundit obortis:
  Sancte puer, non te Phariis operoſa columnis
Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (jaces nullo ſpectabilis auro)
Anguſtum ſed vix ſtabulum, male commoda ſedes,
Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
Fortuitum dant ecce torum. laqueata tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulæa paratu.
Te pater æterno ſuperûm ditavit honore
Illuſtrans: tibi ſiderei domus aurea cæli
Plaudit, inexſtinctoſque parat Natura triumphos.
Et tamen hanc ſedem reges, hæc undique magni
Antra petent populi: longe quos cærula Calpe
Litore ab occiduo, nigriſque impellet ab Indis
Sol oriens: quos & Boreas, & fervidus Auſter
Diverſo inter ſe certantes cardine mittent.
Tu paſtor, tu diſperſas revocare per agros

Miſſus oves late, pectuſque obferre periclis,
Prodigus ah nimium vitæ, per tela, per hoſtes
Obſcurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compeſces, ſaturumque gregem ſub tecta reduces.
O mihi certa fides ſuperûm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipſe, æterno e lumine lumen:
Te te ego, te circum genitrix, lætique miniſtri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus orgia faſtis.

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* DE PARTU VIRGINIS

LIBER TERTIUS.

URATUM interea culmen bipatentis olympi
Conſcendit genitor, rerum inviolata poteſtas,
Læta fovens tacito ſub pectore: mox jubet omnes
Ad ſe ſe acciri ſuperos: quique atria longe
Obſervant, quique arcanis penetralibus adſtant;
Præterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduæ propior videt Heſperus oræ.
Namque ferunt olim leges quum conderet æquas
Rex ſuperûm, & valido mundum ſuſpenderet axe,
Diverſas ſtatuiſſe domos, diverſaque divis

Ho-

Hoſpitia, & dignos meritis tribuiſſe penates
Ordine cuique ſuos. Illi data tecta frequentant:
Armaque, & æratis adfigunt nomina valvis.
Haud mora fit. celerant juſſi: volat æthere toto
Cælicolûm glomerata manus: pars igne coruſco
Tota rubens, pars ſtelliferis innexa coronis.
Ipſe ſedens, humeris chlamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & cælum pariter, terraſque tegentem.
Quam quondam, ut perhibent, vigilans noctéſque, dieſque
Ipſa ſuo nevit rerum Natura tonanti:
Adjecitque ſacræ decus admirabile telæ,
Per medium, perque extremas ſubtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandeſque ſmaragdos.
Illic nam varia mundum diſtinxerat arte
Gnara operum mater, certiſque elementa figuris,
Et rerum ſpecies, animaſque, & quidquid ab alta
Fundit mente pater. Generis primordia noſtri,
Cernere erat limum informem. jam præpete penna
Deferri volucres liquidum per inane videres:
Jam ſilvis errare feras, pontumque natari
Piſcibus, & vero credas ſpumeſcere fluctu.
Hic poſtquam aligeros gemmata ſedilia cœtus
Accepere; pater ſolio ſic infit ab alto:
Ætherei proceres (neque enim ignoratis & auſus
Infandos, dirumque acies ſuper aſtra frementes)
Si mecum juvat, antiquos ab origine motus
Inſpicere, & veterum pariter meminiſſe laborum:
Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem;

Huc

Huc animos, huc pacatas advertite mentes.
Vos, quum omne arderet cælum ſervilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones;
Fida manus mecum manſiſtis: & ultima tandem
Experti, cælo victricia ſigna tuliſtis:
Æternumque alta fixiſtis in arce trophæum.
Quos ego pro meritis inſigni munere palmæ
Donavi: regnique in partem, operumque recepi:
Præcipuoſque habui, lectoſque ad juſſa miniſtros:
Uſque adeo fixa antiqui ſtat gratia facti.
Nec minus & noſtras audiſtis ſæpe querelas:
Vidiſtiſque graves flammati pectoris æſtus:
Tunc quum prima novas egit dementia gentes
Arboris auricomæ cæleſtia carpere poma:
Poma gravi feros guſtu læſura nepotes.
Munere quin ſuperûm indignas ſpoliaſtis, & umbra
Sacrorum late nemorum: adſiduoque labore
Multaſtis miſeras, vitæ & brevioribus annis.
Quid repetam veteri ſumtas de crimine pœnas?
Exſiliumque informe Erebi, tenebraſque repoſtas?
Quæ tacito mecum ſpectaſtis lumine: & iidem
Terrarum ſortem mæſti indoluiſtis acerbam.
Aut etiam ut noſtri longo poſt tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Viſque arcana leves ſenſim demiſſa per auras
Fœcundam intactæ complerit virginis alvum?
An temere hoc, nullaque actum ratione putatis?

Quippe ita manſuras decuit me ponere leges:
Quo terræque, poluſque, homines, divique viciſſim
Fœderibus ſtarent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatæ ſtirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capeſſite fata:
Ac primum duris parvi ſub cautibus antri
Gramineos luſtrate toros: luſtrate beatam
Pauperibus ſedem calamis: cunctique recentes
Submiſſi cunas adcedite, dum pia mater
Complexu in molli natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris pueri rorantia labris:
Nec procul in ſtipula demiſſo pectore mutum
Procumbit pecus: & domini veſtigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hic fauſtos ortus pueri, noctemque verendam
Diſcurſu per inane levi, paſſimque canoris
Laudibus excipite, & plauſu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in ſæcula pacem,
Certatimque renaſcentis cunabula mundi,
Victum anguem, victumque anguis furiale venenum.
Sic placitum, ſic averſos conjungere terris
Cælicolas: ſic ferre homines ad ſidera certum eſt.
Hæc ubi dicta; novum ſuperis inſpirat amorem;
Quo ſubito veteres deponant pectoris iras:
Obliti ſcelerum; patriſque exempla ſecuti,
Terrarum flagrent ſtudio, & mortalia curent.
Nec mora: Lætitiam choreis tum forte vacantem
Advocat: hæc magni motuſque, animoſque tonantis

Tem-

Temperat, & vultum diſcuſſa nube ſerenat.
Lætitiam, quæ cælicolûm per limina ſemper
Diſcurſat, raroque imas petit hoſpita terras:
Curarumque expers, lacrimaſque exoſa virago,
Exſultat, totoque abigit ſuſpiria cælo.
Ut ſtetit ante patrem, terraſque adcedere juſſa eſt:
Mobilibus pictas humeris adcommodat alas:
Lenimenque viæ comites vocat. Ilicet adſunt
Jucundæ viſu facies Cantuſque, Chorique,
Gaudiaque, Plauſuſque, & honeſtis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Speſque inſcia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate ſorores
Obſervant. ſequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam ſuadens Concordia pacem.
Quumque propinquaſſet portæ quæ maxima cælo
Dicitur, æternumque micat radiata coruſcis
Aſtrorum ſignis: quando mortalibus ægris
Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras:
Subcinctæ occurrunt Horæ properantibus alis:
Inſomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
Limina, & ingentis cuſtodia credita cæli.
Protinus æratos impulſo cardine poſtes
Cum ſonitu, magnoque polos quaſſante fragore
Præpandunt obnixæ humeris. volat illa per auras
Obſcura ſub nocte nitens. gratantur eunti
Sidera: jam feſtas meditatur Luna choreas.
Exſultant Hyades: gaudet mutata Bootes
Plauſtra auro, totoſque auro fulgere juvencos.

Tunc primum viſa eſt, miſeri poſt fata parentis,
Riſiſſe Erigone, & longum poſuiſſe dolorem:
Armatoque enſis ſubducitur Orioni.
Ut vero umbroſis poſuit veſtigia ſilvis;
Culmina conſcendit paſtorum; atque omnia late
Perluſtrans tacitis oculis loca, concutit alas
Adplaudens: pictoſque ſinus ſub nocte coruſcans,
Subriſit lætum, puraque in luce refulſit.
Primi illam ſenſere canes: ſenſere jacentes
Hædorum paſſim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles ſonuere propinquæ,
Saxaque; & adtoniti caput erexere magiſtri.
Tunc ait: O parvi vigiles gregis, o bona pubes
Silvarum, ſuperis gratum genus, ite, beati
Paſtores, ite antra novis intendite ſertis:
Reginam ad cunas, poſitumque in ſtramine regem
(Certa fides) alti jam jam moderator olympi
Cernere dat. properate: novique tepentia lactis
Munera, cumque ſuo date condita ſubere mella:
Inſuetum & ſilvis ſtipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna receſſit:
Et penitus nigra noctis ſe condidit umbra.
Olli inter ſe ſe vario ſermone volutant,
Quid ſuperûm mandata velint, quas quærere cunas,
Quos jubeant reges, quæ cingere frondibus antra.
Continuo variis innectunt tempora ramis:
Nectitur & lentiſcus, opacæque arbutus umbræ,
Roſque maris, buxuſque, & denſa comas terebinthus:
Cun-

Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox ſilvam exquirunt omnem: ſaltuſque repoſtos
Flammiferis luſtrant tædis. ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos feſſi, ſub rupe cavata
Speluncam adſpiciunt: vocemque rudentis aſelli
Auribus accepere. vident ipſumque, bovemque,
Longævumque ſenem, ſtantemque ad lumina matrem
Inſomnem, & preſſis refoventem pignus in ulnis.
Ergo inſperatæ gaviſi munere ſortis,
Ocyus ingentem procero ſtipite laurum,
Avulſamque ſolo palmam ab radicibus imis
Adtollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plauſu, choreiſque, & multiſono modulatu
Veſtibuli ante aditum ſtatuunt: omnemque coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedroſque comantes
Adfigunt: longiſque advelant limina ſertis:
Et late Idaliam ſpargunt cum baccare myrtum.
Quos bonus ex antro dictis adgreſſus amicis
Compellat ſenior: placidaque hæc voce profatur:
  Dicite, paſtores (neque enim ſine numine, credo,
Tam certum tenuiſtis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texitis? anne aliquis ſuperûm patre miſſus ab alto
Has docuit ſedes, locaque hæc adcedere juſſit?
Sic memorans, ſe ſe lætum venientibus obfert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O genitor, media viſa eſt modo lumina ſilva

Spar-

Spargere, & in noſtras diffundere gaudia mentes:
Sive deus cælo veniens, ſeu forte deorum
Nuntius, in dubio eſt: nos vultum, habitumque loquentis
Vidimus: & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum introgreſſi, calathis ſilveſtria plenis
Dona ferunt: matrem & læto ſimul ore ſalutant.
Tum puero adſtantes Lycidas, & maximus Ægon,
Ægon, Gætulis centum cui paſcua campis,
Centeni per rura greges Maſſyla vagantur:
Ipſe caput late, qua Bagrada, qua vagus errat
Triton, Cinyphiæ qua devolvuntur arenæ,
Ingens agricolis, ingens paſtoribus Ægon.
At Lycidas vix urbe ſua, vix colle propinquo
Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus æquis,
Inter adorantum choreas, plauſuſque deorum
Ruſtica ſeptena modulantur carmina canna:
  Hoc erat, alme puer, patriis quod noſter in antris
Tityrus adtritæ ſprevit rude carmen avenæ,
Et cecinit dignas Romano conſule ſilvas:
  Ultima Cumæi venit jam carminis ætas:
Magna per exactos renovantur ſæcula curſus.
Scilicet hæc virgo eſt, hæc ſunt Saturnia regna:
  Hæc nova progenies cælo deſcendit ab alto,
Progenies, per quam toto gens aurea mundo
Surget, & in mediis palmes florebit ariſtis.
  Qua duce, ſiqua manent ſceleris veſtigia noſtri,

Irrita perpetua ſolvent formidine terras:
Et vetitum magni pandetur limen olympi:
Occidet & ſerpens, miſeros quæ prima parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.
Tunc deûm vitam accipies? diviſque videbis
Permiſtos heroas, & ipſe videberis illis?
Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?
Adſpice felici diffuſum lumine cælum,
Campoſque, fluvioſque, ipſaſque in montibus herbas.
Adſpice, venturo lætentur ut omnia ſæclo.
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Ubera: nec magnos metuent armenta leones:
Agnaque per gladios ibit ſecura nocentes:
Biſque ſuperfuſos ſervabit tincta rubores.
Interea tibi, parve puer, munuſcula prima
Contingent, hederæque, intermiſtique corymbi.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores:
Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella:
Mella dabunt quercus: omnis feret omnia tellus.
At poſtquam firmata virum te fecerit ætas,
Et tua jam totum noteſcent facta per orbem:
Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella:
Atque ingens Stygias ibis prædator ad undas.
Incipe, parve puer, riſu cognoſcere matrem,
Cara Dei ſoboles, magnum cæli incrementum.
Talia dum referunt paſtores; avia longe
Reſponſant nemora: & voces ad ſidera jactant

In-

Intonsi montes: ipsæ per confraga rupes,
Ipsa sonant arbusta: Deus, Deus ille, Menalca.
Hic subito magnum visi per inane volatus
Cælestum, cursusque alacres, alacresque recursus:
Auditæque procul voces, sonitusque rotarum.
Scilicet innocuis per sudum exercitus armis
Ibat ovans: divisæ acies, terna agmina ternis
Instructa ordinibus belli simulacra ciebant.
Ter clypeis jam cedentes invadere nubes
Adspiceres: vacuas ter mittere tela per auras:
Ter clamare ducem: mox dissita cogere signa:
Atque unam lætæ faciem præferre phalangis:
Rursus & aerios percurrere milite campos:
Semotosque alios constanti incedere passu
Nubila per, latasque vias: & jungere nexu
Brachia, perpetuis quatientes motibus alas,
Gestantesque manu nostræ argumenta salutis,
Spinasque, clavosque, horrenti & vimine fasces,
Hæsuramque hastam lateri, medicataque felle
Pocula, sublimemque crucem, immanemque columnam.
Ibant, & dulci mulcebant æthera cantu.
Innumeras alii laudes, & magna parentis
Facta canunt: Ut prima novi fundaverit orbis
Mœnia, telluremque vagis discluserit undis:
Ut passim varios cælo suspenderit ignes,
Lunamque, stellasque: ut magni lumina Solis,
Jam late extremo tenebris Oriente fugatis,
Protulerit. Tu belligeras, metuende, cohortes

Deji-

Dejicis, exturbasque polo: tu fulmine quassas
Cum duce signa suo, nigroque involvis Averno,
Cocytumque jubes, tristesque habitare lacunas.
Te gemini cecinere axes, te maxima tellus:
Victorem cecinit vastis cum fluctibus æquor.
Nec te hominum fraudes, non avertere nefanda
Crimina: sed læto spectas mortalia vultu:
Dignatasque tuo solaris numine terras.
Salve, magne opifex cæli, rex maxime divûm,
Terrarumque, hominumque salus: quem sidera, quem Sol,
Quem metuunt reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
Cui late humanum servit genus: omnia solus
Qui regis: omnia amas pariter. tibi nomina mille,
Mille potestatum, regnorum insignia mille.
Salve, auctor: salve, immensi dominator olympi:
Et nobis felix, terrisque labantibus adsis.
Ingeminant plausum nubes: lateque per auras
Discursat vox: & cæli convexa resultant.
  Herboso tum forte toro, undisonisque sub antris
Venturas tacito volvebat pectore sortes
Cæruleus rex, humentum generator aquarum
Jordanes. quem juxta hilari famulantia vultu
Agmina densentur natæ, pulcherrima Glauce,
Dotoque, Protoque, Galenaque, Lamprothoeque
Nudæ humeros, nudis discincta veste papillis:
Callirhoe, Byroque, Pherusaque, Dinameneque,
Asphaltisque adsueta leves fluitare per undas:
Ipsaque odoratis perfusa liquoribus Anthis:

Anthis, qua non ulla novos miſcere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.
Mox Hyale, atque Thoe, & vultu nitidiſſima Crene,
Gongiſteque, Rhoeque, & candida Limnoria,
Et Dryope, & virides Botane reſoluta capillos.
Ore omnes formoſæ, albis in veſtibus omnes,
Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
Ipſe antro medius, pronaque adclivis in urna
Fundit aquas. nitet urna novis variata figuris
Cryſtallo ex alba, & puro perlucida vitro,
Egregium decus, & ſuperûm mirabile donum.
Umbroſis hic ſilva comis, denſiſque virebat
Arboribus. cervi paſſim, capreæque fugaces
Æſtivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & curſu læta arva ſecabat.
Hic juvenis fulvis velatus corpora ſetis
Stans celſo in ſcopulo, regem, dominumque deorum
Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more miniſtri
Subcincti exſpectant: proniſque in flumina palmis
Protendunt niveas cæleſtia lintea veſtes.
Ipſe pater cælo late manifeſta ſereno
Signa dabat, natoque levem per inane columbam
Inſignem radiis mittebat, & igne coruſco.
Adtonitæ circum venerantur numina Nymphæ:
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.
Talia cælata genitor dum ſpectat in urna

Fato-

Fatorum ignarus, oculoſque ad ſingula volvit
Admirans: videt inſolitos erumpere fontes:
Ingentemque undare domum: cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices ſumſiſſe ſaporem.
Dumque hæret, pavitatque ſimul, dum ſublevat undis
Muſcoſum caput, & taurino cornua vultu:
Adſpicit inſuetas late floreſcere ripas,
Claraque per denſas diſcurrere lumina ſilvas
Paſtorum ludo: & lætos ad ſidera cantus,
Divinaſque audit voces, & numina paſſim
Adveniſſe Deum teſtantia. protinus ambas
Ad cælum palmas hilaris cum voce tetendit:
  O maris, o terræ, divûmque, hominumque repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita cælo
Detulit huc audax, mediiſque abſcondit in undis?
Ipſe mihi hæc quondam (memini) dum talia mecum
Sæpe agitat, repetitque volens, narrare ſolebat
Cæruleus Proteus: mendax ſi cetera Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces:
Adveniet tibi, Jordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: (certiſſima cælum
Signa dedit: nec me deluſum oracula fallunt)
Qui te olim Nili ſupra ſeptemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangen, fontemque binominis Iſtri
Adtollet fama: qui te Tiberique, Padoque
Præferet, atque tuos aſtris æquabit honores.
Cujus in adventu triſtes diſcedere morbi
Corporibus paſſim incipient. jam victa repente

Ceſsabit, turpes ſquamas maculaſque remittet
Dira lues: laceroſque elephas effuſus in artus,
Ulcera ſanguineo ſiſtet manantia tabo.
Quin & letales (dictu mirabile!) febres
Diffugient juſsæ, poſſeſſaque membra relinquent:
Cedet & infeſtæ violentior ira Dianæ:
Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram proſternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miſerabile viſu)
Feſtinat. Stygio nimirum armata veneno
Exſuperat vis, & ſpumas agit ore tumentes.
Nec jam ultra longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impune vagabitur hydrops
Exitio obrepens miſerorum: atque omnia late
Viſcera per varios perdet tumefacta dolores.
Non alias vinctæ tam crebra ſilentia linguæ
Abrumpent: noctem aut toties, tenebraſque priores
Excutient oculi, qui nunquam ſidera, nunquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
Multa quidem majora fide, ſed vera, ſed ipſos
Quæ teneant ſpectantum oculos, poſſum ore referre:
Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
Cernere erit, claudos paſſim genua ægra trahentes
Firmato ſubitos extendere poplite greſſus.
Tum nervis labefacta, diuque trementia membra
(Quis credat, niſi certa meus mihi cantet Apollo?)
Reſtringi, & validas cum robore ſumere vires.
Atque alius rapto juſſus conſurgere lecto,

Haud mora, profiliet: paſſuque in templa citato
Contendens, onus ipſe humeris portabit. ibi ingens
Clamor, & innumeræ circum donaria voces
Spectantis populi, & rerum novitate paventis.
Parte alia exſtinctam penitus, ſenſuque carentem
Ad ſua jam cernes revocari munera dextram.
Nec minus & tacta compeſci veſte cruorem
Femineum: exſangueſque artus, pallentiaque ora
Ilicet obſtructis calefacta rubeſcere venis.
Ipſas quin etiam Furias ſub Tartara pelli,
Immanes Erebi Furias: tum feſſa levari
Pectora, vexatoſque malis cruciatibus artus:
Hinc vacuas late impleri ſtridoribus auras
Dirarum fruſtra clamantum, ac ſæva trementum
Verbera, perque cavas conantum evadere nubes.
Jam deploratis vitam poſt funera reddi
Corporibus video: jam mœſtam incedere pompam:
Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
Inſperata, patrumqne hilares verſo ordine fletus,
Et circumfuſam populis lætantibus urbem.
Huic tu nutantes quoties adſurgere montes,
Et (mirum!) inſuetas curvare cacumina ſilvas
Adſpicies! quoties humenti in gramine ripæ
Aut ſolantem æſtus, aut lenes pectore ſomnos
Carpentem, tenui adſueſces mulcere ſuſurro!
Macte tuis merito ripis, macte omnibus undis.
Ad te depoſito properabunt numina faſtu:
Nudabuntque ſacros artus, & carmina dicent

Ad

Ad numerum: quum tu felix jam flumine ſancto
Auctorem rerum, divûmque, hominumque parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, rex maxime, fonti)
Exutum veſte accipies: atque hoſpite tanto
Adtonitus, trepidas hortabere voce Napæas:
Ite citæ, date tura pias adolenda per aras,
Cæruleæ comites: viridique ſedilia muſco
Inſtruite: & vitreis ſuſpendite ſerta columnis:
Purpureas miſcete roſas: miſcete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro regem conſpergite nimbo.

Tunc nomen late clarum Jordanis ad auras
Adtollent montes: Jordanen maxima circum
Æquora, Jordanen ſilvæque, amneſque ſonabunt.
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies, gratiſſima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & noſtris felicior undis
(Siqua fides, ſiqua eſt veri prudentia Proteo)
Oſtendet roſeos ſtellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quæret honores
Ille patris decus, ac virtus; mortalia poſtquam
Membra ſibi, & fragiles jam ſponte induxerit artus:
Non ſceptrum invadet Cypri: non Caſpia regna
Diripiet: non exuviis Babylona ſuperbam
Eruet: aut alto ſcandet Capitolia curru,
Militibus circum, & læto comitante ſenatu.
Sed maris undiſoni tractus, & litora longe
Curva ſecans, media ſocios ſibi quæret in acta:

Diſ-

Disperſoſque mari nautas, nudoſque colonos
Undarum, ſinuoſa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare ſagenas
Sollicitos, patris ad ſolium, ac ſua tecta vocabit.
Atque ollis jus omne, poteſtatemque medendi
Adjiciet: pellent morbos, denteſque retundent
Vipereos: Orcique acies, ac monſtra fugabunt.
Quin & cuſtodes foribus radiantis olympi
Præficiet. ſervare aditus, & clauſtra jubebit
Aurea: queis non ulla queat vis ſæva nocere
Eumenidum, durique umbrarum obſiſtere poſtes.
Tum ſedes paſſim emeritis duodena per aſtra
Inſtituet: diſtincta ſuos de more ſequetur
Turba duces. illi leges, & ſancta vocatis
Jura dabunt, plauſu ſociorum, atque agmine læti.
Felices, qui jam cymba, remiſque relictis,
Alta ſerenati conſcendent culmina cæli.
Præterea (ſi certa fides, nec vana futuri
Gaudia) cognatas etiam ſpectabimus undas
Lenæos verti in latices. ea prima deûm rex
Arcana, hos primos per ſigna oſtendet honores
Accepti late imperii. mirabitur auctus
Lympha ſuos, juſſa inſuetum ſpumare capaces
Per pateras, largeque novum diffundere nectar,
Et menſas hilarare, & felices hymenæos.
Nec ſemel ille altum remis evectus in æquor,
Quum jam fruſtrato ſocios rediiſſe labore
Accipiet, præda ingenti ditabit, & udos

Squa-

Squamigerûm ſtrata cumulos exponet in alga.
Iratos etiam fluctus, tumidaſque procellas,
Miſcenteſque imo turbatam gurgite arenam,
Jamque ſuperjecto merſuras æquore puppim,
Imperio premet increpitans. cadet arduus undæ
Impetus: atque audiſſe minantis juſſa putares
Euroſque, Zephyroſque, & ovantes turbine Coros.
  Quid loquar, ut gemino numeroſas piſce catervas,
Munere & exiguo Cereris, miſerabile vulgus
Matres, atque viros pariter per gramina paſcet:
Ut jam bis ſenis redeant fragmenta caniſtris?
  Aut intempeſta gradiens ut nocte per altum
Libera ſubſtrato ponet veſtigia ponto:
Vixque undas ſicco tanget pede? ſcilicet olli
Adnabunt blandæ Nereïdes. humida paſſim
Sternent ſe freta: tum fundo Neptunus ab imo
Excitus, agnoſcet dominum: poſitoque tridente
Cum Phorco, Glaucoque, & ſemifero comitatu
Proſiliet, trepiduſque ſacris dabit oſcula plantis.
Sed quid ego exili vectus ſuper alta phaſelo
Cuncta ſequor memorans? non ſi Parnaſſia Muſæ
Antra mihi, ſacroſque aditus, atque aurea pandant
Limina, ſufficiam. non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, centumque ærato e gutture linguæ
Vocibus exſpument agitantem pectora Phœbum;
Laudatos valeam venturi principis actus
Enumerare, novoque amplecti ſingula cantu.
  Hæc ſenior quondam felici pectore Proteus

Vati-

Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
Præmonuit: nunc eventus ſtat ſigna futuri
Exſpectare. Nitor roſeo ſed fulſit ab ortu
Clarior: & radiis dux prævia matutinis
Oceani procul extremo ſe litore tollit
Exoriens Aurora: ſinuſque induta rubentes,
Ante diem citat auricomos ad frena jugales.
Et jam conſuetis tempus me currere ripis
Undantem, magnoſque lacus, & prata ſecantem
Vorticibus. viden', ut noſtros agit impetus amnes?
Jordanenque vocat tumidarum murmur aquarum?
  Sic fatus, confeſtim humeris circumdat amictus
Inſolitos: quos pulchræ udis nevere ſub antris
Naïades, molli ducentes ſtamina muſco;
Sidonioque rudes ſaturantes murice telas,
Aurea conſperſo variarunt ſidera limbo:
Atque ita ſe tandem currenti reddidit alveo
Spumeus, & motas adſpergine miſcuit undas.
  Hactenus, o ſuperi, partus tentaſſe verendos
Sit ſatis. optatam poſcit me dulcis ad umbram
Pauſilypus, poſcunt Neptunia litora, & udi
Tritones, Nereuſque ſenex, Panopeque, Ephyreque,
Et Melite, quæque in primis mihi grata miniſtrat
Otia, Muſarumque cavas per ſaxa latebras,
Mergillina: novos fundunt ubi citria flores,
Citria Medorum ſacros referentia lucos:
Et mihi non ſolita nectit de fronde coronam.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* DE MORTE CHRISTI DOMINI AD MORTALES LAMENTATIO.

I QUANDO magnum mirati ſurgere Solem
Oceano, & toto flammas diffundere cælo:
Certatimque ſuo terras ambire meatu
Noctivagam Phœben præcinctam cornibus aureis:
Æternoſque aſtrorum ignes, cælique micantes
Scintillare oculos, aliquem dare jura putaſtis,
Atque polo regnare hominum, rerumque parentem,
Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus æther,
Cuncta ſupercilio qui temperet: hunc ſimul ægri
Mortales (ſi veſtra dolor præcordia tangit)
Adſpicite immiti trajectum pectora ferro,
Pectora, fœdataſque manus, perfuſaque tabo
Ora, cruentatumque caput, crineſque revulſos:
Adſpicite, & plenos lacrimarum fundite rivos.
Heu ſcelus, heu crudele nefas! jacet altus olympi
Rector: & amiſſo torpent elementa magiſtro.

Quin

Quin etiam vacuum adſueto ſine pondere cælum
Nutat, & ipſa ſuum quærunt ſolia aurea regem.
Quem diverſa procul ſævo cum crimine tellus
Ignotum populis caput, & miſerabile corpus
Suſtinet, exſangueſque ſinu complectitur artus,
Et tremefacta, graves teſtatur murmure queſtus.
Teſtatur Sol ipſe ſuum ſub nube dolorem
Jam latitans, atraque notans ferrugine frontem.
Tu quoque deformeſque genas, pallentiaque ora
Contegis, inferiaſque tuo das, Luna, tonanti,
Auratum flavo tondens de vertice crinem,
Et lacrimas uda fundens in nocte tepentes.
Nec minus abruptis fama eſt exiſſe ſepulcris,
Perque vias erraſſe novis ſimulacra figuris:
Excitaſque umbras, medias ululaſſe per urbes
Sub noctem, & notos queſtu impleviſſe penates.
Quid? non & pelagi rabies adtollere fluctus
Immanes viſa eſt? monteſque evolvere aquarum,
Dejectura urbes, terraſque hauſtura profundo?
Quum ſimul & caput undiſonis emerſus ab antris
Cæruleus Triton rauco ſuper æquora cornu
Conſtreperet, nautaſque horrenda voce moneret,
Naturæ cecidiſſe patrem, regemque, Deumque.
Hæne manus vaſti junxerunt fœdera mundi?
Harum opus eſt, quodcumque jacet, quodcumque movetur?
Quidquid ubique parens rerum Natura gubernat,
Frugiferens tellus, fœtumque animantibus æquor,
Vitaliſque aer, atque ignibus æthra coruſcis?

Et nunc (proh facinus, quantum potuere nocentum
Flagitia!) immiſſis dant pervia vulnera clavis,
Liventeſque atro fœdant ſquallore lacertos.
Heu caput indignum ſpinis, venerandaque cælo,
Et toties clara ſtellarum implexa corona
Cæſaries: heu pectus hians: convulſaque dira
Barba manu: tunſique artus: & frigida membra.
Voſne, pedes, cælum premere, & vaga ſidera ſueti,
Fulgenteſque domos ſuperûm, ſublimia tecta,
Tam ſævæ immanes perpeſſi cuſpidis ictus,
Et terram, & duras ſparſiſtis ſanguine cautes?
Nec trepidat mens cæca hominum? quæ tanta tenaci
Durities in corde riget? num nigra videtis
Tartara, tot claris hominum viduata trophæis,
Deſertaſque in nocte domos, & triſtia regna?
Feliceſque animas lætum Pæana canentes
Pone ſequi regem, & cælo inſediſſe ſereno?
Quid ſi non tantos ſubiiſſet ſponte labores,
Humanamque ſua penſaſſet morte ſalutem
Ille ſator rerum, & ſummi mens certa parentis,
Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas?
Ut tandem intactos picea Phlegethontis ab unda
Poſt obitum æternæ donaret munere lucis,
In partemque ſuorum operum, regnique vocaret:
Tantus amor generis ſervandi, & gloria noſtri.
Quare agite, ex animis, mortales, pellite veſtris,
Siquid adhuc manet antiqua de ſorde relictum:
Mendaceſque deos, & deteſtanda priorum

Sa-

Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
Imbuat effuso terram nec sanguine taurus:
Nec miser ille suæ divulsus ab ubere matris
Ignotos agnus balet super hostia cultros.
Vivat ovis, vivat quidquid sub Sole creatum est.
Mentem, animumque Deo, non tura, aut exta parate.
Has illi pecudum fibras, hæc reddite dona.
Cernitis, ut pronum flectat caput? ut pia pandat
Brachia? & ingratas vocet ad sua vulnera gentes?
Oblitasque viæ moneat meminisse relictæ,
Scilicet amplexus non rejecturus amicos?
At vos obtusas ignari avertitis aures,
Infelix genus, & sævæ ludibria mortis:
Nec, quanta a tergo jam instent tormenta, videtis.
Tempus erit, quum vestra illum commissa notantem,
Multantemque reos, altaque in nube sedentem
Adspicietis: & horrentes tremor opprimet artus.
Nec jam ferre oculos flammarum ardore coruscos,
Aut timidos acie vultus contendere contra
Audebit quisquam sibi conscius. Ibit in ignes
Turba nocens: sontesque exsolvet corpore pœnas:
Pallentesque æternum amnes, vastasque lacunas
Cocyti colet: & Furias horrescet hiantes:
Atque animum monitis non intendisse pigebit.
Tunc vos exactæ capient mala tædia vitæ
Expertes cæli, atque auræ sub nocte profunda:
Inque caput trifidos nequidquam optabitis ignes;
Et frustra erectas tolletis ad æthera palmas.

Quos

Quos ſuperûm cœtus, & fortunata piorum
Agmina vix lacrimis poterunt ſpectare retentis,
Invidiæ ſtimulis, Diriſque ultricibus actos.
Ergo vitales, miſeri, dum carpitis auras,
Dum compos mens ipſa ſui eſt, dum certa facultas,
Dum ratio, tempuſque ſinunt: ſimul ite frequentes:
Ite pii, veniam factis expoſcite veſtris:
Ite animos purgate: Orcique inhibete rapinas:
Et tandem patrio mentem convertite cælo.
Sic rex ille hominum vacui ſpoliator Averni,
Oblitus ſcelerum, cognatæ ſtirpis amore,
Promiſſique memor, mentes intrabit amicas,
Veſtraque poſthabitis recolet præcordia templis.
Poſtque tot exhauſtos vitæque, obituſque labores,
Illo quo pluvias, quo pellit nubila, vultu
Ablutos labe excipiet, lætuſque reponet
Sidereos inter proceres, ſanctumque ſenatum,
Sub pedibuſque dabit ſtellantia cernere clauſtra.

F I N I S.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

ECLOGÆ.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
ECLOGA PRIMA,
PHYLLIS.
LYCIDAS, MYCON.

Lyc. IRABAR, vicina, Mycon, per litora nuper
Dum vagor, exſpectoque leves ad pabula thynnos,
Quid tantum inſuetus ſtreperet mihi corvus, & udæ
Per ſcopulos paſſim fulicæ, perque antra repoſtæ
Triſtia flebilibus complerent ſaxa querelis:
Quum jam nec curvus reſiliret ab æquore delphin,
Nec ſolitos de more choros induceret undis.
Ecce dies aderat, caram qua Phyllida terræ
Condidimus, tumuloque pias deflevimus umbras

Ah miſeri: & poſthac nec triſtes linquimus auras:
Nec dubitat ſævus ſolatia ferre Pylemon.
Myc. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illuc, dum Pauſilypi latus omne pererro,
Piſcoſamque lego celeri Neſida phaſelo;
Neſcio quid queruli gemerent lacrimabile mergi.
Phyllis ad inferias, Phyllis, ſi credimus, illos
Ad gemitum, o Lycida, tumulique ad ſacra vocabat.
Lyc. Eheu, care Mycon, qualis ſpectacula pompæ,
(Nunc recolo) quas ipſe manus, quæve ora notavi
His oculis! his, inquam, oculis quæ funera vidi
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In ſcopulos, in ſaxa, rogove abſumſit eodem
Ignea vis, vel ſaltem aliquis deus æquore merſit.
Myc. O Lycida, Lycida; nonne hoc felicius illi
Eveniſſe putas, quam ſi fumoſa Lycotæ
Antra, vel hirſuti tegetem ſubiiſſet Amyntæ?
Et nunc heu viles hamo ſibi quæreret eſcas:
Aut tenui laceras farciret vimine naſſas.
Sed tu, ſiquid habes veteres quod lugeat ignes,
Quod manes, cinereſque diu teſtetur amatos;
Incipe: quandoquidem molles tibi litus arenas
Sternit: & inſani poſuerunt murmura fluctus.
Lyc. Immo hæc, quæ cineri nuper properata parabam
Carmina, ab extremo quum jam cava litora portu
Proſpicerem, & nivei venerarer ſaxa ſepulcri;
Incipiam. tu coniferas ad buſta cupreſſus
Sparge manu: & viridi tumulum ſuperintege myrto.

Myc.

Myc. En tibi cærulei muſcum æquoris, en tibi conchas
Purpureas, nec non toto quæſita profundo,
Et vix ex imis evulſa coralia ſaxis
Adferimus. tu ſolennes nunc incipe cantus:
Incipe, dum ad Solem Bajanus retia Milcon
Explicat, & madidos componit in orbe rûdentes.
Lyc. Quos mihi nunc, divæ, ſcopulos, quæ panditis antra,
Nereïdes? quas tu ſecreti litoris herbas,
Glauce pater, quæ monſtriferis mihi gramina ſuccis
Oſtendes nunc, Glauce? quibus tellure relicta,
Ah miſer, & liquidi factus novus incola ponti,
Te ſequar in medios mutato corpore fluctus,
Et feriam bifida ſpumantia marmora cauda.
Nam quid ego heu ſolis vitam ſine Phyllide terris
Exoptem miſer? aut quidnam rapta mihi luce
Dulce putem? quidve hic ſperem? quid jam morer ultra
Infelix? an ut hac vili projectus in alga,
Arentes tantum frutices, deſertaque cernam
Litora, & ingrato jactem mea verba ſepulcro?
Scilicet hos thalamos, hos felices hymenæos
Concelebrem? ſic ſperatæ mihi gaudia tædæ
Dat Venus? ambiguos ſic dat Lucina timores?
Quis mihi, quis te te rapuit, dulciſſima Phylli?
Phylli, meæ quondam requies, ſpeſque unica vitæ,
Nunc dolor, æternuſque imo ſub pectore luctus,
Non licuit tecum optatos conjungere ſomnos,
Dulcia nec primæ decerpere dona juventæ,
Aut ſimul extremos vitam producere in annos.

Nunc te (quis credat?) lapis hic habet: & mihi nuſquam es,
Nuſquam terrarum, Phyllis: ſed fabula, & umbræ
Fruſtrantur miſeras per dira inſomnia noctes.
Me miſerum: qua te tandem regione requiram?
Quave ſequar? per te quondam mihi terra placebat,
Et populi, lætæque ſuis cum mœnibus urbes:
Nunc juvat immenſi fines luſtrare profundi,
Perque procelloſas errare licentius undas
Tritonum immiſtum turbis, ſcopuloſaque cete
Inter, & informes horrenti corpore phocas,
Quo numquam terras videam. Jam jam illa tot annis
Culta mihi tellus, populique, urbeſque, valete:
Litora cara, valete: vale ſimul, optima Phylli.
Nos tibi, nos liquidis ſeptem pro fluctibus aras
Ponemus: ſeptemque tibi de more quotannis
Monſtra maris magni vitulos mactabimus hirtos:
Et tibi ſeptenis pendebunt oſtrea ſertis,
Oſtrea muricibus variata, albiſque lapillis.
Hic tibi Niſæe, & flavos reſoluta capillos
Cymodoce, mitiſque pia cum matre Palæmon,
Et Panope, & Siculi cuſtos Galatea profundi
Solennes nectent choreas, & carmina dicent:
Quæ Proteus quondam divino pectore vates
Edocuit, magni quum funera fleret Achillis:
Et Thetidis luctus conſolaretur amaros.
At tu, ſive altum felix colis æthera, ſeu jam
Elyſios inter manes, cœtuſque verendos
Lethæos ſequeris per ſtagna liquentia piſces;

Seu

Seu legis æternos formoso pollice flores,
Narcissumque, crocumque, & vivaces amaranthos;
Et violis teneras misces pallentibus algas,
Adspice nos, mitisque veni. tu numen aquarum
Semper eris, semper lætum piscantibus omen.
Ut Nymphis, Nereoque, ut flavicomæ Amphitrite,
Sic tibi victrices fundent libamina cymbæ.
Interea tumulo supremum hoc accipe carmen,
Carmen, quod, tenui dum nectit arundine linum,
Piscator legat: & scopulo suspiret ab alto:
IN. GREMIO. PHYLLIS RECVBAT. SIRENIS. AMATAE
CONSVRGIS. GEMINO. FELIX. SEBETHE. SEPVLCRO

Myc. Dulce sonant, Lycida, tua carmina: nec mihi malim
Halcyonum lamenta, aut udo in gramine ripæ
Propter aquam dulces cycnorum audire querelas.
Sed tu: sic faciles vicina Megaria semper
Sufficiat conchas: sic proxima Mergilline
Ostrea, saxosæque ferat tibi rupis echinos:
Quandoquidem nox obscuras jam distulit umbras,
Necdum permensus cælum Sol: incipe rursus,
Atque itera mihi carmen. habent iterata leporem.

Lyc. Ne miserum ne coge, Mycon. sat lumina, sat jam
Exhaustæ maduere genæ. dolor (adspice) siccas
Obduxit fauces: quatit & singultibus imum
Pectus: anhelantemque animam vox ægra relinquit.
Et tamen hæc alias tibi nos, & plura canemus,
Fortasse & meliora, aderit si Musa canenti.
Quin & veliferis olim hæc spectanda carinis,

Seu

Seu Prochytæ, ſeu Miſeni ſub rupe patenti
Inſcribam: grandeſque notas ferrugine ducam:
Præteriens quas nauta mari percurrat ab alto:
Et dicat: Lycidas, Lycidas hæc carmina fecit.
Sed quoniam ſocii paſſim per litus ovantes
Exſpectant, poſcuntque tuas ad retia vires;
Eja age jam ſurgamus. ego hæc ad buſta ſedebo,
Tu ſocios inviſe: eſcas nam quærere tempus:
Et tibi nunc vacuæ fluitant ſine pondere naſſæ.

ECLOGA SECUNDA,

GALATEA.

FORTE Lycon vacuo feſſus conſederat antro
Piſcator, qua ſe ſcopuli de vertice, lato
Oſtentat pelago pulcherrima Mergilline.
Dumque alii notoſque ſinus, piſcoſaque circum
Æquora colluſtrant flammis, aut linea longe
Retia, captivoſque trahunt ad litora piſces;
Ipſe per obſcuram meditatur carmina noctem.
Immitis Galatea: nihil te munera tandem,
Nil noſtræ movere preces? verba irrita ventis
Fudimus: & vanas ſcopulis impegimus undas.
Adſpice, cuncta ſilent, orcas & maxima cete
Somnus habet, tacitæ recubant per litora phocæ:
Non Zephyri ſtrepit aura: ſopor ſuus humida mulcet
Æquora: ſopito connivent ſidera cælo.
Solus ego (hei miſero) dum triſti pectore queſtus

Nocte itero, somnum tota de mente fugavi:
Nec tamen ulla meæ tangit te cura salutis.
At non Praxinoe me quondam, non Polybotæ
Filia despexit, non divitis uxor Amyntæ,
Quamvis culta sinu, quamvis foret alba papillis.
Quin etiam Ænaria, si quidquam credis, ab alta
Sæpe vocor. solet ipsa meas laudare Camœnas
In primis formosa Hyale: cui sanguis Iberis
Clarus avis: cui tot terræ, tot litora parent:
Quæque vel in mediis Neptunum torreat undis.
Sed mihi quid prosunt hæc omnia, si tibi tantum
(Quis credat, Galatea?) tibi si denique tantum
Displiceo? si tu nostram, crudelis, avenam
Sola fugis? sola & nostros contemnis amores?
Ostrea Miseni pendentibus eruta saxis
Mille tibi misi: totidem sub gurgite vasto
Pausilypus, totidem vitreis Euplœa sub undis
Servat adhuc. plures Nesis mihi servat echinos,
Quos nec vere novo foliis lentiscus amaris
Inficit, aut vacuæ tenuant dispendia Lunæ.
Præterea mihi sub pelago manus apta legendis
Muricibus: didici Tyrios cognoscere succos,
Quoque modo plena durent conchylia testa.
Quid refugis? tingenda tibi jam lana paratur,
Qua niteas, supereſque alias, Galatea, puellas;
Lana maris spumis quæ mollior. hanc mihi pastor
Ipse olim, dedit hanc pastor Melisæus, ab alta
Quum me forte senex audisset rupe canentem:

Et dixit: Puer, iſta tuæ ſint præmia Muſæ,
Quandoquidem noſtra ceciniſti primus in acta.
Ex illo in calathis ſervavi, ut mittere poſſem.
Sed tu, ne qua mihi ſuperet ſpes, ne qua futuri
Conditio, Galatea, manum mihi dura negaſti.
Hoc eſt, hoc, miſerum quod perdidit. ite, Camœnæ,
Ite procul: ſprevit noſtras Galatea querelas.
Scilicet, exiguæ videor quod navita cymbæ,
Quodque leves hamos, nodoſaque retia tracto,
Deſpicis. an patrio non hoc quoque litore Glaucus
Fecerat? æquoreæ Glaucus ſcrutator arenæ,
Et nunc ille quidem tumidarum numen aquarum.
Sed nec, quæ nimium vel me ſic falſa fatigat,
Fabula te moveat Lydæ. licet illa puellis
Jactet, neſcio quas mihi ſe miſiſſe corollas;
Non me Lyda tamen, non impulit, æquora teſtor,
Nereïdaſque omnes. ſi fallo, naufragus illas
Experiar, ſalſoſque bibam ſub gurgite fluctus.
Heu quid agam? externas trans pontum quærere terras
Jampridem eſt animus: quo numquam navita, numquam
Piſcator veniat. fors illic noſtra licebit
Fata queri. Boreæ extremo damnata ſub axe
Stagna petam, & rigidis numquam non cana pruinis?
An Libyæ rapidas, Auſtrique tepentis arenas,
Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
Quid loquor infelix? an non per ſaxa, per ignes,
Quo me cumque pedes ducent, mens ægra ſequetur?
Vitantur venti: pluviæ vitantur, & æſtus:

Non vitatur Amor. mecum tumuletur oportet.
Jam ſaxo me me ex illo demittere in undas
Præcipitem jubet ipſe furor. Vos o mihi, Nymphæ,
Vos, maris undiſoni Nymphæ, præſtate cadenti
Non duros obitus, ſævaſque exſtinguere flammas.
Scilicet hæc olim, veniens ſeu litore curvo
Cajetæ, ſeu Cumarum navalibus altis,
Dum loca tranſibit, raucus de puppe magiſter
Hortatus ſocios, Dextrum deflectite, dicet,
In latus, o ſocii: dextras deflectite in undas:
Vitemus ſcopulos infames morte Lyconis.
Talia nequidquam ſurdas jactabat ad auras
Infelix piſcator, & irrita vota fovebat:
Quum tandem extremo veniens effulſit ab ortu
Lucifer, & roſeo perfudit lumine pontum.

ECLOGA TERTIA,

MOPSUS.

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, IOLAS.

Cel. DIc mihi (nam Baulis, verum ſi rettulit Ægon,
Bis ſenos vos, Mopſe, dies tenuere procellæ)
Quid tu, quid Chromis interea, quid veſter Iolas?
Dum Notus inſultat pelago, dum murmurat unda,
Ecquid deſertis vacui luſiſtis in antris?
Mop. Quid noſtræ facerent ingrata per otia Muſæ,
O Celadon? neque tum conchas impune licebat

Per ſcopulos, non octipedes tentare paguros:
Jam fragilem in ſicco munibant ſaxa phaſelum:
Raraque per longos pendebant retia remos.
Ante pedes ciſtæque leves, hamique jacebant:
Et calami, naſſæque, & vſminei labyrinthi.
Tum Chromis Inarimen ſpectans, His, inquit, ab oris
(Ah dirum exſilium.) noſtræ ſolvere carinæ:
Quum regem poſt bella ſuum comitata juventus
Ignotis pelagi vitam committeret undis.
Quæ tamen, ut fama eſt, Ligurum per ſaxa, per altas
Stœchadas emicuit: Rhodanique invecta per amnem
(Nam, bene ſi memini, Rhodanum referebat Amilcon)
Oceani madidas vidit refluentis arenas,
Et quæ cæruleos procul adſpicit ora Britannos;
Qui, niſi vana ferunt, quoties maris unda reſedit,
Indigenæ captant nudos per litora piſces.
  Ne, Chromi, ne luctus renova, reſpondit Iolas:
Sat tuus hæc nobis Lucrini nuper ad undam
Narravit Lycabas: Solem ſe ſcilicet illic
Trans fluctus, trans & nubes vidiſſe cadentem
Haud aliter, quam ſi noſtris e montibus illum
Cajetæ adſpiceret longe poſt litora ferri,
Et ſtrepitum ſenſiſſe ruentis ab æthere currus.
Præterea mores populorum, urbeſque, locoſque
Expoſuit, quernaſque domos, & lignea tecta.
Addidit & varias, heu barbara nomina, gentes:
Bellovacos, Morinoſque: &, quos quis dicere poſſit?
Tarbellos: latis errare & flumina campis:

Ne-

Neſcio quem Ligerim tectis ſe innaſſe carinis.
Sed mea nunc aliæ poſcunt ſibi pectora curæ.
Tu modo, ſi quid habes (& te quoque Chloridis ardor
Excruciat) ſcopulo hoc mecum meditare viciſſim.
Audiet, & gracilem percurret Mopſus avenam.
Sic illi: aſt ego nil contra, ſed quæ mihi collo
Garrula pendebat, manibus tunc ſumta cicuta eſt.
Scilicet alternos conabar arundine verſus
Excipere. alternis nam dicere uterque parabat.
Nec mora, jam Chromis hos, hos & referebat Iolas.
Chr. Nereïdes, pelagi ſacrum genus, aut mihi, veſtris
Munera ferte vadis, duram queis Chlorida placem:
Aut, ſi muneribus flecti nequit, æquore toto
Quærite, quæ noſtrum ſanet medicina furorem.
Iol. Sirenes, mea cura, audite hæc ultima vota.
Aut revocet jam Niſa ſuum, nec ſpernat Iolam,
Aut videat morientem. hæc ſaxa impulſa marinis
Fluctibus, hæc miſero vilis dabit alga ſepulcrum.
Chr. Qualis tranquillo quæ labitur æquore cymba,
Quum Zephyris ſummæ criſpantur leniter undæ,
Tuta volat, luditque hilaris per tranſtra juventus;
Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat.
Iol. Adſpicis, iratæ feriant ut ſaxa procellæ:
Ut validis imæ Coris turbentur arenæ.
Jam ſcopulis furit unda, tremit jam terra tumultu..
Fallor, an hæc ipſa eſt Niſæ indignantis imago?
Chr. O Proteu, paſtor liquidi maris, o pater, o rex,
(Quandoquidem inſanos odiſtis numina faſtus)

Quære Pithecuſas tu, cui licet: atque ſuperbæ
Dic Hyale, falſum te paſcere monſtra per æquor.
Iol. Ille habet, ille meos ſcopulus mihi ſervat amores,
Qui propior terræ eſt. illum pete, Glauce, natatu:
Neve manus duri contemnat Niſa mariti,
Dic te ſquamigeras traxiſſe ad litora prædas.
Chr. Eſt Veneri Cypros gratiſſima, Creta Tonanti,
Junonique Samos, Vulcano maxima Lemnos:
Ænariæ portus Hyale dum pulchra tenebit,
Nec Samos Ænariam vincet, nec maxima Lemnos.
Iol. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,
Ortygiam Phœbe, Tritonia jactat Hymetton:
Niſa colit Prochyten: Prochytes ſi commoda norint,
Ortygiam Phœbe, Tritonia linquet Hymetton.
Chr. Hic ſpecus, hic rupes, texendiſque optima naſſis
Vimina ſunt, junci, denſæque per avia myrtus:
Si mihi nunc Pholoe, vel tantum Chloris adeſſet,
Quam bene pugnaces poſſem contemnere ventos!
Iol. Nulla mihi ſine te rident loca, diſplicet æquor,
Sordet terra, leves odi cum retibus hamos.
At ſi aderis tu, Niſa, placebunt omnia: lætus
Tunc ego vel Libycis degam piſcator arenis.
Chr. Dat rhombos Sinueſſa, Dicarchi litora pagros,
Herculeæ mullum rupes, ſynodontas Amalphis:
Parthenope teneris ſcatet ambitioſa puellis:
Quis mihi nunc alias ſcrutari ſuadeat algas?
Iol. In fluviis mugil verſatur, ſargus in herbis,
Polypus in ſcopulis, mediis melanurus in undis:

Ante

Ante tuas, mea Niſa, fores ego ſemper oberro:
Quæ mihi det tales jucundior inſula portus?
Mop. Hactenus, o Celadon, reſonis ſub rupibus illos
Inter ſe vario memini contendere cantu,
Horrida ventoſi ridentes murmura ponti.
Qui tamen & laudes, & munera digna tulere
Carminibus, ſed quæ nequeat contemnere Triton;
Hic, quam Circejo nudus ſub gurgite cepi,
Nativis concham maculis, & murice pictam:
Ille recurvato nodoſa coralia trunco.

FERDINANDO FEDERICI

REGIS F. ARAGONIO, CALABRIÆ DUCI

ECLOGA QUARTA,

PROTEUS.

Nunc primum notas velis majoribus undas
Currimus, o Nymphæ Craterides: ordine quando
Suadet amor, caræ primos Telluris honores
Dicere; cæruleæ magni Crateris alumnæ,
Telluris primos caræ dicamus honores,
Dum radiis fervens medium Sol excoquit æquor.
Tu vero, patriæ juvenis decus, edite cælo,
Spes generis tanti: ſeu te nimboſa Pyrene
Pro dulci Latio, pro noſtris detinet arvis:
Seu vagus objecto munimine claudit Iberus;

Rum-

Rumpe moras: nec te latis Hiſpania regnis
Adliciat, ſtirpiſve tuæ primordia, & ille
Gentis honos: licet effuſo Tagus impleat auro,
Et pater Oceanus ſpumanti perluat unda.
Nam mihi nam tempus veniet, quum reddita ſceptra
Parthenopes, fractoſque tua ſub cuſpide reges
Ipſe canam: nunc litoream ne deſpice Muſam;
Quam tibi poſt ſilvas, poſt horrida luſtra Lycæi,
Siquid id eſt, ſalſas deduxi primus ad undas,
Auſus inexperta tentare pericula cymba.
Quæ vada non norunt, quis neſcit Protea portus?
Illum olim veteris paſcentem ad ſaxa Minervæ,
Mulcentemque ſuas divino carmine phocas,
E puppi ſenſere Melanthius, & Phraſidamus,
Ut forte a Capreis obſcura nocte redibant;
Senſere & vario delphinas ludere curſu,
Tritonumque choris longe freta pulſa ſonare:
Ipſe autem haudquaquam mortali digna referri
Verba ſono vacuas lætus cantabat ad auras:
Terrigena ut quondam matris de ventre Typhœus
Exſiliens, infanda deos ad bella vocaſſet:
Ut fratrum primus, Furiis, & hiantibus hydris
Inſtructus, denſas ductaverit ipſe catervas:
Ut niſu ingenti partes de monte revulſas
Ænariam, Prochytenque altis immiſerit aſtris;
Ac totum ſubito cælum tremefecerit ictu:
Tum pater haud ſegni molitus fulmina dextra
Immanes acies dejecerit, atque trophæum

Juſ-

Juſſerit ardentes teſtari ſulfure Bajas,
Quod gens victa illis laviſſet vulnera lymphis.
Hinc magni Alcidæ tauros, ſtratumque profundum
Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.
His veteres addit Cumas, loca cognita Phœbo,
Vatis & horrendæ lucos, Triviæque receſſus,
Cimmeriûmque domos, & opaca in vallibus antra.
Te quoque formoſæ captum Neſidos amore,
Pauſilype, irato compellat ab æquore queſtu.
Ah miſer, ah male caute, tuæ quid fata puellæ
Adceleras? cupit in medios evadere fluctus
Infelix: cupit inſuetum finire dolorem.
At tibi nec curæ eſt, quod eam Neptunia monſtra
Circumſtent, mare nec rapido quod ſorbeat æſtu.
Ah miſer, ah male caute, ultra quid brachia tendis?
Siſte gradum. riget illa jugis adſueta nivoſis
Venatrix: quam mille feræ timuere ſequentem
Per ſaltus. vos hanc, Panope, vos, candida Drymo,
Cymothoeque, Rhoeque, Pheruſaque, Dinameneque,
Accipite, & veſtris ſociam luſtrate choreis.
Tum canit antiquas ſedes, opulentaque regna
Auricomæ Sirenis, & altum in monte ſepulcrum,
Sacraque, Chalcidicoſque deos, magniſque per æquor
Auſpiciis vectas hæc ipſa ad litora claſſes.
Tum liquidos fontes ſubter cava mœnia ducit,
Adtollitque arces, & culmina montibus æquat
Tectorum: vaſtas protendit in æquora moles,
Euplœamque procul trepidis dat cernere nautis,

Atque

Atque Pharon jungit ſcopulos, præruptaque ſaxa
Teleboûm, Sarnique amnes, & pinguia culta.
Tum canit, ut Corydona ſacro Meliſæus in antro
Viderit, & calamos labris admoverit audax,
Formoſum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & Muſam Damonis, & Alpheſibœi.
Queis fretus, dictante dea, tot ſidera nobis
Prodiderit, tantas cæli patefecerit oras.
Quid referam aut Stabias, aut quæ tenuiſſe canoris
Virginibus fama eſt abeuntes ſaxa carinas?
Aut ut terrifici ſonitus, ignemque Veſevi,
Et deſolatas paſſim defleverit urbes?
Poſtremo reges, regumque ex ordine pugnas
Enumerat: bellique artes, & præmia narrat.
Addit triſtia fata: & te, quem luget ademtum
Italia infelix (ſive id gravis ira deorum,
Seu ſors dura tulit) trans altas evehit Alpes.
Mox agit Oceani prope litora: denique ſiſtit
Spumantem ad Ligerim, parvaque includit in urna.
Heu ſortem miſerandam, heu pectora cæca futuri.
Hæccine te feſſum tellus extrema manebat
Hoſpitiis, poſt tot terræque, mariſque labores?
Pone tamen gemitus: nec te monumenta parentum,
Aut moveant ſperata tuis tibi funera regnis:
Grata quies patriæ: ſed & omnis terra ſepulcrum.
Hæc ille, & quæ vix audita prioribus annis
Heroum longæva queat meminiſſe vetuſtas,
Commemorat. ſocio reſpondent æquora plauſu:

Luna ſuam donec paullatim fundere lucem
Cœpit, & ad vitreas redierunt numina ſedes.

CASSANDRÆ MARCHESIÆ,

MULIERI PRÆSTANTISSIMÆ

ECLOGA QUINTA,

HERPYLIS PHARMACEUTRIA.

DORYLAS, THELGON.

SED jam vulgatos & nos referamus amores:
Quos pariter grata ſcopuli pendentis in umbra
Hinc Dorylas, hinc Teleboi maris adcola Thelgon
Certantes docuere. quibus cava litora, & ipſe
Æquoreus Platamon, ſacrumque Serapidis antrum
Cum fonte, & Nymphis adſultavere marinis.
Tu mihi, ſeu doctas percurris Palladis artes,
Mæoniæque aurum, & ſubtegmina vincis Arachnes;
Seu Dryadum choreis, cœtuque immiſta Dianæ
Haud minor incedis; pictaque adcincta pharetra
Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas;
Sive Dicarchæis qua molibus adſilit æquor,
Ludentes ſpectas Nereïdas: en age noſtros,
(Siquis honos pelagi) Caſſandra, en adſpice luſus.
Non ingrata cano, penituſque injuſſa. neque umquam
Arguerint ventura meis te ſæcula chartis
Præteritam. faveat modo non invitus Apollo,

Et quæ me facili vexere per æquora remo
Pierides: queis longa dies, & nomina curæ.
Interea Dorylan juvet hic audire canentem.
Dor. Sebethi ad liquidas descenderat Herpylis undas,
Herpylis Euboïdum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Musis & Phœbo cognitus Alcon.
Venerat & socii partem subitura laboris
Unanimis soror, & calathum de more ferebat.
Ipsa comas effusa, pedemque exuta sinistrum
Cum philtris longum submurmurat: atque ita fatur:
Pone aram, & vivos hauri de flumine rores,
Canaque vicino decerpe absinthia campo.
Illum illum magicis conabor adurere sacris,
Qui miseram tota spoliatam mente reliquit.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Rhombus ad Hæmonias revocetur aheneus artes:
Sistere qui pluvias, qui pellere nubila cælo,
Qui potis est trepidos undis abducere pisces.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Alga tibi hæc primum tumidi purgamina ponti
Spargitur, & rapidis absumitur arida flammis:
Sic mihi sic, Mæon, uraris ad usque medullas.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ter muscum, Clearista, ter hunc sine forcipe cancrum
Ure simul, Cumque his, dic, viscera Mæonis uro.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Spongia nunc lacrimis perfunditur. heus bona magno
Spongia nata mari, lacrimas bibe sedula nostras.

Utque

Utque rapis ſitiens illas, ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
  Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ut pumex pingueſcit, ut æquoris unda quieſcit,
Quæ ventis agitata, huc illuc concita fertur.
Sed quid ego heu triſti pectus concuſſa dolore
Imprecer, & vanis jactem convicia ventis?
Mæon tot mihi damna, ego Mæoni verba rependam?
  Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Huc huc, qui rigida meditaris vulnera cauda,
Sæve trigon, & tu, proprium cui ſiſtere naves
Veliferas, echeneïs, adeſte: & Mæonis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
  Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Tunde jecur, ſpumamque ſimul torpedinis atræ.
Hæc ego cras illi letalia pocula mittam:
Ebibat, & ſubito pallentes torpeat artus.
  Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Scinde manu leporem: leporis penetrabile virus.
Naſcitur Eois hic fluctibus: adtulit Ægle,
Docta Ægle, juſſitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange ſimul, ſimul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit: gemet ipſo in limine Mæon.
  Siſtite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Contere & Halcyonis nidum mihi. pellere ventos
Dicitur, & ſævas pelagi mulcere procellas.
Forſitan hic noſtros ſedabit pectoris æſtus.
  Siſtite præcipitem, jam ſiſtite, licia, rhombum.

Hactenus ille. quid huic ſubjunxerit ordine Thelgon,
Accipe. non omnes unus dolor angit amantes.
Thel. Rupe ſub hac mecum ſedit Galatea. videbam
Et Capreas, & quæ Sirenum nomina ſervant
Rura procul. veteres alia de parte ruinas
Herculis, ambuſta ſignabat ab arce Veſevus.
Exſere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Ipſe meas, Triton, Nereo deferre querelas,
Ipſe potes curva reſonans ſuper æquora concha
Et ſcopulis narrare, & fluctivagis balænis.
Exſere cæruleos, Triton pater, exſere vultus.
Hic primos mihi congreſſus dedit illa roganti:
Hic niveam formoſa manum porrexit, & (eheu
Quid recolo?) tacitos in me defixit ocellos.
Exſere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Huc ades, o mea cura. quid o quid lenta moraris?
Ipſe ego te propter, ſocios, cymbamque reliqui.
Exſere cæruleos, Triton pater, exſere vultus.
Hic tibi conſuetas formoſior explicat umbras
Populus. amplector ſæpe hanc, atque oſcula figo
Corticibus: ſæpe ipſa pedum veſtigia quæro:
Et ſiquid manibus tetigiſti, floribus orno.
Exſere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Quem mihi nunc præfers? ſi te juga frondea, ſi te
Arbuta, paſcenteſque juvant per rura capellæ:
Nos quoque non graciles nunc primum jungere avenas
Diſcimus. inciſas implent mea carmina fagos;
Et mea Mænaliis pendet jam fiſtula ſilvis.

Exſe-

Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus.
Sin magis adrident hæc litora, sin magis alti
Divitiæ pelagi; sparsos quis cogere pisces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem?
Exsere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Non ego delphinis, te judice, non ego thynnis
Æquore vel medio dubitem certare natando.
Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos
Nunc vacat, aut restes, onerataque retia plumbo,
Et Sinuessano textas de vimine nassas.
Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus.
Me Ligurum duræ rupes, me Gallica norunt
Litora: piscantem pariter me Varus, & ingens
Sensit Arar, sensere maris fera monstra Britanni.
Obrue cæruleos, Triton, sub gurgite vultus.
Et post hæc heu, dura, fugis. non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere. sed accipe munus,
Accipe. non ultra tecum, Galatea, sedentem
Adspicies. I, læta novas meditare choreas.
Obrue cæruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRA-

TRAJANO CABANILIO,

TROJÆ, AC MONTELLÆ

DOMINO,

SALICES.

SI vacat, & blandos etiamnum ventilat ignes
Quæ dea cærulea vehitur ſuper æquora concha,
Turrigeramque Paphon, ditemque Amathunta tuetur;
Accipe flumineas properatum carmen ad undas,
O mihi non dubia Cabanili cognite fama,
Sed longe varios rerum ſpectate per uſus.
Nam tibi me doctæ ſic devinxere ſorores,
Sic mea felici permulcent pectora cura;
Ut vix ulla queam melioris tempora vitæ
Te ſine, vix placidos per noctem ducere ſomnos.
En agedum, Trajane, tuis hæc prævia juſſis
Tractanti, jam jamque animo majora paranti
Da veniam, & tenues ne dedignare Camœnas.
Forte inter virides, ſi vera eſt fama, geniſtas,
Capripedes Satyri, paſſimque agreſtia Panes
Numina cum Faunis, & montivagis Silvanis,
Exercet dum Sol raucas per rura cicadas,
Vitabant æſtus, qua pinguia culta vadoſus
Irrigat, & placido curſu petit æquora Sarnus.

Gra-

Grata quies nemorum manantibus undique rivis,
Et Zephyris denſas inter crepitantibus alnos.
Dumque leves aptant calamos, dum ſibila preſſis
Explorant digitis, tenuique foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu;
Auricomæ viridi ſpeculantur ab ilice Nymphæ
Dulcia clariſonis ſolventes ora cachinnis:
Sed prope ferre pedem metuunt. nam ſæpe labores
Audierant, Peneï, tuos, & qualibus olim
Infelix eheu virgo Nonacria fatis,
Infelix virgo (quid enim non illa moveret?)
Pana metu fugiens e vertice Cylleneo,
Pana deum Arcadiæ, quamvis pulcherrima, quamvis
Dianæ ſacros inter lectiſſima cœtus,
Nodoſa tenerum mutarit arundine pectus.
Quas ſimul ac nemorum petulans, effrenaque pubes
Semiferi videre per herbida prata vagantes:
Occultamque imis flammam traxere medullis;
Sic timidas blandis hortantur vocibus ultro:
Huc huc, o teneræ, placidiſſima turba, puellæ:
Quid procul adſtatis? potius ſuccedite ripæ,
Et viridi in prato molles de more choreas
Ducite: quandoquidem calamos inflamus inertes:
Et fruſtra ad ſurdas jactamus carmina ſilvas.
Illæ nil contra: celeri ſed nuda parabant
Crura fugæ, tutoſque agitabant mente receptus,
Si qua forte viam per ſaxa irrumpere, & altis
Evaſiſſe jugis deus, aut ſua fata dediſſent.

Tum

Tum juvenes, Procul o, clamant, procul iſte, puellæ,
Sit timor: ignavas animo depellite curas:
Nullæ hic inſidiæ, nullæ per aperta latebræ:
Cuncta patent: nullas abſcondunt hæc loca fraudes.
Nos quoque non Lernæ monſtris, non igne Chimeræ,
Scyllæiſve lupis geniti, aut latrante Charybdi,
Qui veſtra immani laceremus viſcera morſu:
Sed divûm genus, & qui ſemper rupibus altis
Vobiſcum crebris venatibus inſultemus.
His dictis permulſi animi, ſecuraque triſtem
Corda metum ejiciunt: greſſuque per uda citato
Prata, deis tandem cupidis, ripæque propinquant.
Tum manibus ſimul implicitis per gramina feſtas
Exercent choreas; alioſque, alioſque reflexus
Inter ſe lætæ repetunt: nunc corpora librant
In ſaltus: nunc molle latus, nunc candida jactant
Brachia: & alterna quatiunt veſtigia planta.
Hic Satyri, quamquam voces audire canentum
Crudeles, quamquam niveas ſpectare papillas
Exſultant, oculiſque bibunt ſitientibus ignem;
Tanta tamen ſævi gliſcit vis effera morbi
Pectoribus, præcepſque amor, & maleſana libido;
Ut calamis ſenſim ejectis, ruptoque repente
Fœdere, ſurgentes ab humo, vento ocyus omnes
Exſiliant: ſpretaque deûm pietate, fideque,
Ah pavidas Nymphas, ſubitoque horrore rigentes
Invadant avidi, ſævorum more luporum,
Qui lætas mediis proturbant luſibus agnas,

Obli-

Oblitasque sui passim rapiuntque, trahuntque;
Dum viridi in campo cursant, aut valle sub alta,
Et custos ignarus abest, & amica canum vis.
Sic illi. at miseræ discisso pectore Nymphæ
Frondiferam mœstis silvam clamoribus implent:
Atque huc, atque illuc fugiunt. non saxa, neque altis
Tuta putant loca senta rubis. hinc ardua montis
Prærupti juga, diffusos hinc stagna per agros
Adtonitæ circumspiciunt. via nulla salutis:
Et jam spes prærepta fugæ: tum denique ad undas
Consistunt trepidæ, flavosque a vertice crines
Cum lacrimis, gemituque, & flebilibus lamentis
Abscindunt, Sarnumque vocant, liquidasque sorores:
Dumque vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
Naïadum: properat vitreæ rex cærulus undæ
Sarnus, inexhaustumque vadis ciet agmen aquarum
Rauca sonans. sed quid Sarnusve, aut illa natantum
Agmina Naïadum possint, ubi ferrea contra
Stant fata, & duro leges adamante rigescunt?
Ergo defectæ cura, auxilioque deorum,
Ac cælum pariter Nymphæ, lucemque perosæ,
Unum illud, rebus tandem quod restat in arctis,
Finem optant. jamque in fluvium se mergere adortæ,
Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant:
Quum subito obriguere pedes: lateque per imos
Exspatiata ungues radix, fugientia tardat,
Adfigitque solo vestigia. tum vagus ipsis
Spiritus emoritur venis: indignaque pallor

Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
Nec mora: pro digitis ramos exire videres,
Auratasque comas glauca canescere fronde:
Et jam vitalis nusquam calor: ipsaque cedunt
Viscera paullatim venienti frigida ligno.
Sed quamvis totos duratæ corporis artus,
Caudicibusque latus, virgultisque undique septæ,
Ac penitus Salices; sensus tamen unicus illis,
Silvicolas vitare deos; & margine ripæ
Hærentes, medio procumbere fluminis alveo.

F I N I S.

F R A G M E N T U M

EJUSDEM AUCTORIS.

OPTATOS jam, Euplœa, mihi circumſpice portus,
Quo liceat trepidas piſcanti includere prædas,
Et Zephyris relevare graves ſpirantibus æſtus;
Siqua movet cupidam velocis gratia cymbæ.
Tuque ades, o noſtri merces non parva laboris,
Quem Phœbus mihi, quem doctæ, mea turba, puellæ
Conciliant; dumque ipſe ratem de litore pello,
Da vela inſinuans, pelagoque excurre patenti,
Pars animæ, Puderice, meæ. te nam ſua Nereus
Per vada, te medio Doris vocat æmula fluctu,
Dum late horriſonum campus ſtrepit omnis aquarum.
Lucrinæ ad Veneris templum convenerat omnis
Ænariæ, Prochytæque manus: Zephyræus opaca
Scilicet Ænaria, Prochyta venit Euthycus alta,
Inſignes ambo calamis, & verſibus ambo,
Aptus uterque fretis, piſcatibus aptus uterque;
Ille hamos verſare, hic retia ſolvere in æquor.
Tum prior hæc Zephyræus: Adeſte o litore ab omni,
Piſcatorum artes; liquidas exquirite ſedes;
Vertite Tritonum latebras; penetrate receſſus
Nereïdum: numquam noſtros ſedabitis ignes:
Numquam me Pholoe, numquam me Chloris amabit.
Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.

Teſtis Cymothoe, teſtis mihi candida Clotho,
Optavi quoties mediis in fluctibus ægram
Projicere hanc animam; quoties ego gurgite in alto
Occurri monſtris immanibus, horrida cete
Ut ſaltem miſeros lacerarent dentibus artus.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Omnia tentavi, terras, mare, nubila, cælum,
Ventorumque domos, & tempora quattuor anni:
Omnia ſed nocuere ſimul. vos ite, puellæ,
Ite, deæ pelagi, furiis arceſſite noſtris
Nunc alios ſuccos, aliaſque Melampodis herbas.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Non magicos verſus, ignotaque nomina rerum,
Diſſimileſque deos, Erebumque, Chaoſque refugi.
Ipſos quin etiam filo convolvere rhombos
Edidici, parteſque meas de litore echinos,
De ſcopulis muſcum, de fluctibus hauſimus undam.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

ELEGIARUM

LIBRI TRES.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
ELEGIARUM
LIBER I.

ELEGIA PRIMA,
AD LUCIUM CRASSUM.

E FOECUNDA tenent saxosi rura Petrini,
  Rura olim proavis facta superba meis.
Et Sinuessanas spectas, mea gaudia, Nymphas,
  Quique novo semper sulfure fumat ager.
Et modo miraris veteres in litore portus;
  Nunc Liris gelida qua fluit amnis aqua.
Cunctaque felici figis vestigia cura,
  Observas Latiæ dum monumenta viæ.
At mihi paganæ dictant silvestria Musæ
  Carmina, quæ tenui gutture cantat Amor.

Fida-

Fidaque fecretis refpondet filva querelis:
Et percuffa meis vocibus antra fonant.
Nec tantum populos, nec tantum horrefcimus urbes,
Quantum non juftæ fævitiam dominæ.
Hoc vitæ genus, hoc ftudium mihi fata miniftrant:
Hinc opto cineres nomen habere meos.
Me probet umbrofis paftorum turba fub antris,
Dum rogat agreftem lacte tepente Palem.
Me rudis indocta moduletur arundine Thyrfis;
Et tam conftanti laudet amaffe fide.
Inde fuper tumulumque meum, manefque fepultos
Tityrus ex hedera ferta virente ferat.
Hic mihi faltabit Corydon, & pulcher Alexis:
Damœtas flores fparget utraque manu:
Fluminibufque facris umbras inducet Iolas,
Dum coget faturas Alphefibœus oves.
Non mihi Mœoniden, Luci, non cura Maronem
Vincere: fi fiam notus amore, fat eft.
Quid feret Æacides nobis, quid cautus Ulyffes?
Quid pius Æneas, Afcaniufve puer?
Ifta canant alii, quorum ftipata triumphis
Mufa vagum e tumulis nomen in aftra ferat.
At mihi te te avidis liceat vincire lacertis;
Ofculaque optata fumere longa mora.
Et liceat pofita mirari membra lucerna;
Noctis & infolitas nectere blanditias:
Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis;
Teque meo laffam fæpe fovere finu.

Sed

Sed quid ego, hei miſero, ventoſus inania fingo
  Somnia; quæ forſan non feret ulla dies?
Felix, qui potuit duram exorare puellam;
  Et capere optati gaudia conjugii.
Ille dies noctesque ſuos decantat amores;
  Et recolit Veneris dulcia furta ſuæ.
Ille etiam liquido perfuſus odore capillos,
  Exercet tenerum nocte juvante latus:
Inque ſinu dominæ primos reminiſcitur ignes;
  Quos leviter pennis aureus afflat Amor.
Nec cupit, Æthiopum quæ canent vellera ſilvis;
  Nec, quæ Sidonio lana cruore rubet.
Solus habet, fuſcis quidquid portatur ab Indis:
  Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas;
Et quaſcumque metit ſegetes fragrantibus arvis
  Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Non auro, aut gemmis miſeri torquemur amantes:
  Qui dominam poterit flectere, dives erit.
Dives ero ante alios, ſi te, mea vita, volentem
  Suſtineam ignota pauper, & exſul humo.
Nam quid rubra juvant fulgentibus æquora conchis?
  Aut quæ multa niger rura Sabæus arat?
Quidve torus prodeſt, pluma ſpectandus, & oſtro;
  Si non eſt gremio cara puella meo?
Si trahere infelix inter ſuſpiria noctem
  Cogor; & æternos eſſe, negare, deos?
Num me neglectis devovit ſaga ſepulcris?
  Num rumpunt ſomnos carmen, & herba meos?

Carmen inacceſſa traducit ab ilice glandes:
Carmen nocturnæ ſupprimit ora canis.
Carmen & informi pallentem ſanguine Solem
Inficit; & Lunæ ſiſtit euntis equos.
Quid queror infelix? utinam mihi ſola nocerent
Carmina; nec noſtro pectore ineſſet Amor.
Ille vel Æææ ſuperat cantamina Circes:
Ille vel Hæmoniis nata venena jugis.
Parce, puer: non vana queror: tu vulnere noſtro
Creſcis; & exſultas, ſæve, cruore meo.
Quod ſi te noſtræ ceperunt tædia vitæ;
Ne ceſſet, quæſo, funeris atra dies.

Elegia Secunda,

AD JOANNEM PARDUM HISPANUM.

Parde, decus patriæ, ſpes maxima, Parde, tuorum,
Atque idem Hiſpani gloria rara ſoli:
Quem juvat immenſi cauſſas exquirere mundi,
Primaque conſtanti corpora juncta fide:
An magnum æterno volvatur numine cælum:
An propria hoc ingens mole laboret opus:
Cur ſalſi fluctus: cur ignibus æſtuet Ætna:
Cur vomat epotas vaſta Charybdis aquas:
Unde nitor ſtellis: cur nox majorve, minorve:
Cur non ipſa ſuo lumine Luna micet.
Felix, cæleſtes cui fas nunc ſcandere ſedes:
In queis poſt obitum fata manere ſinant.

At

At nos per silvas, & sordida rura, capellas
  Versamus: quando Phyllis amare jubet.
Et teneris nostros ulmis incidimus ignes;
  Quos legat errantum cœtus Hamadryadum.
Et nunc capreolos, & nunc venamur onagros:
  Interdum sævas fallimus arte feras.
Sæpe juvat pictas visco captare volucres:
  Nec Satyris ipso cedimus aucupio.
Quod mihi si liceat tenui revocare cicuta
  Trinacrii niveas upilionis oves;
Rura colam semper: populi valeatis, & urbes:
  Rura dabunt oculis grata theatra meis.
Illic gramineas, pastorum bella, palæstras
  Adspiciam, & celeri præmia parta pede.
Nec me pœniteat sudibus certare colurnis;
  Aut armare cavis pectora corticibus.
Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci:
  Victores molli cespite serta ferent.
Plenaque pellitus lustrabit ovilia pastor:
  Ponet & agricolis rustica liba deis.
Stabunt capripedes abiegno robore Fauni:
  Stabit & indocta falce dolata Pales.
Quorum solennes ictus cadet agnus ad aras;
  Ictus, ut innumeras expiet agnus oves.
Tum milium, & niveo statuet fumantia lacte
  Pocula; votivas concipietque preces:
Et ter transiliet flammantes potus aristas,
  Ter quoque non tardo rustica turba pede.

Dii facite, inter oves, interque armenta canendo
  Deficiam; & ſilvis me premat atra dies:
Ut me non docta deploret paſtor avena:
  Utque ſub umbroſa contumuler platano:
Oſſaque paſcentes venerentur noſtra capellæ:
  Nec procul a tumulo candida balet ovis.
Exſultent alii Panchæo munere manes;
  Et quærant Pariis marmora cæſa jugis.
Mi ſat erit, veteres recolat ſi Phyllis amores;
  Conſerat & vernas ante ſepulcra roſas.

Elegia Tertia,

AD AMICAM,

NULLA meos poterit mulier prævertere ſenſus;
  Ipſa licet cælum linquat, & aſtra Venus.
Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
  Ultima tu tremulo flamma futura ſeni.
Jam ſanxere ſemel nos inter fœdera divi,
  Fœdera ad extremos non ſolüenda rogos:
Ut, ſi noſtra tuo ſupereſſet funere vita;
  (Dii tamen in ventos omen abire ſinant)
Ipſe ego compoſito venerarer operta ſepulcro
  Oſſa, ferens mœſta tura, merumque manu.
Umbrarumque ſacer cuſtos, tumulique ſacerdos
  Concinerem querula triſtia verba lyra.
Nec me complexa quiſquam divelleret urna;
  Quin cineri moriens oſcula ſumma darem.

At

At ſi, quod potius cupio, tibi fata dediſſent,
Lumina formoſa condere noſtra manu:
Tunc, mihi quum caros vultus ſpectare liceret;
Atque anima tecum jam fugiente loqui;
Ipſa meos tumulo manes laniata vocares;
Inque tuo legeres oſſa minuta ſinu:
Flebilis & longos ſcindens ad buſta capillos,
Clamares nomen jam moritura meum.
Tum cineri, & mutæ perſolvens juſta favillæ,
Miſta dares rutilis lilia cana roſis.
Illic mœſta dies, illic conſumere noctes
Optares; nec te vinceret alter amor:
Sed memor uſque viri, canis veneranda capillis,
Adferres tremula munera cara manu.
O mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
Tam lentam Lacheſis ſcindat avara colum.
Non, ut noſtra novos Arabum bibat urna liquores;
Uſtus & Aſſyrio ſpiret odore cinis:
Aut ut clara mei noteſcat fama ſepulcri;
Altaque marmoreus ſidera tangat apex:
Sed magis ut liceat longas audire querelas;
Et gerere e lacrimis ſerta rigata tuis.
Tunc ego Lethææ ſpatiatus in aggere ripæ;
Qua nitet obtuſo lumine falſa dies;
Quaque levis caſiæ nemus, ambroſiæque virentis,
Et fortunatos abluit unda greges;
Dulcia præteritæ repetens inſomnia vitæ,
Oſtendam Elyſiis tot mea dona choris.

Felicesque animas inter felicior ipse
  Excipiam plausus lata per arva novos.
Atque aliquis comitum, lætusque, hilarisque recentes
  Sparget humi flores; & mihi serta feret.
Nec contentus eo, fidos extollet amores;
  Narrabitque aliis de pietate tua.
Sed quoniam teneræ vernant nunc læta juventæ
  Tempora; & amplexus jungere fata sinunt;
Dulcia lascivo jungamus gaudia lecto:
  Jam properat mortis panda senecta comes.
Jam properant rugæque graves, & serior ætas:
  Nec dabitur molli ludere posse toro.
Interea cupidis nectamus colla lacertis:
  Ultima jam solvet, quum volet, hora duos.
Dii facite, hæc longos maneat spes certa per annos.
  Candidus & pennis omina firmet Amor.

ELEGIA QUARTA,

AD LUCINAM, PARTURIENTE CORNELIA PICCOLOMINEA, ANTONII GARLONII *ALLIFARUM DOMINI CONJUGE.*

AFFER opem teneræ tandem, Lucina, puellæ:
  Auxilio, digna eſt, quam tueare tuo.
Te vocat; & madidis ſolam ſuſpirat ocellis;
  Et roſeo tacitas fundit ab ore preces.
Illa quidem inſueto languet male firma dolore,
  Vixque poteſt longæ tot mala ferre moræ.
At tu, diva, veni, tecumque unguenta repoſtæ
  Pyxidis, & ſi qua eſt, quæ juvet, herba, feras.
Sic flentis miſeros juvenis compeſcere queſtus,
  Sic una poteris ſorte levare duos.
Lucis adeſt dea magna: metum jam comprime, Garlon:
  Non fruſtra eſt lacrimis illa vocata tuis.
Da coſtum, myrrhamque focis, quæque orbe remoto
  Cinnama per rubras navita vectat aquas.
Ipſe deam venerare, ſacras projectus ad aras;
  Et Genio annoſum ſæpe refunde merum.
Sed trepidi ceſſere metus, ceſſere querelæ.
  Jam parit adventu tacta puella deæ:
Jam puerum eſt enixa: vides, ut lumine matrem
  Exprimat? en, tenero quantus in ore decor!

Salve,

Salve, parve puer, cui jam felicia rident
  Sæcula; cui pharetram ſponte remittit Amor.
Nam ſive auratis humeros armare ſagittis,
  Seu juvet accenſas ſollicitare faces;
Seu potius jactare leves pueriliter alas,
  Et dare neglectas poſt tua terga comas;
Quis te non Paphiis eductum vallibus, aut quis
  Idaliæ puerum non putet eſſe deæ?
Vive, precor, blandumque oculis ridere parenti
  Adſueſce; & dulces diſce movere jocos.

ELEGIA QUINTA,

AD JULIUM SENENSEM, EXSULEM.

QUUM mihi languentes dolor oppugnaret ocellos;
  Cogerer & triſti ſolvere verba ſono;
Ingratos inter gemitus, mœſtaſque querelas
  Allata eſt manibus litera miſſa tuis.
Inſpexi, agnovique tuas, mea numina, Muſas,
  Pierioſque hauſtus, Caſtaliumque decus.
Poſcis, ut iratum placent mea carmina Phœbum;
  Et flectant duras ad tua vota deas.
Non hoc ingenium, non hæc facundia noſtra eſt:
  I, precor, atque alio flumine pelle ſitim.
Ille mihi faciles jampridem denegat aures;
  Et vetat argutæ tangere fila lyræ.
Nec mihi jam ſolito latices de fonte miniſtrat,
  Nec docet optatos Calliopea choros.

Quid

Quid petis exſtinctam dilapſo a torre favillam?
Quid miſer a noſtro vulnere quæris opem?
Jam tibi felici decurrunt carmina vena;
Et rapit ad patrium te tua Muſa decus.
Ipſa mihi viſa eſt, te lamentante, Thalia
Ingemere, & triſti Delius ore queri:
Qualis Strymonias olim quum fleret ad undas
Orpheus indignis vocibus Eurydicen:
Qui cantu Iſmarii gelidis in rupibus Hæmi
Adtonuit quercus, adtonuitque feras:
Saxaque Biſtoniis deduxit montibus; & te
Currentem adſtrictis, Hebre, repreſſit aquis.
Scilicet egregios ſemper Fortuna poetas
Tanget, & ancipiti deprimet uſque rota?
Neve ſit extremos tantum ſubmotus ad axes
Ille, Tomitana qui jacet exſul humo;
Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati
Longius & patria cogit abeſſe domo.
Sed niſi per magnos quæratur fama labores;
Omnis in ardentes eſt abitura rogos.
Sic pius Æneas, ſic ſtirps Laertis Ulyſſes
Majus poſt cineres emeruere decus.
Sic quoque ſublatis Tirynthius undique monſtris
Viſit ab OEtæa regna paterna pyra.
Et te, crede mihi, tot ſæva incommoda paſſum
Virtus ſublimi ducet in aſtra via.

Elegia Sexta,

IN FUNERE SARRI BRANCATII

LUCRETIA UXOR.

ERgo importunæ ruperunt ſtamina Parcæ,
  Stamina lanifica tam bene ducta colo?
Ergo ego, quæ fueram tali modo nupta marito,
  Frigida nunc triſti conqueror in thalamo?
Quique his dignus erat vitam exhalaſſe labellis,
  Occidit externis advena litoribus?
Felices nimium, fortunatæque ſorores,
  Quæ datis æternis tura Sabæa focis.
O utinam numquam amplexus, numquam oſcula noſſem:
  Eſſem pars veſtri nempe ego parva chori.
Care vir, audaci nimium confiſe juventæ,
  Et nimium lacrimis umbra gemenda meis:
Quis te tam denſos immittere corpus in hoſtes
  Juſſit? an ad pugnam non ſatis unus erat?
Me miſeram, non ulla tuæ te cura puellæ,
  Non ſubiit mœſtæ certa ruina domus.
Tu mihi per ſanctos ſolitus jurare hymenæos,
  Per non lædendi fœdera conjugii;
Te non immemorem caræ fore conjugis umquam;
  Etſi Lethæus tingeret ora liquor.
Quin ipſa admonui, ne ſic violentus in arma
  Irrueres: eheu quo, violente, ruis?

Quo

Quo raperis? quo jam noſtri tibi cura receſſit?
  An potes uxoris non meminiſſe tuæ?
Vix equidem credo; quamvis heu credere cogar;
  Tam cito pectoribus me cecidiſſe tuis.
Sed cecidi; ſic ſors tulit impia; nullaque pro me
  Vota ſalutares demeruere deos.
Hectora ſic conjux, ſic conjux flevit Achillem;
  Sic miſera extinctum Laodamia virum.
Nunc mea virginitas, quando inlibata remanſit,
  Servetur cineri non violanda tuo.

Elegia Septima,

AD DIVUM JACOBUM PICENUM.

Sancte ſenex, quem nec ſceleris contagia noſtri,
  Nec peſſum vitiis ſæcla dedere ſuis;
Æquaſti magnos qui paupertate triumphos,
  Tantus amor niveæ ſimplicitatis erat.
Silva tibi ſedes, viridique e ceſpite lectus:
  Explebant menſas amnis, & herba tuas.
Talis erat priſcis victus mortalibus olim.
  Sed priſcis tantum vivere cura fuit.
At te diverſos naturæ expendere caſus
  Juvit, & inſtantes divûm aperire metus:
Submotumque oculis animo percurrere cælum:
  Quaſque tenes ſedes, mente adiiſſe prius.
Noſcere præterea cunctarum exordia rerum:
  Quod vix humanæ conditionis erat.

Magnum opus! ut prima surgentis origine mundi,
Omnia sint senis edita luciferis:
Utque pater sancta demum cessare quiete
Perfecto artifices jusserit orbe manus.
His addis cultusque pios, ritusque verendos,
Cunctaque legifero tradita sacra duci:
Quæque suis castæ sæclis cecinere Sibyllæ:
Quæque sacer vatum spiritus ore refert:
Sidereos partus, demissaque pignora cælo,
Atque inopes cunas, stramineumque torum:
Speratumque diu terris, cæloque probatum
Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
Hinc & supplicium infandum, atque obprobria mortis,
Claraque de Stygia ducta trophæa domo:
Denique, ut ad patrem, populo spectante suorum,
Cesserit; igniferis præsideatque locis:
Quantaque nos maneant promissæ gaudia vitæ:
Quantaque venturæ gloria lucis erit.
Miremur, tibi si placidi penetrale tonantis,
Et patet immensi regia clara poli;
Quum tantum his superas meritis sit scandere in arces,
Qua plaga securum lactea monstrat iter?
Scilicet inde datur terras spectare jacentes,
Et circumfusi brachia curva maris;
Solis & ardentes radios, Lunæque recursus:
Qualiter & pacta stent elementa fide:
Nec minus æternis niteant ut sidera flammis:
Et peragant varias noxque, diesque vices.

Felix,

Felix, qui nostras potuisti linquere curas;
Et procul humanas despicere illecebras.
Felices, qui te colles videre loquentem;
Quæque tibi gratos præbuit herba toros:
Quæque arbor, rupesve sacra te fovit in umbra:
Et quæ nunc manes continet urna tuos.
Nam licet incultis fuerit tibi vita sub antris;
Nunc pedibus data sunt astra terenda tuis.
Attamen o dic, sancte pater, dic, addite cælo
Gloria, dic, patriæ fama, decusque tuæ:
Ecquid te solitis mulcet sapientia chartis,
Mollis ubi Elysium concitat aura nemus?
An juvat aurata meditantem carmina canna,
Nectere purpurea tempora cana rosa?
An mage virgineis sedet invigilare choreis:
Quum deceat cælo, quidquid in orbe libet?
An potius toto superûm spectante senatu,
Diluis æthereo crimina nostra foro?
Denique quidquid agis, nitidi novus incola cæli,
Pectoribus nostris non leve numen eris.

ELEGIA OCTAVA,

AD PETRUM DE ROCCAFORTI,

MAXIMUM REGIS GALLIARUM CANCELLARIUM.

QUOD pectus tibi forte, quod ardua pectoris arx est;
Quod forti dignum pectore nomen habes:

Quod

Quod leges ſua jura tenent te vindice; quodque
Omnia virtuti pervia facta tuæ;
Autumni ſedem, chelaſque Aſtræa reliqui;
Advenique tuos, noſter alumne, lares.
In cunis ego te, ſi neſcis, ſedula fovi.
Reptaſti gremio ſarcina grata meo.
Ipſa tuos finxi mores, animumque, manuſque:
Ingeniumque ſagax, judiciumque dedi.
Hinc noſtri cultuſque frequens, optandaque rerum
Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuæ.
Ad te igitur duplices ſubnixo poplite palmas
Inſuetis tendo ſollicitata malis:
Ne patiare, meas Latio langueſcere vires.
Pendet ab auxilio ſpes mea tota tuo.
Deprimor audaces inter deriſa miniſtros:
Nec fas ingenuum tollere ad aſtra caput.
Quodque diu partum eſt virtute, & fortibus armis
Imperium, fœdæ ſervit avaritiæ.
Nec mirum, veſtro tantum quum diſtet ab orbe,
Terraque cenſura ſit procul illa tua.
Quis credat? tectis cives pelluntur avitis;
Adrogat injuſtas dum ſibi fiſcus opes;
Fiſcus opes miſerorum. hoc eſt, heu, parcere victis?
Hoc eſt Auſonio reddere jura ſolo?
Cogitur infelix alienas ire per oras
Nobilitas, patriis exſpoliata bonis:
Culpaturque fides domino ſervata priori,
Et maris, & terræ non labefacta minis.

Sci-

Scilicet eſt crimen duram contemnere mortem:
Scilicet eſt reges crimen amare ſuos.
O bene fortunæ memores, quicumque ſuperbas
Gentibus a victis abſtinuere manus.
Nam quamvis ſævos illectet præda tyrannos;
Magnanimos reges gloria ſola juvat.
Delentur nullos hominum benefacta per annos;
Quaque licet faciunt nos ratione deos.
At ſi quis ferae ſpernit præconia famæ,
Quercubus alpinis adnumerare potes.
Ergo tu, regem cui fas lenire potentem,
Da deſideriis vela ſecunda meis.
Effice, Juſtitiæ ſoliti reddantur honores:
Dignus es, altricem qui tueare tuam:
Sed ſoror ut noſtros æquet Clementia faſces:
Qua ſine, dura nimis, difficiliſque vocer.
O decus, o lapſi ſpes conſtantiſſima ſæcli;
O vir fortuna fortior ipſe tua.
Sic tibi contingat Solyma de gente triumphum,
Captaque per noſtros ſigna videre duces.
Sic Rhodanum Nilo ſpectes dare jura ſubacto:
Perque Araris ripas plurima laurus eat.
Hoc ego te, mecum hoc Phœbus, doctæque ſorores,
Hoc pietas, hoc jus, nobilitaſque rogant.

Elegia Nona,

DE STUDIIS SUIS, ET LIBRIS JOVIANI PONTANI.

Qui primus patrios potuit liquiſſe penates,
  Et maris, & longæ tædia ferre viæ;
Quem non mœſta domus, quem non revocare parentes,
  Non potuit fuſis blanda puella comis;
Impius, & ſcopulis, & duro robore natus,
  Atque inter tigres editus ille fuit.
Non mihi circumſtat ſolidum præcordia ferrum:
  Nec riget in noſtro pectore dura ſilex:
Ut poſſim dulceſque lares, limenque puellæ
  Linquere; & ignoto quærere in orbe domum.
Sed Phœbi ſacros cogor luſtrare receſſus,
  Vocalemque undam, Theſpiadumque choros:
Ut fugiam nigras ſupremo in funere flammas;
  Et volitem populi docta per ora mei:
Meque inter claros adtollat fama poetas;
  Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
Et noſtro celebrata ſuperbiat umbra ſepulcro;
  Spernat & e Pariis marmora cæſa jugis:
Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
  Audeat; aut tantum ſperet habere decus.
Sed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
  Quis vetet optato membra fovere ſinu?

An tanti fuerit facro Parnaffus hiatu,
  Perque fuas paffim templa habitata deas;
Ut tibi fit nitidos lacrimis corrumpere ocellos,
  Difceffumque fleas, cara puella, meum?
Ah pereat, quicumque leves fectatur honores;
  Et fequitur famæ nomina vana fuæ.
Tecum ego nocturnis dubitem ceffare choreis?
  Tecum ego confperfa gaudia inire rofa?
Deductumque levi crinem perfundere amomo?
  Et noctem infolitis ducere blanditiis?
Scilicet & Turcas Pontanus in æquora claffes,
  Alfonfi & fortes ducat in arma manus.
Qui nunc nafcentis canit incunabula mundi,
  Aureaque ætherea fidera fixa domo:
Utque imbres, lapidefque pluant, ut nubibus ignes
  Exfiliant; falfas ut mare volvat aquas:
Hefperidumque hortos, excuffaque poma draconi,
  Rufticaque ad primos munera miffa toros;
Delicias, Lepidina, tuas, refonanfque viciffim
  Paftorum argutis carmen arundinibus:
Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis;
  Et Pompejanus prœlia tentet eques:
Audeat arguto neu quis contendere verfu,
  Ille vel æterno digna Marone fonat.
Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
  Jurgia ad ingratas dum jacis ipfe fores.
Inde vocas facrum feftas Hymenæon ad aras,
  Optati referens fœdera conjugii:

Utque tuis primum ſurgens complexibus uxor,
  Viſa ſit erepta virginitate queri.
Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
  Vidiſti ſobolis pignora certa tuæ:
Næniolaſque rudes ceciniſti, & blanda parentis
  Oſcula, & ad cunas murmura nata ſuas.
Felix, excultum torſit quæ Fannia vatem;
  Quæque illi regnum Cinnama ſubripuit.
Quamvis diſſidii leges patiantur amaras,
  Spectabunt cineres nomen habere ſuos.
Eridani poſt hæc ſed te quis credat ad amnem
  Populea canas fronde ligaſſe comas?
Et Stellam ceciniſſe, atque impendiſſe querelas;
  Spectandos quum jam vix daret illa pedes:
Bajanoſque ſinus, myrtetaque cognita Nymphis,
  Clauſaque ſulfureis antra recurva jugis:
Tum ſuperûm laudem, mutiſque inciſa ſepulcris
  Nomina, collapſos & reparare rogos:
Denique Pindaricoſque modos, reſonantia plectra,
  Et Methymnææ fila novaſſe lyræ:
Quum tamen interea motus, atque agmina regum,
  Bellaque Campanæ diſcutis hiſtoriæ.
Quin & jucundo diſtringis ſæcula morſu,
  Dum vafer in Stygio diſputat amne Charon.
Varroniſque tui, Nigidîque exempla ſecutus,
  Grammaticæ haud ſpretas incipis ire vias.
Carminis hinc numeros noſtris depromis ab auſis,
  Dignatus pueri verba referre ſenex.

Quid loquar, ut ſacros Mariani exhauriat amnes
  Ægidius, verum dum canit ore Deum?
Aut aptat ingratos taxet ſub imagine mores
  Qui ſuper infuſas ſpernit Aſellus aquas?
Te juveneſque, ſeneſque colunt præcepta ferentem,
  Parthenope ſpreto quæ Cicerone legit:
Ex adytis quidquid divûm ſapientia pandit;
  Et, Stagira, tui dogmata firma ſenis:
Quid deceat fortemque virum; quæ principis artes;
  Largificas præſtet quæ dare dona manus:
Parendi leges quæ ſint, legeſque loquendi:
  Edat ut argutos lingua diſerta ſales:
Quid fortuna homini, quid det prudentia: quantum
  Immanes animos incitus ardor agat:
Magnanimique viri quæ ſint ad ſingula partes,
  Sive colat pacem, ſeu fera bella gerat.
Nec fugis aſtrorum cauſſas aperire latentes,
  Et Ptolemæi fata repoſta poli.
Salve, ſancte ſenex, vatum quem rite parentem
  Præfecit terris Delius Auſoniis.
Non te Lethææ carpent oblivia ripæ;
  Nec totum in cineres vertet avara dies.
Nec tibi plebejo ponetur in aggere buſtum.
  Niliacas dabitur vincere Pyramidas.
Quid tibi victrices exſpectas, Umbria, palmas?
  Mœnibus has patriæ retulit ille meæ,
Ille ſuis longum ſtudiis, & laude fruatur:
  Me juvet in dominæ conſenuiſſe ſinu.

Elegia Decima,

AD JOANNEM SANGRIUM,

PATRICIUM NEAPOLITANUM,

DE SUO IMMATURO OBITU.

SI me ſævus Amor patriis pateretur in oris
  Vivere, vel ſaltem matre vidente mori;
Ut, quæ vix uno nunc ſunt ingeſta libello,
  Eſſent illa ſuis continuata locis:
Forſitan immites potuiſſem temnere Parcas,
  Ductaque de pulla triſtia penſa colo:
Nec me plebejo ferret Libitina ſepulcro;
  Aut raperet nomen nigra favilla meum.
Nunc cogor dulceſque lacus, & amœna vireta,
  Pieridumque ſacros deſtituiſſe choros:
Nec pote, quæ primis effudit Muſa ſub annis,
  Emendaturo ſubdere judicio.
Sic heu, ſic teneræ ſulcis reſecantur ariſtæ:
  Implumes nido ſic rapiuntur aves.
Proh ſuperi, tenues ibit *Syncerus* in auras?
  Nec poterit nigri vincere fata rogi?
At tu, quandoquidem Nemeſis jubet, optime Sangri;
  Nec fas eſt homini vincere poſſe deam:
Accipe concuſſæ tabulas, atque arma carinæ;
  Naufragiique mei collige relliquias:

Erran-

Errantesque cie quocumque in litore manes;
Taliaque in tumulo carmina cæde meo:
ACTIVS. HIC. IACEO. SPES. MECVM. EXSTINCTA. QVIESCIT
SOLVS. DE. NOSTRO. FVNERE. RESTAT. AMOR

ELEGIA UNDECIMA,

IN MALEDICOS DETRACTORES.

QUID ruis in sacros, temeraria turba, poetas?
Sævaque mordaci prœlia dente moves?
Desine sacrilega convicia fundere lingua;
Desine; pro populo stat deus ipse suo.
Quis novus in furias armat dolor? ite, profani,
Ite, nec immeritas conscelerate deas.
An monet hoc Stygiis immersus Scuccha lacunis;
Dum flens Eumenidum verbera torta timet?
Illum olim tinctæ juverunt felle sagittæ:
Nunc miserum facti pœnitet usque sui.
Parcite tam cari manes violare parentis,
Per stupra, & talos, per cyathosque rogo.
Ars sua quemque juvet: non vos Helicona subire,
Non fas virginei polluere amnis aquam.
Scilicet hanc sumto Joviani Musa cothurno
Hauriat; & magno digna Marone sonet.
Cui comes intactæ lustrans sacraria silvæ
Altilius, docto pectore carmen hiet.
Nec minus & Musæ repetens monimenta jocosæ
Compater, argutos ingerat ore sales.

Ely-

Elyſiuſque hedera comtus florente capillos,
  Rara, ſed Aoniis concinat apta choris.
Extendatque armis titulos Aquivivus avitos;
  Et doceat noſtras cernere caſtra deas.
Ipſe ſuæ referat Cabanilius ardua Trojæ
  Mœnia, & antiquos, Appula regna, lares.
Quique velut tenera ſurgit novus arbore ramus
  Corvinus, quavis aure probanda canat.
Et qui Pieriis reſonat non ultimus antris
  Albinus, referat principis acta ſui.
Tu quoque, quid ceſſas doctis deflere querelis
  Excidium patriæ, culte Marulle, tuæ?
Quique tot egregias animas, tot clara virorum
  Ingenia enixu format, alitque ſuo;
Nectat honorata Majus ſua dicta corona;
  Tamque pias ferulas regia ſceptra vocet.
Quin & rite ſuos Genio Chariteus honores
  Præbeat, & feſtas concinat ante dapes.
Ælius at blandæ fretus dulcedine linguæ,
  Facunda totos conterat arte dies.
Nec te jam pudeat venturo oſtendere ſæclo
  Eloquii vires, Scala diſerte, tui.
Certent Socraticis Zenonis ſcripta libellis;
  Cujus apis vernos intulit ore favos.
At tu Caſtaliis non inficiande choreis,
  Caſtalidos, Carbo, nunc cane regna tuæ.
Te quoque, quem gemina mulcet ſapientia lingua,
  Parde, juvet ſtudiis invigilare tuis.

Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
Extremo properent vincere fata die.
Nos quoque, si magnus non aversatur Apollo,
Cantemus Nymphas, capripedesque deos.
Nam bene Thespiacas, livor licet audiat, undas
Novimus; & dextro pressimus antra pede.
At vos incautis sociis aconita parate;
Et furtis miseras exstimulate domos:
Oedipodisque modo, thalamos fœdate paternos;
Si modo dat certum vulgus habere patrem:
Nocturnisque dolis agitate, & cædibus urbem;
Perque fora infestam reddite, perque vias.
Hæc studia, has artes primis didicistis ab annis,
Non Aganippeæ tangere fila lyræ.
Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
Permessi sanctos exhibuere lacus:
Dira sed Alecto gemina comitata sorore
Pocula cœnoso de Phlegethonte tulit.
Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
Pallent; & fœdo livor in ore sedet.
Fallor, an hos nobis misit gravis Ætna Cyclopas:
Mitis, & hanc sentis tu quoque, terra, luem?
Heu, mea Parthenope, quæ te contagia lædunt?
Talia tu numquam gignere monstra soles.
Dii patrii, quorum monitis huc advena classis
Appulit, Euboïcas constituitque domos:
Litoribus talem nostris avertite pestem;
Mœnia felici si posuistis ave.

Vos-

Vosque, umbræ insontes, quas jam letale venenum
  Ante diem Stygias ire coegit aquas;
Ultrices huc ferte faces; fumoque sequaci
  Auctores vestræ sollicitate necis.
Et vos, o vatum certissima numina, Musæ,
  Numina carminibus non violanda meis,
Parcite, si vestras nunc primum læsimus aures:
  Justa lacessita sumsimus arma manu.

ACT II

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI ELEGIARUM

LIBER II.

ELEGIA PRIMA,

AD ALFONSUM, FERDINANDI FIL. ARAGONIUM, SICILIAE REGEM.

ALFONSE, invicto laus accessure parenti,
  Hesperios inter non leve nomen avos:
Quid me laudatos Parnassi mittis ad amnes?
  Obruitur largo flumine nostra sitis.
Gloria Virgilio est, currus, atque arma referre:
  Nasonis medio fata in amore mori.
Battiaden docti sectatur Musa Properti:
  Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
Passeris exsequias fracto canit ore Catullus.
  Tu Nemesim laudas, culte Tibulle, tuam.

Omnia non uno deſudant eſſeda campo:
  Noſter in exiguo tramite currit equus.
Si me Caſtalia docuiſſet Phœbus in umbra;
  Oraque Gorgonea noſtra rigaſſet aqua;
Meque vel Æſchyleo donaſſet Muſa cothurno;
  Et foret in noſtro grandior ore ſonus:
Non ego Phaſiacæ canerem certamina pubis;
  Æquora non prima ſollicitata rate;
Non conjuratos ſubvertere Pergama reges,
  Non Trojæ profugos poſt duo luſtra deos;
Thebanaſve acies, fratrumque immitia bella,
  Sævaque diſcordi funera rapta pyra;
Teque, tuoſque meo celebrarem carmine: nec me
  Pignore tam grato dulce gravaret onus.
Nam canerem victoſque duces, Hiſpanaque regna,
  Horridaque a proavis bella peracta tuis;
Demiſſumque genus antiqua ab origine regum;
  Quantaque magnanimi geſta feruntur avi,
Dum Libyæ tractus, veteres Carthaginis arces,
  Lotophagûm dites & populatur agros;
Reginæ accitu mox Itala regna ſecutus,
  Chalcidicaſque arces, Parthenopenque ſubit.
Sed quoniam inſtabiles animos muliebria verſant
  Pectora; ſuſpectos deſerit ille lares;
Ac patriæ petit arva ſuæ, nec longa moratus
  Ultores rurſum ducit in arma deos;
Obſeſſamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
  Qua per operta vagus labitur antra liquor.

Aurea

Aurea quin illo dicunt ſub rege fuiſſe
Sæcula. felices, qui meruere frui!
Quid patris invictas acies, quid concita dicam
Claſſica per campos, Daunia terra, tuos:
Disjectoſque duces, populataque caſtra, neque ullis
Clara magis regum prœlia temporibus?
O mihi ſupremos ſi Parca indulſerit annos;
Quanta canam! quantus vox mea plauſus erit!
Tunc ego Mæonios auſim perrumpere fontes,
Sævaque terribili bella tonare tuba.
Utque alios ſileam; tua fortia facta referrem;
Proveherentque animos tot monumenta meos:
Ut puer extremas regni percurreris oras,
Luſtratis referens præmia litoribus:
Et male pacatos ſedaveris ante tumultus,
Quam patriis hoſtes finibus expuleris.
Primus honos, forti defenſos milite Locros
Servaſſe, & muros, urbs Meliboea, tuos.
Nec non Marte pari ſummas Caulonis in arces
Veniſſe, inque ſuo templa ſacrata jugo;
Templa deæ, vaſtis late quæ præſidet undis,
Una Jovis conjux fida, ſororque Jovis.
Teſtis Chratis erit, teſtes Sybaritides undæ,
Oraque quæ fluctus proſpicit Ionios.
Adde, quod Etruſcos oppleveris agmine campos;
Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas
Auſoniis dederis manibus inferias.

Gratia diis Italis; prærupta Ceraunia, & arces
 Buthroti, nostras pertimuere minas:
Captivumque ducem, fractosque adspeximus arcus,
 Detulit huc domita quos tua classis aqua.
Hinc Ligurum furias, compressaque jurgia ferro,
 Gallicaque in partes oppida versa duas.
Ipse ego quæ vidi, referam: scit Tuscula tellus,
 Quæque cadit summo lympha Aniena jugo.
Nam duce te, Latios ferro dum subruis agros,
 Tempora militiæ prima fuere meæ.
Bis Nomentanas, bis magni Tiburis arces
 Vidimus ad nostros projicere arma pedes:
Quum jam sit media trepidatum pæne Subura;
 Et Capitolino vota parata Jovi.
Nec semel, ut fatear, Collinæ ad limina portæ
 Fregimus, armatos reppulimusque duces.
Parce tamen, veneranda parens, si justa secutus
 Signa sub Alfonso: rex erat ille meus.
Lanuvium infelix, fatis contraria nostris
 Terra; potes certas tu variasse vices.
Nam quod ad hostiles flexit Victoria partes;
 Fortunæ magis hoc, quam fuit artis opus.
Ille sed Eridani ripas non fractus in altas
 Contendens, caræ regna sororis adit:
Metatusque locum castris, Insubria passim
 Fudit, & Euganeis agmina missa jugis.
Dicite Io, populi: turmas spectastis ovantes;
 Et per victrices fœdera juncta manus.

Ipse

Ipſe quoque haud ſileat quos cedere Farfarus hoſtes
  Riſit, & exutum vertere terga ducem.
Heus ubi nunc, Roberte, tuæ voceſque, minæque,
  Campani peteres quum tibi jura ſoli?
Jam noſtros reges, jam ſternere cuncta parabas:
  Nunc fuga degeneres arguit ecce metus.
Hortariſque tuos dimittere ſigna maniplos,
  Heu pudor! & longæ præmia militiæ.
Hos tamen ille pius, quamvis diverſa ſecutos,
  Alfonſus miti fovit, & auxit ope.
Macte animo cuſtos hominum, macte optime regum,
  Auſoniæ tu Sol, tu pater unus ades.
Quid memorem paciſque artes, bellique labores,
  Perpetuumque animi tempus in omne decus?
Sed me formoſæ deterrent juſſa puellæ,
  Ne poſſim tantis invigilare choris:
Et vetat aſper Amor dulces contemnere curas:
  Cogit & inviſo ſubdere colla jugo.
Nec proſunt lacrimæ, nec verba precantia mortem:
  Ille ſuas in me concutit uſque faces.
Quare ſi noſtri veniet tibi nuntia leti
  Fama; triumphales jam prope ſiſte rotas:
Atque hæc ad cineres mœrens effare ſepultos;
  Sævitia dominæ rapte poeta, jaces.

Elegia Secunda,

IN FESTO DIE DIVI NAZARII MARTYRIS,

QUI POETÆ NATALIS EST.

ECce mihi totum lux exſpectata per annum
 Jam redit; Aoniæ, ſerta novate, deæ.
Hæc me vitales genitum produxit in auras;
 Juſſit & erectum tollere ad aſtra caput.
Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis:
 Cingite & intexta limina noſtra roſa.
Sic etenim coluiſſe decet Geniumque, Lareſque:
 Ferte coronato tura, merumque foco.
Tuque, apio innexos dudum acceptura poetas,
 Splendida, ſolennes inſtrue, menſa, dapes.
Hic mihi puniceo Pontani Muſa cothurno
 Incipiet poſito carmen hiare mero:
Naturæque vias, tenerique exordia mundi
 Proferet; & certa cuncta obitura die.
Craſſus at æterno frondis redimitus honore,
 Solvat Pieriis ora rigata modis:
Et mihi Linternumque vetus, placidumque Petrinum,
 Oſtendatque atavi regna opulenta mei:
Regna male ad ſeros heu perventura nepotes;
 Dum verſat varias Sors inimica vices.

Alti-

Altiliuſque novos ſuperis laturus honores,
  Pindarica feriat carmina docta lyra.
Sfortiadum mox dicat, Aragonioſque hymenæos:
  Jure quibus cantus æquet, Homere, tuos.
Nec gemat exſilium Spartani Muſa Marulli,
  Ventura ad noſtras ingenioſa dapes:
Verba ſed antiqui reddat, numeroſque Lucretî;
  Dum magnis divos laudibus accumulat.
Adde tuos, Puderice, ſales; adde inclyta patris
  Eloquia; adde animo tot bona parta tuo.
Jamque Panhormitæ luſus, & ſcripta recenſe,
  Et Jovianææ tempora amicitiæ.
Hos inter meritis rediens Aquivivus ab armis,
  Prodat honoratæ præmia militiæ:
Atque chori princeps docti argumenta Plutarchi,
  Cumque ſuis referat dogmata principiis.
Ipſe autem haud dubitet Cabanilius acta referre
  Vel ſua, vel magno juncta parentis avo.
Nec Phœbo minus ipſe ſuo, quam Marte probatus,
  Phocaïco pexas tingat in amne comas.
Tu quoque, quem juvenem veneror, dulciſſime Garlon,
  Incipe jam docta plectra movere manu:
Alliſaſque tuas mihi concine, dum vaga Lunam
  Sidera per tacitum nocte ſequuntur iter.
Talibus auſpiciis geniales ducere cœnas,
  Theſpiadumque modis concelebrare juvat.

Elegia Tertia,

CALENDIS JANUARIIS,

AD FUSCUM.

Exoritur lux alma; caput Sol detegit aureum;
  Qui toties nostros exhilaravit avos.
Exoritur: redit ecce anni melioris origo.
  Quisquis ades, sancta concipe voce preces.
Cingantur de more sacris fastigia templis,
  Quæ vaga Sebethi Naïs ab amne legit.
Ipse sui Janus præpandat limina templi:
  Cui geminum liquido stillet odore caput.
Illius & castas fument pia tura per aras:
  Atque focos supra stet, videatque suos:
Nuntiet & tibi, Fusce, novos virtutis honores.
  Jam reor hæc animum vota fovere tuum.
Nec magis optaris, quas Lydius amnis arenas,
  Quas volvit flavi lympha superba Tagi.
Nec magis uberibus quidquid sibi colligit arvis
  Medus, & assiduo Sole perustus Arabs.
Justa precor: Latiis utinam discedat ab oris
  Hostis, & indecori victus oberret equo.
Victus Hydruntinas cogatur linquere terras;
  Et plangat nostram sanguinolentus humum.
Hæc veniet lux, Fusce, tuis lætissima votis;
  Quum Pax optatas ducet in urbe moras.

Elegia Quarta,

IN MORUM CANDIDAM.

Nunc, Erato, virides capiti ſubnecte corymbos;
Profer & auratæ fila canora lyræ.
Arboris umbriferæ caſus referamus acerbos.
Non erat hæc noſtro fabula nota ſolo.
Audiat, & molli cantantes protegat umbra
Ipſa, * * * * *
Olim Bajanis fuerat pulcherrima ſilvis
Naïas, errantes figere docta feras,
Quam liquidus clauſis Lucrinus ſæpe ſub antris
Optavit lateri jungere poſſe ſuo.
Nec ſemel illius pharetram laudavit, & arcum
Paſtorum incultis fiſtula carminibus.
Teſtes Cumææ, teſtes Linternides undæ,
Sanctaque Gauranæ numina Hamadryades,
Illam Silvanos, Panaſque odiſſe bicornes,
Et quoſcumque colit ſilva, nemuſque deos.
Sed quid fata parant? ſolitis Morinna redibat
Montibus: hoc illi nomen, & omen erat:
Quum ſubita cælum texit caligine nimbus;
Et multa canam grandine fecit humum.
Illa hiemem fugiens, diverſa per arva cucurrit,
Tecta caput ſertis, grandine tecta caput.
Vallis erat prope ſulfureos male pervia montes,
Candida quam Grajo nomine ſignat humus.

Hanc ſuper exciſis pendebat cautibus antrum,
Agricolûm hirſutis nota domus gregibus.
Pugnantes huc forte coegerat impiger hircos
Semideuſque caper, ſemicaperque deus.
Quem procul ut vidit Nymphe, ſic pectore toto
Inſequitur; tales & jacit ore ſonos:
Quo properas, ah dura, meaſque ingrata querelas
Deſpicis? aſpectus ne fuge, Nympha, meos.
Mecum capreolos, mecum venabere damas.
Parebit juſſis hoc pecus omne tuis.
Nil eſt, quod fugias: mihi, crede, recentia ſemper
Pocula de niveo fagina lacte madent.
Semper picta roſis, ſemper contexta liguſtris
De noſtro poteris munera ferre ſinu.
Dixit. at illa volans celeres prævertitur auras,
Imbre nihil motos impediente gradus.
Jamque petens triſteſque lacus, ſterilemque paludem,
Conſitaque arbuſtis non minus arva novis,
Adſpicit exeſi longe ſub faucibus antri
Obſcurum cæco pulvere noctis iter.
Huc, tamquam in latebras, ſe conjicit. haud minus ille
Inſequitur prædæ tractus amore ſuæ.
Jamque patens cælum rurſus, Solemque videbat;
Liquerat & montem poſt ſua terga cavum:
Dextra pontus erat, præruptaque ſaxa ſiniſtra:
Et jam defeſſam jamque premebat amans.
Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit:
Oraque ſupremo diriguere ſono.

Attu-

Attulit auxilium Nymphæ dea; ſeque vocanti
Præbuit: illa cadens ſponte recumbit humi:
Fitque arbor ſubito: Morum dixere priores;
Et de Morinna nil niſi nomen habet.
Pes in radicem, in frondes ivere capilli;
Et quæ nunc cortex, cærula veſtis erat.
Brachia ſunt rami; ſed quæ nitidiſſima poma,
Quas male vitaſti, Nympha, fuere nives.
Flevit Miſenus, mutatam flevit Avernus;
Fontibus & calidis ingemuere deæ.
Quin etiam flevere ſuis Sebethides antris
Najades, & paſſis Parthenopea comis.
Sed tamen ante alios lacrimas in ſtipite fudit
Faunus; & hæc triſtes addit ad inferias:
Inter ſilvicolas o non ignota ſorores,
Nunc Morus, duris candida corticibus,
Vive diu; & noſtros ſemper tege fronde capillos;
Cedat ut ipſa tuis pinus acuta comis.
Tu numquam miſeræ maculabere ſanguine Thisbes;
Immemor heu fati ne videare tui.
Tu, nec fata negant, niveis uberrima pomis,
His olim ſtabis frondea limitibus:
Et circum puerique canent, facileſque puellæ:
Ducentes feſtos ad tua ſacra choros.
Hactenus inſigni cecinit teſtudine Muſa;
Aoniaſque volans læta reviſit aquas.

Elegia Quinta,

Ad Bacchum.

Bacche bimater, ades: sic sint tibi nexa corymbis
Cornua; sic nitidis pendeat uva comis:
Seu te nunc Thebæ, seu te nunc Ismarus horrens,
Sive habet umbrosis Naxos amica jugis.
Huc, pater, huc propera frondenti candide thyrso;
Huc potius gressus dirige, Bacche, tuos.
Sed pallam jam pone gravem, pictosque cothurnos;
Et musto teneros tu quoque tinge pedes.
Tecum etiam Dryadesque deæ, Satyrique bicornes
Adsint; & calamos, concavaque æra sonent;
Raucaque subductis percurrant tympana palmis
Bassaridum fusis turba verenda comis.
Quas male festinans Silenus pone sequatur;
Et procul ut maneant, subsideantque, roget.
Tum secum auriti fatum deploret aselli,
Incedet ferula dum titubante senex.
At deus hortorum, cui vertice fixa rubenti
Canna tremit, sævas falce repellat aves.
In medio crater cælato maximus auro
Spumet inexhaustum, Lesbia dona, merum:
Et circum de more tuas cava tibia laudes
Intonet, appositas concelebretque dapes.
Ipse ego perque vias urbis, perque omnia passim
Compita, perpetuo sacra colenda feram.

Ipse gigantæo referam memorata triumpho
Nomina, & evantes, orgia læta, choros.
Nec sileam fuscas acies, Gangetica regna,
Gestaque odoratis prœlia litoribus.
Mox thalamos, Ariadna, tuos, tædasque jugales,
Quæque nitet medio fixa corona polo.
Jamque pios ritus, indictaque sacra frequentans,
Instituam virgas fronde virente tegi:
Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
Quam nec Virgilius, quam nec Homerus erat.
Tu mihi, sancte pater, mordaces exime curas:
Nubilaque annoso pectora solve mero.
Tu mihi securos adige in præcordia somnos:
Adflatuque juva lumina fessa tuo.
Scimus enim, quantos ineunte ætate labores
Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
Infelix Semele, quid munera poscis amantem,
Quæ tibi, quæ nato sunt nocitura tuo?
Posce Jovem, quæ digna tuis sint præmia votis,
Posce: feres votis præmia digna tuis.
Non tibi silvicolûm proles de plebe deorum,
Sed cui sint Phœbus, Mercuriusque pares;
Sed quam Saturnus non dedignetur ab alto
Noscere; quam læto Juppiter ore probet.
Salve, cara patri soboles, mitissime divûm:
Salve, hominum requies, lætitiæque parens:
Et faciles, si justa peto, mihi prospice Musas:
Et me pacato numine dexter adi.

Elegia Sexta,

AD LUDOVICUM MONTALTIUM

SYRACUSANUM, CAROLI CÆS.

SCRINII MAGISTRUM.

MONS ALTUS nomen clarum tibi, ſive nivoſis
  Naſcenti dederit fertilis Ætna jugis;
Seu luſtrata vagis Nebrodis ſaxa Napæis,
  Sive Dionæo numine clarus Eryx:
Seu quod Olympiaco reptaris vertice; teque
  Pertulerit placido blanda Arethuſa ſinu;
Nobile frondoſo defluxit nomen Olympo,
  Elei referens ſacra vetuſta Jovis.
Seu mage quod celſas puer exſuperaveris Alpes;
  Dum patet in laudes Belgica terra tuas:
Oceanique petis non explorata Britanni
  Murmura; nec canæ Tethyos antra times:
Exhauſtos præferret ut illa ætate labores,
  Aeria nomen venit ab Alpe tibi.
Quidquid id eſt, quicumque hujus tibi nominis auctor
  Mons, & inacceſſi verticis aſperitas;
Non mores, non facta, ſed altæ mentis acumen
  Vidit, & ingenii prævia ſigna tui.
Nam licet ipſe animo nubes, & ſidera vincas;
  Cunctaque ſint ſenſu pæne minora tuo;

Non te per duros aditus, rupesve fragosas,
  Sed per floriferum vallis adimus iter;
Vallis, perpetuo quam vestit gramine rivus,
  Et quam vicini litoris aura fovet.
Hoc est, hoc, mihi crede, deos æquare merendo:
  Hoc est æterni sceptra tenere Jovis.
Cætera mortales inter peritura labores
  Desere, & hoc unum vita sequatur opus.

Elegia Septima,

AD JUNIANUM MAJUM

PRÆCEPTOREM.

Dum tibi Bajanæ spectantur ab æquore Nymphæ,
  Stagnaque vicinis hospita litoribus;
Qua vetus Herculeos perduxit semita tauros,
  Longius excluso concita claustra mari;
Quaque jacet Baulos inter lucumque Sibyllæ,
  Et Prochytæ rectum per juga tendit iter:
Nos hic, ut nosti, duræ parere puellæ
  Cogimur, & tristes ducere in urbe moras.
Nec tamen aut studiis animum intendisse severis,
  Aut prodest sanctas excoluisse deas.
Quumque tot unanimes dederint mihi fata sodales,
  Auxilium, nemo est, qui mihi rite ferat.
Instat sævus Amor, reficitque in cote sagittas;
  Nec patitur presso colla movere jugo.

Et

Et licet assiduis tabescant pectora curis;
  Quærimus, unde queant tanta venire mala.
Atque utinam tristes Lachesis mihi finiat annos;
  Claudat & ætatis tempora dura meæ:
Aut aliquis, sævi quæ sit medicina furoris,
  Non vanus nostra cantet in aure deus.
Sed jam laurigeris cessant oracula Delphis:
  Mutaque Cumææ virginis antra silent.
Nec Pan Mænalia reddit responsa sub umbra:
  Nocte licet pastor viscera libet ovis.
Nec mihi Chaonias spes est audire columbas:
  Cornigerumque pudet fata referre Jovem.
Oblitasque loqui jampridem Græcia quercus
  Mirata est posito conticuisse deo.
At tibi venturos, Maï, prædicere casus
  Fas est, & mites consuluisse deos.
Nec tantum aut aræ fumos, aut nuntia sentis
  Fulgura, sed Stygiis somnia missa locis;
Somnia, quæ miseram perturbant sæpe quietem;
  Dum mens incertis pendet imaginibus.
O quoties per te vanum posuisse timorem
  Me memini, & lætos continuasse dies!
O quoties, trepidus quum non spernenda putarem,
  In nostrum cavi damna futura caput!
Sæpe, meæ tibi quum narrassem visa puellæ;
  Dixisti, certos haud procul esse metus.
Sæpe illam madidos lustrare in flumine crines
  Jussisti, & misto solvere farra sale.

Quod

Quod ſi olim terris talem te fata dediſſent,
  Spreviſset Tuſcos Martia Roma viros.
Nam te quis melius calidas deprendere fibras,
  Conſulere aerias aut potuiſset aves?
Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem;
  Nec foret in cineres obruta pæne ſuos.
Nec fera vidiſset Cannenſis funera pugnæ;
  Aut aquilas Parthos tam male ferre duces.
Scipiadum patriis habitarent ſedibus umbræ:
  Tanta nec Hiſpanûm conderet oſſa ſolum.
Te duce, veridicæ patuiſsent ſcripta Sibyllæ;
  Non intellecto quæ nocuere deo.
Fortunate deûm interpres, quem ſidera norunt,
  Cui ſuperûm mentes explicuiſse licet.
Non te letali tetigit puer improbus arcu:
  Quamvis & dominos implicet ille deos.
Nec tibi ſecuros rumpunt ſuſpiria ſomnos:
  Fallaces Veneris deſpicis inſidias.
At nos incertis cæci jactamur in undis:
  Ducimus & nullo tempora conſilio.
Et quiſquam mihi nunc longos optaverit annos,
  Quum videat vitæ tædia tanta meæ?
Non me Siſyphio ſuperent impulſa labore
  Saxa; nec infernis dolia adacta vadis.
Et Tityi roſtro cedet mihi vultur obunco,
  Pomaque Lethæis riſa ſub arboribus.
Vos igitur, qui me victum jam fletis, amici,
  Sic mea compoſitis cædite buſta notis:

ACTIVS. HIC. SITVS. EST. CINERES. GAVDETE. SEPVLTI
JAM. VAGA. POST. OBITVS. VMBRA. DOLORE. VACAT

ELEGIA OCTAVA.

IN DOMINÆ NATALEM, AD JUNONEM.

JUNONI fer ſacra, novas lege, Muſa, coronas:
  Natalis dominæ jam mihi feſtus adeſt.
Ipſa ſed in primis ſolennes indue cultus:
  Et mihi purpurea tempora cinge roſa.
Utque aliquid gratas divæ meditemur ad aras,
  Adfer inauratæ garrula plectra lyræ.
Tu quoque, vita, tuos auro ſubnecte capillos:
  Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Hæc mihi te, mea lux, ſeros promiſit in annos,
  Hæc mihi te certam juſſit habere dies.
Quanta mihi hac primum fulſerunt gaudia luce!
  Quantus in hoc uno tempore venit honos!
O mihi Erythræis merito ſignanda lapillis:
  O mihi delicias inter habenda meas.
Quiſquis ades, bona verba, & lætos edite cantus;
  Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi veſtis nullo violata veneno
  Adſit; & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
  Formoſis Dryades, ruſtica turba, comis.
Phœbus odorata circum tegat atria lauro:
  At myrto duplices tu, Cytherea, fores.

Ipſa

Ipsa Arabum merces Niseïa turba ministret:
  Lenæusque ferat Naxia vina pater.
Omnia sint lætis operata ex ordine sacris:
  Et cælum niveis constrepat alitibus.
Magna parens Juno, centum comitata ministris,
  Huc ades; & votis annue, diva, meis.
Vos quoque, per vacuum quæ luditis aera, Nymphæ,
  Cingite felici nubila summa choro.
Scilicet eventus hæc sint bona signa futuri:
  Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
Ipse ego vestra sequar jucundo gaudia plausu;
  Et peragam varios ore, manuque modos:
Quin etiam sertis, & ture calentibus aris,
  Excipiam sancta numina vestra die.
At tu, Natalis, nullos non fauste per annos,
  Semper honorata luce serenus eas.
Quodque opto, innumeras (siquid prece posse putamur)
  Cumææ vincas vatis olympiadas.

ELEGIA NONA,

AD RUINAS CUMARUM,

URBIS VETUSTISSIMÆ.

HIc, ubi Cumææ surgebant inclyta famæ
  Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis quo sæpe hospes properabat ab oris,
  Visurus tripodas, Delie magne, tuos;

Et vagus antiquos intrabat navita portus,
Quærens Dedaliæ conſcia ſigna fugæ:
(Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
Nunc ſilva agreſtes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
Nunc claudit ſaturas veſpere paſtor oves.
Quæque prius ſanctos cogebat curia patres,
Serpentum facta eſt, alituumque domus.
Plenaque tot paſſim generoſis atria ceris,
Ipſa ſua tandem ſubruta mole jacent.
Calcanturque olim ſacris onerata trophæis
Limina: diſtractos & tegit herba deos.
Tot decora, artificumque manus, tot nota ſepulcra,
Totque pios cineres una ruina premit.
Et jam intra ſolaſque domos, disjectaque paſſim
Culmina ſetigeros advena figit apros!
Nec tamen hoc Grajis cecinit deus ipſe carinis:
Prævia nec lato miſſa columba mari.
Et querimur, cito ſi noſtræ data tempora vitæ
Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:
Vanus & a longa poſteritate ferar.
Nec tu ſemper eris, quæ ſeptem amplecteris arces:
Nec tu, quæ mediis æmula ſurgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
Vertet; &, Urbs, dicet, hæc quoque clara fuit.
Fata trahunt homines: fatis urgentibus, urbes,
Et quodcumque vides, auferet ipſa dies.

Elegia Decima,

MALA PUNICA.

Quid, miser, externas perquiris, navita, gentes?
  Et tam longinquo gurgite quæris opes?
Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
  Non piget ignotæ damna subire viæ?
Adspice, quam tenui velemus cortice gemmas.
  Jam tibi, quidquid habent litora rubra, damus.
Seu vis purpureos roseo fulgore hyacinthos:
  Infensam Baccho sive amethyston amas:
Ardentes seu quæ torres imitantur, & ignes:
  Seu mage diluto lumine chrysolithos.
Sed rude divitias extollit vulgus inanes:
  Nec meminit, quantis sit caput inde malis.
Divitiæ fera bella viris, letumque tulerunt.
  Nam prius æterna pace vigebat humus.
Divitiis natoque pater, natusque parente
  Cæditur, & caro fratre verenda soror.
Nec tantum sævæ tractant aconita novercæ:
  Sed jugulat partus mater avara suos.
Adde, quod & gemmæ solo fulgore probantur;
  Adscitusque illis quæritur arte decor.
At nobis natura oculos tardare tuentes,
  Et dedit, arenti pellere ab ore sitim.
Nec nostræ populos armant in prœlia gemmæ;
  Nec suadent magnos clam violare deos.

Sed ſemper placidis viſunt convivia menſis:
  Stant ubi jucundo pocula plena mero.
Illic nos teneræ vir porrigit ipſe puellæ,
  Porrigit & cupido fida puella viro.
Pacis opus ſumus, & pacati munus amoris;
  Quod capit a Satyro Naïs amata ſuo.
Nec temere, infernis quum nos libaſſet in hortis,
  Noluit ad matrem nata redire ſuam.
Nos quoque, dum Libycos errat Pomona per agros,
  Obſtupuit pleno fracta rubere ſinu:
Ac rarum mirata decus, mirata liquorem,
  In ſua de patrio tranſtulit arva ſolo.
Ergo Puniceæ laus hæc, & gloria ſilvæ,
  Vincere gemmiferi lucida dona maris;
Pallentique graves depellere corpore morbos;
  Ægraque Pæoniis ora levare modis.
Quod nec Erythræi præſtabunt litora ponti,
  Non opibus pollens Indica terra ſuis.
Tu vero, duplici fulgent cui tempora lauro,
  Militiæ, & ſacri dux, Aquivive, chori;
Accipe nos, laudum contentus luce tuarum:
  Muneraque inviſæ deſpice luxuriæ:
Et ſeu carminibus, ſeu delaſſaberis armis;
  Diluat exundans hæc tibi gemma ſitim.

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* ELEGIARUM

LIBER III.

Elegia Prima,

AD FEDERICUM, FERDINANDI FIL. ARAGONIUM, SICILIAE REGEM.

Rgo ego fallaci tantum servire puellæ
Natus, & adverso semper amore queri?
Nec me Pieria spectabit Phœbus in umbra
Inter certantes carmina ferre choros?
Qua densos Helicon saltus, collesque virentes
Pandit; & Aonidum perluit antra liquor;
Dispositæque jugis intexunt serta puellæ;
Pendentesque sonant per cava saxa lyræ.
Jam libet intactis haurire e fontibus undam;
Et lustrare sacrum, qua via nulla, nemus.

Ardua

Ardua sunt tentanda: novas en, carmina, vires
  Sumite: per durum Gloria anhelat iter.
Nunc opus est alia crinem compescere fronde:
  Nil mihi cum sertis, Bacche jocose, tuis.
Ipse audax virides Parnassi in vertice lauros
  Decerpam, aut silvis, Pinde canore, tuis.
Ipse lyram nullo percussam pollicis ictu
  Suspendam ex humeris, præmia rara, meis.
Non ego nunc molles meditor lascivus amores:
  Nec jacio ad surdas carmina blanda fores.
Major ad heroos me sublevat aura cothurnos:
  Major & in nostro personat ore deus.
Lætus ades, Federice: tuas ex ordine laudes
  Exsequar: auspiciis fama petenda tuis.
Nam quamquam antiquis regum bene fulta triumphis
  Stat domus; & tantis se tibi jactat avis:
Majorum tua non titulis innixa recumbit
  Gloria, nec priscis gestit imaginibus:
Sed certat magnos virtus anteire parentes,
  Æternum & vera laude parare decus.
Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit.
  Immensum magni carminis illud opus.
Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
  Ætatis referat tempora prima tuæ:
Seu casus rerum varios, durosque labores,
  Exhausta & sævo prœlia Marte canat.
Egressum vix dum cunis Æneïa nutrix
  Sensit, & adventu mota repente tuo est:

Ter-

Terque deos venerata, caput ter ſuſtulit urna;
Et tandem Phrygio lingua voluta ſono eſt:
En iterum, Sol magne, meæ poſt diruta Trojæ
Pergama, poſt Latios ſpes mihi ſurgit avos.
Hac ætate vagi quondam per prata Scamandri,
Ænean vidi ludere ſæpe meum.
Nec tu major eras, quum jam poſt fata Creuſæ
Reptares gremio, pulcher Iule, meo;
Certareſque jocis curas mihi demere aniles,
Deducens blandas noſtra per ora manus.
His tamen auſpiciis Albanæ ad ſidera turres
Crevere, & rerum maxima Roma caput.
Hinc Decios, Fabioſque, hinc pectora dura Catones
Vidimus, & faſces, Brute ſevere, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoſte triumphos,
Auctaque Julæis ſtemmata Cæſaribus.
Ingredere o, felixque ſubi pede noſtra ſecundo
Mœnia; propenſos & venerare deos.
Ingredere; Antiphatæ pollens tibi regia ſervit,
Et Læſtrygonio limina tuta metu.
Sit Jove Creta potens; ſint clari ab Apolline Delphi;
Laudet Amyclæos Tænaris ora duces:
Alciden, Bacchumque ferant ad ſidera Thebæ:
Terra rudimentis noſtra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hoſtes;
Ardua magnanimus miſit in arma pater.
Auſpice te, noſtræ nullis incurſibus arces,
Succumbent nullis litora noſtra minis.

Sed bene habet; cessere metus, cessere pericla:
Barbarus hostiles ad sua vertit equos.
Jam juga, jam lati respirant undique campi:
Nec tuba veliferas concitat ulla rates.
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores;
Maternosque sinus, Parthenopenque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
Qua secat Oebalia culta Galesus aqua.
Sed quo, livor edax, non irruis? ecce repente
Fata jubent longas te procul ire vias;
Romanumque patrem, sacrasque invisere sedes,
In primis magnos promeruisse deos.
Tum pontes, arcusque ducum, delubra, viasque,
Cumque suis cernes structa theatra foris.
Interea Vaticanas numerare per ædes
Tot signa artificum, tot monumenta licet.
Mox Vejos, veteresque Umbros, fortesque Sabinos
Transgresso, Hadriacum stat superare latus,
Æmiliæque domos, Apenninumque nivalem,
Et Phaetonteo proxima regna Pado.
Quis sumtus, Leonora, tuos, quis publica dicat
Munera, Atestinis edita principibus?
Jam veteres superas, dives Ferraria, ludos,
Aurea dum celeri præmia ponis equo;
Effigiesque deûm, spectandaque signa per aras
Exstruis, & variis pegmata celsa locis.
Quis rursum Venetæ miracula proferat urbis?
Una instar magni quæ simul orbis habet.

Una Italûm regina, altæ pulcherrima Romæ
Æmula, quæ terris, quæ dominaris aquis:
Tu tibi vel reges cives facis. o decus, o lux
Auſoniæ; per quam libera turba ſumus:
Per quam barbaries nobis non imperat; & Sol
Exoriens noſtro clarius orbe micat.
Proxima ſunt, Gonſaga, tuæ ſpectacula terræ,
Donaque per magnos ante parata duces.
Mantua queis, largoque exſultat Mincius ore,
Auſus ſpumiferum tollere ad aſtra caput.
Mincius æterni ſacrum geniale Maronis;
Cui cedit flavo lucidus amne Meles.
Hinc populos, Ticine, tuos ſpectare licebit,
Dictaque lanigeræ mœnia pelle ſuis,
Taurinoſque, altaſque Alpes, Pœninaque caſtra,
Et Rhodanum, & ripas, magne Lemanne, tuas.
Inde per immenſum lati ſpatiabere campi;
Oſtendit ſacrum mons ubi Jura nemus.
Et veteres felix cuſtodit Claudius arces,
Claudius æternæ conciliator opis.
Hic formidatas acies, ipſumque videbis
Elatum longa proſperitate ducem.
Finitimis dum bella parat, tibique arma, viroſque
Commendans, magni jus dabit imperii;
Nimirum ingeniumque ſagax miratus, & artes,
Quæque dabis mentis plurima ſigna tuæ.
Quapropter mediis generum te deligit armis,
Pollicitus natæ ſpemque, torumque ſuæ.

Ac velut Oenomai currus, aſtumque ſecutus,
Eludet pacti fœdera conjugii.
Sed male ut Oenomao currus ceſſere, dolique;
Perfidiæ pœnas ſic ferus iſte luet.
Ter victus, ter jam caſtris exutus ab hoſte,
Poſtremo miſeram corruet ante diem.
Nam dejectus equo, foſſaque inventus in alta,
Obſcœnam turpi ſanguine tinget humum.
Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
Non lapis, inciſis qui tegat oſſa notis.
Tu celſus, tu ſublimis, tu victor honorem
Accipies, tibi quem Gallia tota dabit;
Biſque tuis referet ſuperatos Lingonas armis,
Ductaque bis pulſos ſigna per Helvetios:
Præterea quantum populorum Moſa coercet;
Quantum cærulea Rhenus inundat aqua.
Atque erit is noſtræ gentis vigor, omnia credi
Ut poſſint juſto ſuccubuiſſe metu.
Hic ego te, laudeſque tuas, fortiſſime Juli,
Non ſileam, & valida prœlia geſta manu.
Quem titulis Aquiviva domus præluſtribus ornat;
Mortaleſque inter, ſemideoſque locat.
Et jam militiæ moles tibi creditur omnis;
Omnia ſub leges allicis ipſe tuas.
At te patrato, juvenum pulcherrime, bello
Tempus erat patriis dona tuliſſe deis;
Mendaciſque ſimul faſtus, odiumque tyranni
Cum prope defenſo deſeruiſſe ſolo.

Eja

Eja age rumpe moras, invisaque castra relinque;
Fidaque magnanimi limina regis adi.
Cui vel ad Oceani fines tot litora parent;
Juraque dant sceptri Celtica regna sui.
Hic tibi felices tædas, certosque hymenæos
Expediet, tutas & simul addet opes.
Testis erit Liger, Arvernis qui fusus ab antris
Libera devexum per loca findit iter.
Interea patrem, Campanaque tecta revise,
Debitaque auspiciis, hei mihi, regna tuis;
Debita, sed fatis cito jam cessura malignis;
Evertet tantas quum ferus hostis opes.
Dii maris Etrusci, per quos Tiberinus, & Arnus,
Macraque cæruleis jungitur altus aquis;
Dum redit in patriam juvenis, tot honoribus auctus,
Candida felici solvite vela Noto.
Vosque, citæ puppes, jussum properate per æquor:
Fata dabunt istas sæpe iterare vias:
Nec semel hos tractus, Ligurumque videbitis oras,
Aut Vari infaustum fluminis hospitium;
Vallatosque sinus scopulis, Toroentia claustra,
Et sparsas mediis Stœchadas æquoribus.
Denique Phocaïcosque sinus, Marioque refossum
Litus, & antiquæ mœnia Massiliæ.
Donec fatales Turonum accedere muros
Permittant vestro fata sinistra duci.
Ah Liger, ah nimium lacrimis urgende meorum,
Qualia spectabis flumine busta tuo!

Busta,

Buſta, quibus magni ponant diademata reges;
  Grataque ſolenni flore parentet humus.
Atque aliquis Latio veniens novus hoſpes ab orbe,
  Portet honoratas munus ad inferias;
Et dicat: Federice, tuorum hic meta laborum
  Hæſit. habet noſtros hæc brevis urna deos.

ELEGIA SECUNDA,

QUOD PUERITIAM EGERIT IN PICENTINIS,

AD CASSANDRAM MARCHESIAM.

EST Picentinos inter pulcherrima montes
  Vallis: habet patrios hic pia turba deos.
Quam ſuper hinc cælo ſurgens Cerretia rupes
  Pendet: at huic nomen cerrea ſilva dedit.
Parte alia ſacræ reſpondent ſaxa Tebennæ;
  Quique rigens Merulæ nomine gaudet apex.
Et circum nigra late nemus accubat umbra,
  Plurima qua riguis effluit unda jugis,
Semiferi, ſi vera canunt, domus horrida Fauni;
  Convectant avidæ quo ſua luſtra feræ.
Accipit hic tergo formoſum bucula taurum:
  Accipit immundum ſima capella marem.
Mille tori Dryadum, Satyrorum mille receſſus,
  Antraque ſilvicolæ grata latebra deæ.
Vivula nomen aquæ, tenuique Subuncula rivo,
  Et quæ de gelida grandine dicta ſonat.

Huc mea me primis genitrix dum geſtat ab annis,
Deducens caro nupta novella patri;
Adtulit indigenis ſecum ſua munera divis,
In primis docto florea ſerta gregi.
Grex erat Aonidum cœtu comitata ſororum
Ipſa ſui princeps Calliopea chori.
Delius argutis carmen partitus alumnis,
Flectebat faciles ad ſua plectra manus.
Atque hic me ſacro perluſtravere liquore;
Cura quibus noſtræ prima ſalutis erat.
Tum lotum media puerum ſtatuere chorea,
Et circumfuſis obſtrepuere ſonis.
Denique præcinctumque hederis, & virgine lauru,
Ad citharam dulces edocuere modos.
Tantus erat lætis avium concentus in agris,
Ut poſſes ipſos dicere adeſſe deos.
Venerat omne genus pecudum, genus omne ferarum,
Atque illa feſtum luce habuere diem.
Tunc ego paſtorum numero, ſilveſtria primum
Tentavi calamis ſibila diſparibus.
Deductumque levi carmen modulatus in umbra,
Innumeros pavi lata per arva greges.
Androgeumque, Opicumque, & ruſtica ſacra ſecutus,
Commovi lacrimis mox pia ſaxa meis,
Dum tumulum caræ, dum feſtinata parentis
Fata cano, gemitus dum, Meliſæe, tuos.
Ac tacitas per operta vias rimatus, & antra
Inſpecto, & variis flumina nata locis.

Mox

Mox majora vocant me numina: ſcilicet alti
  Inceſſere animum ſacra verenda Dei;
Sacra Dei regiſque hominum, dominique deorum,
  Primævum ſanctæ relligionis opus;
Nuntius æthereis ut venerit aliger aſtris,
  Dona ferens caſtæ virginis in gremium.
Quid referam caulaſque ovium, luſuſque canentum
  Paſtorum, & reges, Arſacis ora, tuos?
Nec minus hæc inter piſcandi concitus egit
  Ardor in æquoreos mittere lina ſinus;
Fallaceſque cibos vacuis includere naſſis;
  Atque hamo undivagos ſollicitare greges.
Quandoquidem falſas deſcendi ego primus ad undas,
  Auſus inexpertis reddere verba ſonis.
Quid referam molleſque Elegos, miſerabile carmen,
  Et ſuperis laudes non ſine ture datas?
Quæque aliis luſi numeris, dum ſeria tracto,
  Dum ſpargo varios per mea dicta ſales.
Multaque præterea, dilectæ grata puellæ,
  Adſciſco antiquis rurſus Etruſca modis.
Ut ſileam nunc impenſos tot regibus annos;
  Tot data belligeræ tempora militiæ:
Et ſileam vexata malis mea corpora morbis,
  Vixque Machaonia reſtituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruinas,
  Inflicta & miſeris urbibus exſilia.
Ipſe per infeſtos tecum, Federice, labores
  Multa adii terra, multa pericla mari.

Tu-

Tuſcorumque vadis, Ligurumque exercitus undis;
Poſtremo litus Maſſilienſe ſubii.
Jam Rhodanum, Volcaſque feros, Vocontiaque arva
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Biſque pruinoſas curſu ſuperavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hic te tandem deflevimus, optime regum;
Quantum Hecube natos fleverat ipſa ſuos;
Quantum diſciſſis fratres Caſſandra capillis,
Andromacheque ſui dum legit oſſa viri.
O fatum infelix! o ſors male fida! quid illic
Egimus? o triſti merſa carina loco!
Quum nullum interea frugis genus imbre, vel æſtu
Redderet ingenio Muſa vocata meo.
Et jam miramur, longo ſi preſſa labore
Amiſit vires parvula vena ſuas?
Ipſe deûm ſimul, atque hominum celebrator Homerus
Deficeret, nedum ſegnis, inerſque lyra.
Deficeret pater ipſe, & carminis auctor Apollo;
Pegaſidum ſacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meæ quum ſint diſpendia vitæ
Facta; potes noſtram quiſque dolere vicem;
Quod non ingenio, quod non profecimus arte;
Quod mea ſit longo mens prope victa ſitu:
Quod mala ſubrepens imos, ceu peſtis, in artus
Irruerit, fracto corpore, ſegnities;
Nec pote jam lapſæ ſtudium revocare juventæ;
Ingenii quum ſit tanta ruina mei.

Tu ſaltem, bona poſteritas, ignoſce dolori;
  Qui facit, ut ſpreto ſit mea fama loco:
Muſarum ſpolierque bonis, & nomine claro
  Vatis; & hæc ultro credar habere mala.
Proſit, amicitiæ ſanctum per ſæcula nomen
  Servaſse, & firmam regibus uſque fidem.
Voſque vel ignavo, vel tardo parcite, amici,
  Cui natura ſuas dura negarit opes;
Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
  Et caream inviſæ crimine avaritiæ.
Tu quoque vel feſſæ teſtis, Caſſandra, ſenectæ,
  Quam manet arbitrium funeris omne mei;
Compoſitos tumulo cineres, atque oſſa piato:
  Neu pigeat vati ſolvere juſta tuo.
Parce tamen, ſciſſo ſeu me, mea vita, capillo;
  Sive: ſed heu prohibet dicere plura dolor.

Elegia Tertia,

DEOS NEMORUM INVOCAT

IN EXSTRUENDA DOMO.

DII nemorum, ſalvete: ego vos de rupe propinqua,
  De ſummis patriæ mœnibus adſpicio:
Adſpicio, veneror que. cavæ, mihi plaudite, valles;
  Garrula vicinis perſtrepat aura jugis.
Vos quoque perque focos felicia dicite, cives,
  Verba, per intectas flore decente vias.

Victi-

Victima solennes eat inspectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Mosque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
Exterior forda cum bove taurus aret.
Ac prius infosso tectum quam cingere sulco
Incipimus, justos ture piate deos.
Nulla per obductum decurrant nubila cælum:
Candidaque augustum concinat omen avis.
Exsurgat paries, ventos qui pellat, & imbres;
Qui multa circum luce serenus eat.
Adsit dispositis series concinna columnis;
Quæque ornet medias crebra fenestra fores.
Ipse biceps primo custos in limine Janus
Occurrat lætis obvius hospitibus.
Protinus a dextra sacræ, mea turba, sorores
Cingant virgineis atria prima choris.
A læva nitidis stratum Pythona sagittis
Miretur posita Cynthius ipse lyra.
Ædibus in mediis parvi sinus amphitheatri
Visendas regum præbeat historias.
Ac primum triplici se se defendat ab hoste
Fernandus rapido jam metuendus equo.
Alfonsusque pharetratas, dira agmina, gentes
Cogat Hydruntinis cedere litoribus.
Tum juvenis rex ipse, & regum insignibus auctus
Alpinos adigat linquere castra duces.
Postremo Federicus, avito lætus honore,
Dalmaticas grandi classe refringat opes.

Infeſtoſque deos, metuendaque jura minatus,
Indicat nato bella gerenda ſuo.
Hic bene conveniens membris variantibus ordo
Adſpiciat celebres e regione ſitus.
Exhedræ, xyſtique, tablinum, hypocauſta, diætæ,
Et quæ privatis uſibus apta velim.
Atque aliæ Occaſus, aliæ vertantur in Ortus,
Quæque habeant Borean, quæque inhibere Notum,
Jungantur longis quadrata, obliqua rotundis:
Et capiat ſtructos plurima cella toros.
O ſtudiis placitura meis, o mille per artes
Otia Pieriis noſtra juvanda modis!
Hic ego tranquillo tranſmittam tempora curſu;
Dum veniat fatis mitior hora meis.
Viximus ærumnas inter, lacrimoſaque regum
Funera: nunc patria jam licet urbe frui:
Ut quod tot curæ, tot detraxere labores,
Reſtituat vati Parthenopea ſuo.

F I N I S.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI

VIRI PATRICII

EPIGRAMMATON
LIBRI TRES.

ACTII SYNCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI* EPIGRAMMATON LIBER I.

I.

AD FEDERICUM REGEM.

CRIBENDI studium mihi tu, Federice, dedisti,
Ingenium ad laudes dum trahis omne tuas.
Ecce, suburbanum rus, & nova prædia donas:
Fecisti vatem, nunc facis agricolam.

II.

AD VILLAM MERGILLINAM.

RUPIS o sacræ, pelagique custos,
Villa Nympharum domus, & propinquæ
Doridos, regum decus una quondam,
Deliciæque;
Nunc meis tantum requies Camœnis;
Urbis invisas quotiès querelas,

Et

Et parum fidos popularis auræ
Linquimus æstus:
Tu mihi solos nemorum recessus
Das, & hærentes per opaca laurus
Saxa: tu fontes, Aganippidumque
Antra recludis.
Nam simul tete repeto; tuasque
Sedulus mecum veneror Napæas:
Colle, Mergillina, tuo repente
Pegasis unda
Effluit, de qua chorus ipse Phœbi,
Et chori Phœbus pater, atque princeps,
Nititur plures mihi jam canenti
Ducere rivos.
Ergo tu nobis Helicon, & udæ
Phocidos saltus, hederisque opacum
Thespiæ rupis nemus, & canoro
Vertice Pindus.
I, puer, blandi comitem laboris
Affer e prima citharam columna;
Affer & flores; procul omnis a me
Cura recedat.
Principis nostri decus, atque laudes
Fama, per latas spatiata terras,
Evehat, qua Sol oriens, cadensque
Frena retorquet;
Quaque non notos populos, & urbes
Damnat æternis Helice pruinis;

Qua-

Quaque ferventis cumulos arenæ
Diſſipat Auſter.
Ille creſcentes veneratus annos
Vatis, antiquum referentis ortum
Stirpis, & clarum genus, & potentum
Nomen avorum;
Contulit larga numeroſa dextra
Dona; & ignavæ ſtimulos juventæ
Addidit, ſilvas, & amica Muſis
Otia præbens.

III.

CALENDÆ MAJI.

MAJUS adeſt; da ſerta, puer: ſic ſancta vetuſtas
Inſtituit; priſci ſic docuere patres.
Junge hederam violis; myrtum ſubtexe liguſtris;
Alba verecundis lilia pinge roſis.
Fundat inexhauſtos mihi decolor Indus odores:
Et fluat Aſſyrio ſparſa liquore coma.
Grandia fumoſo ſpument cryſtalla Lyæo:
Et bibat, in calices lapſa corona meos.
Poſt obitum non ulla mihi carcheſia ponet
Æacus. infernis non viret uva jugis.
Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

IV.

IN TUMULUM LADISLAI REGIS.

MIRARIS niveis pendentia ſaxa columnis;
Hoſpes, & hunc, acri qui ſedet altus equo?

Quid ſi animos, roburque ducis, præclaraque noſſes
  Pectora, & invictas dura per arma manus?
Hic Capitolinis dejecit ſedibus hoſtem:
  Biſque triumphata victor ab urbe redit:
Italiamque omnem bello concuſſit, & armis:
  Intulit Etruſco ſigna tremenda mari.
Neve foret Latio tantum diademate felix,
  Ante ſuos vidit Gallica ſceptra pedes.
Quumque rebellantem preſſiſſet pontibus Arnum;
  Mors vetuit ſextam claudere olympiadem.
I nunc, regna para, faſtuſque adtolle ſuperbos:
  Mors etiam magnos obruit atra deos.

V.

AD FEDERICUM REGEM.

CLAUSA quod effoſſis erumpunt oſſa ſepulcris,
  Et referant veteres putria ſaxa rogos;
Nimirum tanto cupiunt ſub principe manes
  Vivere; & ad nutus umbra vocata venit.
Utque decet, longo manſuras tempore ſedes
  Spondent, & regnis otia læta tuis.
Quæque diu ambiguis tecum Fortuna vagata eſt
  Paſſibus, hic certa ſtat bene nixa rota.
Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
  Hæret: habent manes, & pia buſta fidem.

VI.

AD NINAM.

SEXCENTAS, Nina, da, precor, roganti
  Sed tantum mihi baſiationes:

Non quas dent bene filiæ parenti,
Nec quas dent bene fratribus sorores:
Sed quas nupta rogata det marito,
Et quas det juveni puella caro.
Juvat me mora longa basiorum,
Ne me tam cito deserat voluptas.
Nolo marmora muta, nolo pictos
Dearum, Nina, basiare vultus:
Sed totam cupio tenere linguam,
Insertam humidulis meis labellis;
Hanc & sugere; morsiunculasque
Molles adjicere; & columbulorum
In morem, teneros inire lusus,
Ac blandum simul excitare murmur.
Hæc sunt suavia dulciora melle
Hyblæo, & Siculæ liquore cannæ.
Hæc sola ambrosiæque, nectarisque
Succos fundere, sola habere possunt.
Quæ si contigerint mihi; tuisque
Admovere sinas manum papillis;
Quis tunc divitias, quis aurum, & omnes
Assis me putet æstimare reges?
Jam non maluerim mihi beatas
Auroræ, Venerisque habere noctes:
Non Hebes thalamos beatiores:
Non, si deserat hæc suum maritum:
Non, si me roget usquequaque: non, si
Æternam mihi spondeat juventam.

VII.

DE NATALI ALTILII VATIS.

Musarum lux alma, meus cui tura quotannis,
  Cui rite Altilius fundit in igne merum;
Accipe servatos hiberno frigore flores;
  Quæque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dedisti
  Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, sic tristes numquam experiare tenebras;
  Sic Phœbi nitido semper honore mices:
Fausta, precor, longos tamen exspectata per annos,
  Altilioque tuo concolor usque redi.

VIII.

AD FEDERICUM REGEM.

Hibernas tibi pampineis cum vitibus uvas
  Mittimus, o regni gloria, honosque tui.
Præla vacant; riget omnis ager; spumantia tandem
  Musta silent; mensis est tamen uva tuis.
Jam pater Autumnus vernantia lilia mittet;
  Talia si medio frigore Bruma dedit.

IX.

DE EXPEDITIONE ALFONSI REGIS.

Venturos olim Romana ad mœnia Turcas,
  Dixerunt vates: credite, vera canunt.
Scilicet Alfonsum Turcas in bella trahentem
  Exspectas fatis anxia Roma tuis.
Pone metum, vincet; sed te meliora manebunt
  Imperia; Alfonso principe major eris.

X.

X.

IN TUMULUM LAURÆ PUELLÆ.

ET lacrimas etiam ſuperi tibi, Laura, dediſſent:
Fas etiam ſuperos ſi lacrimare foret.
Quod potuit tamen, auratas puer ille ſagittas
Fregit, & exſtinctas mœſta Erycina faces.
Sed quamvis homines tangant tua fata, deoſque:
Nulli flebilior, quam mihi, vita, jaces.
Felices animæ, quibus is comes ipſa per umbras;
Et datur Elyſium ſic habitare nemus.

XI.

DE PARTU NISAEAE, CHARITEI CONJUGIS.

DUM parit, & longas iterat Niſæa querelas;
Scinditur incerta ſeditione polus.
Pierides puerum, Charites optare puellam:
His Venus, aſt illis docta Minerva favet.
Adſtat amans Veneri Mavors, Phœbuſque Minervæ;
Magnanimuſque æqua Juppiter aure ſedet:
Quum ſubito aurato ſurgit puer improbus arcu;
Et cælum notis territat omne minis.
Adſenſere metu ſuperi. pater ipſe deorum
Riſit; & Aonias juſſit abire deas.
Exſultat palma Venus; & naſcente puella
Augentur Charites, Cypria turba, deæ.

XII.

AD FEDERICUM REGEM.

EDICTO nuper quum tu, rex magne, caveres,
Audaci ne quis ſtringeret arma manu

De-

Depoſuiſſe tuum vel primus diceris enſem,
Et monſtraſſe palam primus inerme latus.
Quid majus populiſve tuis, Federice, vel urbi
Accidere huic noſtræ per tua dona poteſt?
Poſt domitos hoſtes, inter tot commoda pacis,
Contigit exemplis vivere poſſe tuis.
Publica nimirum res tunc ſibi conſtat, & æquum
Imperium, quum rex, quod jubet, ipſe facit.

XIII.

DE EMENDATIONE CATULLI AD JOVIANUM.

Doctus ab Elyſia redeat ſi valle Catullus;
Ingratoſque trahat Lesbia ſola choros:
Non tam mendoſi mœrebit damna libelli,
Geſtiet officio quam, Joviane, tuo.
Ille tibi amplexus, atque oſcula grata referret;
Mallet & hos numeros, quam meminiſſe ſuos.

XIV.

DE CÆSARE BORGIA.

Qui modo proſtratos jactarat cornibus urſos,
In latebras taurus concitus ecce fugit.
Nec latebras putat eſſe ſatis ſibi: Tibride toto
Cingitur, & notis vix bene fidit aquis.
Terruerat montes mugitibus: obvia nunc eſt,
Et facilis cuivis præda ſine arte capi.
Sed tamen id magnum; nuper potuiſſe vel urſos
Sternere, nunc omnes poſse timere feras.
Ne tibi, Roma, novæ deſint ſpectacula pompæ;
Amphitheatrales reddit arena jocos.

XV.

XV.

AD EUMDEM, DUM AB URSINIS *PREMERETUR.*

O Taure, præſens qui fugis periculum:
(Nam te nec odio, tædiove tam bonas
Spreviſse ſilvas, tam bonos putem lacus)
Dic, quis propinqua nubibus tibi juga
Moleſtus invidet? juga illa jam tuis
Sudata cornibus, tuiſque prœliis
Devicta? quis ſaltus, & amnium uberes
Curſus, toroſque marginum virentium?
Quis uda rivis prata? quis recondita
Nemora? quis umbras ſibilantium arborum
Male advocatus abſtulit tibi deus?
Non amplius videbis, ah miſer, miſer,
Amata regna; non videbis amplius
Tuos amores; non licebit, heu, tibi
Poſthac cubanti ſub geniſtulis tuis,
Mollive fulto niveum amaraco latus,
Audire voces ruminantium gregum;
Meridianum non inire ſomnulum.
Quæ nunc adibis teſqua? quæ petes loca,
Miſelle taure? quas ſubibis ilices?
Ubi myricæ? ubi virentis arbuti
Jucunda ſedes? ubi ſalicta, & omnibus
Eheu juvenca præferenda paſcuis?
Juvenca, ſolos quæ relicta ad aggeres
Padi ſonantis, heu malum ſororibus

Omen,

Omen, dolentes inter orba populos
Te te requirit, te reflagitans ſuum,
Implet querelis nemus; & uſque mugiens
Modo huc, modo illuc furit, amore perdita:
Omnia peragrat arva; luſtrat omnia;
Num qua biſulcæ ſigna cernat ungulæ:
Quærit per alta montium cacumina;
Quærit per ima vallium cubilia,
Memor locorum, non tamen ſui memor:
Te mane primo, te rubente veſpero
Luget: nec illam Luna quum recurreret
Cælo, nec atræ noctis alma ſidera
Videre dormientem. abire flumina,
Abire Solem, abire cernit omnia;
At ipſa mœſtam ſola non abit domum,
Humi recumbens, ſtrata ſub nudo æthere.
Hanc & puellæ nemorum, & ipſe corniger
Silvanus adſpicit; hanc bubulcus intuens,
Miſer bubulcus, nec juvare eam valens,
Tantum, quod unicum in malis refugium habet,
Suſpirat, ingemit, deûm invocat fidem,
Iratus urſis, quod coegerint procul
Abire ſilvis albulum juvenculum,
Et tam venuſtam clamitare buculam.

XVI.

IN GEMMAM SUAM.

HÆc, mihi quæ roſeos juſſit ſordere hyacinthos,
Et nitet articulis unica gemma meis;

Cujus in exiguo ductor stat Troicus orbe,
Anchisesque senex, Ascaniusque puer:
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit semisepulta solo.
Tu tamen obrueras; nec te, Sinuessa, pudebat
Hoc decus heu terris occuluisse tuis.
Scilicet Ænean natumque, patremque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque deos?
Parcere debueras, cui jam pia flamma pepercit;
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasque feros, rigidosque Britannos
Hac comite, ignotos & penetrare sinus?
Hæc est Iliacos pietas spectata per ignes;
Quum verita est profugos lædere flamma deos.

XVII.

DE VENERE, ET MARTE.

Dum Venus armatum complectitur obvia Martem;
Distrinxit teneram fibula adunca manum.
Sensit, & ante Jovem ridens ait æmula Pallas:
Bella iterum gessit cum Diomede soror.

XVIII.

DE ENDYMIONE, ET LUNA.

Spreverat hirsutas pascentem Pana capellas
Candida nocturnis quæ dea fertur equis.
At postquam niveæ conspexit munera lanæ,
Posthabuit notas Endymionis oves.
Qui simul ac tristes somno inclinarat ocellos;
Mors hæc, mors, inquit, non mihi somnus erit.

XIX.

DE FERDINANDO JUNIORE.

CORNIGER æſculea Faunus recubabat in umbra;
Quum prope latrantes ſenſit adeſſe canes.
Mox juvenem ſuperis ſimilem, divinaque tela
Conſpiciens, trepido ſic movet ora ſono:
Seu Mars, ſive alto Phœbus deſcendis olympo;
Jam jam linquo omnes te veniente feras.

XX.

DE POGGIO FLORENTINO, HISTORICO.

DUM patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem,
Nec malus eſt civis, nec bonus hiſtoricus.

XXI.

DE BARTH. PLATINA.

INGENIA, & mores, vitaſque, obituſque notaſſe
Pontificum, argutæ lex fuit hiſtoriæ.
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ:
Hoc, Platina, eſt, ipſos paſcere Pontifices.

XXII.

DE DIANA, ET FERDIN. II.

ERRABAT Diana ſuis immiſta puellis;
Quum procul ecce mei conſpicit ora ducis;
Atque ait: Huc, Nymphæ, concedite; namque propinquat,
Qui regat in ſævas certius arma feras.

XXIII.

DE MANE, ET VESPERE.

SOL jubet exoriens, Faunos, Dryadaſque puellas
Quærere, & herboſo ducere monte choros.

De-

Declivis, vitreas suadet descendere ad undas,
Doridaque, & lusus, o Galatea, tuos.
Caussa patet: quia, sublimes quum tendit in arces,
Nos quoque per saltus, & juga summa rapit.
Quum vero Hesperios petit imæ Thetyos amnes,
Exemplo ad fontes nos vocat ipse suo.
Hinc adeo natura hominum loca mane requirit
Ardua; cæruleis vespere gaudet aquis.

XXIV.

DE VULTURNO, ET PUERO REGIO.

Miramur tacitis Vulturnum currere lymphis,
Et tardos dura compede ferre pedes.
At magis occulto mirabimur urier igni,
Et puerum tota nocte vocare suum.
Tune etiam, formose puer, vaga flumina torques?
An fuerit reges perdomuisse parum?
Quinetiam combure deos, dominoque deorum
Arma move; & pulso da Ganymede merum.

XXV.

IN QUINTIUM.

Clara tibi videor scripsisse Epigrammata, Quinti.
Sunt, fateor: medio scripsimus illa die.
Tu latebras obscurus amas; quia lumine nullo,
Atque intempesta scribere nocte soles.

XXVI.

DE MERCURIO, ET AMORE.

Dum comes aligero Cyllenius iret Amori
Aliger, incauto subripuit faculas.

Deprenso tum fure, manum referebat ad arcum;
Sed non inventa risit Amor pharetra.

XXVII.

IN TUMULUM HANNIBALIS.

HANNIBAL huc victas secum Carthaginis arces
Transtulit: hæc ambos terra Libyssa tegit.

XXVIII.

DE VENERE, ET JUNONE.

CONFIDIT nimium jaculo dum pulcher Adonis;
Inguina setosus candida rupit aper.
Accurrit miseranda Venus. tum nupta tonantis;
Quid gemit hæc? nullo Mars meus ictus apro est.

XXIX.

IN FABIANUM.

ESSE tibi sapiens, & vir, Fabiane, videris:
At mihi nec sapiens, nec, Fabiane, vir es.

XXX.

DE PRÆTORE PRÆSIDE DESIDE.

AIT nefastas esse nundinas prætor;
Fari recusat: quid nefastius dicas?

XXXI.

ATRAMENTUM SCRIPTORIUM.

FERRUM putre situ spumanti fervet aceto,
Mandet ut æternis scripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatum volitare per ora,
Hoc est, Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum! sanies rubiginis ergo
Eripit inviso nomina nostra rogo?

XXXII.

XXXII.

AD FEDERICUM REGEM.

NE tibi non aliquid Jani misisse Calendis
  Arguar, aut lætam non celebrasse diem:
Mittimus hibernis servatas mensibus uvas;
  Insuper & faustas addimus ore preces;
Ut tibi qui nitido cum Sole renascitur annus,
  Felici redeat candidus usque pede.

XXXIII.

IN MANCINUM.

QUI ferro fratres, stupro, Mancine, sorores
  Fas violare putat; quid putat esse nefas?

XXXIV.

TUMULUS MAXIMILLÆ.

HIc hic siste, precor, gradum, viator.
  Hoc sub marmore Maximilla clausa est:
  Quacum frigiduli jacent Amores,
  Et Lusus, Veneresque, Gratiæque.
  Hanc illi miseræ severa Clotho
  Pro dulci thalamo domum paravit.
  Has matri dedit, has patri querelas
  Pro plausu, choreisque nuptiarum.
  Quid firmum tibi, quid putes, viator,
  Mansurum inviolabile, aut perenne?
  Si quæ deliciæ juvenculorum,
  Et decus fuerat puellularum,
  Nunc eheu jacet ecce Maximilla,

Luctus

Luctus perpetuus juvenculorum,
Æternæ & lacrimæ puellularum.

XXXV.

DE MIRABILI URBE VENETIIS.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, et toto ponere jura mari:
Nunc mihi tarpejas quantumvis, Juppiter, arces
Objice, et illa tui moenia Martis, ait.
Si pelago Tibrim præfers, urbem adspice utramque:
Illam homines dices, hanc posuisse deos.

XXXVI.

DE ALFONSO DUCE CALABRIÆ.

Alfonsus magnum dum trajicit Apenninum,
Castraque non solita primus in Alpe locat:
Armorum sonitus, galeasque, ærataque tela
Silvarum dominæ pertimuere deæ.
Nec minus occultas Satyri petiere latebras,
Assueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celsa de rupe silentes;
Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis signa adspiciens, miratur, & inquit:
Imperium vobis urbis, & orbis erit.

XXXVII.

DE INNOCENTIO VIII. PONTIFICE MAX.

Innocuo priscos æquum est debere Quirites:
Progenie exhaustam restituit patriam.

XXXVIII.

XXXVIII.

AD VENEREM.

QUid mihi te facilem blandis promittis ocellis,
  Si miſerum ſic poſt uris, acerba Venus?
Non decet hoc ſuperos. aut te mihi fronte ſerena
  Concilia, aut torvo lumine bella move.

XXXIX.

DE GALLA.

OMnes, quos ſcripſi, verſus vult Galla videre:
  Mittam ego, pro libris ſi mihi labra dabit.

XL.

DE VETUSTINO.

EMit ſepulcro prædium Vetuſtinus,
  Sed quod futuros non ſequatur heredes;
Iratus æque mortuiſque, viviſque.
Scribique curat grandibus notis, demens,
VIGINTI. IN. AGRO. IN. FRONTE. TER. PEDES. OCTO
Habitat ſub urbe ſcandulis tribus tectus;
Ne penſione degravetur, aut ſumtu.
Dormit grabato, quo nec ipſe jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec ſorex.
Cœnat per hortos alliumque, cæpaſque,
Et ſalgamorum jure lividos caules:
Vel, ſiquid optat unctius ſibi poni,
Piſcatur ipſis in paludibus ranas:
Aut e cloaca colligit meras ſordes,
Putrem palumbum, mortuumve caponem.
Et doliorum turbidam bibit fæcem,

Tamquam Falernum consulare, vel Chium,
Opimianæ quod refuderint cellæ.
Nec jam profestis hoc, sed Idibus tantum
Sacrisque potat ferculis Calendarum.
Et mane veste currit anxius rapta
Ad architectos, marmorumque sectores,
Ut de sepulcro conserat novas lites.
Quos jam misellos pessimis modis mulctat;
Ducit, reducit, distrahit, rapit, vexat,
Per angiportus, viculosque, clivosque,
Et per ruinas urbis, & per anfractus:
Monstrat theatra, porticusque priscorum,
Arcusque claris principum sacros armis;
Hinc & deorum templa, & obrutas thermas,
Et quidquid altis fornicum subest clivis:
Nec jam favissas linquit, & nigros manes.
Demum trecentis quum laboribus fractos,
Et æstuantes pariter, & fame siccos
Vix officinæ post meridiem reddit
Jam feriatæ, vectibusque adhuc clausæ;
Culpat coronas, zophorumque permutat:
Spiras reformat, & scapos columnarum:
Et nunc Etruscas, nunc Corinthias mavult:
Nunc Doricarum laudat ordinem tantum;
Guttas, triglyphos, tænias, toros, plinthos.
Quid cum columnis nunc tibi, Vetustine,
Aut cum voluta, Jonicisve pulvinis?
Dormi, miselle; sat diu laborasti:

Cœ-

Cœnare fessos & aliquando permitte.
Aut, si sepulcri cura te coquit tanta,
Cadaver istud vel Gemoniis conde.

XLI.

IN TUMULUM NEÆRÆ.

QUÆ voces? Charitum. quæ circum pompa? Neæræ.
Unde odor hic? cineri tura ministrat Amor.
Unde pyra? ex pharetra. quinam struxere? Lepores.
Ast hæc illacrimans quæ legit ossa? Venus.
Fortunate lapis, tumuloque beatior omni!
Tu tegis in terris siquid honoris erat.

XLII.

DE HYBLA.

HYBLA, mei quondam dulcissima cura Marulli;
Hybla, suburbano nuper humata solo:
Accipe quæ multo promuntur verba dolore:
Accipe de lacrimis humida serta meis.
Te rosa, te violæ, te mollis amaracus ornet:
Te pia suspenso pondere velet humus.
Et tibi, quod raræ possunt sperare puellæ,
Contingant vatis carmina docta tui.

XLIII.

DE AUFIDIO.

DUM caput Aufidio tractat chirurgus, & ipsum
Altius exquirit, quo videat cerebrum;
Ingemit Aufidius: Quid me, chirurge, fatigas?
Quum subii rixam, non habui cerebrum.

XLIV.

AD ALFONSUM.

Qui prius Herculeæ ſenſit leo vulnera clavæ,
Hic, Alfonſe, tuos corruet ante pedes.
Quæque viret noſtras quercus paſſura ſecures,
Deſeret immundos fulmine tacta ſues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviſet:
Claudentur diræ Marte ſedente fores.
Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores.
Per fora, per vicos otia vulgus aget.
Sebethoſque pater fluviis metuendus Etruſcis,
Aurea cæruleum tollet ad aſtra caput.

XLV.

IN LYDAM.

Qum dixi medio tibi macram algere ſub æſtu,
Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo? cutem.

XLVI.

IN OLLUM.

Omnia facturum te dicis, nil facis, Olle.
Nil mirum: levius dicere, quam facere eſt.

XLVII.

AD RUFUM.

Tamquam priſca mihi, ſaxoque inventa vetuſto,
Diſticha, Rufe, ſoles ſæpe referre tua.
Stultum adeo me, Rufe, putas? ego tam mala credam
Carmina Romano marmore poſſe legi?
Archemoro longos adfingis Neſtoris annos.
Andromaches puerum Laomedonta vocas.

Deſine mentiri Pyliam, Phrygiamque ſenectam.
Sint vetera hæc aliis, mi nova ſemper erunt.

XLVIII.

DE CYPARISSO PUERO.

FLEBAT adhuc mœrens cervo Cypariſſus ademto,
Quum ſua conſpexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: Quid noſtro, ſilva, dolore
Creſcis? tu Daphnen, tu Cypariſſon habes.

XLIX.

DE HARMOSYNE.

HARMOSYNEN quiſquis ſeu vir, ſeu femina vidit,
Deperit: anne oculos Actius unus habet?

L.

DE JUCUNDO ARCHITECTO.

JUCUNDUS geminos fecit tibi, Sequana, pontes:
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

LI.

DE ÆNEA, ET DIDONE.

IMMEMOR ah miſeræ cur enſem linquis Eliſæ,
Nate dea? profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat cauſſam dare mortis acerbæ,
Ni ferrum fugiens tu quoque triſte dares?
Tolle, precor, tumidas tecum hoc, jam tolle per undas.
Diſceſſu, ſatis eſt, ſi perit illa tuo.

LII.

IN CÆCILIANUM.

SI tibi per genium fas eſt jurare Minervæ,
Per Veneris flavas, Cæciliane, comas;

Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbes,
Nec Capitolini crura, caputque patris:
Cur mihi tu ventrem, cur inteſtina deorum,
Hiſpana tactus relligione, ſonas?
Non pudet heu cælum rebus fœdare pudendis?
An credis magnos hæc quoque habere deos?

LIII.

AD MARINUM CARACCIOLUM.

O Dulce, ac lepidum, Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque riſu,
Dignum verſiculis, facetiiſque,
Necnon & ſalibus, Marine, noſtris!
Ille maximus urbis imperator
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Cæſar patris ocellus, & ſororis,
Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille inquam dominæ urbis inquinator
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Mœchus ille ſororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, ſepulcrum,
Montis bellua tætra Vaticani;
Quingentas modo qui voravit urbes
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Urbes ſub ducibus ſuis quietas,
Quaſcumque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Diviſi juga continent Sabini;

Hiſque

Hisque ingessit Ariminum, Pisaurum,
Urbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livî,
Cornelîque Forum, Faventiamque,
Et quantum Æmiliæ est, Etruriæque,
Quantum circuitu hinc & inde longo
Neptuni lavat æstuantis unda.
At nunc quis neget esse opus deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quærit plura, nec est potis misellus
Explere ingluviem periculosam;
Ecce ecce evomit. o Jovem facetum!
O pulchram Nemesim! o venusta fata!
Verum scilicet id, Marine, verum est,
Quod dici solet, en fides probat nunc;
Fortunam si avide vorare pergas,
Eamdem male concoquas, necesse est.
Ut jure evomere hunc putemus ipsum,
Qui tantum miser hausit oppidorum.
Ast id omne, quod hausit, oppidorum,
Quod quinque assiduis voravit annis,
Imbutus scelere, & malis rapinis,
Scis quot evomuit diebus? uno.
O lucem niveam! o Jovem facetum!
O pulchram Nemesim! o venusta fata!
O dulce, ac lepidum, Marine, factum!

LIV.

LIV.

DE CÆSARE BORGIA.

Aut nihil, aut Cæſar vult dici Borgia: quid ni?
Quum ſimul & Cæſar poſſit, & eſſe nihil.

LV.

AD EUMDEM.

Omnia vincebas: ſperabas omnia, Cæſar.
Omnia deficiunt: incipis eſſe nihil.

LVI.

DIES GENIALIS.

Aureli, perfunde meis unguenta capillis,
Tu ſuper & vernas ſparge, Nearche, roſas.
Sed prius æſtivum ramis defendite ſolem;
Et viridi mollem ſternite fronde torum.
Non plumæ, non picta juvant me ſtragula, nec quæ
Pavonis vario ſponda colore nitet.
Larga coronata diſponite pocula menſa,
Setino & gelidas adſociate nives:
Certatimque leves potanti inducite ſomnos.
Sic juvat ætatis ducere fila meæ.
An ſcimus miſeri, quid lux ventura minetur?
Vivamus: mortem fallere nemo poteſt.

LVII.

AD AMICAM.

Da mihi tu, mea lux, tot baſia rapta petenti,
Quot dederat vati Lesbia blanda ſuo.
Sed quid pauca peto, petiit ſi pauca Catullus
Baſia? pauca quidem, ſi numerentur, erunt.

Da

Da mihi, quot cælum ſtellas, quot litus arenas,
Silvaque quot frondes, gramina campus habet;
Aere quot volucres, quot ſunt & in æquore piſces;
Quot nova Cecropiæ mella tuentur apes.
Hæc mihi ſi dederis, ſpernam menſaſque deorum,
Et Ganymedea pocula ſumta manu.

LVIII.

AD BASSUM DE PHYLLIDE.

Quum de cathedra, Baſſe, ſurgeret nuper
Mammoſa Phyllis; tunica mollis, ut ſæpe
His accidit qui obeſulas habent clunes;
Intravit illuc unde prodeunt auræ
Quæ de Sabæis meſſibus nihil ſpirant:
Quod ut animadvertit dicaculus quidam;
Urbaniorem ut ſe faceret, ait ridens:
Heus Phylli, quiſnam mordicus tenet veſtem?
Vorabit hanc, ni præcaves. Ad hunc Phyllis,
Immo, inquit, ut ſcias, ſibi labra abſtergit:
Accede, pupe, baſiare te nam vult.

LIX.

AD VESBIAM.

Adspice, quam variis diſtringar, Vesbia, curis.
Uror, & heu noſtro manat ab igne liquor.
Sum Nilus, ſumque Ætna ſimul: reſtinguite flammam,
O lacrimæ, lacrimas ebibe, flamma, meas.

LX.

LX.

AD ÆGLEN.

SI tibi ſum Phœbus, ſi ſum tibi Juppiter, Ægle:
Cur tu non Daphne ſis mihi, non Danae?

LXI.

AD PULICIANUM.

AIt neſcio quis Pulicianus,
Ni pulex mage ſit vocandus hic, qui
Unus grammaticus, ſed his minutis
Vel longe inferior, minutiorque eſt;
Divinum ſibi paſſerem Catulli
Haudquaquam bene paſſerem ſonare;
Nec jam id eſſe quod autument legentes,
Sed quod verſiculis parum pudicis
Ludens innuat ipſe Martialis:
Da mi baſia, ſed Catulliana:
Quæ ſi tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi paſſerem Catulli:
Ut ſit, quod puero poeta poſſit
Poſt longas dare baſiationes,
Quod ſalvo nequeat pudore dici.
Proh dii, quam vafer es, Puliciane;
Solus qui bene calleas poetas!
Nimirum, & quod ab omnibus probetur,
Mutandum quoque ſuſpicáris illud
Quod nunc illepidumque, & infacetum
Mendoſis Epigrammaton libellis
Inſulſe legit imperita turba:

Sic

Sic forſan tener auſus eſt Catullus
Magno mittere paſſerem Maroni:
Quum ſit ſimpliciuſque, rectiuſque,
Mitti, dicere, mentulam Maroni.
Sed quid vos, Aganippides puellæ,
Ridetis? meus hic Pulicianus
Tam bellum ſibi paſſerem Catulli
Intra viſcera habere concupiſcit.

LXII.

DE EODEM.

VANAS gigantum iras, & impetus graves
Miratur aliquis audiens mortalium;
Auſumque cælo vincula inferre irrita
Sævum Typhoea, quum jugoſum Pelion
Adderet Olympo, matre nec Terra ſatum
Agnoſceret ſe ſe; impium donec pater
Iratus ardenti igne ſuſtulit caput;
Ut par erat: nam quis petat ſanus deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, puſillus, unus heu pulex ciet
Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muſcarum; & altos ſcandere adparat toros
Heroum, opacis qui ſub umbris arborum
Strati, ac perenni flore ſubfulti caput,
Ducunt quietem perpetem, æternam, optimam;
Nec noſtra curant dicta, vel facta amplius,
Ut qui beatos incolant tuti locos;
Et nomen alta in arce ſacrarint ſuum,

Functi periclis, & malis laboribus;
Cunctasque Fortunæ improbæ calcent minas,
Ne dum pusilli pulicis morsus leves.
At tu, moleste, amare, vesane, impie
Pulex, inepti concitator agminis,
Quo proripis te? quo vocas muscarias
Istas phalanges? quo volatiles globos
Impellis audax? i procul, miser, miser,
I, criminose, maximam in malam crucem.
Haud fas quietas nimium sedes deûm
Muscas subire, pulicumque copias.
Nil hic negotii vel tibi, vel pessimis
Tuis maniplis: quid moraris, impie?
Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
Speranda certe gloria hic nulla est tibi.
Quos dii probavere semel, hos semper probant.

LXIII.

ACTÆON MARMOREUS.

Viderat Idæo nudas in vertice divas
Phryx Paris, & dixit: Vincis utramque, Venus.
At si, Gargaphiis quam nos male vidimus undis,
Vidisset, poterat dicere: Cede, Venus.

LXIV.

ORPHEO RESPICIENTI.

Hoc fuit, infelix, & adhuc heu respicis, Orpheu,
Quod te, quod miseram perdidit Eurydicen.

LXV.

ECHO LOQUITUR.

VIDI, arſi, flevi, triſtemque (heu fata!) repulſam
  Spreta tuli: ſum nunc vox, ſonus, aura, nihil.

LXVI.

EADEM JOCATUR.

QUUM facie caream, quæris, cur dicar imago:
  Quum tua verba ſequar, dic, ubi lingua mea eſt?

LXVII.

IN MALUM LIBRUM.

SI ſapis, hoſpes, abi; miſerum neu tange libellum.
  Non hic Mæoniden, Virgiliumve leges:
Sed fœdas Bavii chartas, & olentia Mævî
  Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas ſacros incendia poſcere lucos;
  Abnuerit liquidas ſi dare Phœbus aquas?

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI EPIGRAMMATON LIBER II.

I.

LAUDAT FEDERICUM REGEM.

Uum vehor picta vacuus phaselo;
Et modo septos jaculis echinos,
Nunc bene hærentes scopulis laboro
Vellere conchas:
Tange vocales, studiosa, chordas,
Musa; & auratum moderare plectrum:
Pauca de multis referamus acta
Regis amati:
Qualis herboso spatiata campo
Virgo, jam matris decus, & voluptas,
Nectit e solis violis coronam,
Cætera linquens.

Hic

Hic ubi veras imitata turres
Tot simul pinnis, niveisque tectis,
Rupe Mergillina sedens, propinquum
Spectat in æquor,
Adsit ex imo Galatea fundo,
Nil timens sævos Polyphemi amores;
Nec mihi durum refluens canenti
Obstrepat unda.
Sit licet magnus, trepidasque turmas
Fregerit primis Federicus ausis;
Quum puer celsas penetravit Alpes,
Saxaque Rheni:
Texerit latis pelagus carinis,
Dalmatûm dites populatus urbes:
Senserit presso prope fulminantem
Ore Timavus:
Cinxerit sacra meritum corona
Et caput; Gallos quoniam feroces
Contudit: totas revocarit Orci ex
Faucibus urbes:
Nil tamen majus, nihil egit umquam
Fortius, quam quod titubante regno,
Quum sibi sceptrum, & diadema posset
Sumere tutus;
Conjugem caram, propriosque natos
Liquit, & fidas lacrimas clientum,
Fratris heu pulsam sobolem secutus
Per mare vastum.

Ergo

Ergo nunc illi moderator alti
Ætheris; cui ſunt pia facta curæ;
Regium frontis decus, & negatos
Addit honores.
O Fides, rarum, placidumque numen;
O mihi nullis reticenda ſæclis;
Te te ego æternum prece, victimiſque
Pronus adorem.

II.

DE ANDREA MATTHÆO AQUIVIVO.

CERNIS, ut exſultet patriis Aquivivus in armis,
Duraque ſpumanti frena relaxet equo?
Quis mites illum Permeſſi hauſiſſe liquores
Credat, & imbelles excoluiſſe lyras?
Conſurgunt niveæ fulgenti in caſſide criſtæ:
At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
Macte animo, rigidum Muſas qui ſtringere ferrum,
Qui Martem doctos cogis amare choros.
Hæc ducis eſt virtus, non uni inſiſtere palmæ;
Sed nomen factis quærere, & ingeniis.

III.

IN BUBONEM.

NAM quis te, inepte bubo, tam ſtolidus furor
Adegit importunum inire prœlium,
Iſto indecenti roſtro, & alis luridis?
Quid bellicoſæ volucris, inſulſe, aſperos
Laceſſis ungues? deſine, miſer, dum licet;

Ne dormientis excites somnum tuo
Cum maximo, ut par est, malo, ac clade ultima.
Sed pervenire vis in ora vulgi; & hac
Via cupis, scelelte, fieri notior?
Non assequere; nec profecto tam bono
Fruere fato. An hoc pudendo sanguine
Se tingat aquila, fulminum & cæli immemor?
Ponenda honestæ mortis hæc spes est tibi.

IV.

AD MATHONEM.

UT mandem victura meis tua nomina chartis,
Dicis amicitiam te, Matho, velle meam.
Et tibi semper in ore duces, quos Grajus Homerus,
Quos noster Latia vexit in astra tuba.
Dumque ego sum tanti te judice; venit ab horto
Cum donis olitor bisve, semelve tuus:
Scilicet æterni pretium mihi grande daturus
Nominis, & fidæ pignus amicitiæ.
O Matho, quam felix & amico, & vate reperto es!
Quam felix horto, muneribusque tuis!
Si quod diis genitis vix tot peperere labores,
Id tibi lactucæ, prototomique dabunt.

V.

DE PATRIA HOMERI.

SMYRNA, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Argos, Athenæ,
Cedite jam: cælum patria Mæonidæ est.

VI.

VI.

DE LUNA, ET PANE.

EFFUDIT longas Tegeæa in rupe querelas
Pan captus forma, candida Luna, tua.
Quumque levi calamos cera conjungeret, addit:
Prædata es sensus tu quoque, canna, meos.

VII.

IN TUMULUM AMARANTHÆ.

HIc Amarantha jacet; quæ, si fas vera fateri,
Aut Veneri similis, vel Venus ipsa fuit.

VIII.

AD FERRANDUM REGEM.

EX ferro nomen tibi sit licet, aurea condis
Sæcula; nam sub te principe nemo metit.

IX.

DE SUMMONTII PIETATE.

EXCITAT obstrictas tumulis Summontius umbras;
Impleat ut sanctæ munus amicitiæ.
Utque prius vivos, sic & post fata sodales
Observat; tristes & sedet ante rogos.
Nec tantum violas cineri, ac bene olentia ponit
Serta; sed & lacrimis irrigat ossa piis.
Parva loquor: cultis reparat monumenta libellis;
Quum possint longam saxa timere diem.
At tu, vivaci quæ fulcis nomina fama,
Poscenti gratas, Musa, repende vices:
Ut quoniam dulces optat sic vivere amicos;
Vivat, & in libris sit sacer ille meis.

X.

X.

DE VENERE, ET DIANA.

INCULTAM adſpiciens ſilvis Cytherea Dianam,
Riſit, &, An tendes retia ſemper? ait.
Cui dea caſta: Feris cur non ego retia tendam;
Tendere ſi potuit vir tuus illa tibi?

XI.

AD ÆGLEN.

ABSENTEM quæris, præſentem deſpicis, Ægle.
Non redamas; ſed me vis in amore mori.

XII.

DE VENERE, ET PRIAPO.

TRACTABAT clypeum Marti placitura Dione:
Sævaque feminea ſumſerat arma manu.
Pone, dea, exclamat petulanti voce Priapus,
Pone; decent iſtas hæc magis arma manus.

XIII.

IN GELLIAM.

QUEM tu nunc patruum, nunc patrem, Gellia, dicis,
Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater eſt.

XIV.

IN FLACCUM.

NON largitur opes, & vult Epigrammata Flaccus.
Jure ſuo hæc poſcit; vult ſibi verba dari.

XV.

DE PETO COMPATRE.

PETUS deliciæ tuæ, Dione;
Uni cui Charitum ſales beatos,

Cui fontes dederas facetiarum,
Ac risus simul eleganter omnes;
Petus mortuus est tuus, Dione,
Petus Compater usque ad astra notus.
Qui puro nivea colore mentis
Vincebat nitidissimos olores.
Cui de lacteolis tuis papillis
Donarunt violas Jocusque, Amorque,
Donavit teneram Thalia myrtum:
Mox promens citharam decentiorem,
Versus addidit eruditiores.
O sævæ nimium, malæque Parcæ,
Vestros non potuit tenere fusos
Petus; qui rapidas domare tigres,
Qui duras potuit movere quercus,
Vestras non potuit colos morari.
Sic, sic occidis heu, miselle Pete:
Nec te Pierides tuæ, nec ipsa
Quæ te per Paphon, & Gnidon virentem,
Per colles Amathuntios vocavit,
Fatis eripuere tam malignis.
At non unanimes tui sodales,
Quos tu pectore tam pio colebas,
Quos tristes obitu tuo relinquis,
Hoc duro tibi desuere casu.
Quin me trans Ligerim, ferosque Celtas,
Lustrantem Morinûm pigras paludes,
Dum quæro Oceani ultimos recessus;

Veris

Veris nuntius obruit querelis.
Ergo quid tibi tam vagus viator,
Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
Colles Paufilypi, nec ipfe adeffet
Sebethos pater, aut pater Vefevus;
Inferre exfequiarum, amice, poffem?
Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
Alterna veniens retundit unda,
Acceffi; & procul angulo in fupremo
Stans, fupra pelagi alluentis æftus,
Manes terque quaterque convocavi.
Hic fudi lacrimas amariores:
Hic vici gemitus vel unus omnes,
Omnes & fimul omnium querelas.
Mox quamvis cineri tuo decentem
Pontanus tumulum pararit, ac te
Cognatas veneretur inter umbras;
Quamvis & diuturnius fepulcrum,
Quod nec fæcula vincere ipfa poffint,
Divinis paret excitare chartis:
Noftrum non tibi qualecumque munus
Inter frigora, folitudinefque
Ceffavit; nec honore te fupremo
Fraudavi mifer: hoc fcit ipfa Tethys;
Scit late Oceani unda Gallicani.
Stant aræ tibi, ftat videnda nautis
Terreni tumuli pufilla moles;
Et buxus fuper, & dicata quercus.

Nam myrtum regio illa non habebat.
Quæ juſſit pietas ſacrare, ut eſſet
Naturæ tibi terminus ſepulcrum.

XVI.

IGNES NOCTURNI ROMÆ.

ADspicis, ut picti vultus imitetur olympi,
Certet & aſtriferos vincere Roma polos.
Scilicet hos, Auguſte, tibi largitur honores;
Ne cupias magni tecta videre Jovis.
Alta coronatæ jactant incendia turres:
Et Vaticano fulmina monte tonant.
Dumque palam tantos cupit oſtentare paratus
Urbs nimium in laudes ambitioſa ſuas:
Vivant aſtra, inquit, ſummo contenta tonante;
Pareat Auguſto dummodo Roma ſuo.

XVII.

DE TYRANNIS, ET BRUTO.

QUum tot Tarquinios paſſim conſurgere cernas;
Miraris, Brutum cur ferat Italia?

XVIII.

IN TUMULUM PUERI.

NATE, patris, matriſque amor, & ſuprema voluptas,
Accipe, quæ nobis te dare par fuerat.
Buſta eheu, triſteſque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

XIX.

XIX.

DE HERCULE, ET GANYMEDE.

PALLUIT Alcides teneri Ganymedis amore:
Et vetus amissi cesserat ardor Hylæ.
Quid linquet nobis puer hic? ait uxor: honores
Eripuit quondam, nunc rapit ecce virum.

XX.

IN UFENTEM CRAPULATOREM.

NON futuit, non pædicat, non irrumat Ufens:
Ista olim: quid nunc? aut vomit, aut comedit.

XXI.

IN DEGENERANTEM.

NOMEN avi, non facta refers: dicéris ab illo
Alter; sed juvenis tu, precor, ille senex.

XXII.

DE JOVE, ET CUPIDINE.

DE Veneris nato questa est Dictynna tonanti,
Quod nimis ille puer promtus ad arma foret.
Tum pater accito ostendens grave fulmen Amori,
Hoc tibi, sæve puer, spicula franget, ait.
Cui lascivus Amor motis hæc reddidit alis:
Quid si iterum posito fulmine cycnus eris?

XXIII.

IN RICCIUM.

AEGROTAT sedis vitio, & male Riccius audit.
Quid, si esset surdis Riccius auriculis?

XXIV.

XXIV.

DE DANAE, ET JOVE.

Formosam Danaën munibat ahenea turris:
  Et satis hoc vanus credidit esse pater.
Indoluit, teneræ miseratus fata puellæ
  Juppiter, & subito factus amator, ait:
Ergo arcere potes natam divisque, virisque:
  At si non arces imbribus, imber ero.

XXV.

DE LUCIO GRAMMATISTA.

Noctes, & noctes iterat dum Lucius, illi
  Perpetuam noctem præbuit altus Arar.

XXVI.

DE VULCANO, ET VENERE.

Horrida cælicolis narrabat prœlia Mavors,
  Sævaque terribili capta trophæa manu:
Quod Venus audiret, doluit Vulcanus. &, Heus tu,
  Inquit, an exspectas, ut mea vincla canat?

XXVII.

DE SEIPSO.

Miraris, liquidum cur non dissolvor in amnem,
  Quum numquam siccas cogar habere genas.
Miror ego, in tenues potius non isse favillas,
  Assiduæ carpant quum mea corda faces.
Scilicet ut misero possim superesse dolori,
  Sic lacrimis flammas temperat acer Amor.

XXVIII.

XXVIII.

DE HERCULE, ET JOVE.

PENDEBAT Phrygii Tirynthius ore ministri;
Delicias magno dum facit ille Jovi.
Tum pater, haud equidem favi, fortissime, dixit,
Formosum rapuit quum tibi Naïs Hylan.

XXIX.

DE VENERE, ET SOLE.

INDUERAT thoraca humeris, galeamque decoro
Aptarat capiti, Marte jubente, Venus.
Nil opus his, Sol, diva, inquit: sumenda fuerunt,
Quum vos ferratæ circuïere plagæ.

XXX.

CATONIS TUMULUS.

HIC, ubi Libertas, magni & jacet umbra Catonis,
Quam melius poterant Cæsaris ossa tegi!

XXXI.

DE VENETORUM SIGNIS.

ROMANAS Aquilæ postquam liquere cohortes;
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

XXXII.

DE ANDREA MATTHÆO AQUIVIVO,

DUCE HADRIÆ.

MOESTA Bituntinæ duxerunt otia Nymphæ,
Nec Faunis solitos exhibuere choros.
Scilicet optato quidquid sine principe cernunt,
Ingratum est; tantus principis urget amor.

Nec

Nec satis est, positis arcum sprevisse sagittis,
Questubus & totos continuasse dies:
Ast etiam nostris faciunt convicia terris:
Et nos Sirenas, Lotophagosque vocant.
Vera loquor: divæ, veniam date vera loquenti:
Non amor hic certe, sed magis invidia est.

XXXIII.

DE THELESINÆ CRINIBUS.

DUm nectit flavos auro Thelesina capillos,
Contraxit radios Phœbus, & erubuit.
Mox hæc ad superos: En auro jungitur aurum:
Hoc est mortales, hoc superare deos.

XXXIV.

IN GALEATIUM CARACCIOLUM.

HIppolyten, Leden, Thelesinam diligis unus:
Dic mihi, quid tota restat in urbe boni?

XXXV.

IN THEATRUM CAMPANUM.

DIcite, semidei, silvarum numina, Panes,
Et si qua adventu es Nympha fugata meo:
Cui licuit tantas saxorum evertere moles,
Quas jam disjectas vix nemora alta tegunt?
Hisne olim sueta est cuneis Campana juventus
Amphitheatrales læta videre jocos?
Nunc ubi tot plaususque hominum, vocesque canoræ,
Tot risus, tot jam gaudia, tot facies?
Scilicet, heu fati leges! rapit omnia tempus;
Et quæ sustulerat, deprimit ipsa dies.

XXXVI.

XXXVI.

DE FONTE MERGILLINES.

Est mihi rivo vitreus perenni
Fons, arenosum prope litus; unde
Sæpe discedens sibi nauta rores
Haurit amicos.
Unicus nostris scatet ille ripis,
Montis immenso sitiente tractu,
Vitifer qua Pausilypus vadosum ex-
currit in æquor.
Hunc ego vitta redimitus alba,
Flore, & æstivis veneror coronis;
Quum timent amnes, & hiulca sævum
Arva Leonem.
Antequam festæ redeant Calendæ
Fortis Augusti, superantque patri
Quattuor luces; mihi tempus omni
Dulcius ævo.
Bis mihi sanctum, mihi bis vocandum,
Bis celebrandum potiore cultu,
Duplici voto, geminaque semper
Turis acerra.
Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primum mihi vagienti
Phœbus illuxit, pariterque dias
Hausimus auras.
Hac & insigni peragenda ritu
Sacra solennes veniunt ad aras

Nazarî, unde omnes tituli, meæque
Nomina gentis;
Nazarî vastas cohibentis undas
Æquoris, sævosque domantis æstus,
Quidquid & vani truculenta jussit
Ira Neronis.
O decus cæli, simul & tuorum,
Rite quem parva veneramur æde;
Cui frequentandas populis futuris
Ponimus aras:
Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dedisti:
Huc age; & fontem tibi dedicatum
Sæpe revise.

XXXVII.

DIVO NAZARIO.

NATALI quod, dive, tuo lucem editus hausi;
Quod tua nascenti lux mihi prima fuit:
Actius hoc riguo parvum cum fonte sacellum
Dedico; tu nutu fac rata vota tuo:
Ut quæ Sextiles lux venerit ante Calendas
Quarta, sit hic generi bis celebranda meo;
Et quod solennes revocat tua festa per aras,
Et quod natalem contigit esse meum.

XXXVIII.

DE LAURO, AD NERITINORUM DUCEM.

ILLA deûm lætis olim gestata triumphis,
Claraque Phœbææ laurus honore comæ,

Jam-

Jampridem male culta, novos emittere ramos,
  Jampridem baccas edere deſierat.
Nunc lacrimis adjuta tuis revireſcit; & omne
  Frondiferum ſpirans implet odore nemus.
Sed nec eam lacrimæ tantum juvere perennes,
  Quantum manſuro carmine quod colitur.
Hoc debent, Aquivive, duces tibi, debet & ipſe
  Phœbus; nam per te laurea ſilva viret.

XXXIX.

IN TUMULUM COTTÆ VERONENSIS.

SPERABAS tibi, docta, novum, Verona, Catullum:
  Experta es duros bis viduata deos.
Nulla animum poſthac res erigat: optima quando
  Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
  Ora, ſuum faſſa eſt crimen, & erubuit.

XL.

IN PICENTEM MEDICUM.

QUOD noctu latras, quod fellas olfacis unus;
  Da veniam, Picens, hoc canis eſt vitium.
Sed quia tu Cynicus vis dici, & clinicus idem;
  Eſſe idem poteris merdicus, & medicus.

XLI.

DE FERDINANDO JUNIORE.

SI merita audieris Ferrandi, Neſtora credas:
  Si numeres annos, dixeris Antilochum.

XLII.

IN QUEMDAM.

NE valeam, Superi, bene ſi facere hic pote, quem ſors
  Exſilio, & vinclis vexit ad imperium.
Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
  Nil meminit præter vincula, & exſilium.

XLIII.

TUMULUS, IN QUO PLORATUR *FILIUS UNICUS.*

CUR heu Lætitiam falſo dixere parentes,
  Triſtitiam qui me dicere debuerant?
Natus erat miſeræ lux unica matris, ocellus
  Unicus; hunc Lacheſis noxia ſubripuit.
I nunc, vel Nioben confer mihi; cujus habet ſors
  Hoc melius, fieri ſaxea quod potuit.

XLIV.

IN PICTURAM.

ANNA parens, cui cæleſtem ſperare nepotem
  Contigit, intactæ virginis, Anna, parens:
Ut tandem te te meliori in ſede locares,
  Credibile eſt artes edidiciſſe novas.
Scilicet obſcœnæ ſemper convicia turbæ,
  Et ſcelera antiqui perpetiar domini?
Vix hæc; & medicas invadis protinus artes;
  Nec mora, jam cæcis lumina reſtituis.
Accurrunt ægri; complentur compita rhedis;
  Occupat anguſtas ſedula turba vias.

Ecce in quo picta es, paries exſcinditur; & te
  Accipit hoſpitio nata benigna pio.
Nimirum ſapis, Anna; hoc contulit ipſa ſenectus:
  Haud aliter poteras hac caruiſſe domo.

XLV.

DE JUNONE, ET GANYMEDE.

JUSSERAT Iliacum menſis adſtare miniſtrum
  Juppiter: at conjux, Quis mihi miſcet, ait?
Ille verecundis libat cryſtalla labellis:
  Cui dea: Amatori da, puer, iſta tuo.

XLVI.

IN CATONIS LAUDEM.

QUÆ tegit exſtinctum cum Libertate Catonem,
  Inſultat tumulis, Cæſar, arena tuis.

XLVII.

DE HOMERO IN LATINUM VERSO.

QUID ſeptem de vate ſacro contenditis urbes?
  Ecce poteſt civem dicere Roma ſuum.
At vos aut noſtrum, ſi fas, auferte Maronem;
  Aut alium vobis quærite Mæoniden.

XLVIII.

IN TUMULUM ASSANII.

TU, qui disjectos artus, inhumataque furtim
  Aſſanii occulto membra refers tumulo;
Macte animi pietate, tamen nihil irrita buſti
  Gloria tam claros adferet ad cineres:
Quandoquidem voluit potius ſic ſparſa jacere,
  Quam cadere ad triſtes nobilis umbra rogos.

Nunc

Nunc late exigui fines egreſſa ſepulcri,
Eoum fama verberat Oceanum.
Contemſit dulcemque animam, floremque juventæ;
Sanguine ut agnato dedecus elueret.
Quumque hauſit ſævi ſtricto latus enſe tyranni;
Laudem obitu ſtatuit quærere, non tumulum.
Quodque magis mirere; hilaris, ridenſque cruentos
Carnificis cultros cernere ſuſtinuit.
Diſſimulet patriam; taceat nomenque, genuſque:
Qui facit hoc, dicit ſe Lacedæmonium.

XLIX.

IN TUMULUM CAUDOLÆ.

HEu quæ te rigidi rapuit vis effera fati;
Quis matri miſeræ tot peperit lacrimas,
Flos veterum, Caudola, virûm? tibi mœſta ſepulcrum
Illa dedit, triſtes Actius hos titulos;
Hos titulos; qui te nigras deſcendere ad umbras,
Obduci Stygia non patiantur aqua.
Tempora miretur quivis ſua: talis Achilles,
Talis, quum caderet, Martius Hector erat.
I, precor, i nullos non durature per annos,
Neſtoreos qui jam vivere dignus eras.

L.

DE JOVE, ET AMORE.

JUPPITER infractos jactat dum ſæpe gigantes;
Et ſibi ſervati dat decus omne poli:
Sic eſt, inquit Amor; namque hoc mugire ſolebas
Tunc quoque, quum torva fronte juvencus eras.

LI.

HYMNUS AD D. NAZARIUM.

NAZARI, heu quis me tibi ad hanc ſupremi
Litoris ripam, quis ad hos putaſſet
Tethyos fluctus, quis ad has daturum
Tura paludes?
Poſt tot emenſos pelago labores,
Tot pererratos populos, ſub ipſo
Fine terrarum datur ecce amicum
Cernere numen.
Ergo in extremis, pater alme, terris
Barbaræ norunt tua ſacra gentes,
Qua latus dextrum Liger æſtuoſis
Objicit undis.
Jamque & Aulercos genus acre, & ipſos
Cernis ad te Lexovios citato
Eſſedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.
O mihi ſemper geniale cæli
Sidus, o famæ decus omne noſtræ,
Auctor o idem mihi gentis, & ſpi-
rabilis auræ.
Sc tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis ſi ſunt decora ulla noſtri:
Debet & præſens genus, & futurum,
Debet & hæc lux
Sacra; quæ magnum mihi prima Solem
Obtulit naſcenti, & inane aperti

Aeris,

Aeris, pulchrosque micantis æthræ
Tot simul ignes!
Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalitias coronas
Annuis suevit sociare sertis,
Dum fuit hæc sors.
Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis heu cari exsilium secutus;
Dum fides, & fas, & amor, piusque
Me rapit ardor.
I, puer, buxum nemore e propinquo
Collige, & siquas tibi litus offert
Quercuum frondes: celebrare mœstum
Sic juvat annum.
O, ubi dulces patriæ recessus
Abluis, Sebethe, loca illa myrto
Consita; o, qui Pausilypi virentes
Det mihi citros,
Qua tuum lambens maris unda fontem
Margines parvi minuit sacelli,
Nostrum opus; quo se recreet quotannis
Læta juventus.
Quæ tibi sacris operata arenis,
Frondibus remos, celeresque cymbas
Ornat; & forsan mea nunc, ut olim,
Dona requirit.
Heu, pater, cur heu mihi ad institutos
Non licet jam jam properare cursus?

Cur vetor templis, & adesse ludis
Rite dicatis?
Sit satis ventos tolerasse, & imbres,
Ac minas fatorum, hominumque fraudes:
Da, pater, tecto salientem avito
Cernere fumum.

LII.

DE AMORE FUGITIVO.

QUÆRITAT huc illuc raptum sibi Cypria natum:
Ille sed ad nostri pectoris ima latet.
Me miserum, quid agam? durus puer; aspera mater;
Et magnum in me jus altera, & alter habent.
Si celem; video, quantus deus ossa peruret:
Sin prodam; merito durior hostis erit.
Adde, quod hæc non est, quæ natum ad flagra reposcat,
Sed quæ de nostro bella cruore velit.
Ergo istic, fugitive, late; sed parcius ure:
Haud alio poteris tutior esse loco.

LIII.

DE CAMILLA SCALAMPA MEDIOLANENSI.

FUMANTEM ambustis olim Phaetonta quadrigis
Excepit rapidis fluctibus Eridanus.
Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophæum
Erigit auratis culta Camilla comis.
Nam deus ille tuis ausus concurrere ripis,
Majoris numen sensit adesse deæ.
O fatum fluviorum! ergo nova fabula vestris
Semper erunt Nymphis aut pater, aut Phaeton.

LIV.

DE VIOLANTE GRAPPINA,

FEMINA PRÆCLARISS.

DIALOGUS VENERIS, ET AMORIS.

VEN. UNDE mihi has violas affers, puer? AM. accipe, mater;
Quando aliud calida de nive nil potui.
VEN. De nive tu calida violas? AM. perſtrinxit ocellos
Candor; & ecce, nivem quod puto, pectus erat.
VEN. Mira refers: ſed tela ubi ſunt illa aurea? AM. habebam
Quum legerem violas; nunc Violantis habet.

LV.

DE MORINNA.

SIT ſpectanda comis, ſit pulchro corpore tota;
Sit Venus, & blandas ſpiret ab ore roſas:
Aoniaſque deas, ipſam quoque Pallada vincat
Ingenio; & dulci pectore mella fluant:
Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas,
Et ſinat arbitrii libera jura mei.
Arſimus, & primos miſeri deflevimus ignes:
Hoc ſatis: extremo turpe in amore mori.

LVI.

AD ANIMUM SUUM.

ARSISTI; & miſeras conſumſit flamma medullas;
Aridaque in cineres oſſa abiere leves:
Fleviſti; roremque oculi fudere perennem;
Sebethus lacrimis crevit & ipſe tuis:
Ardendi, flendique igitur quæ tanta cupido eſt?
O anime, exſequias diſce timere tuas;

Neve

Neve iterum tua damna, iterum tua funera quæras:
Sirenum ſcopulos præteriiſſe juvet.

LVII.

DE CASSANDRA MARCHESIA.

DESINE formoſæ dotes numerare puellæ;
Deſine jam exſtinctas ſollicitare faces.
Nam dum ſæpe comas, frontemque, humeroſque, manuſque
Commemoras; proprios exſtruis ipſe rogos.
Dumque oculis Caſſandra, animo Caſſandra recurſat;
Caſſandra heu mentis jus habet omne tuæ;
Blandus Amor tacitis ſubrepſit in oſſa venenis.
Sic ſibi vel fatum quilibet eſſe poteſt.

LVIII.

HYMNUS DIVO GAUDIOSO.

GAUDETE, cœtus virginum,
Plenas habentes lampadas:
Sponſus ſacras ad nuptias
Venit repente: ſurgite.
Venit ſerenus Lucifer,
Nocturna pellens ſidera:
Optata lux ſolennibus
Adeſt dicata gaudiis;
Lux clara, qua fugans nigram
Mundi ſator caliginem,
Veſtri latere gloriam
Patris diu non paſsus eſt;
Qua Gaudioſi ſegmina,
Tot inreperta ſæculis

Suis videnda civibus
Dives retexit urnula.
O ter beate & amplius,
Lapis pusille, qui tuo
Tanti verendum præsulis
Sinu recondis pulverem!
Præsul sed o beatior,
Claræ decus Neapolis,
Tuæ benignus patriæ
Fer, Gaudiose, gaudia.
Adsit fides, & veritas;
Adsit probata castitas:
Morbos, famem, pericula
Tuis repelle mœnibus.
Ergo tibi sit gloria;
Inseparata Trinitas,
Verbum, Paterque, & Spiritus,
Qui condidistis omnia.

LIX.

DE EODEM AD VESPERAS.

AUDIAT surgens pariter, cadensque
Sol tuas laudes, meritosque honores,
Urbis o nostræ columen, tuæque
Gloria gentis.
Audiat cælum, mare, terra, & aer,
Annuos ritus tibi dum novamus,
Dum damus flammis adolenda sacris
Tura per aras.

Huc ades festa redimite fronde,
Cælitum plausus, choreasque linquens;
Et tuam sedem, tua, Gaudiose,
Ossa revise;
Ossa, quæ longa tumuli sub umbra
Abdita, ignaras latuere gentes;
Nocte mox pulsa redeunt apertas
Lucis in auras.
Hic dies nobis celeber, precamur,
Lætior semper redeat, nec ullos
Hostium motus ferat, aut maligni
Sideris æstus.
Da tuis longam, venerande, pacem
Civibus, da perpetuos honores,
Da bonam mentem, superique plenos
Luminis haustus.
Justa poscentes animos benignus
Adjuva; injustos moderare sensus.
Sentiant per te patuisse castis
Æthera votis.
Laus tibi, cæli pater, atque princeps,
Omnium rector simul & creator;
Quem fides veri studiosa Trinum
Credit, & Unum.

LX.

AD DIVUM NAZARIUM.

Dive, cui vasti metuenda ponti
Vis, & iratæ famulantur undæ;

Quem

Quem per & ſpumas gradientem, & æſtus
Nauta vocavit,
Ah miſer pœnas pelago daturus,
Quum niger circumſtreperet procellis
Auſter, & turbata minax feriret
Sidera fluctus:
Te, mihi ſanctum, patriumque numen,
Te canam, gentis columen Latinæ,
Auream prolem patris Africani,
Perpetuæque
Matris heu vulnus grave, dum relictis
Tibridis ripis, Italoque cælo,
Sponte trans Rhætos iter, & nivoſas
Arripis Alpes;
Lacte depulſus velut ille, primi
Quem rapit curſus generoſus ardor,
Pullus, & matrem fugit, & rapaces
Tranſilit amnes.
Mox & ad Rhenum, horribileſque tendis
Treverûm gentes animoſus hoſpes,
Morte feſtinans capere invidendæ
Præmia palmæ.
Hic, ubi e caræ gremio parentis,
Jam necis magnæ comitem futurum,
Excipis Celſum, pater, & ſalubri
Perluis unda.
Perluis totas, mora nulla, & urbes:
Undique exhauſtis properatur agris:

Bar-

Barbaros gaudent Druydæ ſacrorum
Ponere ritus.
Nazarî nomen, meritique famam
Audiit, ſiquem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundat
Sequana curſu.
Te neque injuſti rabies Neronis,
Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exſertos Anolinus urgens
Terruit enſes.
Jam voluptatum, gelidæque victor
Mortis, & lapſi reparator orbis
Diceris, mileſque peræque Iberis
Notus, & Indis.
Ergo ſperatum, genitor, triumphum,
Et parum factis meruiſſe cælum eſt:
Aureum vultu jubar, & coruſcos
Fundis honores.
Salve io, magni nova lux olympi,
Cui per extentas operoſa terras
Templa tot ſurgunt, calidiſque fumant
Ignibus aræ.
Nos tibi hac grata ſcopulorum in umbra
Rite parvis ædiculam columnis
Ponimus; nos perpetuo ſacramus
Munere fontem.
Accipe æſtivam, nova ſerta, citrum, &
Virgines lauros, graciles̀que myrtos,

Quosque Mergillina tulit propinquo
Litore odores.
O mihi longos liceat per annos
Hic sacra, & festos renovare ludos,
Et tuum castis sine fraude votis
Poscere numen.

LXI.

DE FERDINANDO HAVALO,
PISCARIÆ PRINCIPE.

ADMOVEANT iterum cælo si castra gigantes
Hoc duce, quo Ligurum gloria fracta jacet:
Cum Marte Enceladus, cum Phœbo signa Typhoeus
Conferet, ipse Havalus cum Jove bella geret.

LXII.

IN NOLAM URBEM.

INFENSUM Musis nomen, male grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.
Noluit hæc eadem Joviano rustica vati
Hospitium parvæ contribuisse moræ:
Iccirco nimirum hoc dicta es nomine, Nola,
Nolueris magnis quod placuisse viris.
At tibi pro scelere hoc cœnosos fusa per agros
Exhausit populos Styx violenta tuos.
Jamque quid, o nullis abolenda infamia sæclis,
Imprecer? & cælum desit, & unda tibi.

LXIII.

IN LYGDAMUM.

QUÆRIS, Lygdame, musca cur voceris?
Nam musca es, mihi crede, tam molesta,
Quam nec sunt culices, gravesque fuci,
Quam nec vermiculique, cimicesque.
Unum te tamen arceat necesse est,
Turdelæ auxilium cacantis, ut te
Non muscaria, milviique caudæ,
Non alæ accipitrum potentiorum
Avertant, abigantque sævientem.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI EPIGRAMMATON LIBER III.

I.

MARIÆ GARLONIÆ GRAPPINÆ.

Ropago formosæ arboris
Formosa virgo, quæ vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis,
Rosasque molles, & croci
Pulchre rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi:
Rediisti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis
Redditura Neapolim,
Caro adnixa marito:

Rediſti ad optatos choros
  Æqualium, & probos ſinus
  Matris, ac bene cognitum
  Fratris dulcis amorem.
Quis o, quis hunc albo mihi
  Signet diem lapillulo?
  Quis Sabæa calentibus
  Addat munera flammis?
Vocanda Muſarum cohors.
  Huc huc, benigna; & abditam
  Barbiton cape, myrteis
  Frontem vincta coronis,
Thalia: quid dignum tuo
  Promis favore? quid bonæ
  Voce, vel fidibus ſtudent
  Reſpondere ſorores?
Sed eſſe quid lætum, deæ,
  Hic abſque amoribus poteſt?
  Non movet Chione ſuis,
  Non me Lyda papillis.
Procul faceſſant hinc malæ,
  Sæcli pudor, libidines.
  Mi ſat eſt, minuat graves
  Si Garlonia curas.
Juventa, cur me tam cito
  Ludendo inepta deſeris?
  Hæc etat facies novis
  Non fraudanda libellis.

II.

AD CASSANDRAM.

QUARTA Charis, decima es mihi Piëris, altera Cypris,
Caſſandra una choris addita diva tribus.

III.

SE FIDEM SERVATURUM.

SI poſt fata novos animas errare per artus,
Vera docent Samii dogmata nota ſenis;
Nec pote mens eadem mutari, ſeu ferus altis
Erret aper ſilvis, ſeu vaga cantet avis:
Ipſe ego (mens quoniam eſt uni ſervire puellæ)
Exſurgam mœſtis turtur ab exſequiis.

IV.

AD FEDERICUM.

LITIBUS abſtinui ſemper; mihi teſtis Apollo eſt,
Et Muſæ, & ſtudiis otia grata meis.
Nunc me neſcio quis per triſtia jurgia verſat
Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es fateor magnus pulſis, rex inclyte, Gallis:
Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

V.

AD EUNUM.

QUIDQUID erat tripodum Cumis, Delphiſque, petiſti,
Diſcere fortunam dum cupis, Eune, tuam.
At deus: Exſtabis ſupra regeſque, duceſque:
Veridico tandem rettulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos ſumſiſti, Græcule, faſtus:
Jam magni dominus, jam pater, orbis eras.

Ecce crucem aſcendis. non te deus, Eune, feſellit:
Omnia ſunt crepidis inferiora tuis.

VI.

AD PORCIAM BRANCIAM, ET ISABELLAM SOROREM.

PORCIA, & Iſabella, venuſtæ pignora matris,
Dicite, quis veſtras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali quum ſis digniſſima partu,
Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, matris ſimul ignibus uri
Qui cupit, is mortis flagrat amore ſuæ.
Vita, vale: in lucro eſt periiſſe: ſed hoc reliquum, Mors,
Quod ſinis, eſt ipſis vix ſatis exſequiis.

VII.

In nonnullis Editionibus hoc Epigramma occurrit, quod fortaſſe ab ACTIO rejectum, extra cæterorum numerum vagari cœpit.

QUUM A PATRIA DISCEDERET.

PARTHENOPE mihi culta, vale, blandiſſima Siren:
Atque horti valeant, Heſperideſque tuæ.
Mergillina, vale, noſtri memor: & mea flentis
Serta cape, heu domini munera avara tui.
Maternæ ſalvete umbræ: ſalvete, paternæ:
Accipite & veſtris turea dona focis.
Neve nega optatos, virgo Sebethias, amnes;
Abſentique tuas det mihi ſomnus aquas.
Det feſſo æſtivas umbras ſopor: & levis aura,
Fluminaque ipſa ſuo lene ſonent ſtrepitu.

Exſilium nam ſponte ſequor. Fors ipſa favebit:
  Fortibus hæc ſolita eſt ſæpe & adeſſe viris.
Et mihi ſunt comites Muſæ: ſunt numina vatum:
  Et mens læta ſuis gaudet ab auſpiciis:
Blanditurque animi conſtans ſententia: quamvis
  Exſilii meritum ſit ſatis ipſa fides.

Actii Synceri Sannazarii Carminum Finis.

I L.

ILLUSTRIUM POETARUM CARMINA AD SANNAZARIUM, ET DE SANNAZARIO.

† Joannis Pardi Responsio ad Elegiam II. Libri I. Sannazarii, quæ incipit: *Parde decus patriæ*. pag. 88.

Acci, cui simplex peperit facundia nomen
Synceri, & vitæ candida simplicitas:
Si pecus exiguum nobis, si commodus esset,
Qui pecus, & dominum pascere posset, ager;
Ipse quoque in silvis non dedignarer opacis
Vivere, quas magni dique deæque colant.
Ruris deliciis fruerer, rurisque labores
Exciperem, fessis sæpius agricolis.
Hic ego longa meæ cupiissem stamina vitæ
Deduci, hic atram rumpere fila diem.
Par igitur nobis studium, disparque facultas;
Hinc sequimur vitæ munera disparia.
Ergo prædiolis tu, qui potes, utere avitis,
Pinguius & Siculis pasce pecus gregibus:
Mi quia nulla soli natalis cura relicta est,
Cura sit externi sidereique soli.

† Hieronymus Carbo Actio Syncero.

Qum tibi cælesti faveat de virgine natus,
Mystica cui vatum sacra canenda dedit:
Quumque ingens nova Musa decus, laudemque pararit,
Innectens capiti Delphica serta tuo:
Famaque quum volitet circum plaudentibus alis,
Gestiat & sacræ limina adîsse domus,
Quid cessas, Syncere, fores reserare, deamque
Excipere, & docto continuisse sinu?
Illa tibi referet, quanto exspectata triumpho
Carmina, & ingenii sint monumenta tui.

Sur-

Surge igitur, vivensque piæ cape præmia curæ.
Post cineres sera est gloria, serus honos.

CLEMENTI VII. PONTIFICI MAXIMO

† ANTONIUS DONATUS Andreæ Matthæi filius AQUIVIVUS Joviæ Comes.

EN tibi, summe pater, sacros referentia partus
ACTIUS Aonidum munera rara dicat.
Quæ non furta Jovis, vanæ aut mendacia Cretæ,
Aut ortam ex undis commemorant Venerem:
Sed puerum cæli dominum, regemque, Deumque,
Quem peperit salva virginitate parens.
Fama canit soli vultus licuisse per artem
Lysippo regis reddere posse sui:
Hæc igitur si cura fuit mortalibus, ut se
Præclaro vellent fingier artifice,
Te merito CHRISTI laudes, pater alme, juvabit
ACTIACO scribi carmine, non alio.

† JO. JOVIANUS PONTANUS de Hortis Hesperidum libro II. ubi agit de Limonibus, & earum cultu.

QUalem prærupti sub vertice montis, adeso
Litore, secessu in molli, sub rupe cavata,
Et Baccho felix, felix Amathuside myrto,
Frondenti & lauro Neptunia Mergilline
Læta colit: non æstus eam, non frigora tentant;
Non rivi crepitantis opem, non fictilis urnæ
Exoptat sitiens, large quam Thespias unda,
ACTIAQUE Aoniis irrorent dolia lymphis.
Ah fatum crudele hominum, & sors invida votis!
Ignotos nunc per populos, per Gallica regna
Horrentem ad Rheni ripam, atque ad Norica saxa
Exsulat, Oceanique vada ad squallentia tabo
Naufragûm, extremos queritur SYNCERUS ad Anglos.
Interea sitiunt Citrii, ac Limonide in umbra

Tor-

Torpet humus. decor ille horti fragrantis, & aurea
Pleïadum intereunt mala, ac sine honore relictum
Litus, & errantem dominum lacrimantur arenæ.
At Nympha e scopulis, summique cacumine saxi
Incusatque deos, cælumque & sidera damnat:
Et saxa, & miseræ responsant antra puellæ.

†GABRIELIS ALTILII ad ACTIUM SYNCERUM, & M. Antonium fratres Epistolam Consolatoriam in matris funere quære infra in Carminibus ejusdem Altilii.

CHARITEI.

HOs *libros Juvenalis, atque Persii*
SYNCERUS *Chariteio sodali*
Misit ACTIUS, *optimus poëta.*
Ille maximus omnium poeta
Quos arguta Neapolis creavit:
Quem SANNAZARIUM *autumat vetustas:*
Mi dono dedit aureos libellos,
Ornatos minioque purpuraque.
Quare vos agite, o bonæ Camœnæ,
Meo nomine gratias amico;
Virgo cui faveat parens tonantis:
Tithoni ut superet perennis ævum,
Suis perpetuo & bonis fruatur.

JOANNIS PIERII VALERIANI.

O *Faustos hodie meos ocellos,*
Queis tantum licuit videre pulchri!
Ut nunc subsiliuntque gestiuntque!
Ut cordi, utque animo, intimæ ut medullæ
Spargunt illecebras petulciores!
Queis demum licuit videre amatam
Illam illam faciem optimi poetæ
ACTII, *qui Italicum melos polivit,*
ACTII, *qui columen chelys Latinæ;*

 Qui

Qui summum decus Attici est leporis.
O faustos hodie meos ocellos!

† Ejusdem. ex Elegia ad ACTIUM SYNCERUM de Amantium Metamorphosi.

TU vero, nostri lux o clarissima saecli,
Qui pessum aevi hujus non sinis ire decus,
Dum canis humana divinum in virgine foetum,
Divinos partus, progeniemque novam:
Dum rapidum mediis ignem expiscaris in undis,
Sive tibi Chloris, seu Galatea placet:
Quo modulante novem gaudent premere ora sorores,
In numeros Italus, sive Latinus eas.
Cur, ACTI SYNCERE, *meum misereris amorem,*
Quo sine dein nobis nulla futura salus? &c.

BASILII ZANCHII. ex Elegia in Lycinnam, ad ACTIUM SYNCERUM SANNAZARIUM. pag. 188. Carm. ed. Basil.

ACTI, *plectra movet cui lenia pulcher Apollo;*
Gratia cui dulci semper in ore sedet:
Te viridis Sebethus habet, te florea Tempe
Cantantem faciles inter Hamadryadas.
Nunc molles Elegos, nunc culta Epigrammata pangis;
Nunc etiam magno digna Marone sonas.
Nec pudet Arcadia carmen duxisse cicuta;
Quaerere nec densas Phyllida per salices:
Nec manibus tepidi tractare coagula lactis,
Nec calathos lentis texere viminibus.
Et tua litoreae respondent carmina Nymphae,
Saltat & ad numeros Naïca turba tuos.
Quidquid agis (nam te numquam cessare putandum est,
Tradere nec molli pectora desidiae)
Nemo est, crede mihi, te fortunatior uno,
Nec cui tot dederint numina delicias. &c.

Ejus-

† Ejusdem Nænia in Actium Syncerum Sannazarium, ibid. pag. 159.

Successor jam, Phœbe, tibi vaga cornua Phœbe
Junxerat, & puri fulgebant ætheris ignes:
Et faciem Terræ nigrantibus horrida pennis
Texerat, & somnos fessis mortalibus alma
Nox tulerat: quum me placidus sopor occupat alta
Pausilypi sub rupe, novi qua lumina Solis
Prospicit, & placido jactantes retia ponto.
Quam subter jacet apricis circumdata campis
Planicies: hic aura levis per florea Tempe
Ludit, & afflatæ flectuntur leniter herbæ.
In medio dulci crepitantes murmure rivi
Subsiliunt, circumque viret densissima silva,
Ipsa suis manibus rerum Natura creatrix
Quam sevit: non ulla comis decussit honorem
Ventorum vis sæva: riget non illa pruinis,
Non nivibus solita est canis albescere silva,
Nec gemit, aut raptis nemus omne immurmurat umbris;
Æterno sed vere tepet lætissima tellus.
Hic densis non una sedens philomela sub umbris,
Nunc summo pendet ramo, nunc carmina mille
Concinit, & pennas radiis expandere gestit.
Nunc querulos inter nidos confusa volucrum
Turba canit, cantuque diem lætata salutat.
Ecce autem, dum membra rigat languentia somnus,
Extollens sese tota mœstissimus unda
Sebethus, viridi limo rorantia tectus
Corpora, muscosoque comas velatus amictu
Astitit, & mediis clarum sese obtulit umbris,
Talia vociferans: Quis te, Syncere, *deorum*
Abstulit, & nostris invidit, candide, terris?
Hoc erat, hoc latices quod jam mirabar amaros,
Quod prærupta procul fumabant summa Vesevi.
Tu vero quid membra foves? age lumina solve
In fletum: lacrimisque diu testatus ademtum,
Et tumulum statue, & tumulo solennia mitte.

Confestim excussus somno ter pectora planxi,
Ter gemitu implevi tristis nemora omnia circum:
Et tandem in fletum lacrimantia lumina solvi.
Tu mecum o, quæ saxa colis, quæ funera cantas
Conjugis amissi, tristes meditare querelas,
Alcyone. vos o pictis Acheloides alis,
Antiqua Tellure satæ, conjungite luctus.
Tuque adeo, quondam felix, cantataque Musis,
Parthenope, mecum inferias, & funera vati
Redde: iterum crines, iterum discissa papillas,
Post magni occasum, supremaque fata Maronis.
Quis nunc te nobis, qui nunc, SYNCERE, *deorum*
Abstulit, & nostris invidit, candide, terris?
Nimirum paullo ante feri data signa doloris:
Nec mens læva fuit. caput aureus occuluit Sol
Nube cava: septemque dies, septem æthera noctes
Vidimus in liquidos totum dissolvier imbres:
Et mœrens canum excussit caput Apenninus,
Et castella humeris tremuere hærentia duris.
Nec tamen in fletum linquam te, nobilis ACTI:
Accipe, terra, meas lacrimas: vos flebile carmen
Ingeminate piis commotæ questibus auræ.
Te mecum e vitreis Lucrinæ Naides antris,
Te flebit conjuncta meis Euplœa querelis,
Inarime, Prochyteque fero circumdata ponto,
Nesis, & assiduo pulsata Megalia fluctu:
Te placidus Limon, te felix palmite Gaurus,
Teleboûmque domus, dilectaque litora Bajæ,
Teque Dicarchæi portus, te proxima Cyme,
Ænariæque lacus celebres, & Vesvia rura,
Te referent veteris resonantia saxa Minervæ.
Te Stabiæ, te terrigenûm perfusa cruore
Terra gemet: funusque tuum, laudesque sonabunt
Arva tibi dilecta, Ceres, tibi cognita, Bacche.
Vos patrii mecum, vos suspirabitis amnes,
Flebitis & virides toto cum flumine ripæ.
Vos mecum rigidi montes, vos invia lustra,
Vos gelidæ valles discetis flere, meique

Te-

Testes vos eritis circum nemora alta doloris:
Testis erit, quae sola gementibus ingemit Echo:
Testis erit, qui cuncta videt, qui luce recludit.
Praeterea Serri in ripis viridantibus alti
Nulla erit e duro quae non in cortice signet
Populus ah maestum, & semper lacrimabile carmen.
Quis nunc te nobis rapuit, SYNCERE, *deorum?*
En tibi Parthenope tumulum maestissima mater
Construit, & Pario decorat tua funera saxo,
Atque sepulcrales longinqua in secula pompas.
Has lacrimas, vulsamque a vertice Mergillina
Caesariem, & violam, & candentia lilia fundit.
Has nassas, haec lina tibi, SYNCERE, *sepulto*
Piscator dicat: & soli cantare periti
Arcades hos calamos, & pastoralia serta
Apportant: tu dona libens, tu vota benignus
Suscipe, & o tantos praesens solare dolores.
Parva loquor: te Nereidum, te docta sororum
Musarum venerata cohors, te mater Amorum
Flebilibus modulata modis, tibi funera solvit,
Et tumulo lacrimas oculis turgentibus addit,
Et tumulo densas inducit sedula lauros:
Et Paphia vestit myrto, & pallente corymbo:
Tum vivax apium, & Milesia vellera donat,
Purpureasque rosas, & purpureos amaranthos
Spargit, & ammineo redolentia mella Lyaeo:
Aeternoque tuum designat carmine bustum.
Nereidum, Pontique decus, SYNCERE, *sepulcrum*
Hoc posuere tibi formosa Doride natae.
Musarum, Phoebique decus, SYNCERE, *sepulcrum*
Hoc posuere tibi pulchra Pimpleide natae.
Idaliae, natique decus, SYNCERE, *sepulcrum*
Hoc posuit tibi maesta Jovis pulcherrima proles.
I felix: jam te Elysii, ter magna, recessus,
Umbra, manent, manet umbra tui divina Maronis:
Innumerique alii, queis vel tua cognita virtus,
Vel qui felices tecum vixere per annos.
I felix animi, fortunatusque laborum.

Jam-

Jamque vale, vale o vates: vos ſaxa valete.
Terra, tibi violæ ſint o, ſit perpetuum ver,
Quæ cineres vatis ſervas felicis, & oſſa:
Et Zephyri molle inſpirent tibi ſemper amomum.

Ejuſdem. Tumulus ACTII SYNCERI SANNAZARII. ibid. pag. 226.

HAs naſſas, hæc lina tibi, SYNCERE, *ſepulto*
Piſcator tenui dedicat arte Mycon.
Hos calamos, myrtumque tibi, viridemque coronam
Arcadia paſtor ponit ab arte Lycon.
Has lacrimas, vulſamque a vertice Mergillina
Cæſariem, & violas ſpargit, & ammineum.
Parthenope patria ipſa tibi de marmore buſtum
Condit, & extentis funera temporibus.
Quid moror? æterni te ſuſpicit umbra Maronis,
Et ſibi vicinum donat habere locum.

PETRI BEMBI.

DA ſacro cineri flores: hic ille Maroni
SYNCERUS *Muſa proximus, ut tumulo.*

PETRI GRAVINÆ.

QUi divina legis SYNCERI *carmina vatis,*
Magnaque Virginei ſacra Puerperii:
Non hæc humano credas procedere ſenſu;
Auctori mentem movit, & ora Deus.
Hunc ſibi delegit, quo non cæleſtia quiſquam
Grandius, aut pleno cultius ore ſonet.

ANTONII TIBALDEI.

VIrginis intactæ Partum, Partumque videbis
ACTIA *quem docto pectore Muſa dedit.*
Admirandi ambo: humanæ fuit ille ſaluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis.

† NICOLAI ARCHII Comitis. ex Elegia ad Alexandrum Thienum.

Ipse ego Parthenopen visam studiosus amœnam,
Claraque SYNCERO *litora culta seni.*
Illic est animus vos exercere, Camœnæ,
Magnus ubi cecinit pascua Vergilius.
Hic ego te, SYNCERE, *sequar:* SYNCERE, *tuo mi*
E sacro fas sit fonte levare sitim.
Tu canis Arcadici pastor pineta Lycæi:
Sebethi propter flumina pascis oves.
Et canis obscura cantantem nocte Lyconem:
Formosæ defles Phyllidis interitum.
Proteaque intacto mulcentem carmine phocas:
Vertis & in Salices pectora Naïadum.
Virginis & celebras Partum graviore cothurno
Andini æquiparans carmina Vergilii.
Felices silvæ, quæ te sensere canentem,
Quæ audivere tuos æquora pulsa sonos!
Seu te Pausilypus, seu candida Mergilline,
Seu retinent caræ litora Parthenopes:
Ipse sequar, modo tu non dedignere sequentem,
Nec timeam iratum te duce adire fretum.
Quod si contingat, dominæ spernentur amores,
Et regum summæ despicientur opes.

M. ANTONII FLAMINII.

QUantum Virgilio debebit silva Maroni,
Et pastor, donec Musa Maronis erit;
Tantum pæne tibi debent piscator, & acta,
ACTI, *divino proxime Virgilio.*

Ejusdem. Carminum Libro II. Elegia de se proficiscente Neapolim. edit. Com. pag. 65.

PAusilypi colles, & candida Mergillina,
Et myrteta sacris consita litoribus,
Si mihi post tantos terræque marisque labores
Contigerit vestræ limina adire DEÆ,

Li-

Limina, quæ vates specula fundavit in alta
ACTIUS Eois clarus, & Hesperiis,
His ego pileolum figam, & calcaria, & ensem,
Et quæcumque vagus arma viator habet.

† Ejusdem ex Carmine XLIII. Lib. V. ad Marium Galeotam, edit. Cominianæ pag. 142.

TU ne, docte Mari, tuo sodali
Potes consulere, ut suas ineptas
Nugas edat, & ora per virorum
Vagari sinat? ACTIO ne vestro
Me contendere vis? ego, inquam, amice,
Postquam is carmina tam venusta, tamque
Polita edidit, audeam libellos
Meos edere? nonne, quæso, id esset
Olori obstrepere anserem? &c.

† PETRI ANGELII BARGÆI Cynegeticon lib. IV.

. . . . . *Quique Aoniis gratissimus antris*
Maxima virginei celebrat miracula partus;
*Tum * Musas summis e verticibus Parnassi*
Voce vocans trahit æquoreas ad litoris undas.

† BERARDINI ROTÆ de Mergillina SYNCERI SANNAZARII.

QUi venis Aonio quæsitum vertice Musas,
Quære alio; hinc abeunt, hospitium iis aliud.
Mergillina tenet felici litore: tu si
Quæris eas, montem desere, litus adi.

† Cujusdam de SANNAZARIO.

SMyrnam olim decimum pressisti, Cinna, sub annum:
Hic gessit Partum bis duo lustra suum.

Jo.

* Qui duo postremi versus ex Areosto desumti videntur. vid. pag. 234. hujus volum.

JO. MATTHÆI TOSCANI.

PLurima molitus præclara, per omnia summum,
Quod dare vel poterant singula, nomen habet.
Martis opus, dignum testatur sanguine equestri:
Exsilio in regem est certa probata fides.
Sic illum piscator amat, sic acta remugit,
Ut pecoris custos, silvaque Virgilium.
Jam sacra quid vatum peperer unt pectora CHRISTO,
Virgineis quod se Partubus æquiparet?
Sed nova Mænalias quod ducis ad antra Camœnas,
Et calami Tuscos edidicere modos,
Hoc proprium, SYNCERE, *tuum est: hoc Itala tellus*
Ante Syracosii carmina vatis amat.
Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
Et renovata vetus debet, & aucta recens.

GEORGII FABRICII. Ex Itinere Neapolitano ad Casparem Nævium.

- - - - - deinde cavatum
Pausilypi in tenebris, & iniquo lumine montem
Egressi, albentis templa ardua Mergillinæ
Ad mare conspicimus, cycno fundata sonoro:
Cujus vox ultra Gangen audita, Tagumque,
Dulcibus implevit vastum concentibus orbem.
Nec poterant magnis alia ossibus ossa Maronis
Conjungi melius, quam quæ sunt juncta. &c.

† GERMANI AUDBERTI in Parthenope pag. 7.

SYNCERUSQUE *ingens æterno carmine panxit*
Virgineos partus; & piscatoria lina
Lusit, amata sedens ad litora Mergillines.

† NICOLAI HEINSII Dan. Fil. in Elegia cui titulus *Pausilypus*, ad Casparem Kinschotium.

FOrsitan hac olim requieverit ACTIUS *umbra,*
ACTIUS *Ausoniæ fama superba lyræ.*

Illum Aganippeæ raptum juga Mergillinæ,
Et vidua Siren fleſſe putatur aqua.
Tu quoque mutaſti veterem, Philomela, querelam;
Juſtior hinc lacrimis & pia cauſſa tuis.
Non facit invidiam dolor hic tibi, Tereos uxor.
Quam bona nunc mater, quam bona nupta fores!
Tune eadem, æternum tun' fleſti hic ante Maronem,
Daulias, ab mœſtis ingenioſa modis?
Tun' tantum, infelix, ſperaras ferre dolorem?
Quid tibi tunc animi, quid tibi mentis erat,
Quum gemitus Phœbea pios ad buſta trahentem
Percita funeſtis ſilva ſecuta ſonis?
Audit, & admonito geminantur vulnera luctu.
Flebilius certe, quam modo, viſa queri eſt.
Perge queri, miſeranda, queri ſine fine memento
SYNCERUMQUE *tuum, Virgiliumque tuum.*
At mihi ſit ſanctas venerari cominus urnas,
Aonium Tempe Parthenopea nemus.

LODOVICO ARIOSTO nel Canto XLVI. del ſuo Furioſo alla Stanza 17.

Veggio i ſublimi, e ſopr' umani ingegni
Di ſangue, e d' amor giunti, il Pico, e il Pio.
Colui che con lor viene, e da' più degni
Ha tanto onor, mai più non conobb' io.
Ma ſe me ne fur dati veri ſegni,
E' l' uom che di veder tanto deſio,
GIACOBO SANNAZAR, *ch' a le Camene*
Laſciar fa i monti, ed abitar l' arene.

IN-

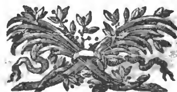
INDEX RERUM
MEMORABILIUM
QUÆ IN
SANNAZARII POEMATIS
CONTINENTUR.

A

B

C

F I N I S.

G A-

GABRIELIS ALTILII,

SANNAZARII SODALIS,

EPITHALAMIUM

In Nuptias JOANNIS GALEATII SFORTIÆ, Ducis Mediolanensis, & ISABELLÆ ARAGONIÆ, ALFONSI II. Regis Neapolitani filiæ.

Adjecta sunt in hac Editione, reliqua ejusdem Auctoris Carmina, quæ inveniri potuerunt.

Selecta Doctorum Virorum

DE GABRIELE ALTILIO

EJUSQUE SCRIPTIS TESTIMONIA.

Paullus Jovius in Elogiis Virorum Literis illustrium.

GABRIEL ALTILIUS † in Lucania natus, junioris Ferdinandi regis præceptor, usque adeo molliter, ac admirande in Elegis, & Heroico carmine excelluit, sicuti ex Epithalamio Isabellæ Aragoniæ perspici potest, ut Pontani atque Actii testimonio, antiquis vatibus æquaretur. Is virtutis merito (1), Policastri (ea urbs olim Buxentum fuit) Antistes factus, a Musis per quas profecerat, celeriter impudenterque discessit, magno hercle ingrati animi piaculo, nisi ad spem non injustæ veniæ ob id culpa tegeretur, quod ad sacras literas nequaquam ordinis oblitus tempestive confugisset. Mortuus est in sacrata sacerdotii sede, sexaginta annis major (2), tulitque Pontani † pietate, supremi officii nobile carmen, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur.

Lilius Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poetis suorum temporum pag. 21. edit. Florent.

Ex eadem (*Pontani*) Academia fuit GABRIEL ALTILIUS, cujus licet pauca legerim, in Nuptiali tamen Carmine

† Sunt nihilominus qui Mantuanum fuisse scribant. Vide infra Basilii Zanchii, & Hieronymi Amalthei carmina. (1) A SIXTO IV. anno MCCCCLXXI. XIV. Kal. Octobr. (2) Anno Salutis MCCCCLXXXIV. *Ughellus in Episcopis Policastrensibus Ital. Sac. Vol. 7.* † Jo. Jovianus Pontanus ALTILII meminit etiam Tom. II. Oper. pag. 104. & 177. & seqq.

in Isabellam Aragoniam regis filiam, miram habet & singularem quum eruditionem tum facundiam: affectatior tamen in quibusdam videtur. Pontificia hic dignitate apud Policastrenses ornatus decessit.

Julius Cæsar Scaliger Poetices Libro VI. qui & Hypercriticus.

GABRIEL ALTILIUS Epithalamium cecinit longe optimum.

Jo. Matthæus Toscanus Pepli Italiæ Lib. III. pag. 63.

ALTILIUM Lucania genitum eadem tempestate Neapolis suspexit, qua Pontanum, & Sannazarium pari poetices studio florentes. Ex ejus poematis Epithalamium me legisse memini, & pauca quædam Epigrammata, quæ satis eum in poesi excelluisse declarant.

† *Abbas Ferdinandus Ughellus Italiæ Sacræ Tomo VII. columna 564. novis. editionis. in Episcopis Policastrensibus.*

XIX.

GABRIEL ALTILIUS (1) Lucanus, Latinæ linguæ peritissimus, lepidusque poeta, in regia aula summæ existimationis, junioris Ferdinandi regis Neapolitani præceptor, a Sixto IV. fuit adlectus Episcopus anno 1471. XIV. Kal. Octobris. Heroico carmine excelluit, ut Pontani, atque Actii testimonio, antiquis vatibus exæquaretur. Factus Antistes, ut Jovius refert in Elogiis, a Musis, per quas profecerat, celeriter decessit, & ad sacras litteras Præsule dignas confugit. Magnopere celebratur, teste Jacobo Gaddio in libro eruditissimo de Scriptoribus non Ecclesiasticis, ALTILII Epithalamium Isabellæ Aragoniæ, in quo miram habet ac singularem quum eruditionem, tum facundiam, teste Gyraldo, qui subdit, Affectatior tamen in quibusdam. Idem Epithalamium longe optimum appellat Scaliger, qui tamen authorem carpit ut nimium

(1) De eo Topplus in Bibl. Neapolitana pag. 101. & Nicodemus in Addit. pag. 81 *Mandosius*.

um atque verbosum. Illud alia comitantur Epithalamia, quæ generatim tangit Possevinus in lib. 28. Bibliothecæ Selectæ, ubi memorat non paucos poetas egregios. Mortuus est in sacrata sacerdotii sede sexaginta annis major, Salutis vero 1484. Tulit Pontani pietate supremi officii nobile carmen, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur:

ET. TIBI. DANT. TVMVLOS. MVSAE. MERITVMQVE. SEPVLCRVM
ET. TIBI. DAT. TITVLOS. QVAE. TIBI. CVLTA. CHARIS
ALTILI. O. VENERANDE. IACES. HIC. HAC. IACET. VRNA
PONTIFICALE. DECVS. PONTIFICALIS. HONOS
ERGO. AGITE. O. NYMPHAE. SEBETHIDES. ERGO. AGE. VIRGO
PARTHENOPE. AD. TVMVLVM. SPARGITE VERIS. OPES
SPARGE. TVOS. FLORES. FLORVM. FOECVNDA. PATVLCI
ET. TV. SPARGE. TVAS. ANTINIANA. ROSAS
ALTILIO. REQVIEM. DIC. O. CHARI. DIC. AGE. CLIO
LVCEAT. ALTILIO. LVX. SINE. FINE. MEO
QVISQVIS. ADEST. PIA. VERBA. SONET. MADEATQVE. SEPVLCRVM
DE. LACRIMIS. MADEAT. PIERI. RORE. TVO

At de iis carminibus hoc judicium protulit Gaddius: Exstinctum ornavit carmine, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur, sane ingenioso, & nobili, sed parum gravi, minusque congruo Pontifici sacro, cujus Pontificalem honorem, & decus attollere dum vult, elevare videtur levitate. Peramœna, & nimis tenera, *lacrimarum*, *rosarum*, *florum*, *Nympharum*, *Pieridis*, *Charitis* vocabula. Quæ nomina mollior, & amœnitates ethnicas redolens Pontanus, ad satietatem suis in Tumulis repetit, nulla fere distinctione personarum.

† *Janus Broukhusius in notis ad Sannazarii Eleg.* XI. *Lib.* I. *v.* 17.

GABRIEL ALTILIUS, Lucanus, junioris Ferdinandi regis præceptor fuit, postea Episcopus Policastrensis (Buxentum eam urbem vocant antiqui) vir omnium ejus sæculi erudito-

rum judicio & modeſtiſſimus, & doctiſſimus. plurima ejus atque honorificentiſſima mentio eſt in ſcriptis Pontani, (qui & librum de Magnificentia ei dedicavit) apud noſtrum Syncerum, Baſilium Zanchium, Alexandrum ab Alexandro, Paullum Jovium, Lilium Gregorium Gyraldum, &c. Exſtat illius Epithalamium Iſabellæ Aragoniæ cantatum, quod multis laudibus effert ipſe Cæſar Scaliger, haud mitis alioqui judex. legitur id tomo primo Poetarum Italorum. neque ego memini ullum alium ALTILII carmen typis editum vidiſſe, præter unam (1) Elegiam: unde colligo non parvam ejus verſuum jacturam factam fuiſſe. Auctor enim eſt Paullus Jovius, ALTILIUM uſque adeo molliter, ac admirande in Elegis, & Heroico carmine excelluiſſe, ut Pontani, atque Actii teſtimonio antiquis vatibus æquaretur. neque multum ab illo abit Lilius Gyraldus. Ubi autem Elegi iſti? de Odis ALTILII audi noſtrum lib. 2. Eleg. 2.

ALTILIUSQUE *novos ſuperis laturus honores*
Pindarica feriat carmina docta lyra.

Ubi vero & Odæ? hoc damnum ut aliquo modo reſarciatur, rem me non ingratam facturum confido Muſicarum lautitiarum ſtudioſis, ſi verſus quoſdam ALTILII (2) publicavero hinc illinc e diſperſis ſchedis collectos, inque unum quaſi faſcem coegero. Sunt autem: In Chriſtum ſepultum: *Te ne ego* &c. Ejuſdem. *Hanc faciem* &c. *Junius ut primum* &c. *Sive furor* &c.

GA-

(1) Scilicet Epiſtolam Conſolatoriam ad Actium Syncerum, & M. Antonium fratres in matris funere. quam Broukhuſius collocavit inter Sannazarii Teſtimonia; at nos, meliore conſilio, in hac ſecunda noſtra Editione ad ipſius ALTILII Carmina rejecimus. (2) Si Broukhuſius evolviſſet editionem Oporinianam Carminum Baſilii Zanchii, hæc eadem ALTILII poemata in calce illius voluminis collecta conſpexiſſet.

GABRIELIS ALTILII EPITHALAMIUM

In Nuptias Joannis Galeatii Sfortiæ, Ducis Mediolanenſis, & Iſabellæ Aragoniæ, Alfonſi II. Regis Neapolitani filiæ.

I.

PURPUREOS jam læta ſinus Tithonia conjux
Extulerat, roſeoque diem patefecerat ortu,
Cæruleum tremulo percurrens lumine pontum;
Qui cupido ſua vota viro, deſponſaque dudum
Connubia, optatoſque toros, & gaudia ferret:
Quum dulces patris amplexus, quum mœnia caræ
Parthenopes, notaſque excedens linqueret arces
SFORTIADÆ juveni donanda ARAGONIA virgo.
Ipſe levi pater advolitans per cærula curru
Neptunus, late undiſonum ſubſtraverat æquor,
Inſidique minas pelagi: nec gratior undis
Temperies, cælove quies demiſſa ſereno
Adfuit, aut alias ſpirarunt lenius auræ.
Hic ſtudiis, varioque adſenſu lecta juventus,

Fron-

Fronde nova redimita comas, myrtoque virenti,
Dum fremit, & validos certatim adnixa lacertos
Remigio expediunt alacres, tranſtriſque locati
Exſultant, lætoque ſonant cava litora plauſu;
Dum patrio flet nata ſinu; dum neptis avito
In gremio, fratrumque piis complexibus hæret,
Et longum inter ſe cara cervice morantur:
At gemitu ſimul urbs omnis ſimul ægra ſupremo
Digreſſu, deſiderio intabeſcit ituræ;
Litoreque effuſi toto atque e mœnibus altis
Proſpectant, mixtæque viris longo ordine matres,
Et lacrimis incedentem, votiſque ſequuntur;
Feliceſque vias abeunti, auraſque precantur.
Parte alia, qua perſpicuo delabitur alveo
Irriguis Sebethus aquis, & gurgite leni
Prata ſecat, liquidiſque terit ſola roſcida lymphis,
Tercentum diverſa locis ſe turba ferebant,
Virginei cœtus Nymphæ, Campana propinquis
Quas tulit ora jugis, quas dulcibus educat antris;
Centum Pauſilypi, centum de vertice Gauri,
Et totidem calidis e litoribus Bajarum:
Quæque etiam Lirim, lentiſciferique receſſus
Linterni, Bacchæa tenent quæ rura Veſevi,
Conveniunt: nec Vulturni, Sarnive puellæ
Non adſunt, non æquoreæ Neſidos alumnæ.
Quas inter mediæ magna cingente corona
Bis ſenæ ſuperant forma præſtante ſorores,
Aurea Sebethi ſoboles, quas cærula mater

Par-

Parthenope una ſciens Muſarum, & docta canendi
Parthenope primis teneras formavit ab annis,
Imbuerat cantuque novo numeriſque modiſque.
Pars vitta, pars cæruleis implexa hyacinthis;
Illæ apio, hæ narciſſo, aliæ immortali amarantho.
Perpetuos namque hos ipſæ ſibi ludicra flores
Semper alunt, viridem ſemper de rore nitorem.
Ergo inter ſe ſe manibus per mutua junctis,
Compoſitiſque leves quatientes motibus artus
In numerum glomerantur: ibi variante reflexu
Nunc pedibus choreas, nunc carmina plaudere cantu,
Carmina quæ curvis in vallibus aſſultabant,
Incepere, omnis Hymenæo ut ripa ſonaret.
  Magnorum tædas ſuperûm, nocteſque jugales,
Et cæli veneranda canunt connubia Muſæ:
Nos thalamos, ISABELLA, tuos, tua gaudia, conjux
SFORTIADE, teneroſque choris cantamus amores,
Sanctaque jura tori: Muſarum nec pudet illos,
Nec te, Naïadum, virgo, aut te carminis, heros,
Pœniteat noſtri. dilectæ fontibus & nos
Pegaſeis: præbet Sebethus pocula nobis,
Sebethus liquidos fontes, & mollia Tempe.
  Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Tuque novas viſure faces, age, Lucifer, almum
Pande jubar, roſeumque oriens caput exſere tandem:
Exſpectate redi, nec amantum vota moratus,
Coge tuis agedum flammis concedere noctem
Actutum; tibi ſi cupidi ſua vota mariti

Con-

Concipiunt, tarduſque redis ſi ſemper eiſdem:
Si tacita quem mente diu optavere puellæ,
Primaque jucundæ voverunt tempora noctis,
Exortum timide nutanti corde paveſcunt.
 Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Fortunate gener! tibi lux, tibi pulcher Eous
Deſerit Oceanum: tibi candidus explicat ignes,
Candidaque ora refert: fauſto tibi ſidere portat
Conjugium, dulceſque toros, lætoſque hymenæos.
Dexter enim e cælo dexter Jovis adſtitit ales
Naſcenti, eripuitque novum ter plauſibus omen
Advolitans, dextrumque affulgens riſit olympus.
Heſperia in magna multis e millibus uni
Virgineos junctura ſinus Aragonia virgo
Adveniat, ſocioſque toros paret aurea conjux.
 Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Fortunate gener! magnus tibi proſocer Atlas,
Quoſque tibi a prima percenſet origine Iberus,
Adveniant reges ſoceri diis æqua propago:
Hos tibi per titulos atque hæc per nomina felix
Adveniet, felix eadem ſub ſtragula conjux,
Sidonio tecum excipiat quam lectus in oſtro
Languidulos tenero ſociantem pectore ſomnos:
Maternum ſeri numerent genus unde nepotes,
Seque olim magnis jactent a regibus ortos.
 Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Illa tibi amplexuſque feret noctemque beatam,
Implebitque tuos nivea cervice lacertos:

Qua-

Qualem nulla tulit priſcis heroïbus ætas,
Ipſa nec Eurotæ viderunt flumina Nympham,
Taygeti aut juga virgineis luſtrata choreis,
Nec noſtri videre chori: quibus addita, qualis
Aurora exoriens ſtellis nitet alma fugatis,
Purpureumve ſolet bruma cedente novum ver,
Candida ſe talem nobis Isabella ferebat.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Illam dia parens dum nixibus edit in auras,
Ambroſio exceptam gremio Venus aurea fovit,
Et formam, formæque decus decori addit honorem.
Ac Primas, tibi, virgo, aliis cedentibus, inquit,
Prima feres, Veneri tantum collata ſecundas.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Admovit quoque blanda manus Saturnia Juno,
Permulcenſque artus, Sceptris haud, inquit, avitis
Sceptra minora geres; Latias regina per urbes
Incedes, populiſque potens & divite regno.
Magna Jovis conjux magni tibi conjugis omen
Præcinit, hæcque ſuis oppignerat oſcula dictis:
Oſculaque in teneris ſonuerunt preſſa labellis.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Nec Pallas non læta ſuos impertit honores
Naſcenti: primos eadem ad cunabula cantus
Concinuit, ſuaſitque leves tibi carmine ſomnos:
Atque Animum tibi, virgo, inquit, moreſque verendos
Trado diva, mares ſenſus, & vincere ſexum
Pallas: acum doctaſque manus tibi cedet Arachne:

Cedam victa libens dea. dixit: ibi aurea totis
Fluxerunt cunis flavæ inſtrumenta Minervæ
Et radius pectenque & inaurati calathiſci.
Dicite Hymen, Hymenææ Hymen ter dicite, Nymphæ.
Se Junone Samos, jactant ſe Pallade Athenæ:
Te Cyprus, Cytherea, colunt juga Cynthia Phœben:
At, virgo, non una tuo de nomine tellus
Clareſcit; ſe noſtra tuis natalibus ornat
Parthenope, propriamque vocat Sebethos alumnam;
Claraque mox ipſis Inſubris terra feretur
Connubiis; flavuſque comas Ticinus, & ingens
Eridanus, pronoque ruens celer Abdua curſu
Attollent caput, & tanto ſe nomine cælo
Æquantes, celſis elati cornibus ibunt.
Dicite Hymen, Hymenææ Hymen ter dicite, Nymphæ.
Maternam inviſens Delon Latonia virgo
Lætatur dulcique ſolo, & natalibus arvis:
Lætatur ſuperas repetens Proſerpina ſedes,
Myſtica maternæ quum ſacra reviſit Eleuſis:
Tu quoque SFORTIACOS, virgo, acceſſura penates,
Cognatas i læta domos, genus inclyta mater
Unde ferens, tanto talem te diva parenti
Progenuit: quod deinde tuis felicibus auctum
Connubiis, duplici confirmes addita vinclo,
Ipſa viri fratriſque tui conjuxque ſororque.
Dicite Hymen, Hymenææ Hymen ter dicite, Nymphæ.
Tales rite toros, taleſque iniere hymenæos,
Saturno quos Rhea potens enixa marito,

Quum

Quum primos illi thalamos Thaumantias Iris
Inſtrueret, variis ſpectanda coloribus Iris,
Ambroſiæque manus ſucco perfuſa nitentes;
Adſtarentque ſuis incinctæ veſtibus Horæ:
Quum paſſim cæli per limina læta frequentes
Cælicolæ obſtreperent, ac toto reddita olympo
Frater io, Conjux & io, vox una ſonaret.

Dicite Hymen, Hymenææ Hymen ter dicite, Nymphæ.
O patriæ, o ſæcli decus, heroina; jugales
Jam te ſub leges vocat & ſua jura maritus.
At nos æquales, quibus idem ad flumina curſus
Et certamen idem florum, ſtudiumque decentes
Inſtaurare choros, noſtri jam ad munera luci
Mane revertemur; jam te ſine munera nobis
Illa quidem placitura minus. namque, alta relictæ
Per nemora ut querulis vitulæ mugitibus inſtant,
Et gemitu matrem implorant, quæ montibus altis
Erravit, viridi aut convalle oblita reſedit
Mollia prata ſecuta, novos aut forte hymenæos;
Cara, tui ſic nos memores abitura relinquis
Æternum, dulciſque animis hærebis imago:
Te noſtri recinent luſus, te noſtra ſonabunt
Carmina, te thyaſi, primæ tibi munera noſtra
Pendebunt ſuave halantes de more corollæ:
Prima tibi unguenta, & patrios fundemus odores
Umbroſam ſub loton: opaco vertice lotos
Sebethi patris ad ripas ſpectanda virebit.
Quodque oculo properante aliquis properante carina

Præteriens legat, hoc ſignabit litera carmen,
Grandior inciſum teneris quod præferat arbos
Cortitibus: COLE. ME. ISABELLAE. EGO. REGIA. LOTOS
Hæc ita nos: at tu divis egreſſa ſecundis,
Ibis in amplexus cari exoptata mariti,
Qui robuſta tuo circumdet brachia collo,
Virgineaque ſinum zona mox ſolvere pergat,
Fœcundam exercens optata prole juventam.
Inde ſuos mox jam matri miſſura nepotes
In gremium, formoſa decor queis matris ab ore
Miſceat ora, maremque ferant a patre vigorem.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Sed te jam placidis ſpirantes flatibus auræ
Pacatumque vocat nautis properantibus æquor;
Increpat & ſumma rector de puppe morantem.
Ingredere, optataſque vias pede ſuſcipe læto:
Oſcula germanîmque pios age deſere fletus.
Te quoque lacrimulas, virgo, jam mittere tempus.
Abſtergent tibi ſingultus mox gaudia tantos,
Gaudia, quæ lacrimis aliter teſtere profuſis.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Jam dextro claſſem tetigit pede: jam procul alta
Conſpicitur virgo in puppi, lætique recepta
Clamorem tollunt nautæ; jam vincula ſolvunt,
Jam pontem, funemque legunt: cavaque æra coruſco
Igne tonant, crebriſque laceſſunt ictibus auras,
Ac validis diſploſa ſonoribus aëra complent,
Egreſſæ bona ſigna rati, & ſolventibus omen.

Talis ad Hæmonium frenato pisce maritum
Vecta Thetis, levis aut sedit quum Cypria concha.
Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nymphæ.
Provehitur sed jam pelago ratis, actaque remis
Litora deseruit: dubios jam lintea visus
Paullatim, flentesque oculos sublata relinquunt.
Nos quoque vox, nos ipsa animi mens deserit omnis;
Infractique labant gelido sub pectore sensus.
Quod superest, votis te, virgo, & mente sequemur.
Ergo seu patrio digressam litore, curvo
Excipiet Cajeta sinu, seu te Anxuris arces;
Circeosque lacus juxta, & Tiberina legentem
Ostia, nec fidum nautis mare, remige dextro
Flectentem facili adnitens transmiserit aura
Puppis, & Herculeos inviserit hospita portus:
Sive Argoa tuis spumescant æquora remis,
Qua patet effossis fœcundior Ilva metallis,
Et vastos pelagi in fluctus Populonia mater
Prospectat, summoque attollitur ardua saxo:
Seu tua Neleæ remorentur lintea Pisæ;
Rorantesque imo tollens de gurgite vultus
Labentem niveæ præter vada cærula Lunæ
Adspiciat procul, & Nymphis stipatus adoret
Macra suis adstans ripis pater: ad sua tandem
Litora delatam regnis Ligur ora maritis
Accipiat, prima & puppim veneretur herilem;
Dum sacros Erycis portus, tutosque recessus
Ipsa suis nantem excipiens Venus alma lacertis,

In-

Invehat, optatiſque adſignet denique terris:
Nereïdes tibi, Nereïdes Tyrrhena propago
Numina Neſæe, Melitæaque, Cymodoceque,
Glauceque, Spioque, Janiraque, pulchraque Doto,
Amphinomeque, Opiſque, Pheruſaque, Dexameneque,
Atque Halye, atque Thoe, & flavo crine Amathuſa,
Maternumque Thetis nunc primum oblita dolorem,
Adſiſtant, ſternantque viam, & comitentur euntem,
Certatimque tuæ præludat turba carinæ.
Jam votis nos te, virgo, jam mente ſequemur.
Mox ubi jam pelagi tantum & permenſa viarum,
Contigeris cupidas dilecti conjugis ulnas,
Grataque ſollicitos tandem nox junget amantes;
Æternos vobis Cypris dea, Cypris amores,
Concordeſque animos, & mutua vincula nectat:
Vincula quæ seræ maneant ad fata ſenectæ.
Fœcundet Latona torum, Latona perenni
Prole domum, Latona genus per ſæcla propaget.
Juppiter ingentes det opes, det Juppiter annos,
Regnaque, fortunamque domus ſine fine manentem.
Dicite Hymen, iterate Hymen Hymenæe, puellæ.
Dulcis Hymen Hymenææ Hymen, ades, o Hymenææ.

II.

† IN CHRISTUM SEPULTUM.

Te ne ego, magne Pater, te ne, alti rector olympi,
Te ne ego sic lacerum indignos crudeliter artus,
Sic positum aspicio? quem non vasti atria cæli,
Non mundus capit; tegit heu brevis urna sepultum.
Nec miseri assiduos lacrimarum fundimus amnes?
Tanta nec æterno deflemus funera luctu?
At tellus tremefacta, latensque in nubibus aer,
Cunctaque turbatis flerunt elementa figuris:
Flevit Sol nigra tingens ferrugine cælum,
Ipsaque lugubri crines velavit amictu,
Auctorem miserata suum, mœstissima Phœbe,
Atque aversa novus stupefecit sidera mundus.
Heu dolor, heu pietas! heu quæ manus impia tantum
Ausa nefas? neque enim diris illa excidit ausis.
An ne parum fuerat, patrium modo linquere cælum,
Nec dedignatum miseræ commercia terræ?
Quodque Deum *jungens* homini (mirabile dictu!)
Induere humanos non fastidiveris artus?
Tristia quin diræ passus ludibria gentis,
Ferre necem, & nostro voluisti occumbere leto.
Sic quondam caræ divulsus ab ubere matris,
Mitis ubi exstructas agnus mactatur ad aras,
Nostra luis commissa, tuo nos sanguine servas,
Dulciaque æternæ das noscere præmia vitæ.
Quo jam, summe Pater, (nam supra quicquid, & infra est,
Te venerata tuos observant omnia nutus)

Da

Da, ſeu te infirmæ tangunt contagia partis,
Terra, Prometheumque lutum, primordia noſtra:
Seu dolor, & faſſæ ſpes non indebita menti,
Nec tua difficilis noſtræ clementia culpæ;
Ut qui mœſta pii repetentes orgia ſacri
Annua ſolenni colimus myſteria luctu,
Per te pacatæ defunctis munere vitæ,
Supremus tenues quum ſpiritus ibit in auras,
Elyſii læta arva poli, ſedeſque beatæ,
Pollicitique tui pateant non irrita dona.

III.

† AD ACTIUM SYNCERUM, ET M. ANTONIUM

Fratres Epiſtola Conſolatoria

IN MATRIS FUNERE.

UNANIMI fratres, rapta qui matre doletis,
  Et deſiderio fletis uterque pio:
Deſinite ah lacrimis tam ſanctos lædere manes;
  Vos vetat Elyſiis illa recepta choris.
Illic optatis longum complexibus hærens
  Jucundo fruitur conjugis ore ſui:
Feliceſque animas inter, cœtuſque verendos,
  Narrat natorum de pietate parens:
Scilicet his ut ſpem viduæ ſolata juventæ
  Deſerti tulerit frigida regna tori:
Addit & obſequia, & dulces cum pondere mores,
  Jam tum quum patrias ferret uterque vices.
Quum ſimul & Nymphas, Satyrorum & cantat amores:
  Eſtque in SYNCERI carmine tota ſui.

Quod

Quod ſubito cantu turba excipiente deorum,
Hinc illinc variis plauſibus arva ſonant.
Maſſiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
Maſſiliam totis reddit & aura locis.
Illa autem æternos caro cum conjuge greſſus
Jungit, & Elyſium ſic terit alta nemus.
Quo jam pro lacrimis Panchæos urite odores,
Orpheæque move tu fidis alter opus:
Non quibus infernas ille exoraverit umbras,
Flebilibus ſupplex auſus adire modis:
Sed quibus & divûm laudes, ipſoſque canendo
Heroas cælo, ſideribuſque locat.
Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
Ipſa ſibi has lacrimas, hæc ſibi buſta rogat.

IV.

† PUELLAM FORMOSAM DESCRIBIT.

HANC faciem, & niveæ tam rarum frontis honorem,
Hiſve roſis hæc quis lilia miſcet? Amor.
Quis gemina aut illic ſuccendit ſidera? quiſve
Arcum illic, illic ſpicula condit? Amor.
Rubra quis in teneris polit hæc corallia labris?
Aut hoc intus ebur finxit ab arte? Venus.
Quis decus effingit morum? quis verba loquenti?
Clamve decor qui te ſubſequitur? Charites.
Quis formam ſine labe dedit? digitoſque manuſque?
Quis format nullo crimine membra? Venus.
Quis mihi perpetuos hos nutrit in oſſibus ignes?
Frons, oculi, facies, verba, labella, decor.

V.

† DE JUNIO PUERO.

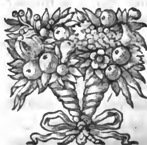
JUNIUS ut primum materna eſt editus alvo,
 Miratæ puerum circuiere deæ.
Dum certant, optatque ſuum dum quælibet: inter
 Certantes rapuit Cypria baſiolum,
Atque ait: Hæc noſtrum defendant pignora. at illi
 Preſſa rubet tenui nunc quoque mala nota.

VI.

† IN JUVENEM AUDACEM.

SIVE furor, ſeu ſit ratio, contemnere vitam,
 Alterius vitam perdere dum properas:
Inde mones, juvenum confidentiſſime, quam ſit
 Et fragile, & fallax, & breve vita bonum.

Gabrielis Altilii Carminum Finis.

ILL U.

ILLUSTRIUM POETARUM
CARMINA
DE GABRIELE ALTILIO.

JACOBI SANNAZARII de Natali ALTILII Vatis.

MUsarum lux alma, meus cui tura quotannis,
Cui rite ALTILIUS *fundit in igne merum:*
Accipe servatos biberno frigore flores;
Quæque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dedisti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, sic tristes numquam experiare tenebras;
Sic Phœbi nitido semper honore mices:
Fausta, precor, longos tamen exspectata per annos,
ALTILIOQUE *tuo concolor usque redi.*

Idem Elegia XI. Libri I. v. 17.

CUi (Pontano *) comes intactæ lustrans sacraria silvæ*
ALTILIUS, *docto pectore carmen hiet.*

Idem Elegia II. Libri II. v. 21.

ALTILIUSQUE *novos superis laturus honores,*
Pindarica feriat carmina docta lyra.
SFORCIADUM *mox dicat,* ARAGONIOSQUE *Hymenæos,*
Jure quibus cantus æquet, Homere, tuos.

JOANNIS JOVIANI PONTANI.

COmtis ALTILIUS *placet puellis,*
Incomtæ ALTILIO *placent puellæ.*
Iratam quia fecerit Dionem
Cano candidior puella cycno,
Quam totis Amor insidens medullis
Fulgentis pueri usserat calore.
Oblatum sibi dum suaviari,
Dum levi cupit hinc, & inde collo,

Utraque & simul implicare palma,
Hic trux Altilius *reflectit ora,*
Et dextra cupidas manus repellit,
Ac verbis ferus, improbus minatur.
Tunc illa in miseros abit dolores,
Et largus abit imber ex ocellis,
Torpent pectora, mensque, corculumque,
Semi & mortua lectulo recumbit,
Ultricem in puerum imprecata divam.
Incomtæ Altilio *hinc placent puellæ.*

† Basilii Zanchii in Gabrielem Altilium. Poemat. Lib. vi. pag. 185.

QUalis, Hylan Mysorum agris dum quæreret amens
Alcides, ripa concidit Ascanii:
Talis ego, amissam dum per juga longa Lycinnam
Persequor, & nullo devia trita pede,
Procubui herboso viridantis margine ripæ,
In mare qua liquidis Albula rumpit aquis.
Hic me jucundo devictum lumina somno,
Pieridum dulcis per loca raptat amor.
Errabam, molli qua se demittere clivo
Incipit arguto Castalis unda pede:
Inde pios supero lucos, viridemque Helicona,
Hic ubi sortitæ rura beata deæ.
Lauricomi circum colles, & amœna vireta,
Et vaga odoratum perstrepit aura nemus.
Telluris gremium non uno nomine flores,
Non uno pingit mista colore rosa.
Hos super argento, & tenui mage splendida vitro
Irrigat Aoniis lympha profusa jugis.
Alta latebroso dependent pumice tecta,
Vestibulum molli fronde tegente viret.
Intus nativo constructa sedilia saxo,
Et strepitans murmur lene sonantis aquæ.
Hic mihi Pieria visus recubare sub umbra
Pythius, & circum Thespia turba deæ:

Queis

Queis subter fusos cervix argentea crines
Accipit, & fusos aurea serta premunt.
Illis Assyrio vestis fucata veneno
Ardet, & ex humeris parte ab utraque fluit.
Hæc modo vocales percurrit pectine chordas,
Hæc similes chordis nectere docta modos.
Hæc modo pallentes violas, modo lucida texit
Lilia, virgatis quæ gerat in calathis.
Hanc tenet hospitiis late frondentibus arbos,
Hæc lavat integris pectora fluminibus.
Pars etiam implexis per mutua vincula palmis,
Exercent faciles ad nova plectra choros.
Has inter junctis spatiantur passibus ambo,
Calliope, & magni nominis ALTILIUS*:*
ALTILIUS, *quo non Phœbo jucundior alter:*
ALTILIUS *sacro lotus in amne pater.*
Huic modo prima chori citharam suspendit eburnam,
Addit & Orpheæ fila canora lyræ:
Queis thalamos, ISABELLA, *tuos,* ARAGONIA *virgo,*
Pindarico resonet queis gravis ore deos.
Melpomene insignem victrici fronde coronam
Nunc parat, & verna lutea serta rosa:
Nunc plectro insignit lætum, testudine & aurea,
Ut referat dulci dulcia furta sono.
Ille canit: Mea vita, Lami loca nota relinque,
Quintia, Parthenopes dulcia tecta pete.
Dum modo sim tecum, mea lux, non regna, nec aurum,
Non Arabum optarim ditia rura mihi.
Sat mihi sit cara mentem saturare figura,
Pascere & optatis lumina sideribus.
Tu tantum ambrosiis intendas vincla capillis,
Vincla vel æterno non solüenda Jovi.
His addit dominam insignem de cæde ferarum,
Munera Dianæ digna referre tholo.
Dum canit, Aoniæ respondent carmina valles,
Et nemora intonsis spissa cacuminibus.
O nimium felix tanto scriptore puella,
Felix, quam longum charta loquetur anus!

Nota

Nota colorati discent tua nomina Seres,
Quæque jacet nimio terra perusta gelu.
Jam niveos illi jungebat sedula cycnos,
Et dabat adducta lora regenda manu:
Quum mihi jucundus defluxit corpore somnus,
Lucifer & roseo fulsit ab Oceano.

Ejusdem.

MINCIADE *in ripa veteris prope mœnia Mantus*
Errat, & in Tusco concinit umbra lacu.
Dum canit, argutos cantus imitatur oloris,
Dulcius extremum dum canit ante diem.
Scilicet ALTILII *post funera dulcis imago*
Nunc repetit patriæ limina cara suæ:
Nunc tumulum invisit magni prope busta Maronis,
Sebethus placidis qua fluit amnis aquis.
Talis Persephone, talis Ledæa propago
Alternis superas itque reditque vias.

HIERONYMI AMALTHÆI. Pag. 293. Carm. Basilii Zanchii edit. Basileensis Oporini an. 1555. vocatur *Incerti Auctoris*.

P*Rotulit* ALTILIUM, *quæ protulit ora Maronem:*
Protulit una duos, abstulit una duos.
Felicem eventum sortita est utraque tellus,
Altera per cunas, altera per tumulos.

JOANNIS MATTHÆI TOSCANI.

C*Arminis arguti, dulces qui spiret amores,*
ALTILIO *palmam detulit ipsa Venus.*
Sic decuit vatem quem culta Neapolis inter
Perpetui voluit vivere veris opes.
Unde suas lecto distinxit flore Camœnas,
Struxit & Aoniis condita mella favis:
Enthea quos Phœbi libabit turba liquores,
Citria dum & gignet Parthenopea rosas.

HO-

HONORATI
FASCITELLI
ISERNIENSIS
CARMINA
ELEGANTISSIMA,

In hac nova Editione, insigniter aucta.

Selecta Doctorum Virorum DE HONORATO FASCITELLO EJUSQUE SCRIPTIS TESTIMONIA.

Abbas Ferdinandus Ughellus Italiæ Sacræ Tomo Nono in Episcopis Insulanensibus.

HONORATUS FASCITELLUS Iserniensis, nobili familia natus anno 1502. patre Marco viro clar. matre Margarita Caracciola; puer anno 17. monachus Casinensis Cœnobii factus (1), vir evasit in Græcis, humanis, divinisque literis versatissimus, & poeta insignis, cujus etiam poemata lepidissima leguntur apud Jovium in Elogiis, suntque impressa quoque in Deliciis Poetarum Italorum. Laudatur a Bembo, Joanne Casa, Flaminio, ab amico nostro erudito Jo. Baptista Mari Canonico S. Angeli in foro Piscium in notis ad librum Petri Diaconi Casinensis de Viris Illustribus Casinensibus, quem publici juris fecit Romæ anno 1655. aliisque doctissimis viris; quumque ob egregias virtutes, JULII III. PONTIFICIS notus, & familiaris esset, Insulana infula condecoratus est die 30. Januarii 1551. præceptor datus Innocentio Montio Cardinali in Pontificis familiam adoptato. Interfuit Concilio Tridentino. Romæ obiit mense Martio 1564. quum jam antea Episcopatu se absolvisset. (2) Insigne edidit opus de factis Alphonsi Marchionis Vasti heroico carmine, cujus cum laude meminit Scipio Capicius de Principiis Rerum *in calce Lib. II.*

L l Pe-

(1) Sob Vincentio Neapolitano. (2) Scripsit quamplurima opera, quæ temporum calamitate ad manus nostras non devenerunt. Floruit temporibus Caroli V. & Maximiliani Imperatorum. *Placidus Diaconus Casinensis in Supplemento ad Librum Petri Diaconi de Viris Illustribus Casinensibus.*

Petrus Victorius Epistolarum Lib. II. Epistola ad FASCITELLUM.

Accepi *(a Simone Portio)* te ab JULIO III. PONT. MAX. Episcopum esse creatum, quum paucis antea mensibus vel diebus potius te usus esset, atque instituendo, ingenuaque omni disciplina expoliendo Cardinali suo destinasset: eo autem nuntio maxime lætatus sum, & tui ipsius caussa, quem semper amavi, & propter admirabiles virtutes tuas, merito suspexi, & aliorum etiam, qui idem vitæ iter ingressi, atque in doctrinæ studiis diu versati, sperare possunt, præmium aliquod aliquando fore suis laboribus; cui rei si operam darent opulenti viri, & in maximis dignitatibus constituti, vehementer inflammarentur animi reliquorum ad optimas artes colendas, & in antiquum gradum honoris restituendas, unde importunitate barbarorum, calamitateque superiorum temporum indignissime dejectæ fuerant: nam, quin hoc perfici posset, dubitare non debemus, quum hac ætate magna illis accessio facta sit, sponte ad hoc conspirantibus ingeniosis viris, potius quam justa ulla mercede tantæ suæ industriæ invitatis. &c.

Q. Marius Corradus Libro XIII. de Lingua Latina.

Luserunt alia doctissimi viri, Pontanus, Castilio, Varchius, Jo. Baptista Arcucius, Cotta, Naugerius, Fracastorius, Amaltheus, Marullus, Gambara, FASCITELLUS; quorum tamen scriptis non minus, quam Virgilii, Horatii, aliorumque veterum, posteritas omnis adjuvabitur.

Jo. Matthæus Toscanus Pepli Italiæ lib. III. pag. 78.

FASCITELLUM protulit Neapolis, Cardinali FARNESIO ob ingenii elegantiam carum: a quo & Episcopatu honestatus est. Purissima ejus & dulcissima poemata, quotquot in manus nostras venerunt, typis exaranda curavimus primo volumine Carminum Illustrium Poetarum Italorum. Multo tamen majorem carminum numerum, nondum luce donatum

tum, poetices ſtudioſi deſiderant: quæ aliquando proditura (1) non deſperamus.

† *Janus Broukhuſius ad illa Tibulli Eleg. I. lib. I.* Exiguo luceat igne focus.

Quæ perpulchre eſt imitatus HONORATUS FASCITELLUS, Epiſcopus Inſulanus, vir multis nominibus laudatiſſimus:

At dies brevioribus
Rapta cum ſpatiis ruit,
Brumaque extulit horridum
Verticem gelidæ nivis
Imbriumque potentem,
Tum foco ſilüa integra
Advoluta hilarat domum:
Nos pigris utraque & utraque
Cruraque, & latera indidem
Uſtulamus ad ignem.

tum quæ inibi ſunt plura, eruditæ venuſtatis pleniſſima.

† *Idem ibid. ad illa Eleg. I. lib. II.* Fulvis circumdatus alis Somnus.

Pulchre HONORATUS FASCITELLUS, poeta purus ac nitidus, cujus ego plura exſtare Carmina (2) magno emerim:

Uſque dum veniens genis
Conniventibus, & pede
Debili Sopor, unus ut
Quiſquis eat cubitum monet
Oſcitante labello.

(1) Nobis potiſſimom id contigit, ut primi omnium (niſi valde fallimur) plura, & ea qoidem graviora, FASCITELLI carmina, ſito atque oblivione pæne ſepulta, in lucem proferremos. Quanti enim fieri debet a joſtis rerum æſtimatoribus Poema nobile de geſtis ALFONSI, Marchionis Vaſti, eojus egregii operis meminerunt Scipio Capicios, & Ferdinandus Ughellus; quos teſtes locupletes in hac cauſſa excitavimus. Id tamen ante noſtram ætatem typis deſcriptom nomquam fuit, qood ſciamus.

(2) Utinam Bronkhuſius adhuc ſupereſſet! magnam ſcilicet animo lætitiam caperet legendis quamplorimis FASCITELLI verſibus, huic alteri editioni noſtræ adjunctis; qua erat in eum poetam voluntate. Hos tamen inſigni Viri celeberrimi APOSTOLI ZENI liberalitati omnino deberet, qui ex illo ſuo copioſiſſimo bonorum librorum theſauro depromtos, nobis edendos benigne conceſſit.

pulchre, inquam, Somnum pede debilem fecit. Rationem nos docet Pausanias Eliacis prioribus, sive lib. V. &c.

† *Idem ad illum Propertii versum Eleg. I. lib. III.*
Ad tua rorantes carmina flexit equos.

Perquam venusta tralatione ii pisces nostro *equi* dicuntur. Et secutus est HONORATUS FASCITELLUS, nobilis superiorum temporum poeta, ad homines transferens:

Regem magna virûm proceraque colla duorum
Sublimem junctis sustulerant manibus.
Hi currus illis, hæ sunt in bonore quadrigæ:
Non aliis prisco more vebuntur equis.

Respexit autem is ad locum Plinii Minoris Panegyr. *Nam priores invebi & importari solebant, non dico quadrijugo curru & albentibus equis, sed humeris bominum.*

HO-

HONORATI FASCITELLI
ISERNIENSIS
CARMINA.

I.
† ALFONSUS.

(E Codice chartaceo in folio, ut vocant, Viri Celeberr. Apostoli Zeni *; in quo nonnullorum poemata Latina & Etrusca, item alia soluta oratione scripta continentur ; pag. 24. Huic Codici nota numeri I. apposita est.)*

Numquam non Musis, numquam non vatibus æque
Gesta deûm curæ, curæ sunt gesta virorum.
At vos, Pegasides, vos æquius inclyta semper
Facta patris decet, & divûm cecinisse trophæa;
Qualia Phlegræos dudum bellata per agros
Stans vestrum medius, quondam cantabat Apollo;
Ætnamque, Prochytenque, & olentes sulphure Bajas:
Quandoquidem divas æquum est meminisse deorum.
Nos contra melius, nobiscum carpere suetos,
Quicquid id est tandem cæli & spirabilis auræ,

No-

Nostrates canimus, vestrisque æquare paramus.
Sic ego * id meditor totum vulganda per orbem,
Quæ mihi post paullo Parcæ dicenda reservant:
Scilicet ut tenui jam pendeat Africa filo,
Jam trepidet, miserisque modis turbata laboret;
Nec quid agat, norit; vel quo se exterrita vertat.
Ipse sibi mediis Triton diffidit arenis;
Ipse tremit vacuis Nasamon prædator in arvis;
Et celeri Garamas cursu delatus ad Indos,
Avia jam noti superat cunabula Nili.
Per nemora ad latebras, & inhospita tenditur antra;
Nec tamen aut silvæ miseris, aut ulla putantur
Tesqua satis. Passim pallorque, pavorque vagantes
Occupat; & vario miscentur cuncta tumultu.
Tantum aspectantes Asiam, Turcamque tyrannum,
Ore fremunt omnes. Tum, spes ubi nulla salutis,
Id sibi præsidii solum superesse fateri.
Jamque cient magnis clamoribus. Huccine rerum
Deventum est Libyæ? vix est mihi credere dignum.
Sed tamen hæc etiam, Libye, te fata manebant.
Ah misera, ah male sana, ducesque oblita priores,
Nec tibi jam constans, nec habens cui perdita fidas!
Tu Lybie? tune illa tuis armisque virisque
Terra potens, Latii quæ nominis æmula semper,
Sola parem terris animo aspernata Quirinum,
Aurea sublimi feriebas sidera dextra?
Nunc Asiam imbellem spectas, Parthumque fugacem;
Nunc externa petis Tyriæ solatia genti.

Heu

Heu quantum meritis minor, & virtute parentum!
Nequicquam tamen, infelix, hæc ipſa fatigas
Auxilia, & turpi talem te fœdere firmas.
Nam ſua ſtant Aſiæ quoque funera; nec procul ardent;
Et junctæ caſu longe majore ruetis.
Anne parum vobis Europæ cognita virtus?
Vos armis Europa petit, belloque laceſſit,
Italiæ auſpiciis, ducibuſque innixa Latinis.
Jamque parat Siculi præter vada currere ponti;
Jam Ligurum obſedit ſalebroſo in litore portus
Magnanimûm inſtructis heroum exercitus alis;
Adcincti bello juvenes, Romana propago;
Spirantes patriæ meritos virtutis honores.
Quos inter medius gradiens ALFONSUS, & ipſe
Scipiadas nobis referat qui ſolus utroſque,
Sceptra manu geſtans, AVALUMQUE inſignia regum,
Terribilem criſtis galeam quatit acer equinis,
Qualis Parthenopes nuper ſub montibus idem
Gallorum magna delebat ſtrage cohortes.
Tempore quo mihi LAUTRECCUM Ligur AURIA Belgam,
Ignavoſque duces infauſtaque caſtra peroſus,
Vertit iter, ſeriſque ſuis ſibi conſcius annis,
Hic demum tuta claſſem ſtatione recepit.
I cava nunc Cetara, & Amalphides ite puellæ,
Incuſate deos, & Tuſci numina ponti,
Candida marmoreis plangentes pectora palmis.
Hæc quoque Parcarum volvebant ſtamina fuſi,
AURIA uti fato victorque & victus eodem,

Jun-

Jungeret ALFONSO ſeſe, juvenemque ſecutus
Jam ſenior, bello tumidos, præſtaret, ut ille
Tum certe Gallos noſtris averteret oris:
Mox vero magnis Libyamque Aſiamque catenis
Implicet, & pedibus calcandas Cæſaris ....
Nec mihi ſe Rhenus jactet conjunctus Ibero:
Dum ſtetit, hoſtileſque minas interrita vidit
Parthenope, ALFONSI dextra ſtetit. AURIA magno
AURIA dein AVALO junctus, terraque marique
Ilicet oſtendit, quid pubes Itala poſſet,
Diſcordes animo pergat ſi ponere motus;
Sponte nec ipſa ſua caput offerat obvia leto,
Dum ſtudiis diverſa ruit; dum turbine cæco
Acta, odiis, grata & rerum novitate tenetur.
  Atque utinam quorum manibus victoria parta eſt,
Iidem virtutis quæſiſſent præmia ſoli,
Et bene pro meritis laudum quoque dona tuliſſent.
Nunc eadem inſontes pariter ſonteſque procella
Perculit, & cunctos uno ſimul obruit æſtu:
Dum ſibi quiſque putat nil non impune licere;
Et rapit; & læti quantum quis poſſidet agri,
Tanti agitur reus, & patriis procul exſulat oris.
Heu ſortem miſerandam, & noſtris debita ſeclis
Fata deûm! ſi fata deûm tam dira putandum.
Sic o ſic tandem patriis viduata colonis,
Una viris florens, opibuſque, & fortibus auſis,
Una domus genitrixque deûm, ſoboleſque deorum
ITALIA infelix, Septem-jam tota-trioni

Occi-

Occidis; &, curru celſa ad Capitolia vinctos
Ducere gratantum longo quos ordine ſueras,
Nunc dominos perfers: nec te juga barbara tangunt?
Sic nos (heu miſeri!) quæ digna indigna relatu
Pertulimus? quæ non mala vidimus? O ubi tellus
Ultima, & æternis numquam non cana pruinis,
Aut ſolis rapido ſemper damnata ſub axe?
  Sed lacrimis modus eſto. Meus, meus ecce propinquat
Quadrijugo invectus Campana per oppida curru
ALFONSUS, pacemque ferat, finemque malorum
Qui ſtatuat; curaſque jubens procul eſſe ſequaces,
Æterna inducat miſerarum oblivia rerum.
Victor io trahit ecce tot inclytâ regna, tot urbes
Captivas; monteſque novos oſtentat; & arces
Montibus, & rapido fluviorum vortice tutas
Victor agit, clari ſecum monumenta triumphi:
Innumeras Italo proſtratas Marte phalangas;
Æthiopum Meroen, & Bactra extrema, Dahaſque,
Quoſque habet infelix felices Mecha Sabæos,
Quique bibunt Indum, & centumgemina oppida Cari;
Atque alios, alioſque omnes, quos maximus ambit
Orbis, & Oceano complectitur Amphitrite.
Veſtes cuique ſuæ, nec lingua alienior armis.
Hic illum, ille alium miratur: at omnibus omnis
Præcipua Othomani cura eſt, Aſiæque jacentis
Arma procul, capitiſque immenſa volumina ſacri
Proſpicere; humanaſque vices variantia fata,
Aureaque Eoi miſerari vincula regis.

Tu vero Pœnos & classem discere, & ecquis
Sub pedibus frendat Libyci novus Annibal æstus,
Ænea cui barba est, ferroque incincta nitenti
Dextra rapax, regnumque dolis & cæde paratum.
Ipsi non audent dejecta cacumina montes
Tollere; non oculos, infractis cornibus, amnes.
Caucasus Atlantem miratus, & arida menta,
Ingentesque artus, concretaque terga pruinis,
Cælum ubi sit, quærit: versoque ad gaudia fletu,
Irridere senem, percontarique videtur,
Ecquis in Herculei desudet mole laboris.
Ille supercilium tollens, cervice reflexa,
Suspicit ALFONSUM; scapulisque ad colla relatis,
Ut licet, hæc majora fatetur pondera; & ore
Compresso, tantum demisso vertice nutat.
Bagrada respectat Tigrim simul, & simul omnem
Prolixam, illacrimans, salso rigat æquore barbam.
At Tigris nictatque oculis, torvumque tuetur,
Jam jam erupturo similis, totamque sonanti
Cursu eversuro pompam. Pavet obvia turba;
Et flentes pueros pressant ad pectora matres.
Sic Tagus ad Gangem, Ganges conversus ad Istrum,
Inque alios alii, mussantque dolentque vicissim;
Spectantumque tenent oculos, atque ora morantur.
PAUSILYPUS læta redimitus tempora citro,
Jura dat, & leges victis imponit amicas;
Ac monet, ut partem socii SEBETHUS honoris
Jam subeat, Nymphisque rosas & lilia mittat.

Ipse

Ipse fluentisona lenis pater incubat urna,
Cæruleos tenera præcinctus arundine crines,
Sufficit & festas vario de flore corollas,
Hortaturque suas per mollia prata Napæas,
Visendi properent dulci prævertere cura
Naïadas comites, festinantumque catervas
Nereidum: quarum Siren dux, maxima Siren
PARTHENOPE, thyasosque novos, nova carmina tentat;
Et movet in numerum choreas, & voce canora
ALFONSUM ingeminans, Felix, hoc auspice, felix
Nunc ego dicar, ait. Responsant æquora plausu.
Immixtæque viris passim nullo ordine matres,
Et pueri adsultant, vocesque ad sidera tollunt,
Gratandi exciti studio, effusique per urbem.
Ære cavo divûmque arces, arcesque minorum
Certatim plaudunt heroum, atque aëra frangunt:
Sed divûm resonis tantum tinnitibus auras
Complent, & molli nubes clangore serenant:
Heroum valido fumantes igne coruscant,
Igne tonant, cælumque petunt, cælum igne lacessunt,
Et longis liquidum labefactant æthera bombis.
Quæ pater ignipotens media Vulcanus ab Ætna
Dum procul exaudit, clauso Cyclopas in antro
Castigat, furtique vias & nomina quærit;
Fulminibusque suis fremit æmula fulmina, olenti
Sulphureque strepituque & terrificis fulgetris.
Jam fremitu reboant montes; jam jam omnia late
Litora turbantur: Campania tota resultat.

Aſt Avalus divûm templis indicit honores,
Et larga fert dona manu, cumulatque per aras
Tura Arabum, & ſtirpes ima ab radice revulſas.
Tum ſpolia excelſis gaudet ſuſpendere tectis;
Parietibuſque ſacris adfigit opima, ſuperbis
Pro foribus ſtatuens quæſita ex hoſte trophæa.
Talis Liber erat, nigris cum victor ab Indis
Indomitos egit tigres ad frena jugales,
Sileno cum evante, & thyrſigeris Satyriſcis.
Talis & Alcides præda ſpectandus Ibera,
Poſt tot inexhauſtos terraque Ereboque labores,
Aut fuit, aut poterat Pompejis eſſe propinquis,
Æterno noſtras dignatus nomine terras.
Victori in primis medio Victoria templo
Adſiſtit, jactatque ſuo ſe nomine læta,
Quondam ſæpe viro, nunc facta nepotibus omen.
Utque olim invicti fata immatura mariti
Flebilibus numeris, doctiſque ſacraſſe querelis
Juvit, & æternis manes intexere chartis;
Jam canit Alfonsi victricia ſigna nepotis,
Lesboas Tuſco percurrens pectine chordas.
Sed locus haud patitur me longius ire per altum,
Nec mihi tam gelido præcordia frigore torpent,
Hujus ego ut brevibus laudes perſtringere verbis
Poſſe rear, ſperemque omnes æquare canendo.
O decus, o patriæ ſpes, heroina, deorum
Salve perpetuo noſtris data munere terris:
Te canimus læti, te cælo tollimus omnes.

Tu

Tu mihi te facilem da, vates optima, vati:
Et potuisse aliquid tecum fortasse feremur.
Hæc meditor, tacitusque animo mecum ipse voluto.
Atque utinam tantis par sim modo conditor actis,
Ne me deficiant sub iniquo pondere vires.
Sed tamen experiar: nec me tentasse pigebit.

II.

AD CARDINALEM FARNESIUM.

FARNESI, tibi non sat est, ut ajunt,
In magnis voluisse; nam pusilli
Illud est hominis * Tibullianum.
Te, qui maximus es, deûmque proles,
Decet maxima quæque jure posse:
Quamvis fors etiam Maronianum
Perrupisse Acheronta sit necesse.
Jam scis quod volo: perfice ut satis sit;
Hac via, aut alia, nihil laboro:
Tantum perfice. quod remordet, hoc est.
Sic tu terque quaterque diis secundis
Diu terque quaterque sis beatus.

III.

AD ANTONIUM PERENOTUM *CARDINALEM.*

QUUM quisquam maris æstibus
Deprehensus, truculenti & rabie Noti,
Jactatus lacera trabe,
Certus naufragii, vota deis facit;

Im-

* *Propertianum* debuit dicere; nam Propertii est Elegiar. lib. 2. *In magnis & voluisse sat est.*

Implerint ſubito leves
A puppi ſi animæ lintea; & æſtibus
Ereptus, rabie & Noti,
Terras proſpiciat, quas petit; & prope
Accedat magis ac magis
Cara ad litora, caram ad requiem, & lares,
Non jam naufragium timens;
Attollit mediis lætus in æthera
Ex undis duplices manus;
Præſenteſque ſupinus celebrat deos:
Quos ſperat fore perpetes,
Purgato rapidis cælo Aquilonibus,
Dum terras cupidus premat.
Sarcit carbaſa mox; & reficit ratem
Diris fluctibus erutam:
Tranquillo det hians ne pelago prius,
Quam portum ſubeat, latus;
Et, qui nunc fuerat præſidio Dei
Servatus, ſua inertia
Magno cum opprobrio turpiter occidat.
Is, poſtquam incolumes tulit
Tandem in litus amicum madidus pedes,
Pictis veſtibus, & trabe
Votivam ſuperis pariete de ſacro
Suſpendit tabulam, memor
Quam vim ſuſpiciat Numinis, & colat.
Ceſſet ſi auxilium Dei,
Nil noſtrum ingenium, nil valeant manus;

Sit-

Sitque incognita cælitum
Virtus, si nihil æquo ab Jove defluat.

IV.

IN OBITU ARSILLI, MEDICI, *ET POETÆ.*

ERGO videmus lumine hoc spirabili
Cassum jacere te quoque;
Ut plebe quivis unus e vili jacet;
ARSILLE magno Apollini,
Novemque Musis care? sive poculis
Præsentibus morbi graves
Essent levandi; sive dulci carmine
Dicenda mater aurea
Cupidinum, lususque furtorum leves.
O vota nostra inania!
Quid dura fati non potest necessitas?
I, da lyram mihi, puer;
Manuque funde proniore Cæcubum.
Nunc sunt Lyæi munera,
Nunc plectra cordi; nunc juvat lectissimo
Cinxisse flore tempora.
Sicci, tenebris obsiti, tristi in Styge
Fortasse cras silebimus.

V.

AD NICOLAUM ARDINGHELLUM, *CARDINALEM.*

EST quidem hoc aliquid, fatemur omnes,
Non magnum modo in urbe te, sed inter

Pa-

Patres poſse videre purpuratos.
Eſt quidem hoc aliquid, fatemur omnes,
ARDINGHELLE: fatemur, & frequentes
Hinc, atque hinc tibi gratulari avemus.
Sed quod ſit ſatis, id negamus omnes,
Quantum quod pote plurimum negari.
At, quum maximum in orbe viderimus,
Inſignem triplici aurea tiara;
Quæ virtus tua, noſtraque omnium eſt ſpes;
Tum vero id poterit ſatis videri.

VI.

AD F. CORNELIUM.

UNus qui reliquus mihi patronus,
CORNELI, fueras, vetuſque amicus;
Qui excelſo uſque animo eſse me jubebas
Firma in ſpe eximiaque, maximaque,
Ut jam iſtos facerem pili beatos:
Nunc diverſus abire, nunc videris
Idem non animo eſſe, non loquela.
Et, quod me cruciat magis magiſque,
Nullam ob cauſsam aliam niſi ob facetam
Unam, ridiculamque, futilemque.
Quod FARNESIUS ad jocum libenter
Refert omnia; qui ſolet jocari
Tecum; & cui fuerit bono, rogare.
Atque hic tu mihi per jocum, atque luſum
Verbis illius (o novos lepores!)
Quid non dicere, vel tacere pergis?

Com-

Commentum placet elegans, salisque
Plenum. sed, mihi crede, vultu, ocellis,
Pallore, atque tremore, denique ipsa
Næ tu proderis oscitatione.
Tun' me? tun' mihi? qui tibi. sed ad rem.
Amabo, mihi desine ista posthac
Plane frigida. Sin, vide, palam, clam
Profecto ad JOVIUM elegantiarum
Appellabo parentem. habet paratas
Is chartas, calamosque, sive Etruscos
Malis, sive etiam Latiniores:
Quales nunc Venetos tuos videmus:
Quibus quum historiam politiorem
Conscribillet ab orbe condito omnem,
Illustrans, celebransque & hos, & illos:
Jure amicitiæ petemus, ut te
In hos inserat, & tuos lepores.

VII.

IN PAULLUM JOVIUM.

NÆ debent JOVIO viri elegantes,
Bonis artibus his, & his politi.
Næ debent JOVIO elegantiarum

† Hoc Epigramma Italice ita redditum est an ab ipso FASCITELLO, an ab alio illorum temporum poeta? Quæ quidem interpretatio præponitur Elogiis Paulli Jovii Virorum litteris illustrium, de Latina in Italicam linguam translatis.

Quanto al Giovio, che siede in su la cima
Degl' ingegni eccellenti, incliti, e ornati,
Debba chi virtù eccelsa ebbe dai fati,
Nè in pensier cape, non che in versi, o in rima.
Ben tenuti gli sono i vivi in prima,
Ch' ammirano i suoi detti alti, e pregiati:
Ma non men quei che fur quindi levati
Da lei che tutti al fin convien ch' opprima.
Che 'l suo studio gentile; ond' ei ci diede
Tante onorate immagin da vedere;
Senza cui la lor fama era smarrita;
Fa che non temon quei movere il piede
Verso la morte: e a questi fa godere
Ancor nel mondo sempiterna vita.

Parenti, artibus omnibus polito,
Quantum vix animus capessat ullus;
Nec vivi modo, qui vident, amantque
Urbani senis & salem, & lepores;
Sed quos lumine ademto avarus Orcus
Quis scit quo cohibet loco misellos?
Nam facit JOVIUS suis tabellis,
Excultis lepido suo labore,
Leti funera non timere vivos;
Vitam vivere mortuos perennem.

VIII.

AD EUMDEM.

JOVI, quem pote nil novi latere,
Rescistine hodie, tuum sodalem,
Qui te plus reliquis tulitque, fertque,
Et semper feret in suis ocellis,
A duro tibi Samnio redisse?
Neges o utinam, senex beate;
Sic sit, ipse ego nuntiusque primus,
Bisque hoc nomine carus esse possim.
Sed seu sic habeat, quod ipse malim,
Se res, sive aliter; tuus sodalis
A duro tibi Samnio reversus
Te salvere jubet, manusque pronus
Absenti, ut licet, osculatur ambas.
Hoc primum: a regione tum remota
Vectos caseolos dat, atque pernas;
Addit praeterea lepusculosque

Duos,

Duos, quos ab Anagniæ ruinis
Venator tibi tradidit ferendos.
Tu ne despice qualecumque munus;
Paullo post aderit sodalis ipse
Cum rerum tibi sacculo novarum:
Canet versiculos suos jocosos;
Tu gravem historiam tuam repones.

IX.

AD JOVII

Viros Illustres Armis.

MAGNANIMI heroes, salvete, haud parva supremi
  Cura Jovis, docti maxima cura JOVII.
Vos tulit in cæli sublimes Juppiter arcem,
  Dignatus mensa concilioque deûm:
Vos JOVIUS totum late volitare per orbem,
  Romanaque jubet vivere in historia.
Munera magna Jovis: verum, si dicere fas est,
  Non sunt æterni dona minora JOVII.

X.

DE JOVIO.

POSTQUAM relegit omnium
  Provinciarum JOVIUS intimos lares,
Nec instituta substitit
  Via, vel alto territus montis jugo
Hinc dividentis Italos,
  Illinc Iberos bellicosa Gallia,
Vel æstuosis Hadriæ
  Illinc procellis, hinc profundis fluctibus

Turbatus inferi maris:
Sed inter acres evagatus milites,
Interque rauca cornua,
Et fuſa victorum hinc, & hinc cadavera,
Non otioſa indagine,
Tot inde retulit libros annalium:
Mox utriuſque litoris
Ora remenſa, diligens felicibus
Piſcator inde retibus,
Avara quidquid ante Neptuni manus
Celaverat nobis, tulit.
Nunc inquietus patre deductus Jove,
Animuſque jam terreſtribus
Non rebus explendus, velut celeri Noto
Elatus, ubi cæleſtibus
Explere ſe ſe latius bonis poteſt;
En aureo promit penu,
Quantum ſupremo Juppiter manu polo
Pulchri recondit: & quia
Numquam moveri cælites queunt loco,
Ut ſuſtulit fati dies,
Veras recepit ſingulorum IMAGINES:
Quas deditas Apollini,
Muſiſque Larium colentibus lacum,
Beata continet domus.
Has ſi videre longa te vetat via,
Aut morbus, aut ſenium grave,
Præſens libellus indicabit, aureo

Quovis monili carior.
Vos hinc remordet illa si cura, arduum
Tentate cælum, posteri;
Quod summa virtus sola dat recludier.

XI.

IN CAROLI MAGNI EFFIGIEM.

AUDISTINE olim magni post Herculis arma,
Extremam paribus Calpen qui terruit ausis,
Invictum virtute animi dextraque Rolandum?
Audistin' robusta senis tot pignora Amonis?
Ac teneram roseo cum primis ore puellam,
Casside sub dura solitam se credere campo,
Congressamque viris victricem excedere pugna?
Atque alios aliosque omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Pallatinos?
Quos magnis longum spectatos Gallia rebus
Evexit cælo, & fulgentibus intulit astris:
Scilicet insignes spoliis heroas opimis,
Insignes raptis immani ex hoste trophæis.
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam adspectu ipso, & majestate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhausere laborum.
CAROLUS hic ille est, quem nec sæcla ulla, nec ætas
Non canet eximio REGEM cognomine MAGNUM:
Cujus ab auspiciis tum primum Gallica signa
Bætis, & infractus victricia sensit Iberus.
Intremuere Asiæ reges, jacuitque subacta
Punica terribili tellus concussa duello.

Cete-

Cetera, ab anguſtæ ſpatiis excluſa tabellæ,
Te magni divina Jovii monumenta docebunt.

XII.

FARINATÆ UBERTO.

Servata per te patria quod tum maxime,
Sic quum miſera caſura fuerat maxime;
Nunc optimo tu jure, præter ceteros,
O belli & idem pacis artibus inclyte
Uberte, patria vivis in ſuperſtite,
Viveſque dum vivent ſacri annales Jovii.

XIII.

IN GIBERTUM, SUMMA INGENII
INDOLE PUERUM.

Giberti ingenium bonas per artes
Excultum celebramus urbe tota,
Dignum Socratica inſtitutione.
Hinc eſt gloria vera comparanda:
Hinc laus ipſa perennior petenda.
Hoc Gibertus amat, puer diſertus,
Contemta juvenum procacitate.

XIV.

AD DEOS.

O, Inter veterem, & novam Theaten
Qui me, dii, ſtatuiſtis immerentem,
Quid vobis voluiſtis? an poetam
Veſtrum perdere per jocum, atque ludum?
Nam quid feci ego, quidve ſum locutus,
Cur vos tam male me, male atque acerbe

Habe-

Haberetis, ineptiusque multo,
Quam Rheæ deceat genus beatum?
Esto enim mala nostra vos juvabant:
Una non satis, & super Charybdis
Erat? quorsum opus addidisse Scyllam?
Sed freto bona ficus in Sicano
Duci Dulichio tulit salutem:
Nobis in Latio salus Latinis
Est a montibus expetenda summis;
Ut Phœbus cithara increpans sonora
Ter per somnia visus admonere.
Quare Tibridis ad fluenta, montes,
Qui gratissima regna diis tenetis,
Cælo vertice proximi, & decorum
Incincti triplici caput tiara,
Summos vos adeo, rogoque supplex,
Ut monstro me ab utroque liberetis.
In sinu liceat latere vestro,
Et sacra recreare me sub umbra
Non fici Siculæ; sed innocentis,
Floridæ, peramabilisque olivæ:
A cujus mihi ramulis in orbem
Plexis Palladiam petam coronam;
Et colam omnia vestra dicta, facta.
Sic post sæcula longa & usque & usque
Vobis non modo collium superbas
Septem assurgere gratulemur arces;
Sed magnum Oromedonta, & ipsum Olympum.

XV.

XV.

IN SABELLAM ROMANAM, PUELLAM LEPIDISSIMAM.

SABELLÆ * ocelli, non ocelli, ſed vagi
  Soles duo minutuli:
Labella, non labella, ſed corallia
  Saxis tenella in candidis:
Si vos rigentum flabra ventorum horrida
  Diſſuaviari inſaniunt,
Nec eſt manu vel pallio procacium
  Arcere pervicaciam;
Nos perditos, qui carne molli, & oſſibus
  Non ſaxeis plane ſumus,
Quonam putatis eſſe poſſe corculo?
  Qua mente? nec plura attinet.

XVI.

I N   E A M D E M.

O Os purpureum, genæque læves
  SABELLÆ, o teneræ manus eburnæ,
Dentes candiduli, venuſti ocelli:
Quibus candidius, venuſtiuſque
Nec candor potis eſſe, nec venuſtas:
Qui veſtra glacie Notum rigere,
Aut veſtra Boream tepere flamma,
Stulti verſiculis canunt ineptis,
Ah quanto ſatiuſque veriuſque
Me ægrum, flante Aquilone, flante & Auſtro,
Dicerent tremere uſque & æſtuare!

XVII.

* *In Gagnæji Collectione legitur* GIBERTI.

XVII.

DE LIVIÆ COLUMNÆ *ROMANÆ OCULIS.*

OCELLI nitidi meæ puellæ,
Puellæ lepidiſſimæ, & venuſtæ,
Quantum non alia ulla, cui per urbes
Forma excellere contigit Latinas;
Ocelli nitidi, quid accidiſſe
Vobis (me miſerum!) audio moleſti?
Vos horror malus, & malæ tenebræ,
Vos furvis nigra nox obumbrat alis?
Et qui ſideribus pares eratis,
Nunc caligine hebeſcitis profunda?
O nimis male, nequiterque factum!

XVIII.

AD EOSDEM.

NÆ, ſi vos, nitidi & venuſti ocelli,
In magnum ſuperi ferent olympum,
Inter ætherias faces locandos;
(Ut percrebuit, & dolemus omnes)
Næ duri ſuperi, miſelli homulli.
Sed quando ſuperi; nec in beatos
Jus ægris, neque fas; quod unum, & ingens
Solamen reliquum, valete, ocelli:
Ocelli nitidi meæ puellæ,
Avete, atque valete; deque ſummo
Poſthac vertice mi micate cæli.
In terris ego ture vos, & ara,

Et cantu citharæ colam sonoræ,
Incensus magis in dies magisque
Sanctarum liquido igne pupularum.

XIX.

A D E O S D E M.

Postquam vos, nitidi & venusti ocelli,
Ocelli nitidi meæ puellæ,
Inter sidera diis referre visum est;
Nos vestra sine luce multa passi,
Eo nomine gratulari habemus,
Quod iidem dederunt mali levamen,
Terrarum miseram vicem dolentes:
Ut quicumque levi secant faselo
Magnæ navifragum salum Diones,
Illis vos Helice petita nautis,
Vos sitis Cynosura jam futuri.
Ergo, quod superest, miselli amantes,
Ne frustra irrevocabiles fleamus;
Sit finis lacrimis, modus querelis:
Et mecum Veneris patens per æquor
Hos jam suspicite, hos duces habete.

XX.

AD PETRUM MYRTEUM.

Misi caseolum meo poetæ;
Ille continuo suæ puellæ
Misit turpiculæ atque ineleganti:
Tanti me meus æstimat poeta.
Post paullo suus it puer, reditque

Ad

Ad me versiculis novis onustus,
Quærens quod dominus comesse possit.
Mittam, Myrtee: qui negare possum?
Sed prius mihi dic, rogo, quid omnes
Vos summi, & lepidissimi poetæ
Musas dicere virgines soletis;
In lustris tamen improbe adlubescit
Enectas scabie, & fami perire?

XXI.

IN ASPASIUM,
MALUM POETAM.

AD me tam stupidi, & mali poetæ
Aspasii maledicta numquid hilum
Pertinent, rogo? noti uterque nostrûm
Bonis omnibus, & malis ad unum,
Ego, atque ille sumus suis uterque.
Solum me miseret dicacitatis,
Qua fertur stolidus, ruitque præceps,
Cæcus nequitia, in meos Iambos.

XXII.

IN DIEM NATALEM SUUM.

NATALIS meus est. Io, sodales,
Urantur pia tura diis amicis,
Vitæ auctoribus, & Jovi supremo
In primis hominum, & deûm parenti.
Post Jovem neque Juno, nec Minerva,
Sed Farnesius inclytus colendus,
Bona cum venia omnium deorum:

Nam in terris prope par Jovi ſupremo.
Luce non alia, ſed ipſa eadem,
Vitæ principium ut dedit mihi ille;
Hic cultum addidit, & decus: paremque
Juſſit, & ſimilem eſſe me deorum.

XXIII.

DE ANNIA VILLA.

ANNII nemoris ſacra
Citria, & liquido ſacer
Fons fluens pede per nemus,
Quodque colle habet in ſacro
Mollis acta ſacellum;
Voſque agreſtia numina,
Dii deæque genus Jovis,
Frigidum quibus eſt nemus,
Fonſque jugis, & inclyta
Ara rite dicata;
Rite ſi nemore horrido
Fonte ſepoſito procul
Imminens pelago capit
Ulla vos ſuper arduo
Ara colle dicata;
Quam relinquo dolens querens,
Quam reviſo volens lubens
Vos ego! & tenerum in ſinum,
Dia ad otia, gaudeo
Memet abdere veſtrum!
Sive ſub nemoris nigri

Deli-

Delitere comis juvat,
Et fluente brevi in tuni-
ca ad vagi Zephyri levem
Frigerarier auram:
Sive dulce loquaculi
Fontis ad gelidos ſpecus
Seſſitare, & aquam hac & hac
Somnuli illecebram manu
Uſque pellere lenta.
Tum modo ſpatiarier
Garrula cithara gravem:
Collis e ſpecula modo
Mille cernere pupplum
Vela prætereuntum:
Quum calore Canis gravi
Terra & æquore perfurit,
Fervidoque Hyperione
Arctos icta vacat gelu,
Triſtibuſque tenebris.
At dies brevioribus
Rapta quum ſpatiis ruit,
Brumaque extulit horridum
Verticem gelidæ nivis
Imbriumque potentem,
Tum foco ſilüa integra
Advoluta hilarat domum:
Nos pigri utraque & utraque
Cruraque & latera indidem

Uſtu-

Ustulamus ad ignem.
Verna pingue mihi veru
Versat, & pereat cavet
Ne qua stilla beatior:
Ac premens fovet offulis
Uncta crusta suillis.
Promit hic sibi Cæcuba,
Miscet ille Falerna: nec
Hic, nec ille spuit, negans
Firma Massica lenibus
Diluenda Calenis.
Tum satur Genium Laris,
Tum Larem Genii canit:
Stridulaque strepens cicu-
ta hinc & hinc male sobrio
Ter solum pede pulsat:
Usque dum veniens genis
Conniventibus, & pede
Debili Sopor, unus ut
Quisque eat cubitum monet
Oscitante labello.
Qui novi tibi flosculos
Veris explicet, explicet
Is minore negotio,
Nocte quot media micant
Clara sidera cælo.
Nec meum officium mihi
Excidit: facio Jovi

Ma-

Maximo, reliquiſque diis
Semper; ut decet, & boni
Tradidere parentes:

Sive Solis ad extimos
Cardines, citimoſve ſe
Vertat annus, amabile
Sive rideat ad pares
Mollis ætheris horas.

Illa nocte dieque me
Cura fervidior coquit
Sola; cetera liberum;
Ne ſacri ulla operatio
Negligatur aviti.

Hic diu mihi vivere, &
Hic tandem liceat mori,
Semper & lateam immemor
Omnium, bene nec mihi
Sæpe cognitus ipſi.

Quod meus Fabius ſuo
Cum Polo facit optimus
Optimo, Capimontio
Rure qui ſibi candidum
Lætus exigit ævum.

Quod Caſerta facit meus,
Pontietta facit meus,
Ille moribus aureis
Clarus, hic fidibus ſacris,
Infulaque decorus.

Quod Maphæus ad uvidi
Rura frigida Tiburis
Nuper ambitiosius
Velle se quoque credulis
Jactitabat amicis.
At FARNESIUS inclytus
Vota dissipat irrita:
Et jubet medio in foro
Scribat historias graves,
Ludicrumque poema.
Sed FARNESIUS, omnia
Qui potest, mihi tum meum
Posset excutere ANNIUM,
Quum suum imperium sibi
Poscet urbis & orbis.
Sic diu hic mihi vivere,
Hic mori liceat mihi:
Et FARNESIUS, ut lubet,
Possit omnia, maximo
Nil Avo minor olim.
Vosque agrestia numina,
Dii deæque genus Jovis,
Este vos faciles mihi:
Vos Lares, Genius foci,
Intonate sinistrum.
Sic lætum vireat nemus
Semper, & vitreus fluat
Fons perenne, recentibus

Ara

Ara fumet odoribus:
Intonate ſiniſtrum.
Ipſe non Heliconio
Collis invideat jugo:
Ipſa non Aracynthios
Optet acta ſibi modos:
Intonate ſiniſtrum.
Nullus huc aditum ferat,
Nullus aut grege cum improbo
Paſtor impius, aut mala
Ales, aut quadrupes fera:
Intonate ſiniſtrum.
Nullus undiſoni æquoris
Fluctus auribus obſtrepat:
Nulla vos violentior
Tundat aura Favonio:
Intonate ſiniſtrum.

XXIV.

AD SCIPIONEM CAPICIUM.

QUis mihi nunc ruri non ſuadeat eſſe, CAPICI,
Et vetet agreſti munera ferre Lari?
In patrios migravit agros, cæloque Caſerta
Devocat æternos ad ſua rura deos:
Et facit, ut magnum Campania terra Tryphonem
In parva jactet ſe quoque habere caſa.
O ego quid ceſſo? populique, urbeſque, valete;
Et quæcumque levis compita vulgus amat:

P p Vul-

Vulgus, in extremis quæsita Themistita terris
Cui placet, incertis & Calicuta viis;
Nescio quæ Calicuta novo sub Sole reposta,
Æternum Hispanæ munus avaritiæ.
Nempe parum fuerat, nostris ditescere regnis,
Et versare avida fasque nefasque manu;
Intactos nisi classe nova penetrasset ad Indos,
Intentata rudis Tethyos ad spatia.
Scilicet a curvo miles digressus aratro,
Præceps trans terras, & maria alta ruit.
Jamque super Solis cursusque æstusque perennes
Audet in ignotum tendere vela salum.
Sic alius nobis alio micat orbe Bootes;
Mersaque sub Stygio gurgite terra patet.
Ille quidem victor terris advertere proram,
Et nova post tanto gestit adire sola.
Ignari rerum populi, per litora fusi,
Mirantur liquidas currere monstra vias.
Nunc alacres properant, trepida nunc mente resistunt:
Attollunt cælo lumina cum manibus.
Dumque nova passim tacti dulcedine torpent,
Et multa ancipites speque metuque fremunt;
Ecce tubæ subitus magnum ferit æthera clangor;
Et crebra resonant tympana pulsa manu.
Illi Nereïdas divina voce canentes,
Et sanctos rentur Doridos ire choros.
Inter se miris obvertunt nutibus ora,
Et plausum magnis vocibus ingeminant.

Ast,

Aſt, ubi fulmineo cælum tremit omne fragore;
Et late fumo ſtat graveolente fretum;
Tum vero ingenti perculſi corda pavore,
Bacchari Eumenidas per vada ſalſa putant.
Nec flammas jam ferre novas, ictuſque minaces,
Permiſtumque gravi ſulphur odore queunt.
Pars fugit, & ſilvis ſe ſe procul abdit opacis:
Agmine pars denſo regia juſſa facit.
Regem magna virûm proceraque colla duorum
Sublimem junctis ſuſtulerant manibus.
Hi currus illis, hæ ſunt in honore quadrigæ:
Non aliis priſco more vehuntur equis.
Sed quibus ille paret contra contendere telis?
Aurum habet: hoc plena porrigit uſque manu.
Quid facis ah, demens? gemmas, aurumque reconde:
Muneribus perdis teque, tuoſque tuis.
At felix quondam patriis Epicurus in hortis,
Dum ſibi & ipſe ſerit, quod ſibi & ipſe metit,
Contentus modico vitam traduxit agello:
Nec labes ſanctum polluit ulla ſenem.
Hei mihi, quid dixi? cæleſtes, parcite faſſo;
Contemſit magnos impius ille deos.
Securus leti, Stygiæ ſecurus & undæ,
Riſit tergemini ferrea vincla canis.
Non ego, qui ſoleam ſacra menſtrua. vos mihi teſtes:
Excidit; & linguæ, non mea culpa fuit.
Sanctum ego judicibus potuiſſem dicere vobis,
Flagraret tanta ni ſcelus invidia.

Infelix Epicure, nec hoc mihi nomine care,
  Numina tune ausus temnere magna deûm?
Tune ausus Grajas convellere sacra per urbes,
  Et dulci mentes fasce levare pias?
Stulte, luis pœnas: quam nunc Acheronte sub imo
  Velles accensis tura dedisse focis!
I, miser, Eumenidum pendentes fronte colubros,
  I nunc, & manes, & Phlegethonta nega:
Persephonem, Ditemque nega. te Tartarus horrens
  Compescat, miris excrucietque modis.
Sed, mea quæ pietas, unum hoc ignoscite, divi;
  Tuncque illum sanctum quis neget esse, rogem.
Quis tunc, oro, neget? primis cui semper ab annis,
  Ut sine cura esset, maxima cura fuit.
Non vasti tumidis pelagi se credidit undis;
  Flecteret ut dubiam per freta cæca ratem.
Non litui strepitus arrectis auribus hausit:
  Nec stupuit media vellera tincta Tyro.
Denique despexit curas; quæcumque sequaces
  Protinus a tristi pectore nos abigunt.
Quin rerum caussas tantum libare latentes
  Constituit primi liminis ante fores:
Ne curis animum torqueret inanibus ægrum;
  Cerneret & medio somnia vana die.
Huic igitur meritam dubitem concedere laudem;
  Et titulum nudi nominis invideam?
Quin senis exemplo jam stat quoque, pace deorum,
  Hoc reliquum vitæ degere, quod superest.

Urbis

Urbis delicias in cælum ferte, sodales:
  Urbs aliis placeat; sordida rura mihi.
Hic juvet insanos animi componere motus,
  Et legere in tuto lintea laxa sinu:
Armaque pro templo non magnæ figere villæ,
  Sospitis & cymbæ texta soluta meæ:
Tum longis dulces somnis adjungere somnos,
  Et sæpe ipsius non meminisse mei.
Dii facite, immites discerpant cetera venti:
  Hæc pars e votis sit rata sola meis.
Ut sit, qui possit de me quoque dicere, Felix,
  Urbe procul solis qui sibi vivit agris:
Vivit; & æterno CHRISTI dum flagrat amore,
  Farre pius modico rustica sacra facit.

XXV.

† AD RAMBERTUM SUUM.

* *De quodam Veneto adolescentulo e nobili* BARBARORUM *genere, qui quum ficus decerpendi gratia in arborem ascendisset, in puteum delapsus, inde incolumis extractus fuit.*

NE lacrima, RAMBERTE; graves in fata querelas
  Ne move; & Aonidum mitte dolere vice.
BARBARUS ut casu putei delapsus in ima est,
  Najades incolumem restituere deæ.
Nam quicumque sacris semel os admoverit undis,
  Hunc quæ jam reliquæ non vereantur aquæ?

MU-

* Hæc duo Epigrammata in eodem Codice chartaceo, in quo ALFONSUS, adhuc inedita latebant. pag. 28.

XXVI.

† MUSIS, DE EODEM.

DEVOTAS quid opus diris incessere ficus,
  Et probris puteos exagitare malis?
Vos potius, MUSÆ, pleno vos prosequar ore,
  Quarum præsenti sospes amicus ope est.
BARBARUS incolumis vestro mihi munere vivit,
  Infausta occiderat qui prope raptus ave.
Scilicet hæc vestra est vatum bona cura piorum,
  Olim qui dextro vos adiere pede;
Ut qui Castalio liquidos de fonte liquores
  Hauserit, is nullis stet violandus aquis.
Inde etiam Pario quæ pendet fixa sacello,
  Hæc FASCITELLI grata tabella tui est.

Honorati Fascitelli Carminum Finis.

MARCUS ANTONIUS FLAMINIUS ad HONORATUM FASCITELLUM. Edit. Cominianæ pag. 138.

FASCITELLE, *quid otio in beato*
Dictavit tibi roscidis sub antris
Musa candida? nil soles profecto
Umquam scribere laurea corona
Non dignum. Ipse miser tumultuosa
Urbe detineor: tibi benignus
Dedit Juppiter in remoto agello
Latentem placida frui quiete,
Inter Socraticos libros, & inter
Nymphas, & Satyros, nihil profani
Curantem populi leves honores.

Verum,

Verum, sive aliquid Marone dignum
Pangis, sive modis Horatianis
Juvat ludere, quidquid est, sodali
Tuo mitte. alii sibi, atque Musis
Scribant: tu cave, carmina occulas, quæ
Digna sunt medio legi theatro.

De eodem Jo. MATTHÆUS TOSCANUS Carminum Illustrium Poetarum Italorum Tomo I. pag. 257.

C*Itria mala tuæ, & quot flores Parthenopes, tot*
Munditiæ versus sunt, FASITELLE, *tui.*

Idem Pepli Italiæ Lib. III. pag. 78. HONORATUS FASCITELLUS, Episcopus Insulensis.

FASCITELLE, *satum blandæ Sirenis ad urbem*
Te probat ille, madent quo tua plectra, lepos.
Parthenope æternos veris tua fundit honores:
Perpetuo vernat flore Camœna tibi.
Citria nativo patriæ auro mala renident:
Aurea sunt Musæ pignora cuncta tuæ.
Quam tibi cum patria bene convenit! illa poetæ
Est patria, at patriæ es ipse poeta tuæ.

SCIPIO CAPICIUS in calce Lib. II. De Principiis Rerum,

T*Um vitæ unanimem socium comitemque laborum*
FASCITELUM, *irati rapuit quem numinis ira,*
Redde meum. nil triste illo durumque recepto.
Ipse tuam cælo demissam virginis alvo
Progeniem, canet ille duces, magnique triumphos
AVALIDÆ, *qui nunc vires Orientis, & acrem*
Impia compressit reparantem prœlia Gallum.

F I N I S.

PATAVII. CIƆIƆCCXXXI.

EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS.

